National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

X.A

S.O.U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1951:57
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE RÖRANDE

GRUPPCHEFSUTBILDNINGEN OCH DÄRMED SAMMANHÄNGANDE VÄRNPLIKTSFRÅGOR

STOCKHOLM
1951

Statens offentliga utredningar 1951

Kronologisk förteckning

1. Statligt stöd åt svensk filmproduktion. Beckman. 73 s. **Fi.**
2. Försvarets personaltjänst. Kihlström. 166 s. **Fö.**
3. Förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Victor Petterson. 139 s. **K.**
4. Antagningen av medicine studerande m. fl. Kihlström. 123 s. **E.**
5. Förslag till naturskyddslag m.m. Haeggström. 212 s. **Jo.**
6. Näringslivets lokalisering. Appelberg, Uppsala. 245 s. **H.**
7. Principer för dyrortsgrupperingen. Kihlström. 116 s. **C.**
8. Betänkande angående polis- och åklagarväsendets organisation. Norstedt. 304 s. **I.**
9. 1945 års universitetsberedning. 6. Den vetenskapliga publiceringsverksamheten, personal-, institutions- och stipendiefrågor m. m., det akademiska befordringsväsendet. Svenska Tryckeriaktiebolaget. 332 s. **E.**
10. Sjöfartsförbindelserna mellan Gotland och fastlandet. Victor Petterson. 171 s., 3 pl. **K.**
11. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 10. Tiden juli 1948—juni 1950 jämte sakregister till delarna 1—10. Av K. Åmark. Idun. 338 s. **H.**
12. Promemoria med förslag till allmän verksstadga. Katalog och Tidskriftstryck. 68 s. **Ju.**
13. 1944 års allmänna skattekommitté. 5. Betänkande angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende. Marcus. 79 s. **Fi.**
14. Landsbygdselektrifieringens utbredning år 1950. Idun. 47 s. **K.**
15. Daghem och förskolor. Betänkande om barnstugor och barntillsyn. Victor Petterson. 641 s., 6 pl. **S.**
16. Filmcensuren. Betänkande 1. Beckman. 95 s. **E.**
17. Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 6. Redogörelse för arbetsstudier vid kroppssjukhusens vårdavdelningar m. m. Beckman. 233 s. **I.**
18. Betänkande med förslag till förordning angående upphandling och arbeten för statens behov m. m. Norstedt. 77 s. **Fi.**
19. SOS. Samhällets olycksfalls- och säkerhetstjänst. Gummesson. 89 s. **I.**
20. Betänkande med förslag till ny ägofredslagstiftning. Beckman. 143 s. **Jo.**
21. Kejnekommissionens utredning. Norstedt. 313 s. **Ju.**
22. Förslag till sjömanslag m. m. Marcus. 106 s. **H.**
23. Socialvårdskommitténs betänkande. 18. Utredning och förslag angående begravningshjälpsförsäkring. Falu Nya Boktryckeri, Falun. 43 s. **S.**
24. Betänkande med förslag rörande utformningen av åtgärder för ökad skattefinansiering av kommunala investeringar. Beckman. 55 s. **Fi.**
25. Socialvårdskommitténs betänkande. 19. Utredning och förslag angående yrkesskadeförsäkringslag m. m. Kihlström. 55*, 443 s. **S.**
26. Vatten- och avloppsfrågan. Beckman. XIV, 597 s. **K.**
27. Konkurrensbegränsning. Betänkande med förslag till lag om skydd mot samhällsskadlig konkurrensbegränsning. Del 1. Idun. 722 s. **H.**
28. Konkurrensbegränsning. Betänkande med förslag till lag om skydd mot samhällsskadlig konkurrensbegränsning. Del 2. Bilagor. Idun. 549 s. **H.**
29. Skolöverstyrelsens organisation. Victor Petterson. 358 s. **E.**
30. Ekonomiskt långtidsprogram 1951—1955. Marcus. 200 s. **Fi.**
31. Den utomprocessuella rättshjälpen åt mindre bemedlade. Norstedt. 116 s. **Ju.**
32. Bränsle och kraft. Orientering rörande Sveri energiförsörjning. Av K.-G. Ljungdahl. Gummess 73 s. **H.**
33. 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen. Högre utbildning av sjuksköterskor m. m. 3. Spec utbildning av sjuksköterskor. Kihlström. 120 s. **I.**
34. Betänkande angående omorganisation av apote väsendet i riket m. m. Katalog och Tidskriftstry XVI, 679 s. **I.**
35. Den svenska byggnadsmaterialmarknaden. Prod tion, distribution och prissättning av jord- och st industriens material. Av N. Tengvik. Sydsven Dagbladet, Malmö. 284 s. **S.**
36. Arkiv- och biblioteksfilmning. Appelberg, Upps 114 s. **E.**
37. Universitetskanslersämbetets uppgifter och orgs sation m. m. Falu Nya Boktryckeri, Falun. 116 s.
38. Skor. Beckman. 347 s. **H.**
39. Betänkande angående producent- och kontantbid till vissa innehavare av mindre jordbruk. Beckm 120 s. **Jo.**
40. Förslag till lagstiftning om förbud mot bebygg m. m. inom vissa strandområden. Kihlström. 149 4 kartor. **Ju.**
41. Ungdomen möter samhället. Ungdomsvårdskom téns slutbetänkande. Beckman. 221 s. **Ju.**
42. Betänkande med förslag till utlänningslag m. m. S svenska Dagbladet, Malmö. 305 s. **Ju.**
43. 1944 års nykterhetskommitté. 1. Statistiska unders ningar kring alkoholfrågan. Appelberg, Upps 348 s. **Fi.**
44. 1944 års nykterhetskommitté. 2. Verkan på mänskliga organismen av maltdrycker med olika koholhalt. Av L. Goldberg. Appelberg, Uppsala. 14 **Fi.**
45. 1950 års folkpensionsrevision. Avdragsregler och stadstillägg. Victor Petterson. 164 s. **S.**
46. Betänkande med förslag angående flyttning av Sto holms örlogsbas till Stockholms södra skärgård. Ka log och Tidskriftstryck. 102 s., 2 kartor. **Fö.**
47. Anstaltsvårdades rätt till folkpension m. m. Falu N Boktryckeri, Falun. 154 s. **S.**
48. Betänkande angående skol- och yrkeshem för b med komplicerad utvecklingshämning. Katalog Tidskriftstryck. 144 s. **I.**
49. Turisttrafiken från utlandet. Norstedt. 235 s. **H.**
50. Den prekliniska tandläkarutbildningens ordnar Appelberg, Uppsala. 64 s. **E**
51. 1949 års skatteutredning. Betänkande angående statliga direkta beskattningen. Beckman. 400 s. **F**
52. Betänkande med förslag till lag om fördelnin vissa fall av kostnader för anordningar i korsning järnväg och väg m. m. Sydsvenska Dagbladet, Mal 72 s. **Ju.**
53. Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkand angående patient-, personal-, förråds- och medelsre visningen vid lasarett. Kihlström. 64 s. **I.**
54. Stats- och kommunaltjänstemäns förhandlingsr Katalog och Tidskriftstryck. 198 s. **S.**
55. Betänkande med utredning och förslag angäe sammanförande och organisation av i Stockholm fintliga arkeologiska samlingar från Medelhavsl derna, Främre Orienten och Östasien. Av S. Curm Gummesson. 80 s. **E.**
56. Om offentlig redovisning av den politiska propag dans finansiering. Berlingska Boktryckeriet, Lu 83 s. **Ju.**
57. Betänkande rörande gruppchefsutbildningen och med sammanhängande värnpliktsfrågor. Kihlstr 165 s., 2 bilagor. **Fö.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsel stäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = j bruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1951:57
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE RÖRANDE

GRUPPCHEFSUTBILDNINGEN
OCH DÄRMED SAMMANHÄNGANDE VÄRNPLIKTSFRÅGOR

STOCKHOLM 1951
EMIL KIHLSTRÖMS TRYCKERI A.-B.
511448

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

sid.

Skrivelse till Statsrådet och chefen för Kungl. Försvarsdepartementet 7

Avdelning I. Inledning 9

1. Utredningsuppdraget 9

2. Den samlade utredningens och studiegruppens verksamhet 10

Avdelning II. Allmänna riktlinjer vid utredningsarbetet 12

Avdelning III. Iakttagelser och bedömanden rörande resultatet av gruppchefsutbildningen under utbildningsåret 1950—1951 13

Kap. 1. Målsättning för gruppchefsutbildningen 13

A. Gällande målsättning 13

Synpunkter 14

B. Principiella krav på en truppförare i fält 15

I. Allmänna synpunkter 15

II. Särskilda synpunkter avseende värnpliktiga gruppchefer 16

C. Synpunkter rörande det kunskapsomfång, som den värnpliktige skyttegruppchefen med hänsyn till i B angivna principiella krav måste äga för sin befälsutövning i fält 16

I. Trupputbildning 16

II. Teknisk och taktisk kunskap om vissa vapen 17

III. Underrättelsetjänst 20

IV. Fria kriget 20

V. Mörker- och vintertjänst 21

D. Sammanfattning av utredningens synpunkter i fråga om målsättningen för utbildning av en skyttegruppchef 22

Kap. 2. Utredningens bedömanden av de resultat, som uppnåtts vid gruppchefsutbildningen under utbildningsåret 1950—1951 23

A. Studiearbetets bedrivande 23

B. Redogörelse för av utredningen anordnade gruppchefsprov 25

I. Grunder för provens anordnande 25

II. Resultat av proven 27

a) Allmänt prov 28

b) Tillämpat prov 29

C. Resultatet av gruppchefsutbildningen vid 9 månaders första tjänstgöring 31

I. Enskild utbildning 31

II. Befälsutbildning 31

a) Formell exercis och gruppering 31

b) Truppföring 31

D. Sammanfattning med tabell över kvarstående brister 32

Avdelning IV. Undersökningar rörande möjligheterna att inom den nuvarande utbildningstidens ram eliminera konstaterade brister 34

Inledning 34

Kap. 1. Reglementariska bestämmelser och anvisningar 35

A. Förbandens utbildningsplaner för utbildningsåret 1950—1951 35

I. Iakttagelser 35

a) Organisation och befälstillgång 35

b) Planläggning i stort 36

c) Detaljplanläggning 36

sid.
d) Målsättning för skeden och perioder ... 37
e) Stegringsföljd i utbildningen ... 37
II. Sammanfattning ... 38
B. Centralt utfärdade bestämmelser för den värnpliktiga gruppchefsutbildningen ... 38
Kap. 2. Materiella betingelser ... 40
A. Lektionssalar ... 41
B. Utbildningsmateriel ... 41
I. Åskådningsmateriel ... 41
II. Annan utbildningsmateriel och särskilda anordningar för utbildningen ... 42
C. Böcker ... 43
D. Film och bildband ... 45
E. Drivmedel ... 50
F. Utbildningsammunition ... 51
I. Allmänna synpunkter ... 51
II. Behovet av ammunition vid utbildningen av värnpliktiga gruppchefer 53
Kap. 3. Gruppchefsutbildningens organisation ... 55
A. Nuvarande organisation ... 55
B. Förslag till organisatoriska förändringar ... 74
C. Särskilda synpunkter rörande s. k. föregångsmän ... 80
I. Principiella synpunkter ... 80
II. Föregångsmännens inpassning i organisationen ... 82
III. Skoltecken — Betydelsen av distinktioner ... 82
D. Principförslag till utbildningsorganisation ... 83
Kap. 4. Personella betingelser ... 84
A. Befälstillgången ... 84
I. Storleken av nuvarande befälskadrar ... 84
II. Synpunkter rörande behovet av aktivt utbildningsbefäl vid repetitionsövningar ... 87
III. Befälstillgången vid utbildning av värnpliktigt befäl ... 88
B. Utbildningens genomförande ... 89
Inledning ... 89
I. Allmänna synpunkter ... 90
a) Motivationens betydelse ... 90
b) Helhetsprincipen ... 91
c) Effektens betydelse ... 96
1. Uppmuntran — Positiv och negativ kritik s. 97. 2. Tävlan s. 98. Belöning s. 99.
d) Realismen i övningarna ... 99
II. Särskilda synpunkter avseende utbildning av värnpliktigt befäl ... 101
a) Anspråksnivå — prestationsnivå ... 101
b) Motivation ... 102
c) Effekt ... 103
d) Förebildens och föredömets betydelse ... 104
III. Den enskilda lektionen eller övningen ... 105
a) Planläggning ... 105
b) Organisation ... 106
c) Övningsmateriel och utrustning. Val av övningsplats ... 107
d) Genomförande ... 107

sid.
C. Synpunkter rörande det aktiva befälets egen utbildning ... 109
I. Utbildningen till aktivt befäl ... 110
II. Det aktiva befälets fortsatta utbildning ... 112
Kap. 5. Synpunkter rörande utbildningen i vissa ämnesgrenar ... 113
A. Inre tjänst ... 113
B. Spräng- och minutbildning ... 117
Kap. 6. Befordran och premier ... 118
A. Befordran ... 118
B. Premier ... 120
Sammanfattning ... 122
Avdelning V. Undersökningar rörande ytterligare åtgärder för att avhjälpa konstaterade brister ... 125
Kap. 1. Förutsättningar för en effektiv förbandsutbildning ... 125
A. Tjänstgöringstidens längd för huvuddelen av de värnpliktiga ... 125
B. Sammanfattning ... 129
Kap. 2. Behov av ytterligare tid för utbildningen av gruppchefer ... 129
Kap. 3. Undersökningar rörande differentiering av utbildningstiden för olika linjer av gruppchefsutbildningen ... 130
Kap. 4. Undersökningar rörande möjligheterna att med hänsyn till nuvarande utbildningsbetingelser genomföra föreslagen förlängning av utbildningstiden 131
A. Längden av perioden mellan tvenne åldersklassers första tjänstgöring ... 131
B. Skörde- eller övningsuppehåll ... 134
Sammanfattande synpunkter i anslutning till Kap. 3 och 4 ... 139
Avdelning VI. Åtgärder för att efter första tjänstgöringens slut hos de värnpliktiga gruppcheferna vidmakthålla befälsförmåga, tekniskt kunnande och intresse för befälsuppgiften ... 141
Kap. 1. De krigsförbandsvisa repetitionsövningarnas betydelse för bibehållande av det värnpliktiga befälets truppföringsförmåga ... 141
Inledning ... 141
A. Iakttagelser i samband med de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna hösten 1950 ... 142
B. Iakttagelser i samband med 1951 års arméfälttjänstövning i Västergötland 145
I. Väsentliga iakttagelser ... 145
a) Allmänt ... 145
b) Gruppchefernas truppföringsförmåga ... 145
II. Synpunkter på den befälsövning av 10 dagar, som ägt rum i omedelbar anslutning till repetitionsövningarna ... 146
Sammanfattning ... 146
Kap. 2. Ytterligare åtgärder ... 147
A. Betydelsen av fortsatt kontakt mellan den värnpliktige och hans förband 147
B. Frivillig befälsutbildning ... 148
Avdelning VII. Vissa jämförelser mellan nu gällande ordning samt 1948 års värnpliktskommittés och utredningens beräkningar beträffande utbildningstiden för de värnpliktiga gruppcheferna och denna tids fördelning 149
Kap. 1. Jämförelse beträffande antalet effektiva timmar under första tjänstgöringen 149
Kap. 2. Jämförelse beträffande tidens fördelning på vissa övningsgrenar under första tjänstgöringen ... 154
Kap. 3. Synpunkter beträffande den disponibla tidens fördelning på soldat- respektive befälsutbildning ... 160
Kap. 4. Jämförelse mellan total och effektiv tjänstgöringstid ... 162
Avdelning VIII. Kostnadsberäkningar ... 166
Avdelning IX. Sammanfattning ... 169

TABELLER

Sid.

Tabell 1. Allmänt prov 27
Tabell 2. Tillämpat prov 28
Tabell 3. Sammanfattning av ytterligare erforderlig tid för gruppchefsutbildning 33
Tabell 4 a—4 k. Tabellarisk sammanställning av utbildningsorganisationen för 1. tjänstgöringsomgången vid förbanden inom ett militärområde utbildningsåret 1950—51 (3. skedet) 56
Tabell 5 a—5 c. Förslag till en från förbands- till militärområdesvis organiserad gruppchefsutbildning på vissa utbildningslinjer inom ett militärområde 76
Tabell 6. Principförslag till organisation vid ett infanteriregemente 80
Tabell 7. Exempel på organisation av befälsutbildningsbataljon vid infanteriregemente 85
Tabell 8. Utredningens förslag till utbildnings- och befordringsgång under första tjänstgöringen för värnpliktiga, uttagna till underbefälsutbildning eller utvalda till föregångsmän 121
Tabell 9. Den normala arbetsbelastningen vid ett infanteriregemente under ett kalenderår 134
Tabell 10. Exempel på utbildningsbefälets verksamhet vid ett infanteriregemente under perioden mellan tvenne åldersklassers första tjänstgöring (enligt utredningens förslag) 135
Tabell 11. Första tjänstgöringens uppdelning i utbildningsterminer vid olika alternativ med hänsyn till inpassningen av skörde- eller övningsuppehåll 138
Tabell 12 a. Antal tjänstgöringsdagar disponibla för all slags utbildning och tjänstgöring 150
Tabell 12 b. Jämförelse mellan nuvarande gruppchefsutbildning (9 mån.), 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens förslag i fråga om antal effektiva timmar samt totalt timantal för första tjänstgöringen 151
Tabell 12 c. Jämförelse beträffande den effektiva tidens fördelning på utbildningsgrenar ifråga om gruppchefsutbildningen vid nuvarande utbildning samt 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens förslag 152
Tabell 13 a. Jämförelse beträffande effektiva timmars fördelning på olika utbildningsgrenar i 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens förslag 155
Tabell 13 b. Jämförelse av den tid i effektiva timmar, som i 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens tidsberäkningar avses för befälsutbildning i särskilt viktiga utbildningsgrenar 156
Tabell 14. Jämförelse mellan 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens beräkningar beträffande total och effektiv tjänstgöringstid 163
Tabell 15. Jämförelse mellan 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens beräkningar beträffande fördelningen av den totala tjänstgöringstiden mellan första tjänstgöringen och repetitionsövningar 164
Tabell 16—19. Grafisk framställning utvisande konstaterade brister och dessas avhjälpande ..... 175—178

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Försvarsdepartementet.

Sedan det mig givna uppdraget att verkställa utredning rörande gruppchefsutbildningen och därmed sammanhängande värnpliktsfrågor slutförts, får jag vördsamt överlämna betänkande i ämnet.

Stockholm den 21 december 1951.

SIGURD LINDHOLM.

/ *Åke Gyllenram.*

AVDELNING I

Inledning

1. *Utredningsuppdraget*

1948 års värnpliktskommittés med skrivelse den 15 augusti 1949 avgivna betänkande med utredning i vissa värnpliktsfrågor var i vissa delar icke enhälligt. Sålunda ansågo två reservanter önskvärt, att en fortsatt försöksverksamhet på utbildningens område borde bedrivas och att resultatet av densamma borde avvaktas, innan det definitivt fastslogs, att nu gällande utbildningstid för gruppchefseleverna vore otillräcklig.

Genom beslut den 7 oktober 1949 uppdrog Chefen för försvarsdepartementet åt ledamoten av riksdagens andra kammare P. S. Lindholm att inom departementet ytterligare utreda frågan om gruppchefsutbildningens längd, närmast med tanke på möjligheten att åstadkomma större effektivitet vid utbildningen genom att bedriva denna avskild från övriga värnpliktiga för längre eller kortare tid. Därvid borde närmare upplysningar lämpligen inhämtas rörande de senaste erfarenheterna beträffande pågående gruppchefsutbildning. Utredningen skulle vara förutsättningslös.

Härjämte uppdrogs åt majoren K. G. Brandberg och förste byråsekreteraren K. Å. G. Gyllenram att biträda vid utredningsarbetet, den sistnämnde som sekreterare.

I en den 10 februari 1950 dagtecknad skrivelse till Chefen för försvarsdepartementet har utredningsmannen lämnat en redogörelse för resultatet av dittills verkställda undersökningar ävensom en översikt över behovet av ytterligare undersökningar och fortsatt försöksverksamhet på detta område.

I denna skrivelse ifrågasattes, huruvida för gruppchefernas del *första tjänstgöringen skulle kunna förlängas med en månad på bekostnad av den tredje repetitionsövningen.* Här må i korthet erinras om att alternativet icke förordades, enär de fördelar som på kort sikt skulle ernås icke ansågs kunna uppväga olägenheterna av en alltmer decimerad gruppchefskader vid lokalförsvarets krigsförband.

Beträffande frågan om *militärområdesvis centraliserad gruppchefsutbildning,* varmed avsågs en sammandragning av alla gruppchefer till ett regemente, framhölls i skrivelsen, att betydande nackdelar såväl för de värnpliktiga som för befälet komme att vara förenade med en dylik utbildning av gruppcheferna. Då dessutom olägenheter ur utbildningssynpunkt kunde påvisas och de fördelar i fråga om övningsförhållandena, som följde med en

centralisering, vore relativt begränsade, syntes anledning icke föreligga att förorda en ändring av det nu tillämpade systemet med utbildning vid de förband, de värnpliktiga tillhörde.

I skrivelsen berördes även frågan rörande den *tidpunkt, då en eventuellt förlängd gruppchefsutbildning skulle kunna påbörjas.* Därvid erinrades om centrala värnpliktsbyråns skrivelse före inskrivningarna hösten 1949, enligt vilken skrivelse man icke utan löftesbrott kunde inkalla värnpliktiga, som inskrivits 1949 och vid inskrivningen antecknats som underbefälslämpliga, till förlängd tjänstgöring. Till frågan om en eventuell övergång till den av värnpliktskommitténs majoritet förordade förlängda utbildningstiden behövde ställning alltså icke tagas vid 1950 års riksdag.

I anslutning härtill framhölls i skrivelsen, att frågan hur gruppchefsutbildningen borde anordnas vore av den vikt, att densamma borde bli så allsidigt belyst som möjligt. Härför erfordrades emellertid fortsatta undersökningar. I skrivelsen angåves ett antal problem i utredningskomplexet, som därvid borde närmare prövas.

I syfte att göra denna utredning så allsidig och grundlig som möjligt medgav Chefen för försvarsdepartementet genom skrivelse den 19 maj 1950 på därom av utredningsmannen gjord framställning, att en studiegrupp bestående av en civil pedagog och en erfaren truppofficer finge följa utbildningen vid Södra skånska infanteriregementet ävensom, efter anmälan till militärbefälhavaren för I. militärområdet, annat förband inom militärområdet och därvid jämväl taga del av för utbildningen gällande föreskrifter. I samband därmed anmodades seminarieläraren vid folkskoleseminariet i Lund F. Borgquist och majoren vid nämnda regemente H. af Burén att under en tid av högst sex månader utbildningsåret 1950/51 fullgöra detta utredningsuppdrag.

Genom beslut den 13 februari 1951 medgav Chefen för försvarsdepartementet, att utredningen finge under återstoden av den tid uppdraget varade för uppdragets fullgörande följa utbildningen vid förband och skolor inom samtliga militärområden.

Det Borgquist och af Burén givna uppdraget har sedermera genom särskilda beslut utsträckts att gälla intill dess utredningsmannens uppdrag slutförts.

2. *Den samlade utredningens och studiegruppens verksamhet*

Studiegruppen har i samband med besök på respektive utbildningsplatser (övningsfält) studerat utbildningsverksamheten vid följande förband: I 6 (Kristianstad), I 7 (Ystad, Revinge), I 11 (Växjö), I 12 (Eksjö), I 16 (Halmstad), K 2 (Hälsingborg), P 2 (Hässleholm), A 3 (Kristianstad), A 6 (Jönköping), Lv 4 (Malmö), Ing 2 (Eksjö) och T 4 (Revinge och Kristianstad) ävensom följt de vid slutet av utbildningsåret 1950/51 inom I. militär-

området anordnade fälttjänstövningarna inom området Klippan—Hälsingborg.

Den samlade utredningen har följt eller gjort sig underrättad om utbildningsverksamheten vid nedannämnda förband: I 1 (Solna), I 3 (Örebro), I 7 (Ystad, Revinge), I 8 (Uppsala), I 15 (Borås), I 19 (Boden), K 3 (Skövde), P 1 (Enköping), P 3 (Strängnäs), P 4 (Skövde), A 1 (Stockholm), A 8 (Boden), Lv 3 (Stockholm), Ing 1 (Solna), Ing 3 (Boden), S 1 (Stockholm), T 2 (Skövde), JS (Kiruna), KS (Karlberg) och AUS (Uppsala). Härjämte har utredningen följt dels det värnpliktiga befälets verksamhet vid de hösten 1950 inom I. och IV. militärområdena anordnade krigsförbandsvisa repetitionsövningarna i trakten av Värnamo—Alvesta respektive Nyköping—Trosa, dels ock 1951 års arméfälttjänstövning i Västergötland.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 juli 1951 har utredningsmannen samt förenämnda Borgquist och af Burén under augusti månad nämnda år i Amerikas förenta stater studerat utbildningens organisation och planläggning samt metoder för undervisning inom amerikanska armén.

Utredningen har i anslutning till sitt arbete rörande gruppchefsutbildningens framtida ordnande i erforderlig utsträckning till behandling upptagit gruppchefsutbildningen närliggande värnpliktsfrågor och i samband därmed, då så ansetts påkallat, framlagt förslag, som förutom gruppchefseleverna avse de värnpliktiga i allmänhet.

Utredningsmannen med sina medarbetare har arbetat under benämningen 1949 års gruppchefsutredning.

Allmänna riktlinjer vid utredningsarbetet

1. Då utredningen anser, att gruppchefsutbildningen icke bör behandlas som en från övrig värnpliktsutbildning helt isolerad del, har utredningen under sitt arbete sökt beakta de faktorer — organisatoriska, personella m. fl. — som äro av samtidig och avgörande betydelse för såväl gruppchefsutbildningen som utbildningen av värnpliktiga i övrigt. Den har även av samma skäl, då förslag till förändringar och förbättringar framförts, låtit dessa avse andra kategorier av värnpliktiga i den mån det av gjorda bedömanden framgått att först härigenom full effektivitet i gruppchefsutbildningen kan anses vara möjlig att uppnå.

I de fall berörda frågor ligga inom underordnad myndighets kompetensområde, har utredningen, i den mån den funnit så angeläget, framfört rekommendationer till åtgärder av olika slag.

2. Som utgångspunkt för sina studier, bedömanden och förslag har utredningen i allmänhet tagit utbildningen av skyttegruppchefer vid infanteriet dels därför att dessa utgöra den största av arméns underbefälskategorier och dels därför att kraven på denna kategori beträffande kunskap och förmåga i relation till uppgiften måste ställas högre än på annan kategori.

Den tid, som bedömes tillräcklig för utbildning av skyttegruppchefer, anser utredningen bör vara tillräcklig även för en tillfredsställande utbildning av övriga värnpliktiga underbefälskategorier.

3. Utredningen har funnit sin uppgift vara att med utgångspunkt från i kapitlet Målsättning för gruppchefsutbildningen angivna krav

a) fastställa om utbildningen av värnpliktiga gruppchefer under de villkor, som varit för handen utbildningsåret 1950—51, givit godtagbara resultat eller om brister av så allvarlig art kvarstått, att målsättningen icke kunde sägas ha uppnåtts,

b) undersöka — för det fall dylika brister förefunnits — om dessa skulle genom åtgärder av olika slag kunna avhjälpas inom den nuvarande utbildningstidens ram samt, därest så ej vore fallet,

c) precisera den ytterligare tid, som vore oundgängligen nödvändig för att given målsättning skulle kunna uppfyllas.

AVDELNING III

Iakttagelser och bedömanden rörande resultatet av gruppchefsutbildningen under utbildningsåret 1950—1951

Kap. 1. Målsättning för gruppchefsutbildningen

A. Gällande målsättning

Den målsättning, som gällt för utbildningen av skyttegruppchefer vid infanteriet utbildningsåret 1950—51, framgår av följande utdrag ur »Särskilda bestämmelser för utbildning av värnpliktiga vid infanteriet under första tjänstgöringen» (SU Vpl Inf. 1. tjg), fastställda genom arméorder nr 15/1950.

Enligt *mom. 1* är målet för 1. tjänstgöringen, att hos *samtliga värnpliktiga* grundlägga och utveckla en fast disciplin och att så utbilda dem, att de vid mobilisering kunna bilda stridsdugliga kompanier och lägre förband, samt att bibringa värnpliktiga, som genomgå befälsskola, sådan färdighet, kunskap och förmåga, att de bästa av dem kunna tjänstgöra som gruppchefer (motsvarande) samt att övriga (huvuddelen) kunna tjänstgöra som gruppchefs ställföreträdare eller uppträda såsom föregångsmän inom grupp.

I *mom. 67—68* och *75—77* angivas för särskilt utvalda värnpliktiga och befälsskola A utbildningsmålen för varje skede samt vissa anvisningar.

Mom. 67. Mål för skedena.

1. skedet — samma som för huvuddelen av de värnpliktiga (jfr mom. 14).

2. skedet — samma som för huvuddelen av de värnpliktiga (jfr mom. 14) samt därutöver någon förmåga i enklare truppföring inom gruppens (motsvarande) ram, främst i anslutning till övningsgrenarna allmän soldatutbildning, grundläggande stridsutbildning, marsch och transport samt förläggning.

Mom. 68. Tidsfördelning samt utbildningens mål och omfattning i övningsgrenar och ämnen under 1. och 2. skedena.

Härför gälla i II D—F för resp. utbildningslinjer givna bestämmelser med de tillägg och ändringar, som betingas av dels ovan angivet ökat utbildningsomfång i vad rör truppföring, dels nedanstående »Anvisningar».

Mom. 75. 3. skedet — samma som för huvuddelen av de värnpliktiga (jfr mom. 14) samt därutöver någon förmåga i truppföring inom gruppens (posteringens, patrullens) ram, god kunskap i reglementariska bestämmel-

ser beträffande grupp och någon kunskap beträffande pluton, allt i vad rör egen utbildningslinje.

4. skedet — samma som för huvuddelen av de värnpliktiga (jfr mom. 14) samt därutöver förmåga i truppföring inom gruppens (posteringens, patrullens) ram, fördjupande av under 3. skedet vunna reglementariska kunskaper beträffande grupp samt kunskap beträffande pluton, allt i vad rör egen utbildningslinje.

Mom. 76. Tidsfördelning samt utbildningens mål och omfattning i övningsgrenar och ämnen under 3. och 4. skedena.

Härför gälla i II E och F för resp. utbildningslinjer givna bestämmelser med de tillägg och ändringar, som betingas av dels ovan angivet utökat utbildningsomfång i vad rör truppföring och reglementskunskap, dels nedanstående »Anvisningar».

Mom. 77. Anvisningar.

Samtliga utbildningslinjer.

Eleverna skola — under ordinarie befäls överinseende — tjänstgöra som gruppchefer (motsvarande) och gruppchefs ställföreträdare (motsvarande) vid utbildningskompanis underavdelningar under utbildning i pluton (motsvarande) och större förband.

Utbildning i truppföring och reglementskunskap ingår i respektive övningsgrenar inom för dessa gällande tidsram.

Utbildningslinjen skyttetjänst.

Elever avsedda för tjänst vid understödsgrupp utbildas icke i tjänst vid skyttegrupp, elever avsedda för tjänst vid skyttegrupp icke i tjänst vid understödsgrupp.

Synpunkter.

Det är utredningens uppfattning, att den nu återgivna målsättningen icke varit tillräckligt preciserad och avgränsad för att ge respektive ansvariga instanser en klar vägledning för utbildningen av gruppchefer. Ej heller har utredningen funnit den skänka nog fasta utgångspunkter vid bedömningen av utbildningsresultaten. Detta har kommit till uttryck i det alltför varierande sätt, på vilket utbildningen bedrivits då det gällt såväl organisation som metodik och den högst olika vikt, som lagts vid befälsutbildningen som sådan.

Denna utredningens uppfattning bekräftas på sitt sätt av de anmärkningsvärt stora skiljaktigheter i förbandschefernas bedömning av utbildningsresultaten, vilka komma till synes i punkt 6 i de rapporter angående utbildningsresultatet av första tjänstgöringen, som av dem insänts jämlikt Högkv. Ast avd. utb. skr. 7/2 1951 nr 84: 9.

De differenser, som där framkomma, evad gäller resultatet av gruppchefsutbildningen, kan utredningen för sin del icke finna i någon väsentlig grad vara avhängiga av växlande villkor för utbildningen i fråga om perso-

nella och materiella betingelser. Utredningens egna iakttagelser vid olika förband bestyrka utredningens uppfattning härvidlag.

Ytterligare en omständighet må anföras i detta sammanhang.

I vissa fall ha i rapporterna medtagits som användbara såsom gruppchefer befälselever, »— vilka icke ens uppfyllt de mycket begränsade fordringarna i nuvarande utbildningsbestämmelser —» (sid. 18 i bilaga till arméchefens skrivelse till Konungen den 28/6 1951, Nr 82: 12.

Som skäl härför anföres i samma skrivelse å sid. 19 (utdrag ur rapport till chefen för armén från chefen för I. milo), bland annat, »att siffran i kolumnen 'användbara såsom grpch' främst upptager ett begränsat mobiliseringsbehov av gruppchefer, som *måste* uttagas av åldersklassen och därför *måste anses* 'användbara' (enligt anteckning i vpl-handlingarna) för att man av åldersklassen överhuvudtaget skall kunna skapa erforderliga förbandsenheter. I några fall avser bedömningen användbarheten enligt i SU Vpl uppställda krav». — Att låta *krigsorganisatoriska* krav inverka på redovisningen av *utbildningsresultaten* vid fredstjänstgöringen synes utredningen icke vara ägnat bidraga till möjligheterna att få en klar och entydig uppfattning om hur utbildningen av värnpliktiga gruppchefer verkligen utfallit.

Då såsom av det föregående framgått enligt utredningens mening nuvarande målsättning i olika avseenden icke är tillfyllest, har utredningen funnit det nödvändigt att själv söka ange en sådan målsättning. Den har därvid gjort ett studium av de allmänna krav, som principiellt kunna ställas på en truppförare i fält och utifrån detta studium sökt precisera en målsättning för en svensk skyttegruppchef.

B. Principiella krav på en truppförare i fält

I. Allmänna synpunkter

Chef skall snabbt och riktigt kunna uppfatta en given order och omsätta densamma i lämpliga åtgärder vid eget förband. Han skall, då hans trupp uppträder självständigt eller eljest då så erforderas, kunna på egen hand fatta taktiskt riktiga beslut och leda sitt förband på ett i förhållande till fattat beslut eller erhållen uppgift riktigt sätt. Han skall dessutom vid förfall för närmast högre chef kunna övertaga dennes uppgifter.

Befälsutbildningen måste därför principiellt bibringa truppföraren:

1. God vana i att i varje läge snabbt och rätt kunna fatta sin uppgift samt god förmåga i att leda trupp ingående såsom underavdelning i stridsenhet.

2. Vilja och förmåga att i lägen, då order från högre chef utebli, självständigt kunna fatta beslut och genomföra desamma.

3. Sådana kunskaper i närmast högre förbands taktiska och tekniska ledande, att han kan övertaga ledningen av förbandet eller åtminstone kunna genomföra dess redan beslutade eller igångsatta verksamhet.

II. Särskilda synpunkter avseende värnpliktiga gruppchefer

Ett ofrånkomligt krav är, att gruppchef måste kunna leda sin grupp icke blott i lägen, då han oavbrutet kan stå i kontakt med sin plutonchef och genom tecken eller direkta order få underlag för sin verksamhet utan även i situationer, då gruppen visserligen uppträder inom plutonens ram men terrängens eller fiendens inverkan omöjliggör direkt kontakt med plutonchefen. Gruppchefen måste därför i sådana lägen — exempelvis under stormning och genombrytning — besitta tillräcklig kännedom icke endast om sin egen grupps verksamhet utan även om plutonens stridsteknik för att han på rätt sätt och i lämpligt ögonblick skall på eget initiativ kunna sätta in gruppen för eldunderstöd, för omfattningsrörelser eller för annan av stridsläget påkallad verksamhet.

Då grupp uppträder skild från övriga förband, t. ex. såsom patrull eller postering, är gruppchefen i regel tvingad att själv bestämma såväl gruppering som verksamhet i övrigt. Han måste då äga sådan taktisk blick, att han kan välja lämplig terräng för grupperingen och lämpliga stridsställningar för vapnen. Han måste även kunna samverka med andra patruller eller med understödjande vapen. Han måste slutligen vid oväntade situationer snabbt kunna fatta ett självständigt beslut och riktigt genomföra detsamma utan onödiga förluster för gruppen.

Man kan sålunda fastslå, att befälsutbildningen måste bibringa gruppchefen fullgod förmåga att föra grupp, då den uppträder såväl inom plutonens ram som självständigt.

Beträffande det principiella kravet att en gruppchef i likhet med varje annan chef skall utöver förmåga att leda egen avdelning äga kunskap om förande av närmast högre sådan bör följande framhållas.

Stridsförlusterna i fält äro enligt krigserfarenheterna störst i de lägre befattningarna. Dessa erfarenheter ha beaktats i gällande organisation på så sätt, att inom de båda lägsta enheterna organisatoriskt ingå ställföreträdare för respektive chefer (plutonchefs ställföreträdare respektive gruppchefs ställföreträdare). Med hänsyn härtill kunna kraven på gruppchefsutbildningen i detta avseende ställas så, att gruppchefen bör bibringas någon förmåga att åtminstone i enkla stridslägen tjänstgöra som plutonchefs ställföreträdare.

C. Synpunkter rörande det kunskapsomfång, som den värnpliktige skyttegruppchefen med hänsyn till i B angivna principiella krav måste äga för sin befälsutövning i fält

I. Trupputbildning

Efter en mobilisering kan det läget inträffa, att förbanden under en längre eller kortare beredskapsperiod måste hållas samlade. Dessa tillfällen måste bl. a. utnyttjas för utbildning.

Det aktiva befälet är härvid icke tillräckligt för att dels leda utbildningen vid depåerna och dels anordna övningar med inkallade krigsförband. Reservbefäl och värnpliktigt befäl måste därför i största möjliga utsträckning själva kunna leda övningar åtminstone av enklare slag.

För närvarande torde såväl reserv- som värnpliktiga officerare besitta sådan förmåga i trupputbildning, att de åtminstone hjälpligt med sina förband kunna repetera de väsentligaste grunderna för gruppering och strid. Det framstår emellertid såsom i hög grad önskvärt, att även de värnpliktiga gruppcheferna i någon mån kunna hjälpa till vid detta utbildningsarbete.

Det kan emellertid härvid icke bli fråga om instruktörstjänst i dess verkliga bemärkelse. Om så vore fallet skulle detta kräva ett ökat utbildningsomfång under fredstjänstgöringen, vilket icke rimligen kan tillåtas belasta densamma.

Gruppcheferna böra dock erhålla sådan utbildning i ovan berört avseende, att de kunna repetera grunderna för soldatens strid och gruppens gruppering. De böra med andra ord kunna öva grundläggande detaljer, vilka truppen genom längre eller kortare bortovaro från det militära hunnit glömma.

Även en annan betydelsefull synpunkt på gruppchefens befälsförmåga i detta avseende må framhållas.

En väsentlig del av en militär chefs befälsutövning består i ordergivning, kontroll och anvisningar av olika slag för tjänstens riktiga bedrivande. Han måste kunna veta vad som fordras i en viss situation, ge order om åtgärder, rätta till vad som utföres på ett felaktigt eller mindre tillfredsställande sätt. Denna förmåga måste alla militära chefer äga, alltså även gruppchefen.

Gruppcheferna böra bibringas förmåga att se och rätta till fel i samband med enklare övningsuppgifter — t. ex. exercis och formell gruppering. Detta kommer icke i någon nämnvärd omfattning att belasta utbildningstiden.

Förmåga att öva enklare exercis- och grupperingsdetaljer kan därför anses vara ett krav, som man måste kunna ställa vid utbildningen av värnpliktigt underbefäl under första tjänstgöringen.

II. Teknisk och taktisk kunskap om vissa vapen

I det föregående har redan konstaterats, att gruppchefseleven måste under första tjänstgöringen bibringas sådan förmåga i att föra grupp, att han självständigt utan reglerande bestämmelser från plutonchefen kan leda gruppen under olika förhållanden. Detta krav framträder särskilt starkt i de lägen, då gruppchefen är chef för patrull eller postering. Han uppträder härvid ofta på så stort avstånd från sin pluton, att han är tvingad att i oväntade situationer själv fatta beslut om hur han skall handla.

Gruppchefens förmåga härvidlag kan dock icke inskränkas till att enbart omfatta rutin i taktisk ledning av den egna gruppen. Han måste även behärska de grunder, enligt vilka samverkan med inom plutonen förekommande understödjande vapen skall organiseras. För att riktigt kunna bedöma vad som i en viss situation kan uppnås med ett sådant vapen, måste han även känna till dess taktiska verkningsförmåga och äga någon personlig färdighet med vapnet, så att han vet dess egenskaper och kan utnyttja detsamma på ett riktigt sätt.

Gruppchefens tekniska och taktiska kunskap om olika eldhandvapen får alltså icke inskränkas till att omfatta enbart inom gruppen förekommande vapen — kulsprutepistolen och automatgeväret — utan bör i viss utsträckning även omfatta plutonens kraftigaste vapen nämligen kulsprutegeväret.

I skyttekompaniets understödspluton ingår den lätta kulsprutan, som i de flesta lägen insättes för direkt understöd åt skytteplutonen vid såväl anfall som försvar. Det är önskvärt, att även gruppcheferna inom skytteplutonen känna till vapnet i fråga för att rätt kunna utnyttja dess eldkraft. Kravet på att gruppchefseleverna under sin utbildning erhålla viss kunskap i kulsprutetjänst blir än mera framträdande, därest detta vapen vid en framtida omorganisation av skytteplutonen inordnas i denna enhet.

Även ett annat skäl kan andragas till stöd för att gruppchefseleverna under fredsutbildningen böra erhålla viss kännedom om ifrågavarande vapen.

Vid anfall — särskilt dess sista och avgörande skede, in- och genombrytningen — är fiendens i motståndsnästen grupperade automatvapen de förstahandsmål, som skytteinfanteriet måste nedkämpa i närstrid. Krigserfarenheterna ha många exempel att uppvisa, hurusom de främsta infanteriförbanden genom att efter en stormning ha utnyttjat dessa från fienden tagna vapen — främst kulsprutor — kunnat hålla sig kvar i den erövrade ställningen och framgångsrikt avslå även mycket starka motanfall.

Av anförda skäl synes det därför motiverat att i utbildningsprogrammet för skyttegruppchefer inlägga någon utbildning även i kulsprutetjänst.

Då gruppchef beordras att med sin grupp framgå såsom förpatrull eller framrycka såsom stridspatrull eller postering, innebär detta icke blott en skyddande uppgift mot fiendens infanteri. Patrullen, posteringen skall vid fientligt pansaranfall även kunna snabbt varna bakomvarande delar av eget förband och åtminstone temporärt kunna hejda ett dylikt anfall t. ex. längs en väg eller ett stråk.

Förpatrullen, posteringen tilldelas därför ofta en närpansarvärnsomgång utrustad med granat- eller raketgevär. Gruppen kan också vid sådana uppdrag förses med pansarskott.

Det framstår då såsom ett ofrånkomligt krav, att åtminstone gruppchefen i egenskap av patrull- eller posteringschef personligen kan skjuta med pansarskott, detta desto mera som han är den i gruppen, som bäst kan

bedöma i vilket ögonblick pansarvärnselden skall avgivas och från vilken plats detta lämpligen bör ske.

Gruppchefen bör likaledes, om förluster uppstå i underställd närpansarvärnsomgång, i kritisk situation själv kunna förse sig med granat- eller raketgevär och avge eld.

Även ur psykologisk synpunkt är det av största vikt, att någon i skyttegruppen äger tillräcklig kännedom om dessa vapen för att kunna avge eld. De minsta enheterna inom skytteinfanteriet gripas lätt av missmod och hopplöshet, då de tvingas uthärda ett fientligt pansaranfall. Vetskapen om att ha tillgång till och även kunna sköta ett närpansarvärnsvapen stärker motståndsviljan och ökar därmed truppens motståndskraft.

Gruppchefen bör därför redan under fredstjänstgöringen erhålla sådan utbildning med dessa vapen, att han personligen kan taktiskt riktigt placera dem i terrängen och skjuta med desamma.

I samband med förläggning och gruppering ombesörjes skyddet närmast fienden delvis av posteringar och »fasta» spaningspatruller. För att stärka detta skydd mot såväl infanterianfall som anfall av pansarförband kräves även vid de främsta skyddande avdelningarna, att trupp- och stridsvagnsmineringar utläggas åtminstone i anslutning till de vägar och stråk, vilka leda in mot grupperings- eller förläggningsområdena.

Ofta komma dessa skyddande avdelningar att stå under befäl av värnpliktiga gruppchefer. Dessa gruppchefer erhålla i regel sina uppgifter långt bakom den plats, där de skola gruppera sina grupper. De erhålla alltså icke order på grupperingsplatsen utan få detaljbestämmelser först efter någon tid.

Gruppchefen måste därför ofta själv föra sin grupp till avsedd terräng och där efter eget bedömande gruppera densamma. I samband därmed måste han omedelbart kunna utlägga erforderliga mineringar med utnyttjande av den minmateriel, som i regel tilldelas gruppen. Detta kräver icke blott att han tekniskt fullt behärskar minutrustningen utan även att han äger sådan taktisk kännedom om mineringars utläggande, att han kan utan ingripande från plutonchefen leda mineringsarbetets genomförande på en med hänsyn till uppgiften och övriga betingelser riktigt vald plats.

Uppdrag avseende patrull och postering innebär oftast, att terräng måste passeras, som tidigare hållits av fienden eller där fientliga avdelningar kunna beräknas uppträda. Patrullchefen — gruppchefen — måste alltså räkna med att den terräng, som han måste beträda, kan vara minerad.

Han måste därför veta, efter vilka principer trupp- (försåt-) mineringar anordnas, i vilken terräng mineringar särskilt kunna befaras o. s. v. för att han skall kunna leda sin grupp så, att riskerna för förluster på grund av minor bli så små som möjligt. Detta kräver av gruppchefen god kunskap i minspaning och minröjning.

III. Underrättelsetjänst

Varje beslut, som måste fattas av en militär chef i fält, bör grundas på en så noggrann kännedom om fienden som möjligt. Detta kräver en väl planlagd och genomförd spaningsverksamhet, som stundom måste pågå oavbrutet i flera dygn och som bl. a. måste bedrivas med från främsta förband avdelade spaningspatruller.

Ledandet av spaningspatrull ställer mycket stora krav på vederbörande chef. Han måste äga sådan terrängvana, att han snabbt och utan upptäckt kan framtränga till spaningsområdet. Han måste vidare kunna organisera spaningen så, att den verkligen ger resultat. Han måste slutligen kunna föra sin patrull genom av fienden besatt område tillbaka till egna linjer, vilket ofta måste ske i samband med stridsverksamhet. Många gånger är patrullchefens uppdrag förenat med andra uppgifter t. ex. företag mot fiendens förbindelser, förråd och dylikt eller eldöverfall i fördröjande syfte mot fiendens framryckande kolonner.

För att ge spaningsverksamheten så stor effekt som möjligt insättes ofta plutonchef eller plutonchefs ställföreträdare såsom ledare för dessa patruller. Detta förfaringssätt har tillämpats i mycket stor utsträckning under förekommande fälttjänstövningar. Däremot ha gruppchefer endast i undantagsfall fått sig anförtrodda dylika uppdrag.

Vad som låter sig göra i fred under några få dygns övningar är emellertid icke möjligt under verkliga förhållanden. Därest plutonchefer och ställföreträdande plutonchefer ständigt tvingades ut på spaningsuppdrag skulle deras antal snart decimeras till men för hela förbandets stridsvärde.

Den spaningsverksamhet, som tillkommer de främsta förbanden, bör följaktligen icke åläggas enbart dessa befälskategorier utan måste även med nödvändighet kunna utföras av närmast lägre befäl — gruppcheferna.

Första tjänstgöringen bör därför ge även de värnpliktiga gruppchefseleverna tillräcklig skolning för att göra dem kvalificerade för spaningsuppdrag.

IV. Fria kriget

Slutligen må framhållas ytterligare ett område, inom vilket ledare av militära förband — även de minsta enheterna — böra äga så mycken kunskap, att de kunna vara funktionsdugliga i fält. Detta gäller det slag av verksamhet, som hänger samman med förbandens uppträdande under det s. k. fria kriget.

Fr. o. m. den tidpunkt, då öppna krigshandlingar inletts, kan på grund av luftlandsättning i kombination med invasion över kust- eller landgräns strid uppstå snart sagt var som helst inom det angripna landet. Särskilt i samband med krigets inledande skede komma anfallsföretag av olika art att insättas framförallt i syfte att lamslå mobiliseringsverksamheten och stridskrafternas samling. Förbanden kunna i detta skede bli utsatta för anfall och splittrade ända ned till minsta enheten — gruppen.

Motståndsförmågan kräver då med nödvändighet, att dessa förband äga sådan utbildning och ledas på ett sådant sätt, att de kunna kämpa på egen hand och genom aktivt uppträdande åsamka fienden största möjliga avbräck. Vidare kan i varje stridsläge inträffa, att små lättrörliga förband behöva avdelas för att i kombination med den mera planmässiga stridsverksamheten vid fronten rikta hugg mot fiendens förbindelser, reserver, förråd o. s. v. Dessutom kan varje enskilt förband, som blir isolerat, komma att få föra strid på egen hand.

De värnpliktiga gruppchefseleverna böra därför under sin fredsutbildning erhålla åtminstone sådan färdighet i detta slags stridsverksamhet, att de kunna föra grupp inom det fria kriget.

V. Mörker- och vintertjänst

Under fältförhållanden måste svensk trupp nästan alltid räkna med att dess motståndare äger flygöverlägsenhet. Detta tvingar förbanden till att så mycket som möjligt utnyttja den mörka delen av dygnet för sin verksamhet. All förflyttning och stridsgruppering samt viss stridsverksamhet ske i konsekvens härmed i regel i skydd av mörker. En truppförare måste följaktligen behärska truppföringens teknik och taktik även under mörker. De värnpliktiga gruppcheferna utgöra intet undantag härvidlag, enär framförallt spaningstjänsten, fria kriget och bevakningstjänsten som regel måste förläggas till dygnets mörka del. Icke minst gruppcheferna måste därför bibringas tillräcklig rutin i mörkertjänst.

Vårt lands nordliga läge gör att vinterhalvårets klimat normalt utmärkes av låg temperatur och riklig snötillgång. Svensk trupp måste därför kunna utföra strid under de speciella förhållanden, som vintern skapar.

Vintertjänsten medför för den enskilde soldaten särskilda problem. Han måste äga kunskap om köldens inverkan på vapnens funktionsduglighet, förfrysningsrisker m. m. För den militäre chefen innebär vintern, att han under för honom själv påfrestande klimatförhållanden måste kunna leda sin trupp så, att dess stridsvärde bibehålles. Truppbefälets förmåga att rätt avväga sina åtgärder sättes på särskilt svårt prov under vinterförhållandena särskilt i fråga om taktiska dispositioner.

På grund av kylan är det önskvärt, att bevakningstjänsten inskränkes så långt sig göra låter för att skona truppen. Detta innebär emellertid ökade risker för fientlig överraskning. Möjligheten av att genom eldning bibehålla truppens stridsvärde försvåras av den härigenom ökade risken för fientlig upptäckt.

Snödjupet gör det ofta önskvärt, att framryckning sker på liten bredd (få spår) för att därigenom spara truppens krafter. Detta nedsätter emellertid stridsberedskapen och ökar följaktligen fiendens möjligheter att genom eldöverfall eller spärranordningar hindra framryckningen.

Vintertjänsten kräver alltså i viss mån en speciell taktisk skolning av befälet.

D. Sammanfattning av utredningens synpunkter i fråga om målsättningen för utbildning av en skyttegruppchef

Utredningen har efter sina studier och överväganden kommit till den uppfattningen, att, därest en skyttegruppchef skall kunna krigsplaceras vid fältförband omedelbart efter första tjänstgöringens slut, han då måste äga erforderlig kunskap och färdighet inom de områden, vilka närmare angivits i föregående avsnitt.

Med utgångspunkt från dessa krav kan målsättningen för utbildningen av skyttegruppchef sammanfattningsvis angivas i följande punkter (utöver för värnpliktiga i allmänhet enligt SU Vpl. angiven målsättning).

I. *Enskild soldatmässig färdighet.*

a) **Allmän soldatutbildning och grundläggande stridsutbildning**

God färdighet i orientering.

Färdighet i handhavande av inom skyttepluton förekommande eldhandvapen (utom gevär m/96).

Någon färdighet i eldgivning med lätt kulspruta och med vid infanteriet förekommande närpansarvärnsvapen (pansarskott, raketgevär, granatgevär).

b) **Fältarbeten**

God färdighet i spräng- och mintjänst.

II. *Truppföringsförmåga.*

a) **Allmän soldatutbildning och grundläggande stridsutbildning**

God förmåga att föra grupp och någon förmåga att föra pluton vid exercis i sluten ordning.

God förmåga att föra grupp och någon förmåga att föra pluton vid formella grupperingsövningar.

Förmåga att öva grupp i uppträdande i sluten ordning och i formell gruppering.

b) **Underrättelsetjänst**

Förmåga att föra spaningspatrull.

c) **Skydd**

God förmåga att föra skyddande patruller under marsch, förläggning, gruppering och strid.

God förmåga att föra postering under förläggning, gruppering och strid.

d) **Fältarbeten**

Någon förmåga att leda enklare befästningsarbeten inom grupp.

Förmåga att leda patrulls verksamhet i samband med förbindelseförstöring inom av fienden besatt område.

God förmåga i att leda utläggande av truppminering.

Förmåga att leda utläggande av enklare stridvagnsminering.

Färdighet i mineringars anordnande under särskilda förhållanden (försåtmineringar m. m.).

e) Marsch och transport
God förmåga att föra grupp under fotmarsch, cykelmarsch, motortransport (cykeltolkning).

f) Förläggning
God förmåga såsom tältlagschef.

g) Strid
God förmåga att föra grupp under plutonens strid.
Någon förmåga att i enkla stridslägen tjänstgöra såsom plutonchefs ställföreträdare.
God förmåga att föra grupp vid eldöverfall.
Förmåga att föra grupp under fria kriget.

Gruppchef skall under första tjänstgöringen i tillämpliga delar bibringas förmåga att utföra sina åligganden även under mörker- och vintertjänst.

III. *Allmän befälsförmåga.*

Väl utvecklat befälsmedvetande d. v. s. vilja och förmåga att i alla situationer handla i enlighet med det ansvar och de förpliktelser, som åvila en chef i fält.

I nästföljande kapitel göres i relation till nu återgiven målsättning ett bedömande av de resultat, som gruppchefsutbildningen under utbildningsåret 1950—1951 enligt utredningens uppfattning givit. I samband därmed lämnas en redogörelse för det underlag, som utredningen haft för sitt bedömande, nämligen dels de under året fortlöpande studierna, dels särskilda, av utredningen anordnade gruppchefsprov.

Kap. 2. Utredningens bedömanden av de resultat, som uppnåtts vid gruppchefsutbildningen under utbildningsåret 1950—1951

A. Studiearbetets bedrivande

Utredningens studier på fältet skedde i stort sett efter följande linjer.

Jämsides med att centralt utfärdade bestämmelser och anvisningar angående utbildningens organisation och bedrivande genomgingos, skedde även ett studium av förbandens egna grundläggande order för utbildningsåret med däri ingående skedesplaner och lokala bestämmelser. Utredningen har penetrerat samtliga förbandsplaner, gällande för utbildningsåret 1950—51. Studiet av dessa planer gav möjlighet att erhålla en bild i stort av hur den värnpliktiga befälsutbildningen planerats och den vikt och betydelse, som givits den i förhållande till övrig utbildning.

För att möjliggöra att den dagliga utbildningen på ett rationellt sätt skulle kunna följas, infordrades därefter veckoprogram från de avdelningar inom respektive förband, varest befälsutbildning ägde rum. Från vissa enheter erhöll utredningen dylika veckoprogram under hela utbildningsåret, från andra under perioder, som bedömdes vara av speciellt intresse. Med tillgång till dessa veckoprogram uppgjordes så utredningens eget studieprogram, och i anslutning härtill infordrades detaljprogram från de avdelningar, vars utbildning under veckan skulle följas.

Utredningen sökte, innan det direkta studiet på fältet vidtog, genom kontakt med förbandschefer, utbildningsofficerare och truppbefäl av olika kategorier skaffa sig en uppfattning om de allmänna betingelserna för utbildningen och åsikterna angående dennas bedrivande.

Utredningens arbete präglades av en medveten strävan att så långt möjligt var få utbildningsarbetet allsidigt belyst. Sålunda genomgick utredningen vid vissa befälsutbildningsavdelningar de värnpliktigas personalia och sökte likaledes skaffa sig en klar bild av utbildningsbefälets föregående kvalifikationer.

Förläggningslokalerna besöktes ofta, och utspisning, sjukvård, fritidsanordningar och personalvård voro föremål för fortlöpande iakttagelser. Den självsyn, som på så sätt vanns, berikades genom upprepade samtal med respektive ansvariga chefer och med de värnpliktiga.

Själva utbildningsarbetet sökte utredningen av samma skäl studera i alla dess olika faser från inryckningsdagen över den grundläggande rekrytutbildningen och förbandsutbildningen till de avslutande tillämpningsövningarna och utryckningen. Strävan var att i största möjliga utsträckning följa de olika övningarna under deras hela förlopp, även om de i vissa fall spände över relativt lång tid, detta för att skaffa ett fullt rättvisande underlag för bedömningen av befälets och de värnpliktigas prestationer. Synnerligen värdefullt blev det, att utredningens rätt att följa utbildningen efterhand förlängdes att omfatta hela utbildningsåret, samt att tillstånd gavs att under senare delen av studietiden besöka samtliga militärområden. Härigenom vanns en rikare kunskap om olika förhållanden och redan gjorda bedömanden kunde vid behov efter förnyade besök korrigeras. Möjlighet gavs att konstatera, om iakttagna brister avhjälpts eller ej; åtgärder i fråga om utbildningens planläggning och stegringsföljd kommo i riktigare perspektiv, då de sågos i större tidssammanhang. Då de slutliga ståndpunktstagandena skulle ske, funnos alltså större förutsättningar än eljest skulle ha varit fallet att forma synpunkter, som kunde sägas ha giltighet för landet i dess helhet. Även för det dagliga arbetet som sådant var det av värde, att studietiden gjordes tillräckligt lång. För de avdelningar, som ofta besöktes, blev studiet icke något oväntat »extra», som annars till men för en rättvis bedömning kunnat förrycka själva övningssituationen. Möjligheten till otvungen kontakt med befäl och värnpliktiga ökades härigenom också.

Intryck och uppfattningar av övningarna summerades dagligen i fortlöpande protokoll. Vid vissa studier användes härvid särskilda protokollsmallar för att säkerställa en mellan olika förband likartad bedömning. De vunna erfarenheterna genomgingos efterhand vid de sammanträden — inalles ett femtiotal — som den samlade utredningen under studieåret avhöll. Även på annat sätt sökte utredningen vidga underlaget för sina bedömanden. Utbildningsrapporter åhördes vid olika tillfällen, likaså, så ofta tillfälle gavs, genomgångar med befäl och (eller) trupp före och efter övningar.

I samma avsikt följdes de gruppchefsprov, som av befälhavarna för I. och IV. militärområdena anordnats vid I 6, I 7, I 11, I 12, A 3, A 6 och Ing 2 samt I 1 ävensom de prov, som i Ystad och Revinge föranstaltats av chefen för I 7.

För att få de aktuella problemen ytterligare belysta, riktade utredningen vid olika tillfällen enquêter till såväl befäl som värnpliktiga. Under utbildningsårets gång fingo sålunda plutonchefsskoleelever vid I 6 och I 7, värnpliktiga tillhörande grupp K vid I 7 samt gruppchefselever vid I 7, I 16 och I 19 skriftligt besvara vissa frågor angående genomgången utbildning. Skriftliga enquêter riktades också till vissa deltagare vid de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna vid I 6 hösten 1950.

Vid utbildningsårets slut utsände utredningen frågeformulär till samtliga chefer för arméns förband samt till de officerare, underofficerare och underbefäl, som under året lett eller deltagit i utbildning av värnpliktiga befälselever. Denna enquête gav utredningen ytterligare möjligheter till allsidig bedömning av villkoren för och åsikterna om den värnpliktiga befälsutbildningens bedrivande.

B. Redogörelse för av utredningen anordnade gruppchefsprov

Utöver de av utredningen under utbildningsåret 1950—51 genom egna studier gjorda iakttagelserna ha för att skapa ytterligare underlag för bedömande av gruppchefselevernas utbildningsståndpunkt gruppchefsprov anordnats i utredningens egen regi vid slutet av första tjänstgöringen, omkring en månad före utryckningen (10/3).

Vid dessa prov valdes två infanteriregementen, vilka icke varit bundna av försöksverksamhet utan haft möjlighet att genomföra utbildningen under likartade förhållanden. Utredningen hade under utbildningsåret haft tillfälle att särskilt noga följa såväl planläggning som utbildning vid dessa förband, varför en god grund förelåg att kunna bedöma förutsättningarna för gruppchefselevernas vid proven ådagalagda kunskaper och färdigheter.

I. Grunder för provens anordnande

Proven genomfördes under två dagar vid två kompanier vid vartdera regementet. De voro anordnade såsom momentvisa övningar och leddes av utredningen. Befäl eller annan personal fick icke närvara vid proven, detta framförallt för att säkerställa att icke någon påverkan från det egna be-

fälets sida kunde äga rum exempelvis för att bistå eleverna under proven eller för att hos dem skapa känslan av att en prestation till varje pris måste uppnås.

Vid proven fingo gruppchefseleverna i största möjliga utsträckning föra befäl över soldater, vilka förut icke stått under deras ledning.

Proven omfattade dels ett prov i »allmän tjänst» och dels ett tillämpat prov.

Vid prov i »allmän tjänst» tilldelades eleverna uppgifter avseende befälsföring i sluten ordning. Med provet avsågs framförallt att fastställa, huruvida eleverna i formellt avseende vunnit den stadga i sin befälsutövning, som måste anses vara ett väsentligt villkor för truppföring under fältförhållanden. Provet skulle ävenledes om möjligt utröna, huruvida de värnpliktiga gruppchefseleverna ägde vilja att utöva befäl gentemot sina värnpliktiga kamrater.

Det tillämpade provet omfattade tillämpningsmoment i skyttegrupp (understödsgrupp). I varje prov fingo eleverna såsom gruppchefer självständigt lösa en uppgift, vid vilken stöd av högre chef icke kunde påräknas. Under provens gång ställdes eleverna dessutom inför tvånget att i oväntade situationer självständigt fatta beslut och genomföra desamma. Proven avsågo att fastställa elevernas personliga färdighet i formellt avseende samt intresse och allvar inför uppgiften. Men framförallt hade de till syfte att undersöka, huruvida elevernas taktiska förmåga och omdöme samt befälsförmåga mot slutet av första tjänstgöringen kunde anses vara tillfredsställande.

Före proven infordrades från förbanden förteckning över eleverna med angivande av deras förmåga i truppföring.

Härvid tillämpades följande betygsskala. Såsom betyg sattes 4, 3, 2 och 1, varvid 4 betecknade god, 3 godtagbar samt 2 och 1 olika grader av otillräcklig förmåga.

Vid vartdera regementet prövades 32 elever i allmän tjänst och 20 i tillämpade moment. För att få en rättvisande utgångspunkt för jämförelse mellan de olika kompanierna utvaldes eleverna i görligaste mån likformigt med hänsyn till de av truppbefälet erhållna betygen.

Vid utredningens egen betygsättning följdes samma skala, som kommit till användning vid de tidigare infordrade betygsuppgifterna från förbanden.

Vid provet i *allmän tjänst* sattes sex delbetyg, varvid de tre första hänförde sig till elevens personliga hållning och uppträdande framför trupp samt förmåga att kommendera, under det att de återstående tre framförallt avsågo att värdesätta mera kvalificerade befälsegenskaper såsom vilja och förmåga att med order och rättelser inverka på trupp.

Vid det *tillämpade provet* sattes tolv delbetyg indelade i tre grupper.

Betygsgrupp 1 avsåg att fastställa elevernas allmänna hållning och upp-

märksamhet samt intresse för förelagd uppgift, förmåga att fatta ett taktiskt läge samt ordna en grupp i ett utgångsläge med rutinmässiga åtgärder beträffande skydd, observation och samband.

Betygsgrupp 2 avsåg att värdesätta elevernas förmåga i rent taktiskt — tekniskt avseende beträffande planläggning, beslut och order samt initiativförmåga.

Betygsgrupp 3 slutligen hade till syftemål att påvisa, huruvida eleverna tillägnat sig sådana befälsegenskaper, att de genom personligt föredöme och viljestyrka kunde få truppen med sig.

II. Resultat av proven

Det rent siffermässiga resultatet framgår av sammanfattningen enligt tabell 1 »Allmänt prov» och tabell 2 »Tillämpat prov».

Tabell 1. Allmänt prov.

Betygsgrupp 1. Personlig hållning, uppträdande framför trupp, kommandoteknik: Koeff. 1.

Betygsgrupp 2. Förmåga att se och rätta fel, vilja att föra befäl: Koeff. 2.

Elev nr:	Betygsgrupp			Elev nr:	Betygsgrupp		
	1 Betyg	2 Betyg	Slutbetyg		1 Betyg	2 Betyg	Slutbetyg
1	3,3	3,3	3,3	33	3,8	3,5	3,6
2	3	4	3,7	34	4	3,7	3,8
3	3,7	4	3,9	35	4	4	4,0
4	3	3	3	36	3	3,1	3,1
5	4	4	4	37	4	3,3	3,5
6	3	2,3	2,5	38	4	4	4,0
7	3	3	3	39	3,3	3,3	3,3
8	4	3,3	3,5	40	3,7	4	3,9
9	3	4	3,7	41	3	2,8	2,9
10	3,7	2,4	2,8	42	3,7	4	3,9
11	3	2,6	2,7	43	3,3	3	3,1
12	3	3,3	3,2	44	4	4	4,0
13	2,9	2,9	2,9	45	4	3,7	3,8
14	2,6	2	2,2	46	3,7	4	3,9
15	2	1,7	1,8	47	3,2	3,3	3,3
16	1,7	1,7	1,7	48	3	3	3,0
17	3,7	4	3,9	49	4	4	4,0
18	3,7	3,3	3,4	50	2,3	3,1	2,8
19	2,6	2,5	2,5	51	3	3,1	3,1
20	3,7	3,3	3,4	52	3	2,8	2,9
21	3	2,9	2,9	53	4	3,1	3,4
22	2,6	2,7	2,7	54	3	2,8	2,9
23	2,5	2,6	2,6	55	3,3	3	3,1
24	3	3	3	56	3	2,2	2,5
25	2,3	1,3	1,6	57	2,8	2,9	2,9
26	2	2	2	58	2,9	2,9	2,9
27	2,3	0,7	1,2	59	3	3	3,0
28	1,7	0,3	0,8	60	4	3,3	3,5
29	3,7	2,9	3,2	61	4	4	4,0
30	3	2,7	2,8	62	3	3	3,0
31	2,7	3	2,9	63	2,8	2,9	2,9
32	3	3	3	64	3	3	3,0

Medelbetyg: Betygsgrupp 1 = 3,19; 2 = 3,02. Slutbetyg = 3.08.

Tabell 2. Tillämpat prov.

Betygsgrupp 1. Personlig färdighet: Koeff. 1. Betygsgrupp 2. Taktisk-teknisk förmåga: Koeff. 2. Betygsgrupp 3. Befälsförmåga: Koeff. 1.

Elev nr:	Betygsgrupp			Slutbetyg
	1 Ensk. betyg	2 Ensk. betyg	3 Ensk. betyg	
1	2,3	3,2	3	2,93
2	2,6	1,8	2	2,05
3	3,6	2,8	2,8	3,00
4	2,6	2,4	2,5	2,48
5	3,7	3,1	3,2	3,28
6	2,9	3,0	3	2,98
7	3	2,6	2,9	2,78
8	4	3,7	4	3,85
9	4	2,8	3	3,15
10	3	3,0	2,7	2,93
11	2,6	2,1	2,7	2,38
12	3,7	2,7	3	3,03
13	2,9	1,8	1,5	2,0
14	2	1,6	2	1,8
15	4	3	3,3	3,33
16	3,5	3,2	3	3,23
17	3,9	2,7	2	2,83
18	4	4	4	4
19	3,3	3,2	4	3,43
20	4	2,7	4	3,35
21	3,5	2,5	3	2,88
22	3,6	3,8	4	3,8
23	4	4	4	4
24	3	3,2	4	3,35
25	3	2,8	3	2,9
26	3	1,7	3	2,35
27	4	3,2	4	3,6
28	3	3,3	3	3,15
29	2	2	2	2
30	3,7	0,5	3	1,93
31	3,4	1,5	2,5	2,23
32	3,9	4	4	3,98
33	2,7	2,7	2,6	2,68
34	4	3,9	4	3,95
35	3,7	3,6	4	3,73
36	4	3,5	3,5	3,63
37	3	1,5	0,7	1,68
38	1,6	1,9	1,8	1,8
39	1	0,2	0	0,35
40	2,4	1,6	0,7	1,58

Medelbetyg: Betygsgrupp 1 = 3,20; 2 = 2,67; 3 = 2,89. Slutbetyg = 2,86.

a) Allmänt prov

Iakttagelser.

Huvuddelen av gruppchefseleverna visade i såväl personlig hållning, uppträdande framför trupp och kommandoteknik fullt godtagbar förmåga. Särskilt gott intryck gjorde många elever genom det lugna och bestämda sätt,

på vilket de uppträdde framför sin trupp samt det allvar, med vilket de fullgjorde sina uppgifter. Svagheterna i befälsutövningen blevo mera framträdande, då eleverna erhöllo uppgifter, som bl. a. krävde kontroll och rättande av felaktigheter. Vissa gruppchefselever visade härvid en påfallande osäkerhet, som i flertalet fall mera syntes bero på bristande vana att se och inskrida mot fel än på bristande vilja att utöva befäl.

Slutomdöme beträffande allmänt prov.

Huvuddelen av eleverna visade mot slutet av första tjänstgöringen i stort sett en fullt godtagbar förmåga att handha trupp vid exercis i sluten ordning, dock att förmågan att rätta fel i vissa fall icke var helt tillfredsställande.

b) Tillämpat prov

Iakttagelser.

Momenten hade lagts upp så att vederbörande elev skulle kunna ge sig god tid till ett noggrant övervägande av läget innan verksamheten sattes igång, detta i avsikt att kontrollera, huruvida de grundläggande elementen i truppföringen — rekognoscering och planläggning — någorlunda behärskades. Icke vid något tillämpningsmoment förelåg krav på ett ögonblickligt handlande från elevernas sida.

Påfallande var hurusom endast ett fåtal elever visade sig förstå vikten av noggranna förberedelser. I stället för att i lugn under ett par minuter överväga läget igångsatte de flesta så gott som omedelbart verksamheten. Tillvägagångssättet erhöll härigenom en ofta schablonmässig och föga verklighetstrogen karaktär och elevernas åtgärder fingo genom sin prägel av hets och hafs ett ogynnsamt inflytande på truppen. Endast hos några elever kunde man iakttaga en strävan att skapa underlag för den taktiska verksamheten genom att bedöma terräng, fiendens möjligheter till inverkan samt utföra detaljrekognosceringar i terrängen för stridsställningar m. m.

Elevernas sätt att orientera och ge order visade sig i allmänhet vara tillfredsställande. I dessa avseenden hade tydligen den formella utbildningen bibringat dem tillräcklig rutin. Många elever visade dock icke erforderlig förståelse för nödvändigheten av att till hela gruppen i detalj ange den plan, enligt vilken de hade tänkt handla. Bristen i detta avseende blev fullt påtagbar, då eleverna i ett par fall sattes ur striden och ställföreträdaren tvangs fullfölja uppgiften.

Order till understödjande vapen voro i en del fall vagt formulerade. Därigenom blev den understödjande elden i många fall felaktigt riktad.

Då det gällde ett planmässigt genomförande av fattat beslut var bristen på terrängvana mest iögonfallande. Eleverna uppträdde personligen ofta mycket ofältmässigt utan hänsyn till fiendens observations- och eld-

möjligheter. Genom oförmåga att bedöma terrängens möjligheter att skyddad för eld och insyn föra fram gruppen på stridsfältet valdes ofta fel väg, vilket i verkligheten i många fall torde ha medfört avsevärda förluster.

I några fall visade sig eleverna ej heller förstå vikten av att välja rätt grupperingsform. Sålunda förekom, att skyttekolonn valdes i stället för skyttelinje då det gällde att föra fram gruppen i småbruten terräng eller glest bevuxen skog vid överhängande risk för fientlig eld. Gruppering av grupp ägde i några fall rum alltför långt fram t. ex. i samband med intagande av utgångsläge före framryckning.

Vid omfattning gjordes den omfattande rörelsen understundom alltför snäv. Härigenom ökades risken för fientlig eld samtidigt som egna understödjande vapen hindrades i sitt eldunderstöd.

Sammandrag över under provet iakttagna väsentliga brister i gruppchefselevernas förmåga i tillämpad truppföring.

Detaljer	Antal elever vid förbanden, som visat bristande förmåga i respektive detaljer				Summa
	Förband 1	Förband 2	Förband 3	Förband 4	
Förmåga att förstå innebörden i uppgiften	1	4	4	3	12
Förmåga att rätt bedöma läget, fatta riktigt beslut, uppgöra plan	4	5	6	5	20
Terrängvana och gruppering	4	3	4	4	15
Förmåga att genomföra fattat beslut	2	3	3	5	13
Initiativförmåga	4	5	4	4	17
Vilja och förmåga att utöva befäl	1	3	1	4	9
Antal prövade elever	10	10	10	10	40

Slutomdöme beträffande tillämpat prov.

Omkring 45 % av eleverna kunde vid slutet av första tjänstgöringen anses ha sådana kunskaper och färdigheter i truppföring, att de inom huvuddelen av utbildningsomfånget i fält godtagbart borde ha kunnat lösa självständiga uppgifter inom gruppens och patrullens ram. Övriga elever visade icke för »godkänt» tillräckliga kunskaper, vartill i första hand bidrog brist på taktiskt omdöme, initiativförmåga och terrängvana.

C. Resultatet av gruppchefsutbildningen vid 9 månaders första tjänstgöring

I. Enskild utbildning

Utredningen har under utbildningsåret följt de värnpliktiga gruppchefselevernas utbildning till soldater företrädesvis vid förband inom I. militärområdet. Utredningen har därvid kunnat konstatera, att den enskilda utbildningen med hänsyn till den målsättning, som närmare angives i SU Vpl Inf., i allmänhet givit ett fullt godtagbart resultat.

Med utgångspunkt i de fordringar, som närmare angivits å sid. 22—23 — d. v. s. krigsmässiga krav — ha dock konstaterats väsentliga luckor i den enskilda utbildningen.

I ämnet »Vapentjänst» har — utöver fullständig utbildning med kulsprutepistolen — begränsad färdighet kunnat förvärvas med endast ett av plutonens övriga handvapen. Befälseleverna ha icke erhållit någon utbildning i de vid infanteriet förekommande närpansarvärnsvapnen. I spräng- och mintjänst ha gruppchefseleverna i allmänhet icke bibringats större kunskaper än vanliga värnpliktiga, d. v. s. en tämligen ytlig och under kort tid inövad teknisk färdighet i spräng- och minmaterielens handhavande.

II. Befälsutbildning

Utredningen har i enlighet med uppdragets art under utbildningsåret ägnat speciell uppmärksamhet åt de särskilt utvalda värnpliktigas utbildning till befäl. Gruppchefselevernas truppföringsförmåga har studerats dels vid av militärbefälhavare och förbandschefer, dels ock av utredningen anordnade prov.

Dessutom ha de värnpliktiga gruppchefselevernas sätt att föra befäl varit föremål för utredningens noggranna studium vid ett flertal förband fr. o. m. hösten 1950 t. o. m. fälttjänstövningarna våren 1951.

Utredningen har efter sammanställning av egna iakttagelser kommit till följande uppfattning beträffande de värnpliktiga gruppchefernas färdigheter i truppföring vid första tjänstgöringens slut.

a) Formell exercis och gruppering

Gruppcheferna ha i allmänhet visat fullt godtagbar förmåga i att föra grupp i sluten ordning och i formell gruppering. Då det däremot gällt att öva grupp i enkla exercisdetaljer och i gruppering ha många gruppchefer icke visat tillräcklig förmåga.

b) Truppföring

Åtskilliga gruppchefer ha mot bakgrunden av nuvarande målsättning visat tillräcklig rutin i att kunna föra grupp såväl då den uppträtt inom pluton

som då den tilldelats en självständig uppgift såsom patrull eller postering. Alltför många gruppchefer ha emellertid med hänsyn till de krav, som enligt utredningen måst ställas på gruppchefer i fält, visat otillräcklig förmåga att lösa en stridsuppgift med grupp särskilt i de fall, då denna uppträtt självständigt. Bristerna ha främst omfattat följande detaljer i truppföringen:

1. *Truppföring under strid i allmänhet.*

Bristande förmåga i att rätt uppfatta ett läge eller att förstå dess innebörd.

Ej godtagbar förmåga att bedöma ett läge, fatta beslut och uppgöra plan för gruppens verksamhet.

Bristande terrängvana och förmåga att med hänsyn till läget välja rätt grupperingsform.

Bristande förmåga att genomföra fattat beslut.

Bristande initiativförmåga.

Bristande vilja och förmåga att utöva befäl över värnpliktig trupp.

2. *Truppföring under vissa speciella förhållanden.*

Utbildningen i att självständigt leda spaningspatrull har i allmänhet endast medfört begränsad förmåga.

Förmågan att självständigt leda förstöringsarbeten och anordna enkla mineringar har i allmänhet varit ringa. Även vid de förband, där sådana övningar varit föremål för särskild utbildning, har förmågan visat sig vara otillfredsställande.

D. Sammanfattning

Utredningen har i anslutning till den målsättning, vilken preciserats å sid. 22—23 funnit, att utbildningen av värnpliktiga gruppchefselever i genomsnitt givit följande resultat.

I. Enskild soldatmässig färdighet: tillfredsställande utom vad beträffar viss vapenutbildning samt utbildning i spräng- och mintjänst.

II. Truppföringsförmåga: ej tillfredsställande. Brister kvarstå beträffande förande av grupp under strid samt ledande av spaningsuppdrag och spräng- och minarbeten under fältmässiga förhållanden.

III. Allmän befälsförmåga: tillräckligt utvecklat befälsmedvetande har ej uppnåtts.

Av sammanfattningen framgår, att ytterligare tid är nödvändig för att, om utbildningen bedrives med nuvarande utbildningsbetingelser, organisation och metoder, giva gruppchefseleverna sådan utbildning, att de omedelbart efter första tjänstgöringens slut kunna anses krigsplaceringsbara. Utredningens bedömanden och beräkningar rörande denna tid framgå av följande tabellariska uppställning:

Tabell 3.

Ämne, övningsgren etc., där kunskaper och förmåga varit bristfälliga (resp. ej någon utbildning förekommit)	Tid, som ytterligare erfordras (ung. timantal)	Tiden avses för:
1. 2-handsvapen	55	Utbildning med ag, kg och ksp m/42
2. Underrättelsetjänst	40	Orientering, spaningstjänst och förberedelser för fria kriget
3. Taktisk utbildning	55	Momentövningar, avseende förande av grupp och patrull
4. Mörkerutbildning	25	Momentövningar, avseende förande av grupp och patrull i mörker
5. Förbandsutbildning	85	Övningar i bataljon- brigad
6. Närpansarvärnsutbildning	12	Orientering om och elementär utbildning med pskott, rg och grg
7. Spräng- och mintjänst	135	Ökad personlig förmåga samt utbildning som ledare av spräng- och minarbeten, även under fria kriget
S:a	**407 tim.**	

Den erforderliga tiden skulle alltså uppgå till ca 400 timmar eller 50 utbildningsdagar. Motsvarande kalendermässiga tid blir ca 58 dagar eller 8⅓ veckor.

Då sålunda ett behov av ökad tid för utbildning av värnpliktiga gruppchefer kunnat konstateras, blir frågan, på vilket sätt denna tid skall kunna uttagas. Utredningen anser därvid för sin del ej riktigt att, som tidigare skett, föreslå, att gällande utbildningstid direkt utökas med det antal dagar, som bedömts vara erforderligt för att resultatet av en utbildning, som bedrivits under förhandenvarande betingelser och med nuvarande organisation och metoder skall bliva fullgott. I stället anser den, att den utbildning som ägt rum bör göras till föremål för ett inträngande studium i syfte att kunna bedöma, om de mindre tillfredsställande resultaten äro avhängiga av faktorer, som det är möjligt att *inom den nuvarande utbildningstidens ram* genom åtgärder av olika slag kunna påverka i effektiviserande riktning. Först sedan sådana eventuella åtgärder utformats och verkningarna av desamma bedömts, kan ställning tagas till frågan, om behov av ytterligare tid därefter kvarstår. Skulle så visa sig vara fallet måste frågan om tjänstgöringstidens längd bliva föremål för omprövning.

Undersökningar rörande möjligheterna att inom den nuvarande utbildningstidens ram eliminera konstaterade brister

Inledning

Då utredningen nu går att söka fastställa, huruvida möjligheter finnas att inom den nuvarande utbildningstidens ram eliminera konstaterade brister, gör den detta med underlag av de studier, för vilka i det föregående redogjorts, och med hjälp av det material, som därunder och efter utbildningsårets slut insamlats.

Inledningsvis må då här först ges en summering av de allmänintryck, som studierna givit.

Redan från början var det frapperande, vilken olika vikt man vid skilda förband fäste vid den särskilda befälsutbildningen. Likaledes framgick snart vilka svårigheter, som befälsbristen medförde för vissa förband vid deras strävanden att ge de värnpliktiga befälseleverna effektiv utbildning. Den skiftande pedagogiska förmågan hos utbildarna och svårigheterna att genom effektiv handledning förbättra utbildningsförmågan blevo också fort uppenbara. Så även den olikartade tillgången på och användningen av utbildningsmateriel, de skiftande förläggningsförhållandena, de växlande uppfattningarna beträffande formell och tillämpad utbildning etc. Utifrån dessa intryck skulle det givetvis vara möjligt att ge en dag för dag fortlöpande skildring av arbetet, och vid varje särskild punkt i framställningen draga slutsatser och eventuellt föreslå åtgärder. Metoden kan ha vissa fördelar. Utredningen har för sin del funnit lämpligare att i överskådlighetens och klarhetens intresse i stället efter hand beröra de faktorer, som må anses väsentliga för utbildningen, och i varje särskilt fall söka fastställa nuläget och om möjligt ge förslag till förbättringar samt även då bedöma, i vad mån dessa kunna anses effektivisera utbildningen och så medverka till konstaterade bristers avlägsnande.

Således kommer den fortsatta framställningen att upptaga frågorna rörande utbildningens betingelser under rubrikerna Reglementariska bestämmelser och anvisningar, Materiella betingelser, Organisation och Personella betingelser. I anslutning härtill upptager utredningen till behandling spörsmålen om befordran och premier samt dessa faktorers inverkan på utbildningsarbetets effektivisering.

Kap. I. Reglementariska bestämmelser och anvisningar

A. Förbandens utbildningsplaner för utbildningsåret 1950—1951

I det följande gjorda hänvisningar till AU avse 1950 års provisoriska upplaga.

Såsom ett led i utredningens undersökningar rörande gruppchefsutbildningen vid arméns förband har utöver ett direkt studium av utbildningens uppläggning i samband med besök vid olika utbildningsenheter en sammanfattande undersökning verkställts i vad avser planläggningsarbetet för utbildningen av 1950—1951 års värnpliktskontingent.

Denna undersökning har i första hand inriktats på att fastställa, huruvida av högre myndigheter givna direktiv för gruppchefsutbildningen följts och i vad mån förbanden vid detaljplanläggningen strävat efter att i enlighet med det för denna utbildning gällande större kunskapsomfånget genomföra en mera avancerad utbildning för särskilt utvalda värnpliktiga och värnpliktiga tillhörande grupp K.

Studiet har därför främst omfattat organisation, allmänna direktiv för samt detaljplanläggning av gruppchefsutbildningen.

I. Iakttagelser

a) Organisation och befälstillgång

I vederbörliga SU Vpl givna anvisningar för grupperna A och K (befälsskolorna A och K) ha i stort sett följts. Värnpliktiga tillhörande grupp A ha i allmänhet under 1. och 2. skedena varit samlade i särskild befälspluton (avd), som fr. o. m. 3. skedet övergått till befälsskola A.

I ett par fall har emellertid kunnat konstateras att särskilt utvalda värnpliktiga inom vissa utbildningslinjer fr. o. m. 1. skedet varit utplacerade bland de vanliga värnpliktiga, trots att det vid förbandet varit organisatoriskt möjligt och lämpligt att ha dem sammanförda till en gemensam befälsavdelning.

Värnpliktiga tillhörande grupp K ha i möjligaste mån hållits samlade fr. o. m. 1. skedet i plutoner och avdelningar, vilka vid tillräckligt antal sammanförts till ett kompani.

Befälstillgången synes allmänt sett ha varit tillräcklig vid kavalleri- och pansarregementena. I fråga om övriga truppslag ha speciellt infanteriregementena visat påfallande befälsbrist särskilt ifråga om stamunderbefäl.

Befälsskolorna torde i allmänhet ha erhållit kvalificerat befäl i den utsträckning, som varit möjlig med hänsyn till förbandens begränsade befälsresurser.

Endast i undantagsfall ha stamunderbefäl och plutonchefsskoleelever placerats såsom »fasta» gruppchefer. I regel ha dessa befälskategorier

tjänstgjort såsom instruktörer vid såväl vanliga värnpliktsförband som befälsskolor.

Centraliserad utbildning har — utöver de av chefen för armén vid några regementen anbefallda försöken — ägt rum vid 8 av 52 förband, varvid framförallt fysisk träning, soldatundervisning och filmverksamhet centraliserats.

b) Planläggning i stort

I den allmänna planen för utbildningen under första tjänstgöringen ha samtliga förbandschefer följt i vederbörliga SU Vpl givna anvisningar.

Vid förbanden meddelade speciella anvisningar och föreskrifter för utbildning av värnpliktiga i allmänhet ha präglats av omsorgsfullhet.

Vad beträffar den värnpliktiga befälsutbildningen har utredningen konstaterat, att vid många förband speciella utbildningsanvisningar för underbefälsutbildningen icke utfärdats av förbandscheferna. Genom avsaknaden av dylika ha de värnpliktiga grupp A — och även i ett par fall grupp K — utbildats i stort sett i samma takt och efter samma system som de värnpliktiga i allmänhet. Dessas befälsutbildning har sålunda helt blivit reglerad av cheferna för de underavdelningar inom förbanden, där befälsskolor varit organiserade. Enhetligheten och effektiviteten i befälsutbildningen torde otvivelaktigt ha blivit lidande härav. Det bör emellertid i detta sammanhang framhållas, att vid vissa andra förband utbildningsanvisningarna varit väl och ändamålsenligt utförda. Man har där gjort den värnpliktiga befälsutbildningen till en speciell fråga, artskild från den vanliga soldatutbildningen, varvid underbefälsutbildningen givits den vikt och det omfång, som motsvarar dess stora betydelse i utbildningsarbetet.

c) Detaljplanläggning

I AU mom. 58 föreskrives, att »kompanichef planlägger genom skedes- och periodplaner utbildningsarbetet för honom underställda utbildningsenheter».

1. *Skedesplaner*

Vid 16 förband har detaljplanläggningen inom olika utbildningslinjer för respektive skeden ägt rum centralt genom vederbörande utbildningsavdelnings försorg.

Vid flertalet förband ha skedesplanerna för utbildningen av vanliga värnpliktiga utarbetats av kompanicheferna. I enlighet härmed har givetvis för grupp K (befälsskola K) i den utsträckning, denna värnpliktskategori hållits samlad i ett befälskompani, ävenledes utbildningen i allmänhet följt vid kompaniet uppgjorda planer för skedena.

Speciella skedesplaner för särskilt utvalda värnpliktiga och befälsskola A ha endast förekommit vid ungefär hälften av förbanden. Vid övriga ha

planerna för vanliga värnpliktiga fått gälla även för denna kategori, varvid dock i några fall dessa planer kompletterats med korta anvisningar för befälsutbildningen.

2. *Periodplaner*

Vid vissa utbildningsenheter ha periodplaner icke förekommit. Här har tydligen den för respektive utbildningsgrenar i skedesplanen avmätta tiden direkt omsatts i veckoprogram.

Ett veckoprogram uppgjort med en skedesplan såsom grund medger icke möjlighet att direkt överblicka utbildningsomfånget. Planläggningen torde härigenom bli mindre lämpligt avvägd främst med avseende på stegringsföljd och konsekvens, vilket knappast gynnar effektiviteten i utbildningsarbetet.

d) Målsättning för skeden och perioder

I AU mom. 53 angives att förbandschefs grundläggande order för utbildningen »innehåller — i den mån sådana bestämmelser icke återfinnas i vederbörliga SU — dels bestämmelser för — — — mål för utbildningen under olika skeden (perioder)».

Utredningen har vid sitt studium iakttagit, att detaljbestämmelser för de utbildningsmål, som skola nås i slutet av skede eller period, i några fall ha saknats. Förbanden ha i stället endast hänvisat till den allmänna målsättning, som är angiven i SU Vpl för varje skede.

Denna anvisning angående målsättning torde icke få tolkas så, att, eftersom den i stora drag angivits i SU Vpl, förbanden helt äro befriade från en närmare precisering av målet för utbildningen. Målsättningen för skede och period bör ges en detaljerad utformning och i varje fall omfatta de viktigaste övningsgrenarna. Först härigenom kan kompanichef genomföra den stegvisa påbyggnaden av utbildningen inom olika ämnen. Den målsättning för varje vecka, som jämlikt AU mom. 58 skall göras, kommer härigenom också att underlättas.

e) Stegringsföljd i utbildningen

Vikten av sammanhang mellan utbildningen i olika utbildningsgrenar och ämnen, som med skärpa framhålles i AU mom. 43, har på åtskilliga håll icke i erforderlig grad kommit till uttryck i planläggningsarbetet. Sålunda ha i många av de uppgjorda skedes- och periodplanerna stegringsföljden mellan och inom olika övningsgrenar och ämnen endast kommit att angivas genom den kronologiska ordning, i vilken detaljövningarna uppställts. Det har på grund härav icke kunnat utläsas, under vilken vecka vederbörande övning avsetts skola äga rum utan endast det antal timmar, som för hela perioden anslagits till en viss utbildningsgren.

I periodplanen bör varje vecka ha sin egen kolumn, i vilken tiden angives för varje under perioden förekommande övning. Först härigenom kan lämplig stegringsföljd åskådliggöras samtidigt som ett logiskt sammanhang i övningarnas genomförande mellan olika utbildningsgrenar och ämnen säkerställes.

II. Sammanfattning

Utredningen har sålunda funnit, att vissa förband i sin planläggning av utbildningen för 1950—1951 års värnpliktskontingent icke helt följt i AU givna anvisningar för utbildningen bl. a. i vad avser periodplanläggningen.

Särskilda föreskrifter för gruppchefsutbildningen ha i vissa fall saknats och i andra fall varit ofullständiga.

Gruppchefsutbildningen har vid vissa förband följt samma plan, som gällt för de värnpliktiga i allmänhet. Kompletterande bestämmelser motsvarande denna utbildnings större omfång ha alltså saknats.

Vid planläggningen har icke överallt hänsyn i tillräcklig grad tagits till lämplig stegringsföljd, varjämte avvägningen mellan enskild utbildning och befälsutbildning icke följdriktigt genomförts.

B. Centralt utfärdade bestämmelser för den värnpliktiga gruppchefsutbildningen

Såsom framgår av sammanfattningen under föregående rubrik har utredningen vid sitt studium av förbandens utbildningsplaner funnit, att med gruppchefsutbildningen sammanhängande problem icke överallt vunnit tillräckligt beaktande vid förbandens utbildningsplanläggning för utbildningsåret 1950—1951. Detta intryck har ytterligare stärkts i samband med studiet av den praktiska utbildningen på fältet. Sålunda synes man på vissa håll icke ha insett denna utbildnings synnerligen stora betydelse för såväl förbandsutbildningen i fred som framför allt för krigsorganisationen. Befälsutbildningen har varit sammankopplad med utbildningen av de värnpliktiga i allmänhet. Gruppchefsutbildningens särart i förhållande till övrig utbildning har härigenom icke fått sitt riktiga uttryck i utbildningsarbetet. Väsentliga olikheter ha likaledes inom samma utbildningslinjer kunnat konstateras såväl i gruppchefsutbildningens planläggning som i dess praktiska genomförande inom olika förband trots att utbildningen vid dessa bedrivits under i övrigt likartade utbildningsbetingelser.

Utredningen har kommit till den uppfattningen, att ovan angivna förhållanden, vilka måste anses ha menligt inverkat på den värnpliktiga underbefälsutbildningens effektivitet, icke torde helt kunna bero på att ifrågavarande förband i viss mån misstolkat de centralt utgivna utbildningsbestämmelserna för denna utbildning och därför genom speciella

planer icke givit denna utbildning en mot dess betydelse svarande ställning i utbildningsarbetet.

Anledningen till dessa förhållanden synes för utredningen till viss grad vara att söka i bland annat det sätt, på vilket de för utbildningsåret 1950—1951 gällande centralt utgivna bestämmelserna för den värnpliktiga underbefälsutbildningen utformats.

Beträffande dessa utbildningsbestämmelser vill utredningen framhålla följande.

Den värnpliktiga underbefälsutbildningen är av sådan betydelse, att de allmänna riktlinjerna för densamma böra intagas i de grundläggande bestämmelser, vilka närmare utformats i AU del I. De böra enligt utredningens mening härvid givas i huvudsak den form och det innehåll, som framställts i de särskilda utbildningsbestämmelser (Ast Avd Utb nr 35: 1 28/5 1951; Bilaga, sid. 1), vilka gälla för utbildningsåret 1951—1952.

Prov AU del II, som varit gällande under det år, utredningens studier av utbildningen pågått, har icke innehållit några speciella anvisningar för hur befälsutbildningen bör bedrivas. Dylika utbildningsföreskrifter ha emellertid fr. o. m. år 1951 införts i AU del II, vilket utredningen anser innebära ett värdefullt tillskott till utbildningsbestämmelserna.

Beträffande de speciella utbildningsföreskrifter, vilka äro uppgjorda för varje truppslag och som närmare utformats i de för vederbörande förband gällande SU Vpl, vill utredningen framhålla följande synpunkter i vad dessa föreskrifter avse infanteriet.

Utredningen ställer sig tveksam, huruvida bestämmelserna i mom. 74—77 äro tillräckligt detaljerade för att främst i vad avser befälsutbildningen för särskilt utvalda värnpliktiga säkerställa önskvärd överensstämmelse i den principiella uppläggningen av utbildningen mellan olika infanteriförband. Utredningen har nämligen kunnat konstatera, att den tillämpade förbandsutbildningen i pluton och kompani fr. o. m. 3. skedet vid några förband givits en sådan omfattning, att sammandragning av befälseleverna till central utbildning i befälsskola A knappast kunnat äga rum i nämnvärd omfattning. Vid andra förband däremot har förbandsutbildningen avpassats så, att den medgivit, att befälsskolan kunnat hållas samlad viss del av utbildningstiden.

Utredningen vill med hänsyn till ovan angivna förhållanden ifrågasätta, om icke i de centralt utfärdade bestämmelserna en ungefärlig fördelning av tiden för tjänstgöring vid trupp och för utbildning vid befälsskola under 3.—4. skedena bort göras.

SU Vpl Inf mom. 74—77 upptaga bland annat vissa i allmänna drag angivna utbildningsmål jämte anvisningar för utbildningen vid befälsskola A utöver de, vilka bestämts för de vanliga värnpliktiga. Endast i mycket kortfattad form antydes dessutom hur och inom vilka övningsgrenar detta ökade utbildningsomfång skall uttagas. I övrigt har samma plan gällt,

vilken uppgjorts i detalj för värnpliktiga i allmänhet. Vid förbanden har till följd härav såväl målsättningen som tidsfördelningen mellan enskild utbildning och befälsutbildning inom olika övningsgrenar och ämnen varierat avsevärt.

Utredningen vill i anslutning härtill framhålla önskvärdheten av att de centralt utfärdade utbildningsbestämmelserna angiva åtminstone i ungefärligt procenttal den tidsram, som bör gälla för nående av angivet mål, icke blott, som nu är fallet, inom viss övningsgren eller vissa ämnen i »Allmän soldatutbildning» och »Grundläggande stridsutbildning» utan även inom visst annat, särskilt viktigt ämne. Utredningen avser då närmast spräng- och mintjänst, vilket ämne nu ingår i övningsgrenen »Fältarbeten». Inom den tidsram, som i SU Vpl angivits för denna övningsgren, ha förbanden själva fått fördela tiden på olika ämnen — bland annat spräng- och mintjänst — med hänsyn till angiven målsättning för dessa. Det har emellertid visat sig, att man vid förbanden haft högst varierande uppfattningar om vilken tid, som erfordras för att nå i SU Vpl uppställda mål. Tidstilldelningen för dessa ämnen har också att uppvisa avsevärda variationer. Vid tvenne förband ur samma truppslag och med i övrigt likartade utbildningsbetingelser har det ena för spräng- och minutbildning använt omkring 1/5 av den för »Fältarbeten» totalt anslagna tiden, under det att det andra för ändamålet avsevärt överskridit nämnda totaltid. Tydligt är, att härigenom de värnpliktigas kunskaper i ifrågavarande ämne efter avslutad första tjänstgöring kommit att skifta på ett sätt, som icke synes vare sig rimligt eller tillbörligt.

Utredningen anser, att bättre stadga och överensstämmelse i fråga om utbildningens planläggning och genomförande vid förbanden skulle vinnas, därest de särskilt utvalda värnpliktiga i de särskilda utbildningsbestämmelserna tilldelats ett från övriga värnpliktigas utbildning helt fristående program med egen tidsfördelning på övningsgrenar och ämnen och en mera i detalj preciserad målsättning.

Kap. 2. Materiella betingelser

Då det gäller de materiella betingelserna för utbildningen, vill utredningen först erinra om att såväl hithörande frågor som även frågor rörande de personella betingelserna behandlats i Lantförsvarets utbildningskommissions betänkande (Statens offentliga utredningar 1941: 35). Åtskilliga av de brister, som däri påpekades, kvarstå fortfarande och många av de förslag till lösningar och förbättringar, som i nämnda betänkande framlades, äro alltjämt aktuella.

I den följande framställningen kommer utredningen särskilt att uppehålla sig vid sådana frågor rörande de materiella betingelserna, som den anser vara av speciell betydelse för den värnpliktiga *befäls*utbildningen.

A. Lektionssalar

Beträffande lektionssalarna vill utredningen framhålla, att en del av den teoretiska undervisningen, även inom befälselevsavdelningarna, fortfarande på sina håll måste äga rum i lokaler, som icke äro särskilt väl lämpade härför, t. ex. dagrum och logement. Att i dagsläget i någon större utsträckning kunna öka antalet lektionslokaler torde vara ogörligt. Däremot synes det utredningen möjligt att i många fall öka förutsättningarna för en effektiv undervisning genom att förbättra redan befintliga lokaler, framförallt i vad gäller belysning och ventilation. Utredningen har mångenstädes övervarit lektioner, där dålig ventilation märkbart nedsatt elevernas förmåga till uppmärksamhet eller där dålig belysning avsevärt försvårat möjligheterna för dem att tillgodogöra sig demonstrationer och förevisningar.

Den utrustning, som finnes tillgänglig i lektionssalarna, kan ej heller överallt anses tillfredsställande. Många lektionslokaler sakna även enkla anordningar, såsom ändamålsenliga skrivtavlor, kart- och planschhängare, skrivdon etc. Mycken tid går härigenom tillspillo, då utbildarna måste lita till mindre effektiva provisorier, i den mån de överhuvudtaget hinna anordna sådana.

B. Utbildningsmateriel

I. Åskådningsmateriel

Relativt god tillgång förefinnes å de flesta förband av kartor och planscher. Många av dessa äro i manér och utförande föredömliga och ägnade att på ett effektivt sätt klargöra framförallt vapenkonstruktioner och funktionering. Utredningen har också kunnat förmärka ett påtagligt intresse hos de värnpliktiga för dessa planscher. Det är därför enligt utredningens åsikt att beklaga, att man i de flesta fall ej tillmötesgår detta intresse genom att i större utsträckning hänga upp sådana planscher i korridorer och liknande utrymmen. Där så skett, har utredningen kunnat konstatera, att de noga studerats. En sådan »hängning» av planscher får givetvis icke ske slentrianmässigt utan bör, då så är möjligt, logiskt ansluta till pågående utbildning. Utbyten böra ske med lämpliga ej för långa intervaller; intresseväckande text i slagkraftigt utförande bör komplettera planschernas framställning. De lärdomar, modern reklam och skyltteknik kunna ge härutinnan, böra icke förbises. Ej minst då det gäller att på ett effektivt sätt ge de värnpliktiga önskvärda kunskaper om andra truppslag inom armén, om marinen och flygvapnet eller om det totala försvaret, torde sådana »hängningar» ha mycket att ge. Ur dessa synpunkter är det därför önskvärt med en ökad tillgång till instruktiva planscher, avseende organisation, vapenutrustning och stridsteknik. Vidare skulle planschserier, avsedda att användas ute i terrängen i direkt anslutning till

praktiska övningar, innebära ett värdefullt tillskott till åskådningsmaterielen. Utredningen hade under sina studier av utbildningen inom Förenta staternas armé tillfälle att konstatera den goda effekten av dylika planschserier.

Då utredningen nu föreslår en utökning av planschbeståndet och annan åskådningsmateriel, vill den samtidigt understryka betydelsen av att den tekniska kapaciteten hos försvarsstabens tryckeri gör det möjligt att förverkliga framförda förslag. Upplysningar, som utredningen inhämtat, ha givit vid handen, att ifrågavarande tryckeris kapacitet skulle för relativt moderata kostnader kunna fördubblas och sätta det i stånd att på ett tillfredsställande sätt leverera önskad materiel till priser lägre än de nuvarande. Utredningen finner det önskvärt, att sådan utökning av försvarsstabens tryckeri sker.

II. Annan utbildningsmateriel och särskilda anordningar för utbildningen

Utrymmet medger det icke och utredningen anser det ej heller nödvändigt att här i detalj beröra varje slag av utbildningsmateriel. Den vill emellertid erinra om vikten av att materiel i tillräcklig mängd verkligen förefinnes för att vid vissa övningar alla värnpliktiga i en övningsavdelning samtidigt skola kunna disponera en attrapp eller modell. Kravet på att vid inlärandet ge eleverna maximal sinnesförnimmelse kan annars ej tillgodoses, då ju känseln ej kan engageras. Särskilt angeläget synes det utredningen härvidlag vara, att utbildningen med handgranater samt spräng- och minutbildningen tillgodoses med tillräcklig materiel. En ytterligare åtgärd i effektiviserande riktning synes utredningen vara, att disponibel materiel så långt sig göra låter förvaras på ett ändamålsenligt och överskådligt sätt. Sålunda anser utredningen önskvärt, att sådana specialsalar för spräng- och mintjänst, motorteknik m. m., som nu finnas å vissa förband, snarast möjligt allmänt ordnas.

Utredningen har i vissa fall kunnat förmärka, att viss ändamålsenlig utbildningsmateriel funnits å ett förband men icke använts i den utsträckning, som önskvärt varit. Att så förekommit, synes ibland ha sin grund i att icke alla utbildare äro fullt underkunniga om respektive förbands undervisningsutrustning. Utredningen finner det därför angeläget, att årliga genomgångar och förevisningar av ett förbands materiella resurser äga rum till information för unga eller nytillkomna utbildare.

Det är allmänt omvittnat, att de *fasta utbildningsanordningar,* som under de senaste åren kommit till stånd vid arméns förband, varit av stor betydelse för utbildningsarbetets effektivisering. Utredningen vill endast betona vikten av att, i den mån behov av ytterligare fasta anordningar föreligga, dessa med det snaraste komma till stånd. I detta sammanhang vill utredningen beteckna som önskvärt, att förbandens stridsskjutningsterräng

i så stor utsträckning som möjligt utrustas på ett sätt, som nedbringar tiden för förarbetet med uppsättande av figurer etc. Av lokala skäl åtgår redan vid vissa förband relativt lång tid för förflyttningar mellan kasern och stridsskjutningsområde; denna oundvikliga spilltid bör emellertid icke mer än absolut nödvändigt förlängas genom att vid själva övningsplatsen målanordningar icke utan stor omgång kunna bringas på plats. Utredningens erfarenheter på fältet bestyrka önskvärdheten av förbättringar härutinnan.

Utredningen föreslår dessutom i annat sammanhang, att för den speciella befälsutbildningen vissa fasta banor anordnas.

C. Böcker

Vad bokfrågan beträffar har utredningen vid sina undersökningar funnit, att förhållandena härvidlag icke äro tillfredsställande och att gynnsammare betingelser för utbildningens bedrivande än de som nu föreligga böra ordnas. Utredningen har särskilt uppmärksammat, att den allmänna delen av soldatinstruktionen icke tilldelas den värnpliktige med äganderätt utan allenast som lån. Utredningen anser, att det för de värnpliktiga och ej minst för gruppchefseleverna skulle ur utbildningssynpunkt vara av stort värde, därest de finge behålla instruktionen i fråga efter utryckningen. En anmärkningsvärd brist har synts utredningen vara, att en särskild handbok för gruppchefer icke funnits. Enligt vad utredningen emellertid under hand inhämtat lär denna brist komma att avhjälpas såtillvida, att från och med utbildningsåret 1952/53 varje elev i underbefäls- och underofficersutbildning kommer att tilldelas en tryckt broschyr, innehållande vissa minnesregler för gruppchef.

Utredningen har låtit verkställa en närmare beräkning rörande kostnaderna för böcker m. m., som tilldelas eller utlånas till värnpliktiga ur olika kategorier inom armén.

Årskostnaderna för böcker och instruktioner till värnpliktiga under första tjänstgöringen och befälsutbildningen uppgå f. n. till 145.000 kronor, häri icke inräknade 120.000 kronor avseende av arméförvaltningen utgivna materielbeskrivningar m. m. Av berörda belopp å 145.000 kronor avse 66.000 kronor samtliga värnpliktiga under första tjänstgöringen (därav 18.000 kronor underbefälsutbildning), 53.000 kronor underofficersutbildning och 26.000 kronor officersutbildning. Därest varje soldat skulle tilldelas den under arbete varande soldathandboken »Soldaten i fält» och varje elev i underbefäls- och underofficersutbildning nyssberörda minnesregler samt utlåning ske av arméreglemente del II till elev i underofficers- och officersutbildning, skulle årskostnaderna ökas med 65.000 kronor till 210.000 kronor. Med hänsyn till de stigande tryckningskostnaderna är kostnadsberäkningen att anse som en minimikalkyl. I fråga om de böcker som utlånas

har räknats med en nedslitningstid av 2—3 år för soldatinstruktioner och 5 år för övriga instruktioner och reglementen (arméreglemente del II dock 8 år). Berörda minnesregler räknas som förbrukningsmaterial.

Därest de värnpliktiga finge som personlig egendom behålla de böcker, som under första tjänstgöringen och därpå följande befälsutbildning utlånas till dem, skulle uppstå en merkostnad av 213.200 kronor. I nämnda belopp ha kostnaderna för soldathandboken och minnesreglerna medräknats.

Vid repetitionsövningar utlånas för närvarande böcker till en sammanlagd årskostnad av 41.400 kronor. Vid tilldelning av böcker till värnpliktigt underbefäl, värnpliktiga underofficerare och officerare enligt samma grunder som för reservofficerare och reservunderofficerare skulle kostnadsökningen med avseende å engångskostnad för krigstjänstskyldiga (utom första tjänstgöringen) uppgå till 3.540.000 kronor och med avseende å årskostnad för första tjänstgöringen till 289.000 kronor.

Enligt vad som upplysts från arméstaben har nuvarande rikliga tilldelning av böcker till reservbefälet i praktiken icke visat sig tillfredsställande. Sålunda har erfarenheten visat, att för reservbefälet böckerna i stor utsträckning förkomma och att vid inryckningen ofta endast omkring 50 % av tilldelade böcker medföras. I arméstaben har diskuterats ett förslag till nya grunder för boktilldelning, innebärande i princip en väsentlig minskning av antalet tilldelade böcker men samtidigt en ökning av dessas upplagor för att möjliggöra en utvidgad tilldelning främst till det värnpliktiga befälet. Enligt förslaget skulle reservbefäl och värnpliktigt befäl endast tilldelas för deras tjänstgöring oundgängligen erforderliga böcker. Enligt tilldelningsgrunderna skulle det värnpliktiga underbefälet tilldelas handboken »Soldaten i fält» och förenämnda minnesregler samt övrigt reserv- och värnpliktigt befäl — förutom ifrågavarande handbok — plutonchefshandbok (motsvarande), arméreglemente del I, truppslagsreglemente del I och II samt vissa för specialtruppslagen avsedda specialinstruktioner och handböcker. Förslaget beräknas draga en årskostnad av omkring 145.000 kronor eller samma belopp, till vilket enligt vad i det föregående nämnts motsvarande kostnader nu uppgå. Då förslaget i fråga synes vara välgrundat och står i huvudsaklig överensstämmelse med vad utredningen tänkt föreslå, räknar utredningen med ett genomförande av detsamma, dock med det enligt utredningens mening viktiga tillägget, att handboken »Soldaten i fält» jämväl bör tilldelas värnpliktiga i allmänhet. Utredningen vill nämligen framhålla, att den vid sina undersökningar funnit, att många värnpliktiga hyst stort intresse för soldatinstruktionen och uttalat önskan om att få behålla densamma efter utryckningen. Utredningen har den uppfattningen, att, därest så får ske, studieintresset skulle stimuleras och att under rekrytutbildningen inlärda kunskaper bättre skulle kunna vidmakthållas samtidigt som möjlighet beredes den värnpliktige att inför en stundande repe-

titionsövning friska upp sitt militära kunnande. Detta kommer givetvis att i sin tur medföra ett underlättande av befälets utbildningsuppgifter under repetitionsövningarna. Utredningen, som alltså föreslår att berörda handbok skall tilldelas även de värnpliktiga i allmänhet, uppskattar härav uppkommande merkostnader till omkring 40.000 kronor för år.

Utredningen vill slutligen i detta sammanhang framhålla, att den anser att ett införande av en speciell lärobok för den värnpliktiga underbefälsutbildningen skulle utgöra ett verksamt bidrag till att höja denna utbildnings effektivitet.

D. Film och bildband

Sedan lång tid tillbaka har *filmen* ingått såsom hjälpmedel i den militära undervisningen och utbildningen. En rätt bedriven filmundervisning torde utan tvekan kunna ge ett betydande utbyte, då det gäller att förbättra utbildningsresultatet. Utredningen har vid sina undersökningar kunnat konstatera, att förbandens användning av film icke varit helt tillfredsställande. Filmundervisningen har sålunda icke alltid anpassats efter eller sammanfallit med de övningsmoment, som vid tillfället genomgingos på fältet. Likaledes har förekommit, att film förevisats utan några som helst kommentarer från det närvarande befälets sida liksom att förhör rörande filmens innehåll icke skett. Ledare av filmlektion gör sig alltså icke alltid underrättad om att filminnehållet verkligen uppfattats. Med hänsyn härtill och till den ofta väl långa tid, som filmförevisningarna pläga pågå, avtrubbas intresset hos de värnpliktiga; de bli trötta och ouppmärksamma. Alldeles särskilt blir detta fallet, därest såsom ibland förekommer filmlektion infaller efter ett tröttande övningspass. En på nu angivet sätt bedriven filmundervisning ger givetvis ej avsett resultat. Det är enligt utredningens mening angeläget, att de föreskrifter som finnas (AU del II) rörande sättet för genomförande av en filmlektion noga iakttagas och att från förbandschefers sida denna detalj ägnas skärpt uppmärksamhet. Sålunda måste årligen i samband med vidareutbildningen av det fast anställda befälet noga genomgås, hur undervisningen med film och bildband skall bedrivas.

Enligt vad utredningen inhämtat finnas hos föreningen Armé-, Marin- och Flygfilm tillräckligt antal kopior av filmer tillgängliga. Det brister emellertid däri, att förbandens filmplaner icke alltid i praktiken visa sig passa ihop med utbildningsförloppet och att förbanden icke alltid i god tid beställa de filmer som önskas, med påföljd att såsom i det föregående nämnts inlärandet av ett visst övningsmoment icke kunnat ske på ett följdriktigt sätt. Utredningen har varit inne på tanken, huruvida icke den nuvarande anordningen med uthyrning av filmer till truppförbanden mot avgift lämpligen borde ersättas med ett system, enligt vilket vissa filmer framställas i så stort antal kopior, att varje truppförband erhåller en sådan,

som upplägges i förråd vid förbandet och härigenom kan tagas i bruk utan den nuvarande omgången med försändningen från föreningen. Möjligt är att, såsom de år 1944 tillkallade sakkunniga rörande filmverksamheten inom försvarsväsendet gjort gällande, kostnaderna vid angivna förfarande skulle bli större än vad som med hittillsvarande anordning är fallet. I varje fall kan det starkt ifrågasättas, om icke vissa filmer, som komma till användning vid de inledande stadierna av den grundläggande utbildningen, ständigt borde vara tillgängliga vid förbanden. Kostnaderna för en sådan anordning torde rimligtvis icke komma att överstiga de nuvarande, enär ju visningen av ifrågavarande filmer måste ske i stort sett samtidigt vid förbanden, om de på rätt sätt skola kunna inpassas i utbildningsarbetet. Antalet disponibla kopior måste alltså i båda fallen bli detsamma. En ständig förvaring vid förbanden av dessa filmer synes till och med komma att i viss mån medföra ett nedbringande av distributionskostnaderna.

På grund av att en ny organisation nyligen genomförts vid armén och därmed också följt nya taktiska föreskrifter, har en del grundläggande filmer numera blivit omoderna. Enligt utredningens mening är det av stor vikt, att moderna filmer behandlande i första hand striden framställas och att medel härför ställas till förfogande.

För att åskådliggöra konstruktion av och arbetssätt hos viss materiel användas s. k. *bildband*. Dessa, som äro avsevärt billigare än film, ha en betydande uppgift att fylla. Det har emellertid vid besök vid förbanden visat sig, att denna form av undervisningsverksamhet icke överallt bedrivits i önskvärd omfattning och på ett riktigt sätt. Angeläget synes vara att ökad uppmärksamhet ägnas även denna undervisningsform.

Vid sidan av sin betydelse för den tekniska utbildningen ha bildbanden en stor uppgift att fylla i fråga om den taktiska utbildningen, där den är ett utmärkt hjälpmedel för effektivisering av utbildningen av det lägre befälet såsom exempelvis inlärande av gruppchefs åtgärder vid ledande av olika patruller och under olika moment vid anfallsstrid, träning av ordergivning m. m. Utredningen har vid sina undersökningar funnit, att denna undervisningsmetod kommit till användning vid förbanden endast i begränsad omfattning och då icke alltid genomförts på ett tillfredsställande sätt. Vidare har konstaterats, att bildbanden utnyttjas utan hänsynstagande till vederbörligt förbands speciella övningsterräng. Vid ett sydsvenskt förband exempelvis visades i samband med formell utbildning i rapporttjänst bildband med norrländsk terräng och lapska ortsnamn. De värnpliktiga koncentrerade därvid sin uppmärksamhet på de för dem svårförståeliga namnen, varvid bildbandets huvudinnehåll kom i skymundan. Det ligger i sakens natur, att nyttan av bildbandet icke härigenom kom till sin rätt. För att göra bildbandsundervisningen mera pedagogiskt givande böra bildbanden avse den terräng, som finnes vid respektive förband och där förbandets egen praktiska utbildning sker. Bildbanden böra alltså framställas så, att

de möjliggöra direkt omsättning i praktisk övning förlagd till samma terräng som den bildbanden visa. Då bildbanden sålunda ha en stor pedagogisk uppgift att fylla och äro särskilt ägnade att åstadkomma större variationer i övningsprogrammen — vid regnig väderlek exempelvis kan undervisningen och utbildningen med gott utbyte i viss utsträckning bedrivas inomhus tack vare de möjligheter som bildbanden härigenom ge — är det angeläget, att åtgärder vidtagas för framställning av bildband i enlighet med vad här föreslagits samtidigt som undervisningsmetodiken ägnas ökad uppmärksamhet. Det bör i sammanhanget framhållas, att anskaffnings- och framställningskostnaderna av bildband äro ringa, varför en effektivisering av utbildningen medelst denna undervisningsform icke är någon egentlig kostnadsfråga.

Beträffande användningen av *film och bildband vid underbefälsutbildningen* må följande synpunkter särskilt framhållas.

Vid all teoretisk utbildning, som har till syfte att inlära taktiska principer, söker läraren jämsides med genomgång av reglementariska bestämmelser och föreskrifter att genom exempel på svart tavla, stencilerade skisser och dylikt klarlägga olika tillvägagångssätt.

Denna teoretiska undervisning bör, därest utbildad trupp står till förfogande, följas av förevisningsövningar i terräng, varvid eleverna få se de taktiska förfaringssätten praktiskt utförda, innan deras egen utbildning i truppföring i terräng börjar.

Av tids- och andra skäl bör den teoretiska undervisningen icke ges ett så stort omfång, att den inom den givna tidsramen alltför mycket inkräktar på den praktiska utbildningen. Upprepade förevisningsövningar med trupp taga lång tid i anspråk. Dylika övningar äro dessutom för närvarande knappast möjliga att genomföra vid våra förband annat än i begränsad omfattning.

Ett fåtal genomgångar följda av en eller ett par förevisningsövningar ger endast en ganska ytlig bild av ett visst förfaringssätt, vilken ganska snart faller i glömska.

Utredningen har under sina fortlöpande studier av den värnpliktiga underbefälsutbildningen funnit, att eleverna även vid början av utbildningen i truppföring ganska väl uppfattat såväl teoretiskt som praktiskt belysta principer. Däremot har det synts vara förenat med svårigheter för eleverna att överflytta dessa lärdomar till praktisk tillämpning i terräng. Dessa svårigheter torde i första hand bero på oförmåga att till verklig terräng omsätta vad som framställts på en skiss, svart tavla eller i sandlåda. Genom att de schematiska minnesbilderna blivit alltför få, har ävenledes förmågan att variera och improvisera icke kunnat stimuleras.

Filmen och bildbandet möjliggöra som redan antytts att på ett mera verklighetsbetonat sätt ge överskådlighet åt en stridshandling eller en taktisk princip än vad som kan åstadkommas med skisser eller motsvarande

pedagogiska hjälpmedel. Dessutom medför användningen av film eller bildband den fördelen, att man på kort tid kan såväl repetera ett och samma tillvägagångssätt ett flertal gånger som visa flera olika förfaringssätt inom samma taktiska ram.

För närvarande finnes ett relativt stort antal filmer, vilka äro inspelade för att ge en sammanhängande bild av en genomförd strid t. ex. anfall. Dessa filmer, vilka ha en relativt lång förevisningstid, äro i orienterande syfte av stort värde för befäl och meniga, innan förbandsutbildningen börjar. Däremot torde ifrågavarande filmers användbarhet vara begränsad, då det gäller att innöta detaljer i truppföringens teknik och taktik.

För detta senare ändamål vill utredningen föreslå, att en serie kortfilmer inspelas. Varje film bör begränsas till 5—10 minuters visningstid. Filmen bör omfatta ett eller flera moment ur t. ex. förpatrulls organisation, framryckning och strid, posterings uppträdande och strid med särskild betoning av chefernas sätt att uppträda, vidtaga åtgärder och ge order. På motsvarande sätt bör huvuddelen av de moment ur truppföringen, vilka äro återgivna i av arméstaben detta år utgivna minnesreglerna för gruppchefer, kunna ges en filmatiserad framställning. Filmerna böra upptagas i terräng, som är särskilt väl ägnad att åskådliggöra ifrågavarande stridsmoment.

Utredningen förmenar, att dylika kortfilmer, rätt utnyttjade och inordnade i utbildningsprogrammet, jämsides med reglementsgenomgång skulle på kort tid ge en klarare och framförallt varaktigare bild av stridens teknik och taktik i olika lägen än vad nu är möjligt och därmed också underlätta den praktiska befälsutbildningen i terrängen.

Vid sidan av dessa filmer böra såsom i det föregående nämnts finnas bildband, vilka på motsvarande sätt framställa enskildheter i gruppchefs (patrullchefs) åtgärder under viss stridshandling.

Utredningen vill alltså förorda, dels att kortfilmer, belysande olika moment av striden och med särskild betoning av gruppchefs (patrullchefs) sätt att handla, inspelas, dels ock att vid förbanden tillverkas bildband i motsvarande syfte och med likartat innehåll.

Exempel på kortfilmsserie för underbefälsutbildningen.

Förutsättning.

1. Fientligt infanteri jämte stridsvagnar framrycker över E mot A.
   Egen pluton jämte två närpansarvärnsomgångar skall såsom förpluton framgå längs vägen från A över B och närmast taga C.
   1. gruppen jämte en närpansarvärnsomgång förpatrull med uppgift att närmast taga B, beredd fortsätta mot C. Lyspistol + 4 röda, tilldelas patrullen.
   Pansarlarm=röd signal.
   Obs! Denna del av filmen gjord såsom en schematisk skiss med väsentliga terrängföremål inritade.

2. Verkliga terrängen (överensstämmande med skissen) framträder.
Visar:
Plutonen i utgångsgruppering.
Plutonchefens order till förpatrullchefen.
Förpatrullchefen repeterar,
samlar sin patrull på särskild plats,
ordnar observation, samband, eldberedskap,
orienterar,
indelar (organiserar),
visiterar,
grupperar,
anmäler till plutonchefen.

3. Visar:
Patrullens framryckning. Förändring av grupperingsform med hänsyn till terrängen. Order till spejare, patrullkarlar efter hand, samband bakåt, åt sidorna, framåt (med spejare) genom tecken o.s.v.

4. Visar:
Patrullen utsättes för eld (svag, endast ett par skott).
Patrullchefens åtgärder:
Skydd, eldberedskap.
Observation, rapport.
Rekognoscerar.
Bedömer läge och terräng.
Fattar beslut.
Ger order för patrullens verksamhet (exempelvis organisation av eldunderstöd, omfattning).
Obs! Denna del, i vilken patrullchefen skaffar sig underlag för sitt beslut och ger order, är viktigast och bör därför rekapituleras i filmen minst en gång.
Olika alternativ för patrullchefens handlande böra schematiskt framställas i detta avsnitt.

5. Visar:
Patrullchefens åtgärder i samband med patrullens framryckning mot fienden.
Inrusning.
Närstrid.

6. Visar:
Patrullchefens åtgärder och order sedan motståndet brutits.
Organiserar.
Eldberedskap, observation.
Rapporterar.
Snabbundersökning av stupade fiender.
Förbereder fortsatt framryckning.
Fortsätter framryckningen, sedan patrullen återsamlats.

7. Visar:
Sammanstöt med fientlig mindre infanteriavdelning jämte stridsvagnar. Förlopp i stort enligt föregående. Dock i detta fall åtgärder i samband med försvar (mot stridsvagnar bl. a. närpansarvärnsomgång).
8. Sammanfattning.
a) Förpatrullchefens verksamhet vid svagt motstånd.
b) Då fiendens styrka och övriga betingelser göra det möjligt: anfall.
c) Förpatrullchefens verksamhet vid starkare motstånd:
Försvara tagen terräng. Varsko bakomvarande. Hindra åtminstone temporärt stridsvagnsanfall längs vägen genom närpansarvärnseld och minor.

E. Drivmedel

Utredningen har vid sina undersökningar kunnat konstatera, att i fråga om drivmedelstillgången vid förbanden vissa ojämnheter förefunnits. Vid vissa förband har behovet av drivmedel icke kunnat tillgodoses i den för utbildningen vid förbandet erforderliga omfattningen, varför man där till men för utbildningsarbetet nödgats återgå till föråldrade fortskaffningsmedel. Detta har i vissa fall försvårat nödvändiga rekognosceringsarbeten, bland annat, vid den värnpliktiga befälsutbildningen.

Utredningen har låtit företaga en närmare undersökning rörande förhållandena på detta område under budgetåret 1950/51 och i sådant syfte till samtliga förband utsänt ett frågeformulär i ämnet. Av tillfrågade förbandschefer, som besvarat formuläret, ha 29 ansett, att drivmedelstilldelningen varit tillräcklig, under det att icke mindre än 19 uttalat, att brist förelegat. I sistnämnda fall har en ökning av de under budgetåret för ändamålet till förbandens förfogande ställda anslagsmedlen med belopp, varierande mellan 4 och 100 %, beräknats erforderlig. Det har från vissa håll framhållits, att, även om drivmedelstilldelningen varit tillräcklig, det erforderliga medelsbehovet icke tillgodosetts vid budgetårets början utan etappvis utfyllts, vilket medfört svårigheter att överblicka läget och därmed verkat hämmande på planläggningsarbetet och möjligheterna att på mest effektiva sätt utnyttja utbildningstiden.

Vad i det föregående anförts torde giva vid handen, att förhållandena på förevarande område icke äro tillfredsställande. Huruvida detta bottnar i otillräcklig anslagstilldelning eller orsaken är att söka däri, att dispositionsföreskrifterna rörande fördelningen av drivmedelsanslaget utformats på ett mindre gynnsamt sätt är en fråga, som undandrar sig utredningens bedömande. Med hänsyn emellertid till vad som framkommit genom de verkställda undersökningarna vill utredningen understryka vikten av att ifrågavarande för utbildningsverksamheten betydelsefulla spörsmål ägnas särskild uppmärksamhet.

F. Utbildningsammunition

I. Allmänna synpunkter

Den utbildningseffekt, som utvinnes av en stridsövning, är i hög grad icke minst vid utbildning av befäl beroende av den grad av verklighetstrogenhet, som övningen ger. För ett gott resultat härvidlag krävas ammunition och markeringsmedel av skilda slag. Det är därför av vikt, att truppbefälet i utbildningsarbetet har tillgång till dylik materiel i erforderlig omfattning. Utredningen har av dessa skäl ägnat frågan om utbildningsammunition m. m. fortlöpande uppmärksamhet.

Utredningen har kunnat konstatera, att tillhandahållandet av utbildningsammunition icke överallt sker på ett sådant sätt, som ur utbildningssynpunkt är önskvärt. Vid de lägsta utbildningsenheterna synes sålunda ofta tillgången till vissa ammunitionsslag vara väl knapp. Främst gäller detta ifråga om granatkastarammunition samt spräng- och minmateriel och på en del håll även beträffande handvapenammunition.

De av utredningen gjorda, direkta iakttagelserna bestyrkas såväl av de ofta återkommande samtal med truppbefälet, som utredningen haft, som av de svar, vilka avgivits av värnpliktiga i anledning av en av utredningen gjord enquête. Här nedan följa några uttalanden i frågan av värnpliktiga.

Handelsbiträde: »att lära samtliga eldhandvapen, att få leda eld oftare —». »Ammunitionstillgången är för hårt begränsad.»

Kontorist: »Som jag tidigare påpekade vid juluppehållet anser jag att ammunitionen är för liten. Om vi vid 12 cm:s grk skulle kunna bli utbildade till eldledare så fordras att vi får flera skarpa granater och lär oss handskas med skarp ammunition i stället för som nu attrapper. Säkerhetskänslan blir ju mycket större både hos gruppchef och eldledare ju mer de handskas med spränggranater.» —

Trädgårdsarbetare: »När vi skall utbildas till eldledare vid grk får vi rent för små möjligheter att bli något så när med det lilla antal skott som vi får.»

I det till förbandscheferna utsända frågeformuläret har även frågan om utbildningsammunitionen upptagits. Av 40 tillfrågade förbandschefer vid infanteriet, kavalleriet, pansartrupperna, artilleriet och luftvärnet ha 24 angivit som sin uppfattning, att ammunitionstilldelningen är otillräcklig. Uppfattningen om erforderlig ökad tilldelning varierar; i medeltal beräknas ökningen till 20 %. De övriga 16 förbandscheferna anse tilldelningen tillräcklig.

Utredningen finner det på nu angivna grunder ovedersägligt, att tillförseln av utbildningsammunition till de lägsta utbildningsenheterna — kompaniet och plutonen — under vissa utbildningsskeden och ifråga om vissa ammunitionssorter icke sker på ett tillfredsställande sätt.

Utredningen har sökt klarlägga orsakerna till detta förhållande och har

därför inhämtat vissa upplysningar från såväl arméstaben som arméförvaltningen.

Utredningen vill först erinra om det system, som numera användes då det gäller att tilldela truppförbanden ammunition. Varje förbandschef erhåller ett årligt ammunitionsanslag, beräknat med ledning av värnpliktskontingentens storlek, omfattningen av olika utbildningslinjer m. m. Förbandschefen äger sedermera att hos arméförvaltningen beställa önskade ammunitionssorter inom ramen av anslaget ifråga. Förbandschefen avses sålunda själv skola bestämma sin tilldelning i detalj. Förfaringssättet vill ge förbandscheferna friare händer i utbildningsarbetet än vad tidigare varit fallet och har bl. a. motiverats av att utbildningsmöjligheterna, t. ex. tillgång till stridsskjutningsterräng för olika vapen, äro olika vid olika förband. Tidigare skedde tilldelningen på så sätt, att man direkt tilldelade förbanden vissa ammunitionsmängder per utbildningsår efter grunder, som voro centralt utarbetade och lika för alla förband. I vederbörliga skjutinstruktioner är dock ammunitionsmängden vid den grundläggande skjututbildningen i viss mån reglerad även nu.

Utredningen har kommit till den uppfattningen, att de av riksdagen per budgetår beviljade anslagen för övningsammunition i stort sett motsvara behoven för den årligen löpande utbildningen. De vid de lägre enheterna konstaterade bristerna torde i huvudsak i stället främst vara beroende av en ojämn tillförsel från de centrala myndigheterna. Det visar sig nämligen, att de ammunitionsbeställningar, som förbandscheferna i enlighet med vad i det föregående anförts insända till arméförvaltningen, ofta icke kunna effektueras på ett ur förbandens synpunkt lämpligt sätt. Sålunda förekommer att vissa ammunitionseffekter icke kunna erhållas i önskvärd omfattning, kanske i vissa fall icke alls, eller att viss materiel kan erhållas till beställd mängd först vid en tidpunkt, då det med hänsyn till utbildningsarbetet är för sent. Här föreligger sålunda, om man ser saken ur förbandschefernas synvinkel, det förhållandet, att medel finnas, men att förbandscheferna icke kunna få vad de önska för dessa medel. På så sätt uppstå materielbrister vid utbildningsenheterna.

Utredningen har ansett sig sakna anledning att i detalj söka utreda orsakerna till de nämnda förhållandena, i synnerhet som varje ammunitionseffekt måste behandlas för sig. I stort sett synes emellertid orsaken till ojämnheterna i tillförseln av viss materiel vara den, att tillräckliga lager av materielen ifråga icke stå till förfogande. Lagren måste för att en jämn tillförsel skall kunna ske vara så stora, att de kontinuerligt kunna möta de växlande behoven under utbildningens gång. Utredningen är medveten om att frågan också måste betraktas ur industriell produktionssynpunkt. I vad gäller utnyttjandet av till förfogande stående produktionskapacitet måste givetvis en avvägning ske mellan produktion av sådan ammunition, som måste finnas ur krigsberedskapssynpunkt, och sådan, som enbart användes

vid utbildningen. En god utbildning måste emellertid anses så viktig, att utredningen för sin del vill ifrågasätta, om icke i den mån så erfordras såväl tekniska som ekonomiska åtgärder måste vidtagas i syfte att åstadkomma en lagerhållning av utbildningsammunition till sådan omfattning, att utbildningsenheterna kunna få erforderliga effekter i tillräcklig mängd och vid rätta tidpunkter.

Utredningen har emellertid också kunnat konstatera, att vid truppen uppstående ammunitionsbrister icke alltid äro beroende av ovan angivna förhållanden utan i en del fall äro förorsakade av felaktiga förfaringssätt vid förbanden. Det är av vikt, att vid dessa ett samarbete äger rum mellan utbildningsbefälet och förbandens utbildningsavdelningar å ena sidan och tygförvaltningstjänstens representanter å den andra. En viss strävan från tygförvaltningarnas sida att hålla alltför stora ammunitionsmängder i reserv med påföljd att till förfogande stående ammunitionsmängder vid utbildningsårets slut icke använts på det ur utbildningssynpunkt mest rationella sättet kan på sina håll spåras. Det är även av vikt, att kompanichef vid planläggning av utbildningen uppgör en mot planerna svarande tablå över behov (fördelning) av viktigare övningsammunition per utbildningsskede och att ammunitionen beställes i god tid före användningen.

II. Behovet av ammunition vid utbildningen av värnpliktiga gruppchefer

Utredningen har i annat sammanhang angivit sin uppfattning rörande målsättningen för gruppchefsutbildningen och denna utbildnings omfattning. Med hänsyn bl. a. till det stora antalet utbildningslinjer har utredningen härvid inskränkt sig till att behandla skyttegruppchefsutbildningen vid infanteriet. Någon exakt beräkning av kostnaderna för den ammunition, som erfordras i samband med denna utbildning, är här icke möjlig att framlägga bl. a. på grund av det stora antal olika ammunitionseffekter det gäller. Omfattningen av den egentliga befälsutbildningen har av utredningen ansetts böra ökas. En dylik utökad befälsutbildning kräver bl. a. ett flertal truppföringsövningar, vid vilka skarp ammunition användes, d.v.s. ökat antal stridsskjutningar. Vid granatkastarutbildningen krävs ökat antal eldledningsövningar m. m. Utredningen anser därför, att framdeles en större ammunitionsmängd, d.v.s. större kostnad för ammunition per övningsdag, måste beräknas för gruppchefseleverna än för de värnpliktiga i allmänhet. Huruvida denna ökade tilldelning kan ske inom ramen av arméns nuvarande anslag eller icke torde böra bedömas av vederbörliga myndigheter.

Utredningen har räknat med att skyttegruppcheferna vid infanteriet, kavalleriet och pansarinfanteriet skola erhålla någon utbildning med närpansarvärnsvapen. Detta förslag torde medföra en direkt kostnadsökning. Se härom under Avdelning VIII Kostnadsberäkningar.

Kap. 3. Gruppchefsutbildningens organisation

A. Nuvarande organisation

Enligt nu gällande bestämmelser organiseras förberedande befälsskola A på de olika utbildningslinjerna fr. o. m. 1. skedet. Härvid skola de värnpliktiga sammanföras till en pluton (avdelning) vid vederbörligt kompani. Vid de utbildningslinjer, där antalet värnpliktiga är alltför litet för att ett sammanförande av dem till särskild pluton (avdelning) lämpligen kan eller bör ifrågakomma, skola de ingå i kompanis underavdelning av värnpliktiga i allmänhet.

Befälsskola A, som organiseras omkring den 1 oktober, skall utgöra en kombination av sammandragen befälsskola och truppföringstjänstgöring. Gruppchefseleverna skola nämligen delvis fullgöra tjänstgöring som gruppchefer (gruppchefs ställföreträdare) vid den förbandsutbildning, som efter denna tidpunkt äger rum med värnpliktiga i allmänhet. I de fall då antalet befälselever är ringa, exempelvis vid vissa mera specialbetonade utbildningslinjer, skall icke någon särskild avdelning för dessa elever organiseras, utan de skola i stället ständigt tjänstgöra placerade som gruppchefer (motsvarande) och gruppchefs ställföreträdare (motsvarande) vid utbildningskompanis underavdelningar. De böra emellertid tid efter annan dragas samman för särskild befälsutbildning.

Utredningen har gjort en undersökning rörande gruppchefselevernas inplacering i förbandens utbildningsorganisationer. En grafisk sammanställning härav åskådliggöres i tabellerna 4 a—4 k.

Tabellarisk sammanställning av utbildningsorganisationen för 1. tjänstgöringsomgången vid förbanden inom ett militärområde utbildningsåret 1950—51 (3. skedet). *Tabell 4 a*

Förband A (Infanteri)

Kompani	Utbildningsbefäl Off.	Uoff.	Ubef.	Utbildningsavdelningar	Antal vpl. av resp. kategorier i avdelningarna K[1])	A[2])	Vpl. i allm.
a.	1	1					
	1	1	2	Skyttetjänst	34		
	1	1	1	Kulsprutetjänst	25		
b.	1	1	1				
	1	1	1	Signaltjänst		10	12
		1	2	Motortjänst		8	22
		1	2	Kusktjänst		3	44
		1	2	Specialtjänst		9	21
		1	1	Pionjärtjänst		4	26
c.	1	1	1				
	1	1		Skyttetjänst			39

	1	1		Skyttetjänst			39
	1	1		Skyttetjänst			39
	1	1		Jägartjänst		5	13
	1	2		Skyttetjänst		35	
d.	1	1	1				
	1	1	1	Kulsprutetjänst		12	20
		2	1	Granatkastartjänst		6	36
		1	1	Pansarvärnstjänst		4	8
	1	1	1	Stormpionjärtjänst		10	25
		1	1	Instruktionspluton			30
S:a	14	23	19		59	106	374

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 10, 19, 16.
Tillkommer vid centrala instruktörsgrupper tjänstgörande resp. 11, 7, 4.

---

[1]) K = till underofficersutbildning uttagna vpl.
[2]) A = » underbefälsutbildning » »

= K

= A

= Vpl. i allm.

Anm: På grund av försöksvis tillämpad centraliserad utbildning inom förbandet, varvid ett antal befäl tjänstgjort i s. k. centrala instruktörsgrupper, har det vid vederbörlig utbildningsavdelning ständigt tjänstgörande befälet blivit avsevärt mindre än normalt.

Förband B (Infanteri) *Tabell 4 b*

Kompani	Utbildningsbefäl Off.	Uoff.	Ubef.	Utbildningsavdelningar	Antal vpl. av resp kategorier i avdelningarna K[1])	A[2])	Vpl. i allm.
a.	2	1					
	1	1	1	Skyttetjänst		25	
	1	2	1	Skyttetjänst			36
	2		2	Skyttetjänst (32 man) samt spräng- och mintjänst (15 man)			47
	1	1	2	Skyttetjänst			45
	1	2	1	Tung tjänst		14	29
b.	2	1					
	1	2		Signaltjänst		12	16
	1	1	1	Stormpionjärtjänst	4	13	15
	1	1	1	Närpansarvärnstjänst		12	24
	1	1	2	Granatkastartjänst		8	51
c.	1	1					
	2	1	2	Skyttetjänst	43		

	1	1	2	Tung tjänst	32		
d.	2	1					
	1	1	1	Skyttetjänst		29	
	1	1	1	Skyttetjänst			33
	2		2	Skyttetjänst			31
	1		1	Skyttetjänst			31
	1	1	2	Tung tjänst		9	27
e.	1	1					
	1	1	1	Biltjänst		8	39
		1	2	Motorcykeltjänst			24
	1	1		Specialtjänst			37
	1	1	3	Motorcykelordonnanstjänst			46
S:a	30	25	28		79	130	531

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 22, 20, 28.

[1]) K = till underofficersutbildning uttagna vpl.
[2]) A = » underbefälsutbildning » »

= K
= A
= Vpl. i allm.

Förband C (Infanteri)

Tabell 4 c

Kompani	Utbildningsbefäl Off.	Uoff.	Ubef.	Utbildningsavdelningar	Antal vpl. av resp. kategorier i avdelningarna K[1])	A[2])	Vpl. i allm.
a.	1	1					
	1	1	2	Skyttetjänst	42		
	1		1	Granatkastartjänst	17		
		1	1	Kulsprutetjänst	18		
b.	1	1					
		1		Granatkastartjänst		16	
		1		Kulsprutetjänst		8	
	1		1	Granatkastartjänst			22
	1		1	Granatkastartjänst			16
		1	1	Kulsprutetjänst			15
c.	1	1					
	2			Skyttetjänst		25	
	2		1	Skyttetjänst			32
	2		1	Skyttetjänst			33
	1	1	2	Skyttetjänst			34
d.	1	1					
	2			Skyttetjänst		26	
	1		2	Skyttetjänst			31
	2		1	Skyttetjänst			31
	1	1	1	Skyttetjänst			

e.	1	1				
				Motortjänst	3	
	1			Kommissarietjänst (centr. I 13 $^{2}/_{10}$—$^{21}/_{12}$)	5	
	1		3	Anspannstjänst		47
		1	1	Motortjänst		33
		1	1	Koktjänst		21
f.	1	1				
		1		Signaltjänst	8	
		1		Jägartjänst	8	
	1		2	Signaltjänst		21
	1		3	Jägartjänst		30
g.	1	1				
	1		1	Stormpionjärtjänst	16	
	1		1	Stormpionjärtjänst		29
	1	1	2	Stormpionjärtjänst		27
		1	1	Pansarvärnstjänst	8	22
	1		1	Kulsprutetjänst	8	14
		1	1	Instruktionspluton		17
S:a	32	21	32		77 131	507

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 25, 14, 32.
Tillkommer såsom central instruktör 1 officer.

[1]) K = till underofficersutbildning uttagna vpl.
[2]) A = » underbefälsutbildning » »

= K

= A

= Vpl. i allm.

Förband D (Infanteri)

Tabell 4 d

Kompani	Utbildningsbefäl Off.	Uoff.	Ubef.	Utbildningsavdelningar	Antal vpl. av resp. kategorier i avdelningarna K[1])	A[2])	Vpl. i allm.
a.	1	1					
	1	1		Skyttetjänst			27
	1	1		Skyttetjänst			27
	1	1		Skyttetjänst			26
	1		2	Skyttetjänst		28	
b.	2	1					
	1		1	Skyttetjänst			25
	1	1		Skyttetjänst			23
	1	1		Skyttetjänst			22
	1		1	Skyttetjänst		28	
	1	1		Specialtjänst			29
c.	1	1					
	1	1		Stormpionjärtjänst		10	19
	1	1	1	Stormpionjär- och närpansarvärnstjänst		10	25
	1	1	1	Jägartjänst		8	25
d.	1	1					
	1	1	1	Kulsprutetjänst			

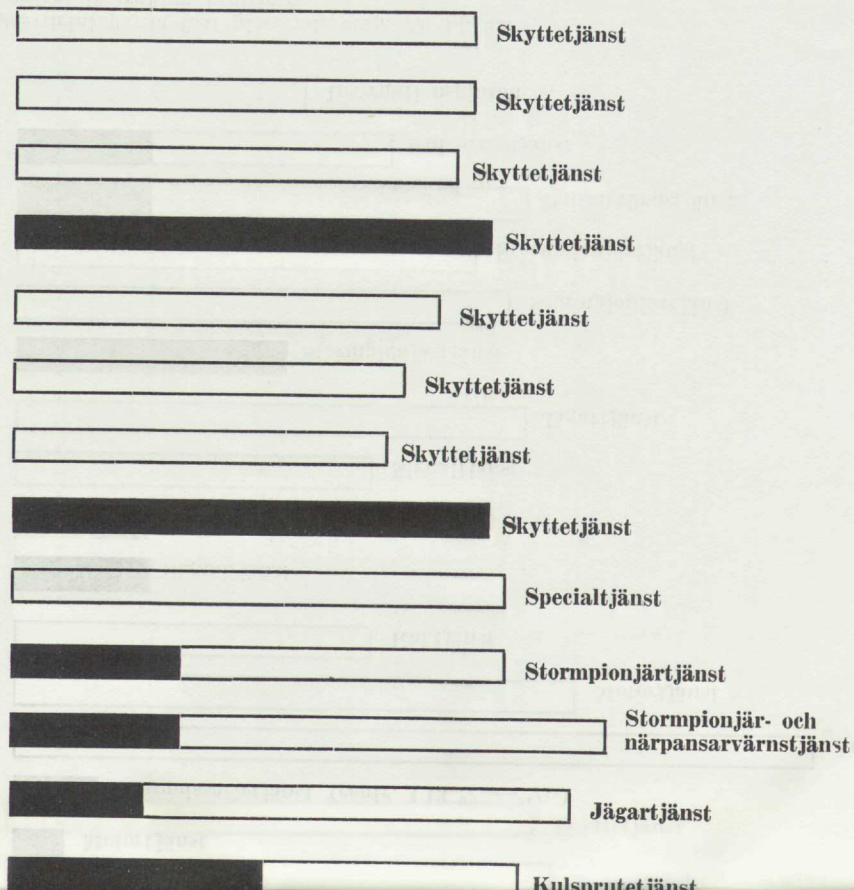

	1	1	1	Granatkastartjänst			35
	1	1	1	Pansarvärnstjänst		10	23
e.	1	1					
	1	2	2	Signaltjänst	40		
	1		1	Telegrafister			17
	1	1		Telefonister			22
		2	1	Biltjänst			30
	1	1	1	Traktortjänst			20
	1	1	1	Anspannstjänst			32
		1	1	Sjukvårdstjänst ($^{2}/_{10}$—$^{28}/_{10}$)			15
f.	1	1					
	1	1	1	Skyttetjänst	30		
	2	1	1	Granatkastartjänst	15	9	
		1	1	Instruktionspluton			15
S:a	30	29	19		85	118	472

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 23, 23, 19.
Tillkommer vid centrala instruktörsgrupper resp. 5, 1, 1.

[1]) K = till underofficersutbildning uttagna vpl.

[2]) A = » underbefälsutbildning » »

= K

= A

= Vpl. i allm.

Förband E (Kavalleri)

Tabell 4 e

Skv.	Utbildningsbefäl Off.	Uoff.	Ubef.	Utbildningsavdelningar	Antal vpl. av resp. kategorier i avdelningarna K[1])	A[2])	Vpl. i allm.
a.	1	1					
	1	1	2	Signaltjänst	1	9	19
		1	2	Luftvärnstjänst		8	20
b.	1	1					
	1	1	2	Ryttartjänst		20	
	1	1	2	Ryttartjänst			19
	1	1	2	Motortjänst		4	26
	1	1	2	Kulsprutetjänst		4	10
c.	1	1					
	1	1	2	Cykeltjänst		17	9
	1	1	2	Cykeltjänst			25
		1	2	Kulsprutetjänst		5	15
		1	1	Instruktionstropp			9
S:a	10	13	19		1	67	152

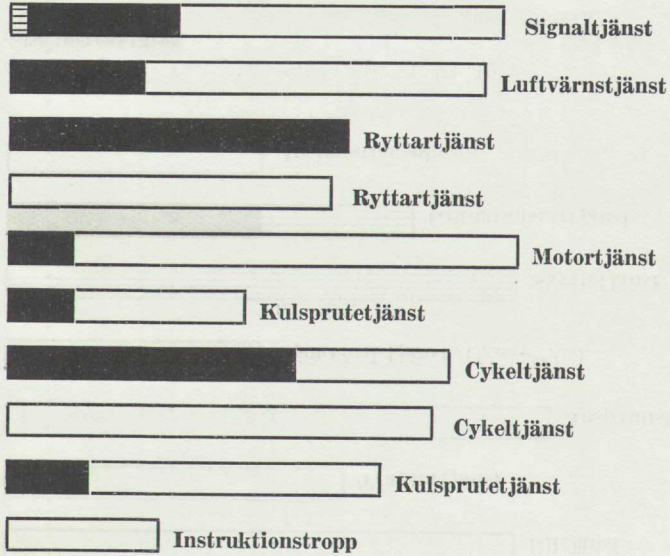

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 7, 10, 19.
Tillkommer såsom central instruktör 1 underofficer.

Förband F (Pansartrupper)

Tabell 4 f

Komp.					
a.	1	1			
	1	1	5	Tung stridsvagnstjänst	18
	1	1	3	Pansarvärnstjänst	24
	1	1	1	Mekanikertjänst	19

	1	1	2	Följe- och närpansarvärnstjänst		23	
	1	1	2	Följetjänst			25
		2	2	Närpansarvärnstjänst			16
	1	2	3	Signaltjänst			17
c.	2	1					
	1	2	3	Tung stridsvagnstjänst			29
	1	2	2	Pansarbiltjänst		5	14
	2	1	3	Pionjärtjänst		8	16
d.	2	1					
	1	1	4	Pansarvärnstjänst		8	20
	2	1	5	Motorcykeltjänst			36
	1	1		Mekanikertjänst			13
e.	1	1					
	1	1	4	Lvakantjänst			30
	1	1	4	Lvakantjänst		20	
		1	1	Instruktionspluton			13
S:a	24	25	44		61	64	229

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 16, 20, 44.
Tillkommer såsom centrala instruktörer 3 officerare.

---

[1]) K = till underofficersutbildning uttagna vpl.
[2]) A = » underbefälsutbildning » »

= K

= A

= Vpl. i allm.

Förband G (Artilleri) *Tabell 4 g*

Batteri	Utbildningsbefäl Off.	Uoff.	Ubef.	Utbildningsavdelningar	Antal vpl. av resp. kategorier i avdelningarna K[1])	A[2])	Vpl. i allm.
a.	3	1					
		1	1	**Signaltjänst**			10
		1	3	**Signaltjänst (telefon)**			19
		2	2	**Signaltjänst (telegraf)**			24
		1	2	**Koktjänst (8 man) och ackumulatortjänst (8 man)**			16
b.	1	1					
	1		2	**Motorcykelordonnanstjänst**			11
		1	1*	**Bilmekanikertjänst**			16
		2	2	**Eldledningstjänst**			9
	1		2	**Batteriplatstjänst**			10
	1	1	1	**Stabsfurirskola**	22		
c.	2	1					
	3		4	**Pjästjänst**			31

		3	3	Motortjänst			20
d.	1	1					
	1	1	2	Motortjänst			26
	2	1	2	Närskyddstjänst			18
		1	2	Luftvärnstjänst			14
	1		1	Närskyddstjänst (6 man) och luftvärnstjänst (5 man)		11	
e.	2	2					
	1	1	3	Befälsskola K	25		
	1	1	2	Befälsskola A		20	
		2	2	Motortjänst			27
S:a	21	25	37		47	31	251

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 12, 19, 37.

---

* Övrigt befäl utgöres av 3 armétekniker för specialtjänst

[1]) K = till underofficersutbildning uttagna vpl

[2]) A = » underbefälsutbildning » »

= K

= A

= Vpl. i allm.

Förband H (Artilleri)

Tabell 4 h

Batteri	Utbildningsbefäl Off.	Uoff.	Ubef.	Utbildningsavdelningar	Antal vpl. av resp. kategorier i avdelningarna K[1])	A[2])	Vpl. i allm.
a.	2	1					
	1	1	1	**Befälsskola A (14 man) och radiotjänst (8 man)**		14	8
		2	1	**Signaltjänst (18 man) och reservbiltjänst (7 man)**			25
	1	1	2	**Signaltjänst (telegrafister)**			30
			2	**Bil- och signaltjänst**			14
b.	1	1					
	1	1	2	**Central fältmätskola**			24
	1	2	2	**Central underrättelseskola**			26
c.	1	1					
		1	1	**Eldledningstjänst**			16
		1	1	**Batteriplatstjänst**			13
d.	1	1					
	1	1	1	**Befälsutbildning**	26		

	1		2	Befälsutbildning		21	
		2	1	Motorförartjänst			26
e.	1	1					
	1	1	2	Närskyddstjänst			22
		1	1	Luftvärnstjänst			12
			2	Motorcykelordonnanstjänst			12
	1*			Pjäsmekanikertjänst (12 man) och traktortjänst (11 man)			23
f.	3	3	1				
		1	4	Pjästjänst (42 man) och koktjänst (10 man)			52
	1	1	2	Motortjänst (43 man) och ackumulatortjänst (3 man)			46
S:a	18	24	28			26	35	349

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 9. 16, 27.
Tillkommer centrala instruktörsgrupper.

---

* Övrigt befäl utgöres av 1 arméingenjör, 4 armétekniker och 4 furirer

[1]) K = till underofficersutbildning uttagna vpl.

[2]) A = » underbefälsutbildning » »

= K

= A

= Vpl. i allm.

Förband I (Luftvärn) — *Tabell 4 i*

Batteri	Utbildningsbefäl Off.	Uoff.	Ubef.	Utbildningsavdelningar	Antal vpl. av resp. kategorier i avdelningarna K[1])	A[2])	Vpl. i allm.
a.	1	1					
	1	1	1	1. troppen			30
	1	1	1	2. troppen			29
		1	2	Signaltjänst		5	24
		1	2	Signaltjänst			28
b.	1	1					
	1	1	2	Befälsskola K	30		
	1	1	2	Befälsskola A		34	
			2	Avståndsmätartjänst			14
c.	1	2					
	1	2	3	1. troppen			39
		2	3	2. troppen			41
			1	Instruktionstropp			5
S:a	8	14	19		30	39	210

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 5, 10, 19.

Förband J (Ingenjörtrupp) — *Tabell 4 j*

Komp.							
a.	1	1					
	2	1	1	Befälsskola A		34	

b.	1	1						
			1		Allingenjörtjänst			8
	1		2		Allingenjörtjänst			43
		2	1		Allingenjörtjänst			43
		2	1		Allingenjörtjänst			43
			1		Allingenjörtjänst			14
c.	2	1						
		2	1		Biltjänst			24
		1	1		Traktortjänst			26
		1	1		Signaltjänst			8
d.	1	1	1					
	1	1	2		Järnvägstjänst		10	28
		2	2		Järnvägstjänst		10	25
S:a	9	17	15			9	54	262

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 4, 13, 14.
Tillkommer såsom centrala instruktörer 1 officer, 1 underbefäl.

---

[1]) K = till underofficersutbildning uttagna vpl.
[2]) A = » underbefälsutbildning » »

= K
= A
= Vpl. i allm.

Förband K (Träng) *Tabell 4 k*

Kompani	Utbildningsbefäl Off.	Uoff.	Ubef.	Utbildningsavdelningar	Antal vpl. av resp. kategorier i avdelningarna K[1])	A[2])	Vpl. i allm.
a.	1	1	1				
		1	1	Signaltjänst	9	15	
	1	1		Trafikskola	12	16	
	1	1		Stabsfurirskola	31		
	1	1		Traktortjänst	4	20	
b.	1	1	1				
	1	1		Motortjänst	25		
		1	1	Motortjänst		20	16
		1	1	Motortjänst			15
	1	1		Ammunitionstjänst	10	26	
		2		Trosschefsskola		32	
c.	2	1	1				
		1		Bilmekanikertjänst	4	25	
		1		Vapen- och pjäsmekanikertjänst	3	23	
d.	2	1	1				
	1	1		Intendenturtrupptjänst och slakteritjänst	8	12	
		2		Intendenturtrupptjänst			25
		1	1	Slakteritjänst			15

e.	1	1	1				
	1		1	Sjukvårdstjänst	20		
		1	1	Sjukvårdstjänst			31
		1	1	Sjukvårdstjänst			32
f.	1	1					
	1		1	Sjukvårdstjänst	9	11	
		1	1	Sjukvårdstjänst			23
		1	1	Sjukvårdstjänst			27
g.	1	1	1				
	1		1	Sjukvårdstjänst		25	
	1	1		Sjukvårdstjänst			42
h.	1	1					
	1		1	Sjukvårdstjänst		32	
		1	1	Sjukvårdstjänst			33
		1	1	Sjukvårdstjänst			30
S:a	21	31	21		135	259	289

därav vid utbildningsavdelningarna fast placerade resp. 11, 23, 15.

Tillkommer centrala instruktörsgrupper.

[1]) K = till underofficersutbildning uttagna vpl.

[2]) A = » underbefälsutbildning » »

= K

= A

= Vpl. i allm.

Av sammanställningen i fråga framgår, bland annat, att gruppchefseleverna äro utspridda på ett stort antal smärre enheter inom ett förbands utbildningsorganisation.

Gruppchefseleverna utbildas, såsom redan framhållits, dels i särskilda plutoner (vid infanteriet företrädesvis i skyttetjänst och vid utbildningslinjer av motsvarande omfattning vid andra truppslag), dels ock i en mängd småförband av skilda slag. Utredningen har funnit, att flera olägenheter äro förenade med en dylik utbildningsorganisation. De i särskilda plutoner ingående befälseleverna få ofta en förhållandevis god skolmässig utbildning men deras trupptjänstgöring blir av synnerligen skiftande omfattning och art även inom samma utbildningslinje på de skilda förbanden, enär samordningen mellan den skolmässiga utbildningen och tjänstgöringen på trupp mångenstädes är bristfällig, ibland obefintlig. Den andra kategorien åter, som organisatoriskt ingår i pluton eller grupp (motsvarande) tillsammans med värnpliktiga i allmänhet på samma utbildningslinje, bibringas i begränsad utsträckning en viss truppföringsförmåga, men den mera skolmässiga särskilda befälsutbildningen blir däremot ofta försummad. En annan olägenhet är också, att samme chef samtidigt måste bedriva såväl befälsutbildning som soldatutbildning, vilket ställer synnerligen stora krav på vederbörande utbildares kvalitet och arbetsprestationer.

B. Förslag till organisatoriska förändringar

Utredningen har för sin del funnit, att en organisation, i vilken gruppchefseleverna först under en tillräckligt lång tid bibringas utbildning avskilda från övriga värnpliktiga för att därefter under sista tiden av tjänstgöringen huvudsakligen tjänstgöra såsom gruppchefer (motsvarande) vid utbildningsförband, sammansatta av värnpliktiga i allmänhet, är att föredraga framför den nuvarande. Utredningen har den bestämda uppfattningen, att genom en dylik koncentration till särskilda övningsavdelningar större enhetlighet och ökad effektivitet i befälsutbildningen skulle kunna ernås. För en ändring av utbildningsorganisationen i sådan riktning synes även det förhållandet tala, att de intellektuella betingelserna hos de till underbefälsutbildning utvalda värnpliktiga äro i stort sett enahanda och därmed dessas sammansättning ur utbildningssynpunkt mera homogen, varjämte de genom sin bättre fysiska och psykiska standard skilja sig från de värnpliktiga i allmänhet. Vidare skulle genom ovan föreslagen koncentration en fördelaktigare disponering av utbildningsbefälet kunna ske. Slutligen må framhållas, att därest såsom nu är fallet inom vissa utbildningsgrenar rekrytutbildningen av befälseleverna sker samtidigt med de värnpliktiga i allmänhet, utbildningstempot för de förras vidkommande kommer att försenas, enär utbildningsmetoderna och tempot måste vara och även

äro avsedda för flertalet värnpliktiga. Denna allvarliga nackdel för den värnpliktiga befälsutbildningen komme genom den ifrågasatta anordningen att försvinna.

Vad först den skolmässiga utbildningen av gruppchefseleverna beträffar kunna för åstadkommande av större koncentration av densamma än vad nu är fallet olika alternativ tänkas. Sålunda kan denna utbildning organiseras regements-, milo- eller armévis. Utredningen har i sådant syfte undersökt de personella och organisatoriska betingelserna härför och åskådliggjort desamma i tabellerna 5 a—5 d.

Förslag till en från förbands- till militärområdesvis organiserad gruppchefsutbildning på vissa utbildningslinjer inom ett militärområde. (Förslaget grundat på läget vid resp. förband inom militärområdet utbildningsåret 1950—1951)

Stormpionjärtjänst (Infanteriet) — *Tabell 5 a*

I. Nuvarande organisation.

Förband	Befäl off.	Befäl uoff.	Befäl ubef.	Antal vpl.: A	Antal vpl.: Vpl. i allm.
A.	1	1	1	10	25
B.	1	1	1	17	15
C.	1		1	16	
	1		1		29
	1	1	2		27
D.	1	1		10	19

II. Föreslagen organisation.

Förband	Befäl off.	Befäl uoff	Befäl ubef.	Befälsutbildningsbataljon	Soldatutbildningsbataljon	Antal vpl.: A	Antal vpl.: Vpl. i allm.
A.	1	1	1			27	
B.	1	1	1				40
C.	1	1	1				38
	2		2			26	
	1	1	1				37
D.							

Anm. Därest tillgången på kvalificerat befäl är tillräckligt stor vid förband A, kan rekrytkontingenten från förband A och B likaledes koncentreras dit.

För att bl. a. undvika omplaceringar av befäl bör förband A vid andra utbildningslinjer, vars värnpliktiga i sådant fall skickas till annat förband.

Vid förband A försöksvis tillämpad centraliserad utbildning *inom* regementet har medfört, att det vid vederbörlig utbildningslinje ständigt tjänstgörande befälet till antalet blivit

Jägartjänst (Infanteriet)

I. Nuvarande organisation.

Förband	Befäl off.	Befäl uoff.	Befäl ubef.	Antal vpl.: A	Antal vpl.: Vpl. i allm.
A.	1	1		5	13
B.					
C.	1	1	3	8	30
D.	1	1	1	8	25

II. Föreslagen organisation.

Förband	Befäl off.	Befäl uoff.	Befäl ubef.	Befälsutbildningsbataljon	Soldatutbildningsbataljon	Antal vpl.: A	Antal vpl.: Vpl. i allm.
A.	1	1	1			21	
B.							
C.	1	1	2				43
D.	1	1	1				25

Tabell 5 c

Pansarvärnstjänst (Infanteriet)

I. Nuvarande organisation.

Förband	Befäl off.	Befäl uoff.	Befäl ubef.	Antal vpl.: A	Antal vpl.: Vpl. i allm.
A.		1	1	4	8
B.	1	1	1	12	24
C.		1	1	8	22
D.	1	1	1	10	25

II. Föreslagen organisation.

Förband	Befäl off.	Befäl uoff.	Befäl ubef.	Befälsutbildningsbataljon	Soldatutbildningsbataljon	Antal vpl.: A	Antal vpl.: Vpl. i allm.
A.							
B.	1		1			16	
		2	1				32
C.							
D.	1		1			18	
		2	1				47

I. Nuvarande organisation.

Förband	Befäl off.	Befäl uoff.	Befäl ubef.	Antal vpl.: A	Antal vpl.: Vpl. i allm.
A.		1	2	8	22
B.	1	1	1	8	39
C.	1	1	1	3	33
D.		2	1		30

II. Föreslagen organisation.

Förband	Befäl off.	Befäl uoff.	Befäl ubef.	Befälsutbildningsbataljon	Soldatutbildningsbataljon	Antal vpl.: A	Antal vpl.: Vpl. i allm.
A.	1		1			19	
		1	1				22
B.	1	1	1				39
C.		1	1				33
D.		2	1				30

Anm. På motsvarande sätt, som ovan föreslagits beträffande vissa utbildningslinjer, kunna även andra (t. ex. pionjärtjänst, anspannstjänst) centraliseras till vissa regementen under förutsättning, att för dessa utbildningslinjer avsedda värnpliktiga uppgå till ett så litet antal att de icke lämpligen böra utgöra utbildningsenhet vid eget förband.

Man bör dock observera, att åtminstone delvis inom vissa specialgrenar — t. ex. motortjänst — behovet av utbildade värnpliktiga gör sig gällande redan fr. o. m. 2. skedet, då i regel marsch- och transportutbildningen i förband tagit sin början. Centraliseringen får följaktligen icke ske i sådan omfattning, att ett förband under 1.—3. skedena helt och hållet saknar i motortjänst utbildade eller under utbildning varande värnpliktiga.

Centralisering av viss utbildningslinje inom ett militärområde till visst eller vissa förband behöver icke nödvändigtvis inskränkas till att gälla blott ett och samma truppslag. Det torde nämligen vara både möjligt och lämpligt, att t. ex. artilleriets närskyddsutbildning, som åtminstone till sin huvuddel är rent infanteribetonad, under 1.—3. skedena förlägges till lämpligt infanteriregemente.

Det synes utredningen möjligt och lämpligt, att utbildningen av kontingenter med den omfattning, som skyttetjänsten vid infanteriet har, organiseras fr. o. m. inryckningen i särskilda förbandsvisa gruppchefskompanier. Utbildningslinjer, där elevantalet per förband icke uppnår en för effektiv utbildning lämplig styrka, böra sammanslås militärområdesvis. Genom en dylik organisation utnyttjas utbildningsbefälet med säkerhet mera rationellt. Några kommenderingar av befäl utanför eget förband synas icke behöva ske i större omfattning, enär utbildningen kan läggas på förband, som förfoga över för utbildningslinjen ifråga lämpligt befäl. Denna utredningens åsikt bestyrkes av den grafiska framställningen i förenämnda tabeller 5 a—5 d.

Trupptjänstgöringen synes böra påbörjas fr. o. m. 4. skedets ingång och ske vid eget truppförband.

Den stora betydelse, som utbildningen av befäl av olika kategorier har för arméns verksamhet såväl i fred som framför allt i krig, anser utredningen böra mera än vad som nu är fallet komma till uttryck rent organisatoriskt. En åtgärd i sådan riktning torde vara att samordna de olika befälsutbildningsuppgifterna inom ett förband och giva dem en enhetlig ledning inom ramen för en befälsutbildningsbataljon (motsvarande).

C. Särskilda synpunkter rörande s. k. föregångsmän

I. Principiella synpunkter

Utredningen vill i dessa sammanhang erinra om en annan kategori av värnpliktiga, vilkas utbildning till vissa delar påverkas av nu framförda förslag. Här avses då de s. k. föregångsmännen, vilkas utbildning med nuvarande organisatoriska dispositioner icke synes utredningen ändamålsenlig, ja i vissa fall ägnad att skapa direkt olust hos vederbörande.

Begreppet föregångsman återfinnes visserligen icke såsom särskild utbildningskategori i nuvarande bestämmelser för utbildningen, men av speciella orsaker ha dock mångenstädes i praktiken en kategori av föregångsmän uppstått. Den knappa befälstillgången tillåter nämligen ofta icke, att vid varje underavdelning av grupps storlek ett stamanställt underbefäl fast placeras som gruppchef. På avdelningar, vid vilka icke värnpliktiga grupp A placerats utspridda redan från utbildningens början, utväljes i stället lämplig värnpliktig att som föregångsman så långt möjligt är söka fylla en gruppchefs funktioner. Bland dessa värnpliktiga återfinnas ej sällan goda befälsämnen, som av en eller annan orsak icke blivit uppmärksammade vid inskrivningarna och därför icke från början uttagits till särskild befälsutbildning. De göra ofta god nytta och visa berömvärd ambition i sitt arbete. Det må också sägas, att de i dagens ansträngda befäls-

läge i all sin begränsning dock utgöra en nödvändig del av utbildningsorganisationen. Med nuvarande uppläggning av gruppchefsutbildningen utsättas emellertid de, och även gruppchefseleverna själva, för påfrestningar av psykologisk natur vid de tillfällen, då dessa senare från de särskilda befälsskolorna skickas ut till tjänstgöring på trupp. Denna sker, som i det föregående redan omnämnts, mestadels så, att gruppchefseleverna fr.o. m. 3. skedet (omkring 1 oktober) att börja med en till två, efter hand flera dagar i veckan tjänstgöra som gruppchefer respektive gruppchefs ställföreträdare, varvid mestadels föregångsmännen nedflyttas till vanlig menigs plats inom samma grupp. Vid slutet av utbildningen tjänstgöra gruppchefseleverna nästan ständigt utplacerade på trupp, vilket givetvis i och för sig må anses riktigt och ändamålsenligt. Det nu relaterade medför emellertid, att utbildningen kommer för föregångsmannen att kännetecknas av en gradvis förskjutning från föregångsmannaskap med ansvar och självständiga uppgifter till tjänst som menig i en grupp. Den, som av omständigheternas makt »trängt» honom undan till den senare platsen, står i stället som chef för avdelningen.

Det är lätt att inse, att sådana förhållanden icke kunnat gynnsamt inverka på föregångsmännens intresse för utbildningen. De synas tvärtom ägnade att skapa olycklig irritation och spänning mellan gruppchefselev och föregångsman och mellan dem och gruppens övriga medlemmar. Utredningens egna iakttagelser på fältet ha bekräftat dessa farhågor.

Även för plutoncheferna innebär den växelvisa tjänstgöringen mellan gruppchefselever och föregångsmän en mången gång påfrestande extra belastning, som ej är ägnad att bidraga till att göra utbildningsarbetet effektivt. Denna tjänstgöring ger, som redan nämnts, ofta anledning till onödig irritation och olust bland de värnpliktiga och ställer dessutom på plutonchefen kravet att samtidigt svara för utbildningen av såväl egen pluton som till denna mer eller mindre tillfälligt kommenderade befälselever.

Om en ökad befälstillgång i framtiden möjliggör, att tillräckligt antal stamunderbefäl kan avdelas för utbildningsavdelningar, bestående av värnpliktiga i allmänhet, löses frågan av sig själv. Då bortfaller behovet att utvälja särskilda föregångsmän. Men för perioder, som den nuvarande, med stora vakanser i underbefälsgraderna, har utredningen funnit det angeläget att söka finna en organisationsform, som kan vara ägnad att samtidigt som den främjar en rationell gruppchefsutbildning även innebär en möjlighet att på ett ändamålsenligt sätt inordna föregångsmännen i utbildningssystemet. Det bör i detta sammanhang påpekas, att, om en tillfredsställande utbildning av föregångsmännen kan komma till stånd, härigenom ett ytterligare värdefullt tillskott av gruppchefs ställföreträdare skapas för krigsorganisationen.

II. Föregångsmännens inpassning i organisationen

Utredningen vill alltså föreslå, att vid utbildningsavdelningar med värnpliktiga i allmänhet, där det på grund av befälsläget icke är möjligt att fast placera stamunderbefäl som gruppchefer, lämpliga värnpliktiga utväljas att fungera som föregångsmän — allt i stort sett efter de principer, som redan tillämpas. Men de skola i motsats till vad som nu sker under den tid, då gruppchefseleverna äro under sammanhållen skolutbildning, d. v. s. tiden intill juluppehållet, ständigt så långt möjligt är tjänstgöra som chefer för respektive grupper. Något varje vecka upprepat »fram- och tillbaka system», där deras plats inom gruppen skiftar från föregångsman till menig och åter till föregångsman, bör icke få förekomma.

Gruppchefselevernas trupptjänstgöring påbörjas enligt utredningens förslag efter den sammanhållna skolutbildningens avslutning. De böra då få det fulla ansvaret som chefer respektive ställföreträdare för de grupper, där de placeras.

För att undgå de olyckliga följdverkningar, för vilka det i det föregående har redogjorts, böra föregångsmännen vid detta tillfälle flyttas ur sina grupper och sammandragas till en sammanhållen, särskild befälsutbildning, som syftar till att med deras föregående praktiska trupptjänstgöring som underlag genom teknisk-taktisk skolning göra dem skickade att i fält tjänstgöra som gruppchefs ställföreträdare. Undervisningen bör ske inom de befälsskolor inom befälsutbildningsbataljonen, som gruppchefseleverna lämnat och som alltså i behövlig omfattning böra kvarstå organiserade under denna period. Utredningen är väl medveten om att nu föreslaget system icke överallt låter sig helt genomföra, men den anser, att allt bör göras för att i största möjliga utsträckning underlätta dess förverkligande.

För att ytterligare stimulera föregångsmännens intresse vill utredningen föreslå, att dessa efter avslutad godkänd utbildning erhålla viss premie samt förordnas till vicekorpraler. (Se även sid. 119.)

III. Skoltecken — Betydelsen av distinktioner

Då nu förslag framföres angående föregångsmännens inplacering i en särskild befälsutbildningsorganisation, ser utredningen i detta endast en naturlig konsekvens av den principiella inställning till befälsutbildningen, som redan kommit till uttryck på olika sätt i det föregående. Utbildningen av befäl bör givas en särställning, och lämpliga åtgärder böra vidtagas för att ytterligare öka befälselevernas intresse för och aktiva insats i arbetet. En åtgärd i sådant syfte anser utredningen vara att införa ett gemensamt skoltecken för alla de kategorier av värnpliktiga, som genomgå sammanhållen befälsutbildning inom föreslagen befälsutbildningsbataljon,

Principförslag till organisation vid ett infanteriregemente

för utbildningen av stamskoleelever, av till underofficersutbildning uttagna, av till underbefälsutbildning uttagna samt av värnpliktiga i allmänhet under första tjänstgöringen.

Tabell 6.

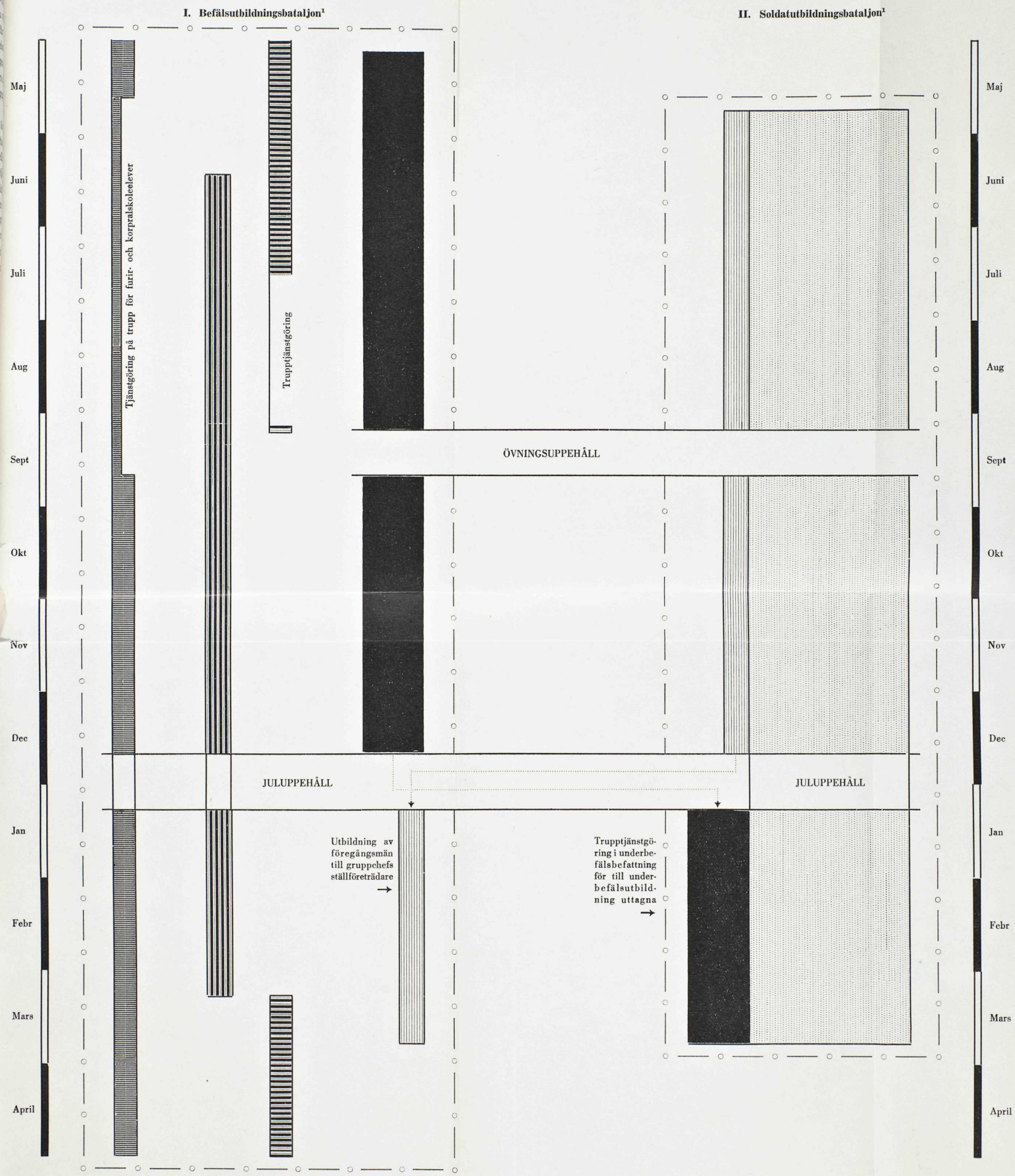

TECKENFÖRKLARING

- = Stamskolor
- = Till uoffutbildning uttagna (grupp K)
- = Dito (plutonchefsutbildning)
- = Till underbefälsutbildning uttagna (grupp A) (grpchefsutbildning)
- = Till föregångsmän utvalda
- = Värnpliktiga i allmänhet

UNGEFÄRLIG SKALA = 100 man

[1]) Bataljonernas uppdelning i lägre enheter (komp och motsv) varieras efter olika års utbildningsbehov. Dock torde principiellt böra förordas, att stamskolor och vpl underofficersutbildning inordnas i *ett* kompani. (Se även Tabell 7 »Exempel på organisation av befälsutbildningsbataljon vid infanteriregemente».)

nämligen till underofficersutbildning uttagna, till underbefälsutbildning uttagna samt föregångsmän.

Utredningen anser, att en sådan distinktion är ägnad att stärka elevernas självkänsla på ett för utbildningseffekten gynnsamt sätt. Utredningens iakttagelser vid utbildningen av motsvarande kategorier inom Förenta staternas armé bekräfta detta. Eleverna i den s. k. Leaders Course, d. v. s. den särskilda underbefälsskolan (se även sid. 160), buro en speciell distinktion för denna skola ocn det visade sig genomgående, att en sådan för dem innebar ett förpliktande hederstecken.

Utredningen anser det lämpligt att i detta sammanhang även framhålla distinktionstecknens betydelse för de värnpliktigas befälsutövning. Den vill understryka vikten av att alla obefordrade värnpliktiga, som tjänstgöra i chefsbefattning — under första tjänstgöring eller repetitionsövning — alltid tilldelas en distinktion, som klart visar vederbörandes funktion. Överhuvudtaget synas distinktioner av olika slag, på rätt sätt använda, vara ett i förhållande till de blygsamma kostnaderna synnerligen verksamt medel, då det gäller såväl att hos befälseleverna skapa ökat intresse för utbildningen som att underlätta för dem att genomföra ålagda befälsuppgifter. Enligt utredningens mening äro därför de i go nr 2137/1951 anbefallda ändringarna i Uniformsbestämmelser för armén mindre lyckliga. De innebära bland annat, att ej blott vid mobilisering utan även vid krigsförbandsvisa övningar det värnpliktiga befälet är skyldigt att till fältdräkt avlägga vissa distinktioner, som genomgången utbildning har givit dem rätt att bära.

Det värnpliktiga befälet av alla kategorier behöver i lika mått som det aktiva, om ej mer, det stöd vid befälsutövningen, som distinktioner av olika slag innebära.

D. Principförslag till utbildningsorganisation

I anslutning till vad i det föregående nämnts beträffande upprättande av en befälsutbildningsbataljon vill utredningen förorda, att den organisation av utbildningen, som framgår av tabell 6, genomföres.

Befälsutbildningsbataljonen skulle exempelvis vid ett infanteriregemente få följande huvuduppgifter:

Stamskoleutbildning.

Utbildning av värnpliktigt underbefäl under första tjänstgöringen (till underofficersutbildning uttagna, till underbefälsutbildning uttagna samt s. k. föregångsmän).

Värnpliktig underofficersutbildning.

Befälsutbildning i samband med krigsförbandsvisa repetitionsövningar, särskilt vid s. k. befälsövningar.

Befälsutbildning för regementets egen personal (aktiv- och reserv-).

Vederbörlig instruktions- och kontaktverksamhet inom hemvärnet samt den frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. fl. frivilliga försvarsorganisationer.

Biträdande vid planläggning och genomförande av större övningar (stridsskjutningar i förstärkt pluton och kompani, vissa övningar i kompani och bataljon etc.).

Följande fördelar torde bl. a. stå att vinna med en på angivet sätt föreslagen organisation:

Enhetlig ledning av befälsutbildningen och i samband därmed en tydligare accentuering än vad nu är fallet av att utbildningen av värnpliktigt underbefäl är ett speciellt och angeläget utbildningsproblem.

Bättre och ökade möjligheter att utnyttja kvalificerat befäl delvis i form av s. k. lärarsystem, dock utan att äventyra principen av och fördelarna med fast placerade, för utbildningen i stort ansvariga chefer vid resp. underavdelningar.

Ökade möjligheter att effektivt utnyttja lokaler och fasta utbildningsanordningar, speciellt lämpade för befälsutbildning.

Effektiviserat och ekonomiserat planläggningsarbete. — Genom att en enhetlig, år från år verkande befälsutbildningsorganisation skapas, kunna inom denna bevaras och utnyttjas planer och mallar för övningar av olika slag. Detta torde efter något år komma att innebära en minskning av tiden för kvalificerat planläggningsarbete och lämna större möjligheter för resp. befälskategorier till arbete direkt å fältet, exempelvis vid stationsvisa momentövningar under befälsutbildning och de speciella befälsövningarna i anslutning till de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna, ävensom vid kurser och övningar för förbandets egen personal.

Möjligheter skapas att vid de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna insätta färdigorganiserade utbildargrupper. Ianspråktagandet av dessa torde ej som nu ofta är fallet genom tillfälliga omplaceringar av befälet komma att försvåra och söndersplittra övrigt utbildningsarbete.

Sammanförandet av stamskoleelever och värnpliktiga befälselever under gemensam ledning inom en och samma högre utbildningsenhet synes också innebära möjligheter att ytterligare öka förståelsen och samarbetsviljan mellan dessa kategorier.

Exempel på organisation av befälsutbildningsbataljonen och befälets vid densamma verksamhet angives i tabell 7.

Kap. 4. Personella betingelser

A. Befälstillgången

I. Storleken av nuvarande befälskadrar

En av de viktigaste betingelserna för ett gott resultat av utbildningen är tillräcklig tillgång till rutinerat befäl för lösande av de uppgifter av

Exempel på organisation av befälsutbildningsbataljon vid infanteriregemente.

Tabell 7

Bataljonschef: regoff.

1 off till förfogande (kapten).
1 uoff såsom stabsuoff.

Förband	Antal utbbefäl			Underavdelningar												
	Off	Uoff	Ubef	1/4	1/5	1/6	1/7	1/8	1/9	1/10	1/11	1/12	1/1	1/2	1/3	31/3
1. komp	7	6	6	Korpralskola (20)								Klass 1		(20)		
				Furirskola (20)								Korpralskola		(20)		
												Furirskola		(20)		
				Volsoldatskola (20)												
								Gruppchefsskola K skyttetjänst m m						(80)		
				Plutchskola (65)				Trptjänst								
									Bef-rep-övning (ev)							
2. komp	4	3	10	Bef-övning		Gruppchefsskola A { skyttetjänst / tung tjänst } (120)								Föregångsmän (40)		
3. komp	4	3	2	Bef-övning		Gruppchefsskola A { Övriga utbildningslinjer jämte från militärområdet till regementet koncentrerade utbildningslinjer } (1)								Föregångsmän (25)		

[1] Antalet varierar beroende på graden av koncentration av utbildningslinjer inom militärområdet.

skilda slag, som utbildningsverksamheten innefattar. Utbildning av värnpliktigt befäl ställer större krav såväl på befälstillgången antalsmässigt sett som ifråga om befälets kvalitet än vad utbildning av huvuddelen av de värnpliktiga gör. Ju mera utbildningsbefälet kan ägna sig åt varje enskild befälselev, ju bättre blir också utbildningsresultatet.

Utredningen har vid studierna vid truppförbanden ävensom eljest ägnat befälsfrågan uppmärksamhet. Sålunda ha såväl befälstillgången som det sätt, på vilket befälet disponerats för utbildningsarbetet inom förbanden, ävensom befälspersonalens kvalifikationer för utbildaruppgifterna studerats. Utredningen har funnit, att en vid de flesta truppslagen förekommande brist på fast anställt underbefäl varit påtaglig. Den synes vara mest markant vid infanteriet och vissa förband inom artilleriet. Vid vissa truppslag föreligga emellertid även brister beträffande yngre kompaniofficerare.

Storleken av de nuvarande befälskadrarna är beträffande antalet beställningar i princip bestämd efter de grunder, som angåvos av 1945 års försvarskommitté. Denna kommitté grundade sina beräkningar på de förslag, som tidigare framlagts av 1941 års försvarsutredning och av lantförsvarets utbildningskommission. Det är emellertid att märka, att 1945 års försvarskommitté av ekonomiska och andra orsaker för varje utbildningsavdelning om 35—40 man, d. v. s. pluton och motsvarande, beräknade 4—5 äldre instruktörer av olika kategorier mot 6, som de föregående nämnda utredningarna angivit som önskvärt.

I en inom arméstaben år 1951 utarbetad promemoria rörande underbefälsfrågan anges, att man vid truppförbanden för närvarande i genomsnitt endast har sammanlagt 3 instruktörer per pluton. Utredningens iakttagelser gå i samma riktning. I arméstabens promemoria refereras även vissa beräkningar rörande befälsbehovet. Man konstaterar där, att 5 kvalificerade befäl per pluton äro ett minimibehov. Härtill kommer emellertid behov av personal för centrala instruktörsgrupper samt reserv, beräknad för sjukdom, semestrar o. s. v. Utredningen har för sin del icke något i princip att erinra mot dessa beräkningar.

Utredningen vill emellertid påpeka, att man, då åren 1941 och 1945—1947 behovet av utbildningsbefäl beräknades, endast utgick ifrån behovet för utbildningen av de värnpliktiga, som fullgöra första tjänstgöring, jämte annan under större delen av året löpande utbildning, såsom exempelvis plutonchefs- och stamskolor. Det starkt ökade befälsbehovet vid repetitionsövningarna förutsattes skola fyllas med reservbefäl och värnpliktigt befäl (1941 års försvarsutrednings betänkande, SOU 1942:1, sid 115). Genom den av 1948 års värnpliktskommitté föreslagna och av 1950 års riksdag beslutade nya krigsförbandsvisa formen för repetitionsövningar har emellertid ett annat läge inträtt.

II. Synpunkter rörande behovet av aktivt utbildningsbefäl vid repetitionsövningar

Erfarenheterna från dessa övningar visa, vilket även bestyrkes av utredningens egna iakttagelser och studier på fältet, att därest full effekt skall ernås, även aktivt befäl måste avdelas som instruktörer för ledande av viss utbildning. Detta krav framträder särskilt starkt beträffande utbildningen under befälsövningen och de första två veckorna av repetitionsövningen. Under repetitionsövningens sista vecka erfordras i regel även aktivt befäl som stridsdomare vid de tillämpningsövningar, som då äga rum. I den mån aktivt befäl som krigsplacerat ingår i de inkallade förbanden, kan kravet på instruktörer nedgå, men ett visst behov föreligger alltid. Antalet årligen inkallade värnpliktiga är under repetitionsövningarna större än vad fallet var under de åldersklassvisa övningarna. Redan härav framgår att det nya systemet måste ställa större krav på befälskadern än det äldre. I detta sammanhang må också erinras om det starkt berättigade kravet från de inkallades sida att varje dag, som de icke kunna utöva sin civila verksamhet, måste vara helt fylld av ändamålsenlig och effektiv utbildning.

Utredningen har sökt bilda sig en uppfattning om de krav ifråga om tillgång till aktivt befäl, som de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna medföra. Utredningen vill som exempel på befälsbehovet anföra följande. Vid ett infanteriregemente beräknas omkring 400 värnpliktiga befäl av olika kategorier skola under hösten fullgöra en befälsövning om 10 dagar. För att denna övning skall bli effektiv torde krävas ett antal instruktörer motsvarande i genomsnitt 1 officer och 1 underofficer per 20 elever, d. v. s. sammanlagt 20 officerare och 20 underofficerare. För den därpå följande repetitionsövningen torde under de första 14 dagarna krävas instruktörsgrupper om i medeltal 1 officer, 1 underofficer och 2 underbefäl för varje utbildningsenhet om 200 man, d. v. s. sammanlagt 10 officerare, 10 underofficerare och 20 underbefäl. Under därpå följande vecka är behovet sannolikt mindre, men under sista veckan, då tillämpningsövningar i större förband i regel skola äga rum, närmar sig behovet åter de för den första hälften av repetitionsövningen angivna siffrorna. Under de repetitionsövningar, som normalt avses skola äga rum på våren, torde det totala behovet av instruktörer bli relativt sett avsevärt större än vad som är nödvändigt för höstomgången.

De instruktörer, som i det föregående avses, måste med nödvändighet utgöras av aktivt befäl, detta med hänsyn till såväl arten av den utbildning det här gäller som vikten av att den relativt korta tiden utnyttjas väl. De måste därför till största delen tagas ur den kader, som eljest under utbildningsåret sysslar med utbildningen av de värnpliktiga, vilka fullgöra första tjänstgöring eller undergå utbildning vid plutonchefsskolor

o. d. 1948 års värnpliktskommitté synes icke ha räknat med de konsekvenser, som de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna i detta avseende skulle komma att medföra.

Utredningen är av den uppfattningen, att instruktörsbehovet vid repetitionsövningarna måste tillgodoses i erforderlig utsträckning och att verksamheten under utbildningsåret måste rättas därefter. De repetitionsövningar, som skola äga rum på våren, böra sålunda inpassas så, att de infalla under den från värnpliktiga under första tjänstgöring fria perioden. Utredningen vill i detta sammanhang hänvisa till vad under rubriken Längden av perioden mellan tvenne åldersklassers första tjänstgöring anföres rörande verksamheten under här ovan berörda fria period. För repetitionsövningen på hösten står icke något liknande uppehåll till förfogande. Emellertid har man på flera håll redan börjat tillämpa det systemet att låta skördeuppehållet sammanfalla med första hälften av repetitionsövningen, varigenom ett förhållandevis stort antal befäl kan placeras till tjänstgöring som instruktörer vid repetitionsövningsförbanden. Utredningen har enligt vad som anföres under rubriken B. Skörde- eller övningsuppehåll för sin del ansett, att ett dylikt förfaringssätt bör bliva regel.

Som utredningen redan framhållit äro befälskadrarna icke beräknade för den belastning, som repetitionsövningarna medföra. De starkt märkbara vakanserna i underbefälskadern medföra ytterligare påfrestningar på utbildningsbefälet vid truppförbanden. Utbildningen av de värnpliktiga, vilka fullgöra sin första tjänstgöring, plutonchefs- och gruppchefsskolor inbegripna, måste starkt påverkas i negativ riktning av dessa förhållanden. De kunna icke på längre sikt få kvarstå, om man i relation till i försvarsorganisationen nedlagda kostnader vill uppnå full effekt av utbildningen. Ej minst gäller detta vid bedömande av förutsättningarna för en effektiv gruppchefsutbildning. Utredningen anser därför, att de med en reell ökning av det disponibla utbildningsbefälet av olika kategorier sammanhängande frågorna äro spörsmål av första ordningen. Det torde emellertid böra närmast ankomma på den pågående befälsutredningen att framlägga förslag i dessa avseenden. I synnerhet underbefälsfrågan måste som redan påpekats bringas till en snar lösning.

III. Befälstillgången vid utbildning av värnpliktigt befäl

Enligt utredningens mening bör särskild uppmärksamhet ägnas åt befälsplacering och befälstillgång, i vad gäller förband vid vilka utbildning av värnpliktigt befäl äger rum. Utredningen har kunnat konstatera, att man i allmänhet strävar efter att placera det mest rutinerade befälet på befälsutbildningsavdelningar. Undantag ha emellertid även iakttagits. Utredningen är av den uppfattningen, att vid en eventuell genomsnittlig befälstillgång av exempelvis 1 officer, 1 underofficer och 3 underbefäl per pluton

befälsplutoner böra tillgodoses med 1+1+4, under det att plutoner sammansatta av vanliga värnpliktiga i stället skulle tilldelas 1+1+2. Det är enligt utredningens mening rationellt att på detta sätt satsa mera på befälsutbildningen.

Frågan om befälets användning sammanhänger med den utbildningsorganisation, som tillämpas. Utredningen har i annat sammanhang anfört vissa synpunkter på den nuvarande organisationen och härvid förordat en sammanhållen skolmässig utbildning av gruppchefseleverna. Utredningen anser, att en dylik ordning även i vad avser befälets utnyttjande är mera rationell än den nuvarande.

Utredningen har i annat sammanhang berört frågan om utbildningsbefälets lämplighet för sina uppgifter, sätt att arbeta m. m. Utredningen har därvid framfört den uppfattningen, att utbildningsbefälet i regel löser sina utbildaruppgifter på ett förtjänstfullt sätt. Värdet av detta uttalande får starkare relief, om hänsyn tages till vad här anförts rörande relationen mellan omfånget av de pålagda uppgifterna och storleken av befälskadern.

B. Utbildningens genomförande

Inledning

Det är i vad gäller utbildningens genomförande ett naturligt krav, att utbildarna med ledning av givna bestämmelser, instruktioner och anvisningar och med utnyttjande av tillgängliga materiella resurser skola åstadkomma bästa möjliga resultat. Reglementen, instruktioner och anvisningar samt materiella resurser ha redan berörts likaså den kvantitativa tillgången på befäl. Men resultatet är givetvis i hög grad också avhängigt av huru utbildningen *genomföres* och framförallt av i vilken utsträckning, de värnpliktiga aktivt kunna engageras i densamma. Detta sista konstaterande har gjorts många gånger, men vikten av att bejaka dess innebörd må här understrykas. Det står nämligen klart, att denna fråga har direkt referens till frågan om utbildningstidens längd. Det torde vara så, att många utbildningsmoment finnas, som under aktiv insats av de värnpliktiga kunna medhinnas på betydligt kortare tid än om deras attityd till utbildningen förblir passiv eller negativ.

Av betydelse i detta sammanhang är också att erinra, att såväl experimentella försök som praktisk pedagogisk erfarenhet visa, att kvarhållningseffekten av inlärt material ökar, då detta av individen omfattas med intresse genom att han bringas att inse mening och mål, vidare då han känner önskan och behov av att få lära samt då han förmärker, att hans ansträngningar ge påtaglig effekt. Ju större hållfastheten är i de kunskaper, som första tjänstgöringen har givit, desto större äro givetvis därmed också förutsättningarna, att de efterföljande repetitionsövningarna skola ge ett effektivt utbyte.

Då utredningen nu alltså något vill beröra, hur utbildningen genomförts, vill den göra detta främst med hänsyn tagen till *det sätt, på vilket de värnpliktiga aktivt engagerats i utbildningsarbetet.*

I. Allmänna synpunkter

a) Motivationens betydelse

Det har redan påpekats, att ett huvudvillkor för att aktivt kunna engagera individen i utbildningsarbetet är, att han ser mening och mål med det som skall inläras. Önskvärt vore givetvis, att den värnpliktige redan innan tjänstgöringen påbörjades hade en allmänt positiv inställning till landets försvar och dess betydelse för frihetens och fredens bevarande och till de uppoffringar, som individen till det gemensammas bästa måste underkasta sig. Att en sådan positiv inställning är nära avhängig av den väsentliga frågan om ungdomens idealbildning är uppenbart. Utredningen vill också understryka vikten av att hem, skola, tidningspress, radio och ungdomsorganisationer av olika slag bejaka sin viktiga uppgift och sitt stora ansvar härvidlag. I detta sammanhang må nämnas det samarbete, som å vissa förläggningsorter kommit till stånd mellan förbanden och de politiska ungdomsorganisationerna ur de demokratiska partierna. Detta samarbete har visat sig vara av stort värde; utredningen finner det angeläget att det utvidgas. Men även om de värnpliktiga komma med positiv inställning till sin första tjänstgöring, så måste den verkliga målsättningen av naturliga skäl ske, då utbildningsarbetet påbörjas. Denna synpunkt har också under det år, utredningen följt verksamheten vid förbanden, i viss mån beaktats. Förbandschefer och bataljonschefer ha sålunda i allmänhet lämnat redogörelser för utbildningens syfte och mål framförallt vid början av de olika skedena. Dessa genomgångar äro emellertid icke tillräckliga. I Allmänna utbildningsbestämmelser för armén, del I, Grunder, mom. 78 heter det också bl. a.:

> »— I slutet av veckan bör kompanichefen genomgå nästkommande veckas program med truppen för att orientera de värnpliktiga om den planerade utbildningen i olika övningsgrenar och ämnen. Härvid bör bl. a. klarläggas om den gångna veckans utbildningsmål kan anses vara nått eller icke samt i sistnämnda fall anledningarna därtill. Veckans utbildningsmål sammanfattas på lämpligt sätt och anslås på kompaniets ordertavla.»

Utredningen anser, att utbildarna icke beaktat eller tillämpat detta moment i önskvärd utsträckning, vare sig det gällt muntliga orienteringar och genomgångar eller sammanfattandet och uppsättandet av veckans utbildningsmål på kompaniernas ordertavlor. Överhuvudtaget är utredningen av den uppfattningen, att betydelsen av målsättning och annan information till de värnpliktiga under utbildningsarbetet icke står fullt klar för alla utbildare. Denna bristande förståelse har bl. a. resulterat i att fall förevarit,

där värnpliktiga fortfarande efter flera månaders tjänstgöring icke haft klart för sig, vad de skulle utbildas till. Så förekom mångenstädes vid avdelningar, i vilka ingingo såväl värnpliktiga grupp A som värnpliktiga i allmänhet, att de blivande gruppcheferna icke förrän efter lång tid upplystes om att deras utbildning avsåg att göra dem till befäl. Man må icke förundra sig, om i dylika fall den helhjärtade insatsen från de värnpliktiga uteblivit.

Det är emellertid icke nog, att alla lämpliga tillfällen till målsättning och information tillvaratagas. Dessa måste också präglas av klarhet och meddelas på ett sätt, som stimulerar till aktiv insats. Det synes emellertid, som om vissa utbildare i detta avseende på ett mindre lyckligt sätt i sin framställning vore alltför bundna av den militära orderformen.

Ehuruväl denna i sig själv kan sägas vara föredömlig, då det gäller att i koncentrerad form sammanfatta väsentligheter, är det icke säkert, att den är lika ändamålsenlig, när det gäller att ge den värnpliktige förklaring och information. Det synes alltså icke tjäna sitt syfte, då exempelvis målsättningen för ett kompani sker i form av uppsättande av en kompaniorder, avfattad enligt gängse orderterminologi, eller då information vid början av eller under större förbandsövningar består i uppläsandet av utsända förutsättningar. Det knappa orderspråket med dess koncentration av fakta och termer måste ofta för att information och målsättning skola ge truppen utbyte omsättas i klarläggande talspråk, ibland också i en stimulerande, fantasieggande framställning. Utredningen vill understryka, att detta icke på något sätt må anses innebära en erinran mot orderformulering eller ordergivning såsom sådan.

b) Helhetsprincipen

Målsättning och information synas för att ge effektivt utbyte böra i stor utsträckning ske under tillämpande av *helhetsprincipen,* d. v. s. den princip, som innebär, att man för att väcka aktivt intresse hos eleverna och ge utbildningen meningsfullhet, ger dem helheten innan delarna; och ibland i tillämpliga fall ej endast helheten som sådan utan helheten i *aktion.* Detta innebär exempelvis, att man låter de värnpliktiga se respektive vapen i funktion, innan mekanismernas smådelar inläras eller att en pluton förevisas i verksamhet, innan den elementära grupperingsexercisen påbörjas eller åter att eleverna få genomgå en utbyggd försvarsställning, eventuellt också se verkan av eld mot en sådan, innan fältarbetsutbildningen tar vid. Exemplen skulle kunna mångfaldigas. Den invändningen kan göras, att en sådan undervisningsmetod tar viss tid i anspråk, innan det egentliga utbildningsarbetet kan ske. Detta är riktigt, men lika sant torde vara, att här den satsen gäller, att den som förlorar tid, vinner tid. De minuter eller timmar, som skenbarligen gått förlorade genom att tid använts för att giva eleverna helheten och på så sätt låta dem komma till insikt om meningen och målet, vinnas mångdubbelt igen, om man genom detta hos dem skapar

en aktiv handlingsberedskap, som gör att de finna de elementära, ofta drillmässiga övningar, vilka sedan måste följa, helt meningsfyllda.

Det är utredningens uppfattning, att de övningar, som ingå i AUE (Anvisningar för utbildning och exempel på övningars anordnande) och vilka i sig själva ofta kännetecknas av en med logisk skärpa och pedagogisk skicklighet uppbyggd stegringsföljd, skulle öka ytterligare i värde, om de i mycket större utsträckning än vad som nu synes ske genomfördes under beaktande av den nu påpekade helhetsprincipen.

På vilka olika sätt kan då helheten ges? Några ha redan antytts, bl. a. förevisningsövningar. Sådana övningar äro också anbefallda i AU, del I, mom. 26. I detta sammanhang vill emellertid utredningen framhålla, att det skulle vara beklagligt, om sista stycket i detta moment skulle av utbildarna tolkas på ett sätt, som skulle avhålla dem från att mera allmänt utnyttja helhetsmetoden i undervisningen. Detta stycke har följande lydelse:

> »Antalet förevisningsövningar bör begränsas. Förevisning ordnas endast då utbytet kan beräknas komma att svara mot förberedelsearbetets omfattning.»

Vid de flesta tillfällen är det nämligen enkelt och ej särskilt tidsödande att ge helheten. Det kan vara fullt tillräckligt med ett muntligt påpekande eller en kortvarig demonstration med anlitande av skisser, bildband, sandlåda etc.

Ej blott vid påbörjandet av ett utbildningsmoment måste helhetsprincipen beaktas. Utbildaren bör ofta under utbildningsarbetets gång sätta detaljerna i relation till helheten och på olika sätt och med olika medel bringa det mål i erinran, mot vilket verksamheten syftar.

Hur fortsättningsvis vidmakthålla eller förnya det aktiva intresset för utbildningen?

Det är ej nog att en aktiv inställning till inlärningen en gång har skapats; denna inställning måste också vidmakthållas eller vid behov förnyas. Detta synes framförallt böra ske genom att understödja och förstärka *motivationen,* så att de värnpliktiga ständigt behärskas av känslan, att det för dem är en angelägenhet av vikt att uppställda mål nås. Vid viss del av utbildningen innebär detta inga större problem, enär det som skall inläras i sig självt väcker intresse. Detta gäller för de flesta värnpliktiga exempelvis vapenutbildning och annan mekanisk utbildning, vissa partier av sprängoch mintjänsten, fysisk träning etc. Andra partier av utbildningsomfånget inbjuda ej på samma sätt till aktivt inlärande. Här synes man då böra beakta vikten av att hos de värnpliktiga framkalla en önskan att få veta och kunna, att skapa kunskapsbehov, som kräva att bli tillfredsställda, att ställa problem, som tränga till lösning. Hur skall då denna önskan, dessa behov

skapas? Säkerligen bäst därigenom, att individen försättes i situationer, vilka ge honom uppgifter eller ställa åt honom problem, som han känner sig engagerad i och vilka han finner det angeläget att lösa, men där han likväl märker att lösningen endast går att genomföra genom att han först skaffar sig vissa kunskaper eller lär sig vissa förfaranden. På så sätt skapas en aktiv handlingsberedskap.

Den här framförda uppfattningen angående bästa sättet att hos den värnpliktige skapa en aktiv inställning till utbildningen ger en ny aspekt åt frågan om avvägning och inpassning av formell och tillämpad utbildning. Det är då icke alltid självfallet, att man först genom en rad formella övningar söker bygga upp ett kunnande, som sedan får övas och prövas i tillämpade moment. Tvärtom kan det i stället ibland visa sig mera ändamålsenligt att först låta individen genom den tillämpade övningen på sätt som nyss antytts komma till insikt om att han måste lära sig något nytt — en teknik, en taktik eller annat — för att på ett för honom själv tillfredsställande sätt kunna bemästra situationer, liknande dem i vilka han blivit försatt. Detta är ofta den bästa utgångspunkten för att han med full förståelse sedan skall taga del i de formella övningar, som måste genomgås för att teknik och taktik skola bli hans egendom.

Det är intressant att konstatera, att denna användning av den tillämpade övningen med god verkan utnyttjats vid de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna. Vid särskilda inryckningstillfällen ha vissa förband utrustats vid ordinarie fältdepåer och därefter omedelbart insatts i uppgifter liknande dem förbandet kan väntas bli tilldelat vid krigsfara eller krig. Förutom att dessa övningar för de centrala myndigheterna kunna erbjuda viktigt studiematerial, då det gäller att bedöma förbandens stridsvärde omedelbart efter mobilisering, kunna de för den enskilde ge en god motivation för hans fortsatta arbete under repetitionsmånaden. Han kan få en uppfattning om vad hans post i organisationen kräver av honom och han kan påtagligt få erfara, i vilka avseenden han brister, då det gäller att fylla denna post. På så sätt uppstår hos honom ett behov att få lära och öva. Den tillämpade övningen skapar härigenom den önskvärda aktiva handlingsberedskapen.

Det har påvisats, att den tillämpade övningen kan skapa en aktiv inställning hos den värnpliktige men det bör tilläggas, att så endast sker om övningarna uppläggas och utnyttjas på ett ur pedagogisk synpunkt lämpligt sätt. Framförallt äro härvid genomgångarna före och efter av betydelse. Utredningen har också under sina studier följt tillämpade övningar, som insatts tidigt i utbildningen, men vilka varit till föga nytta, ibland direkt olämpliga, därför att nu påpekade synpunkter icke beaktats vid deras genomförande. Än olyckligare synes det utredningen vara att, som stundom skett, med särskilt hänsynstagande till vissa organisatoriska faktorer, låta avancerade tillämpningsövningar och enkla formella övningar följa på varandra utan inbördes sammanhang och utan att de var för sig metodiskt utnytt-

jats. Detta gäller bl. a. vissa tidigt inlagda samövningar, det avser också delvis vissa övningar under den s. k. mörkerveckan.

Utredningen vill avslutningsvis sammanfatta sin principiella ståndpunkt beträffande formella och tillämpade övningar sålunda:

1. Under utbildningens tidigare skeden: enstaka tillämpade övningar att tjäna motivationens syfte.
2. Därefter en rad formella övningar för att inlära teknik och taktik, interfolierade med tillämpningsövningar för att vidmakthålla och förnya motivationen.
3. Under utbildningens senare skede ett övervägande antal tillämpningsövningar för att i meningsfyllda sammanhang befästa och förkovra inlärd teknik och taktik.

De i det föregående framförda synpunkterna rörande den tillämpade övningen och dess användning för att ge den värnpliktige motiv för hans inlärande synas böra särskilt beaktas vid *befälsutbildningen*. Det kan vara skäl att i anslutning till detta påpekande något beröra, hur denna utbildning resulterat. Utredningens egna iakttagelser ha redan i det föregående redovisats. De peka på en bristande handlingsförmåga hos befälseleverna vid lösandet av självständiga uppgifter. Här skall ytterligare återges, vad chefen för armén anför i sin skrivelse till Konungen den 28 juni 1951 angående resultatet av utbildningen under första tjänstgöringen m. m. 1950—1951. Det heter där bl. a.:

> »De värnpliktiga befälseleverna (gruppcheferna) ha i regel kunnat användas endast såsom föregångsmän. Huvuddelen av dem är icke användbar för uppgiften att föra en grupp i fält. Endast ett fåtal har nått sådan färdighet, att de förmå lösa ens sådana enkla uppgifter, som icke kräva självständigt handlande eller avvika från 'normalfallen'.»

Vilken har då målsättningen för denna utbildning varit? Den har i det föregående återgivits å sid. 13. Ehuruväl det icke går att direkt av denna utläsa, torde det i betraktande av de av regementschefer, militärområdesbefälhavare och chefen för armén avgivna utbildningsrapporterna vara underförstått, att den syftar till att skapa handlingskraftiga gruppchefer med självständigt omdöme.

Det är som synes en stor skillnad mellan uppnådda resultat och det mål, man avsett att uppnå med utbildningen, ej minst då det gäller att hos eleverna utveckla handlingskraft, initiativförmåga och självständigt omdöme. Varpå beror denna differens? Svaret brukar som oftast bliva: »Brist på tid». — »Rutin har icke kunnat skapas.» — Det är säkerligen riktigt, att tid behövs för att till rutin förvandla inlärda färdigheter. Men det torde i detta fall också vara riktigt att något beröra det sätt, på vilket befälsutbildningen mestadels ägt rum, och se om differensen även har samband med de utbildningsmetoder, som tillämpats. Utredningens iakttagelser ge vid handen, att

utbildningen i grupps strid vid försvar och anfall, patrulls och posterings uppträdande o. s. v. ofta skett så, att vederbörande utbildare i konstaterandets form förelagt eleverna reglementets principer och därefter formellt byggt upp förfaringssättet steg för steg, tills detta kunnat sammanfattas i en mall. Därefter har det av utbildaren anbefallda förfaringssättet indrillats i ett antal normalfall, som ofta upprepats i exakt lika form. Stundom har »mallen» givits direkt med anmärkningen: »Så gör man! Så går det till!» Några problem ha ej ställts, några vädjanden till eleverna att själva förutsättningslöst söka komma till rätta med olika uppgifter ha icke gjorts. Uppgifterna ha för eleverna icke blivit några angelägenheter av vikt, som de känt ett eget behov att reda upp. Maximen vid den följande tillämpningen har ofta varit: »Handla! Omedelbart!», vilket ej uteslutit, att vederbörande elev, som fullgjort ålagda uppgifter enligt denna handlingsnorm och naturligen ofta misslyckats med lösningen, efteråt förebråtts för bristande eftertanke och omtänksamhet. Det är icke ägnat att förvåna, att sålunda driven utbildning icke fostrar elever, som kunna och vilja handla på eget initiativ och som med självständigt omdöme förmå lösa de nya uppgifter, som stridens ständigt växlande lägen ställa dem inför. Och dock erbjuder det utbildningsomfång, som eleverna skall bibringas, en rik mängd av moment, som just äro ägnade att inlära med beaktande av motivationens princip och den tillämpade övningens betydelse. Det gäller först och främst de rent principiella förfaringssätten vid striden — samverkan mellan rörelse och eld, omfattning etc. — vilka ju som grundläggande elementa måste genomgås och inläras, innan mera avancerad verksamhet kan påbörjas. Sker sedan utbildningen i patrull och postering under ständigt appellerande till eleverna att själva komma fram till principer och förfaringssätt, så utvecklas också hos dem självständighet och snarfyndighet. Ofta kommer det att visa sig, att de lösningar, som de genom självverksamhet kommit fram till, helt överensstämma med de principer, som knäsatts i gällande reglementen och anvisningar. En omedelbar slutledning kan då synas vara, att den tid, som åtgått för lösningen, varit förspilld. Reglementets föreskrift kunde ha givits omedelbart. Men detta är riktigt endast ytligt sett. I själva verket har i stället det skett, att eleven aktiverats att fortsättningsvis lösa sina uppgifter självständigt och dessutom har hans tillit till reglementet stärkts, enär han erfarit, att dess föreskrifter äro meningsfyllda och ändamålsenliga.

Det är intressant att i detta sammanhang konstatera, att där den tillämpade övningen använts i större utsträckning än annars, exempelvis vid vissa kavalleri- och jägarförband, där har också gruppcheferna framvisat större handlingskraft, initiativförmåga och lust till självständigt handlande.

Det må än en gång understrykas, att utbildningen icke kan undvara den formella övningen. Den är i högsta grad nödvändig, men den skall som påpekats ständigt ha ett meningsfyllt motiv.

Slutligen må framhållas, att det kan anses vara av största vikt, att de

insikter och färdigheter, tekniskt och taktiskt, som en utbildning av ovan antydd art låtit eleverna uppnå, befästas och fördjupas under fortsatta tillämpade övningar. Ej minst kravet, att gruppchefseleverna vid första tjänstgöringens slut skola besitta förmåga att snabbt, klokt och riktigt leda sina grupper i oväntade lägen, gör det nödvändigt, att de under senare delen av sin utbildning så ofta som det är möjligt sättas i situationer, som kräva självständigt handlande, att de alltså underkastas en systematisk viljeträning. Bäst synes detta ske genom en riklig mängd korta momentövningar om 1—2 timmar, vid vilka det väsentliga är, att eleven drives till eftertanke, beslut och handling. I syfte att underlätta en sådan momentutbildning, anser utredningen det viktigt, att inom förbanden uppgöres ett stort antal förslag till dylika övningar, som äro direkt anpassade efter respektive förbands övningsterräng och materiella resurser. I vissa fall torde utbildningen dessutom ytterligare kunna underlättas av fasta anordningar såsom figurställ, färdiga stridsställningar m. m.

c) Effektens betydelse

I det föregående har framhållits vikten av att utbildningen lägges så, att den uppställer mål, som individen finner det angeläget att anstränga sig för att uppnå. Men lika viktigt är det, för att hos honom bevara denna aktiva inställning, att han tid efter annan upplever, att ansträngningarna ge resultat, att de frambringa effekt. Den en gång väckta handlingsberedskapen skall få utlösas i handling, och handlingen skall tillåtas resultera. Detta synes enligt utredningens uppfattning icke stå klart för alla utbildare. Många ställa på ett pedagogiskt skickligt sätt problem för sina elever, som stimulera dem till eftertanke, men giva icke förty själva ögonblicket efter lösningen på problemen. Lika olyckligt synes det vara att, som utredningen flera gånger kunnat bevittna, vid tillämpad förbandsutbildning först på ett föredömligt sätt genom fantasieggande genomgångar entusiasmera de värnpliktiga till aktiv insats för att sedan, då de efter långa förflyttningar och manövrer nå stridskänning med motståndaren, omedelbart avblåsa övningen, utan att någon part därvid kommit till egentlig aktion. Ännu olyckligare är det i detta avseende, om, som förekommit, den i förutsättningen omnämnde fienden, mot vilken den samfällda insatsen riktas, endast existerar på papperet, med andra ord, att varken framskjutna avdelningar eller huvudstyrkor få se något som helst resultat av sina ansträngningar. Detta sista påpekande har också referens till problemet om realism i övningarna, vilket problem längre fram skall något beröras.

Den bästa effekt, som kan ges individen, är säkerligen det faktum, att målet av honom uppnåtts och den tillfredsställelse, som därmed följer. Men det kan även vara lämpligt att genom olika åtgärder ge ytterligare stimulans till ansträngning och insats. Så har i alla tider skett genom utnyttjande av tävlingsmomentet och genom belöningar av olika slag.

1. *Uppmuntran Positiv och negativ kritik*

Av största betydelse är härvidlag den uppmuntran, som direkt ges å fältet genom utbildarens erkännande omdöme om en utförd prestation. Även om det är utredningens uppfattning, att allt flera utbildare inse värdet av en positiv kritik, måste det dock betecknas som önskvärt och nödvändigt, att denna inställning blir än mer allmänt omfattad Utredningen vill i detta sammanhang poängtera, att den härmed icke vill ha sagt, att icke påpekande och rättande av fel skola ske. Det är tvärtom dess åsikt, att slöhet, nonchalans och medvetet saboterande av övningar skola med skärpa påtalas och att ändring till det bättre skall krävas. Det är utredningens mening — dess erfarenhet från studierna på fältet bestyrka densamma — att svensk ungdom, som på ett riktigt sätt blivit informerad om ett moments mening och mål, har full förståelse för och respekterar den chef, som ställer kraven högt. Den, som stillatigande eller undfallande låter de slöas och ovilligas arbetstakt och arbetsvilja bli normgivande, vinner föga aktning och ej heller någon större effekt i utbildningen. Men likaväl som den slöe med kraft skall manas till bättre insats, så skall den som villigt och efter förmåga går till verket, men ej lyckas nå uppställt mål, genom uppmuntran och erkännande stimuleras att sträva vidare. Det är främst den positiva kritiken, som är uppbyggande och framstegsfrämjande.

I detta sammanhang synes det vara angeläget att understryka vikten av att det i utbildningen förefinnes en riktig och ändamålsenlig relation mellan *anspråksnivå och prestationsnivå*. Det torde vara tydligt, att om på individen ställas krav så höga, att han trots upprepade ansträngningar, fysiskt och psykiskt, aldrig förmår uppfylla dem, så tröttnar även den villigaste och mest ambitiöse och en aktiv inställning förbytes i passivitet och missmod. Lika tydligt torde å andra sidan vara, att om upprepade gånger kraven ställas för lågt i förhållande till vad individen i det aktuella ögonblicket förmår prestera, så finner han undervisningen eller utbildningen intresselös och av ringa värde för honom själv; han stannar i bekväm likgiltighet, såvida icke hans inneboende aktivitetsdrift, som ej blivit ianspråktagen, i stället tar sig uttryck i indisciplinära handlingar av olika slag. Riktigast torde väl vara, att kraven så ställas, att de inom rimlig tid gå att uppfylla men dock fordra av individen ansträngning under viljeinsats. Dessa viktiga sammanhang uppmärksammas enligt utredningens mening icke i en utsträckning, som måste anses vara önskvärd. Som en illustration till detta konstaterande skall här lämnas tvenne konkreta exempel.

Vid ett förband skulle under oktober månad en avdelning genomföra stridsskjutning avseende plutons anfall. Många moment ingingo, antalet målgrupper var ca 10. Trots att det var första gången, som övning av sådant slag förekom, genomfördes den dock tillämpad och med skarp ammunition men föregicks ej av övningar utan ammunition respektive med lös ammunition. Övningen kunde ha varit berättigad, om den genomförts

med lös ammunition och utnyttjats som motivation till kommande formella övningar. Så skedde ej. Däremot gav den förvirring och missmod till resultat, ej minst hos de för dagen på plutonen tillfälligt utplacerade gruppchefseleverna, som vid den efterföljande genomgången i truppens närvaro nogsamt fingo veta sin oförmåga. Det är tydligt, att relationen mellan anspråksnivå och prestationsnivå i detta fall var orimlig.

I februari, under nionde utbildningsmånaden, övervar utredningen vid ett annat förband en övning med gruppchefselever, avseende organisation av förpatrull. Övningen var formell, och samtliga elever fingo i tur och ordning med de övriga gruppchefseleverna — kamraterna — som trupp upprepa exakt samma order efter mallen »rassoia». De värnpliktiga genomförde sina uppgifter lojalt, men påfallande var deras passiva inställning. Även här förefanns ej någon rimlig relation mellan anspråksnivå och prestationsnivå.

2. *Tävlan*

Ofta är det av god verkan att införa tävlingsmomentet i utbildningen. Detta är också utbildarnas uppfattning, vilket framgår av svaren i den enquête, som utredningen riktat till utbildningsbefälet. På frågan, om tävlingsformen kan anses i allmänhet stegra det aktiva intresset för tjänsten hos de värnpliktiga, te sig *ja*-svaren procentuellt på följande sätt:

	Infanteriet	Samtliga vapengrenar
Regementschefer	100 %	92 %
Bataljonschefer	82 %	85 %
Kompanichefer	88 %	85 %
Plutonchefer	82,5 %	77,5 %
Plutonchefs stf. eller annan befattn.hav.	70 %	75 %

Dock synes enligt utredningens uppfattning tävlingsmomentet i praktiken icke ha i önskvärd grad utnyttjats. Om tävlan förekommit, har detta mestadels skett vid enstaka övningspass, mera sällan har man låtit de värnpliktigas prestationer under en vecka eller längre perioder bli föremål för jämförelse i tävlingssyfte. Önskvärt vore också, att än större vikt lades vid tävlingen mellan grupper och plutoner för att utveckla den laganda, som är av så stor betydelse för ett förbands sammanhållning och insatskraft. Under sina studier i Förenta staterna hade utredningen tillfälle att konstatera, att just denna form av tävlan, avdelningar emellan, i stor utsträckning användes för att höja »l'esprit de corps» och även gav en extra insatsvilja till resultat. Tävlan för vecka eller för längre period mellan grupper, plutoner eller kompanier förekom överallt, och den inbegrep med framgång även sådana detaljer i utbildningen som ordning och puts av utrustning och förläggning.

Av intresse var att notera vilken vikt man i U. S. A. lade vid det sätt, på vilket erkännandet för utförd prestation kom till stånd. Ofta skedde det under mycket festliga former med musik och fanparad och med deltagande av de högsta cheferna. Det är utredningens uppfattning, att man icke i sådana stycken liksom ej heller annars skall slaviskt följa seder och bruk i andra länder. Det är icke säkert, att det som exempelvis entusiasmerar sydstatsungdom i Förenta staterna på samma sätt vinner anklang hos unga svenska pojkar. Men säkert torde å andra sidan vara, att ungdom världen över tilltalas och stimuleras av en festlig yttre form med musik och färg, likaså att den känner sig hedrad av att den högste ansvarige chefen med sin närvaro ger betydelse och tyngd åt de erkännanden, som under sådana tillfällen kunna ges deras prestationer. Det synes, som om denna den yttre formens betydelse och psykologiska värde något kommit i skymundan i våra dagars utbildningsarbete. Detta yttrar sig bl. a. däri, att exempelvis *musikkårerna* vid respektive förband icke utnyttjas i en utsträckning, som kan anses önskvärt och ändamålsenligt.

3. *Belöning*

Av god verkan är stundom den effekt, som består i belöningar av olika slag, såsom utmärkelsetecken, priser m. m. Ej minst betydelsefull i detta sammanhang är den extra ledighet, som kan ges för väl utförd prestation. Sådan ledighet kan också jämlikt go 3489/1950 och ao 829/1950 av förbandschef medgivas enskild värnpliktig eller avdelning. Denna förbandschefernas rättighet synes dock icke i någon större utsträckning ha kommit till användning. Då värdet och betydelsen av en sådan belöning oftast ökar, om den kan utdelas i omedelbar anslutning till utförd prestation, anser utredningen för sin del önskvärt, att rättigheten att tilldela särskild ledighet i större utsträckning än vad nu är fallet delegeras till bataljons- och (eller) kompanichefer. Utbildningsåret 1950—1951 skedde detta till bataljonschefer endast vid 23 % och till kompanichefer endast vid 25 % av förbanden.

d) Realismen i övningarna

Om den värnpliktige genom riktig information och målsättning bringats att inse, att hans kommande utbildning avser att göra honom redo för kriget och det hos honom skapats en handlingsberedskap inför denna utbildning, då är det också av största betydelse, att han under hela sin tjänstgöring förmärker, att alla övningar just ha till syfte att förbereda honom för detta. Av väsentlig vikt är därför, att övningarna, så långt sig göra låter, präglas av realism till såväl innehåll som genomförande. Så synes det angeläget, att *vapenutbildningen,* så fort det är rimligen möjligt, lämnar den tavelmässiga skolskjutningen och övergår till fält- och stridsskjutning. Utredningen ifrågasätter, om icke i detta avseende viss omprövning av gäl-

lande utbildningsgång vore gagnelig. För exempelvis kulsprutepistolskytten framstår det för utredningen som mera angeläget med en till reflex driven förmåga att i terräng, ej minst i skog, blixtsnabbt komma till eld mot hastigt uppdykande mål, mindre angeläget däremot för honom att med sitt vapen kunna uppnå prickskytteförmåga mot smärre, längre bort belägna mål.

Stridsskjutning med skarp ammunition är av stort värde, då det gäller att ge realism åt utbildningen. Utredningens samtal och skriftliga enquêter med värnpliktiga vittna oförtydbart om dessas önskan att få tillfälle så ofta som möjligt att med sina vapen skjuta skarpt, det må gälla handvapen, närpv, ksp, grk eller kanon. De med ammunitionsfrågan sammanhängande problemen behandlar utredningen även å sid. 51.

Då det gäller *spräng- och minutbildningen* har utredningen funnit, att den understundom genom det sätt, på vilket den bedrivits, icke givit de värnpliktiga den uppfattningen, att de sysslat med ting, som för dem äro väsentliga att behärska. Utbildningen har präglats av stor ambition att lära dem namn och tekniska begrepp. Däremot har utredningen icke funnit, att de i någon större utsträckning bibringats kunskap att med enklaste medel utföra sådana förstörelsearbeten och försåtanordningar, som under det senaste krigets partisanverksamhet inom de olika motståndsrörelserna visade sig effektiva, och vilka också synas vara av värde för den svenske infanteristen särskilt under fria kriget.

Tidigt inlagda övningar under *bivackförläggning* bidraga på sitt sätt till skapande av önskvärd realism. Det är enligt utredningens mening förvånande, att sådana övningar vid vissa förband icke ske så tidigt under utbildningsåret och i en sådan utsträckning, som kan anses ändamålsenligt.

Av betydelse i detta sammanhang äro givetvis alla slag av *tillämpade övningar,* särskilt då fälttjänstövningar. Utredningen föreslår också på annat ställe åtgärder i syfte att effektivisera denna del av utbildningen och pekar då även, som redan nämnts, på vikten av en väl genomförd stridsdomartjänst, ej minst med tanke på att åt dessa övningar kunna ge en nödvändig realistisk prägel. Här må endast understrykas det värde, olika slag av eldmarkeringsmateriel ha för skapande av realism. Utredningen anser, att allt måste göras för att härutinnan tillgodose utbildningen.

Av speciellt intresse äro *vänjningsövningarna.* Dessa äro i och för sig av stort värde, då det gäller att ge den värnpliktige en realistisk uppfattning om stridens och slagfältets betingelser. Enligt utredningens uppfattning skulle deras betydelse för utbildningen dock än mer öka, om de icke som nu genomfördes som formella och isolerade moment, endast avsedda att ge soldaten framförallt ljud- och känselsensationer, utan i stället utfördes så, att denne fick uppleva dessa sensationer samtidigt som han var i meningsfylld stridsverksamhet. Motsvarande övningar, »battle indoctrination», som utredningen följde i Förenta staterna voro av denna natur. De inneburo exempelvis uppgiften att mot (under) kulspruteeld krypande och ålande

infiltrera en fientlig ställning. Enligt utredningens uppfattning skulle det kunna vara möjligt att inlägga liknande övningar även i svensk utbildning, utan att de ändringar i Säkerhetsinstruktionen, som i så fall bleve erforderliga, behövde innebära uppgivande eller försvagande av de säkerhetsprinciper, som det ur alla synpunkter är en bjudande plikt att slå vakt om.

Det är i moderna stridsskildringar omvittnat, vilka påfrestningar *ljud och buller* innebära för de i striden deltagande. Utredningen finner det därför i realismens intresse vara i hög grad önskvärt, att ljudkulisser i än högre grad än vad som för närvarande är fallet utnyttjas vid utbildningen, likaså att strävandena att höja ljudkvalitet och ljudstyrka hos dessa kulisser fullföljas. Det synes utredningen också, som om betydelsefulla men ur fysisk synpunkt praktiskt taget riskfria vänjningsövningar skulle kunna anordnas med anlitande av övervägande akustiska hjälpmedel.

II. Särskilda synpunkter avseende utbildning av värnpliktigt befäl

Utredningen, som i den föregående principiella diskussionen i fråga om utbildningens genomförande även berört den värnpliktiga *befälsutbildningen,* vill därutöver här framföra ytterligare några synpunkter, vilka den anser vara av väsentlig betydelse att beakta vid denna utbildnings genomförande.

a) Anspråksnivå — prestationsnivå

Om synpunkterna i fråga om riktig relation mellan anspråksnivå och prestationsnivå skola beaktas, synes det vara nödvändigt, att gruppchefseleverna under den tidigare delen av sin första tjänstgöring hållas samlade i en särskild befälsskola.

Gruppchefseleverna uttagas bland dem, som äro fysiskt och psykiskt bäst utrustade, varigenom de få anses ha bättre förutsättningar än de värnpliktiga i allmänhet att snabbt fatta och inlära. Därför både kunna och böra kraven på dem ställas högre i dessa stycken, så att deras förutsättningar verkligen bli helt uttagna och på så sätt komma till sin rätt, vilket icke kan ske i avdelningar med mycket heterogent elevmaterial. Utredningens iakttagelser under året visa klart, att beträffande *soldatutbildningen* i allmänhet betydligt bättre resultat nåtts vid sammanhållen gruppchefsutbildning än där gruppchefseleverna från utbildningens början varit utspridda bland värnpliktiga i allmänhet.

Då det däremot gäller *befälsutbildningen* är det viktigt, att anspråken icke ställas för högt. Detta har dock allmänt skett genom att befälseleverna mycket tidigt satts som chefer för trupp bestående av värnpliktiga i allmänhet och därvid tilldelats befälsuppgifter, som de omöjligen varit i stånd att lösa. Ett konkret exempel har i det föregående givits på så driven utbildning. Här skall endast konstateras, att gruppchefseleverna under dylika betingelser icke ges möjlighet att få sådan stadga vare sig i kunskaper eller

uppträdande, att de med bibehållen självkänsla skola kunna utöva befäl. Och dock torde just en tillräckligt utvecklad självkänsla vara nödvändig för att med framgång utöva ledarskap.

Det synes i detta sammanhang vara angeläget att erinra om vikten av att alla utbildare besinna detta, då de undervisa befälselever eller föregångsmän, som tjänstgöra som chefer för avdelningar bestående av värnpliktiga i allmänhet. Utredningen har många gånger, alltför många gånger tyckes det, nödgats bevittna, hurusom elever i truppens närvaro fått undergå hård kritik för sin befälsföring; denna kritik — i sig själv berättigad eller icke — har på detta sätt meddelad varit olämplig och skadlig. Det har också förekommit, att vederbörande chef uppmanat truppen att kritisera gruppchefselevens åtgärder och samtidigt ange, hur denne i stället bort handla. En sådan metod, självfallet ändamålsenlig vid en sammanhållen befälsskola, har med denna användning mången gång endast fått till följd, att från början ambitiösa elever helt tappat intresset för och viljan till fortsatta ansträngningar. Det synes utredningen uppenbart, att nödvändig kritik i stället bort delgivas eleverna enskilt eller vid särskild befälsgenomgång. Detta skulle helt ha varit i linje med vad som av gammalt ansetts klokt och tillbörligt att följa, då överordnad haft att bedöma och kritisera underordnads prestationer och åtgärder.

I betraktande av nu relaterade förhållanden vill det förefalla utredningen, som om, då det gäller utbildningen av värnpliktiga gruppchefer, vissa utbildare icke helt insett, att även denna utbildning är *befäls*utbildning.

b) Motivation

Ej minst vid befälsskolor är motivationens princip av betydelse. Visserligen medför den goda intellektuella standarden hos befälseleverna, att beträffande vissa elementära moment förklaringar kunna göras mera kortfattade och kanske icke behöva upprepas, men samtidigt bör beaktas, att den intellektuellt rörlige kräver i andra hänseenden utförligare målsättning och information för att acceptera utbildningen och aktivt engagera sig i densamma. Härvid synes det utredningen vara av värde, att föredrag och genomgångar anordnas med skildringar från de senaste stora krigen i syfte att engagera eleverna och ge dem exempel, som ej minst äro av betydelse för deras daning till ledare. Utredningen har vid skilda förband följt sådana genomgångar med befälselever och funnit det påfallande, vilken behållning dessa givit de värnpliktiga. I den mån information av sådant slag förekommit, har den emellertid framförallt ägt rum vid avdelningar innehållande grupp K. Överhuvudtaget synes det, då det gällt denna kategori av värnpliktiga, som om man vid förbanden på ett helt annat sätt beaktat betydelsen av att vidtaga speciella åtgärder för befälsutbildningen, såsom sammanhållen utbildning, speciell information etc. För utredningen synes det angeläget, att denna princip beaktas vid *all* befälsutbildning.

c) Effekt

Det har redan sagts, att på gruppchefseleverna kraven med rätta böra ställas högre än på värnpliktiga i allmänhet. Dessa krav böra ej blott avse fullgoda prestationer ute på fältet utan böra i lika hög grad gälla puts, ordning i förläggning samt personlig hållning och stil. Det är nämligen, som redan framhållits, utredningens uppfattning, att de värnpliktiga, som uttagas till gruppchefsutbildning, acceptera och även äro villiga till aktiv insats, om deras utbildning genomföres med full förståelse för betydelsen av en riktig relation mellan anspråksnivå och prestationsnivå. Men det gäller då också att beakta *effektens betydelse* i detta sammanhang, så att den, på vilken större fordringar ställas, också förmärker, att hans ansträngningar för att uppfylla dessa fordringar ge för honom själv motsvarande större effekt. Enligt utredningens mening har detta icke i tillräcklig utsträckning beaktats. Gruppchefseleverna ha visserligen efter avslutad första tjänstgöring i regel förordnats till vicekorpraler vid sina förband, men detta har för dem mestadels icke inneburit mera än att de ha fått se sina namn på en regementsorder, för det fall beslutet om deras förordnande hunnit kungöras före utryckningen.

Utredningen förmenar, att gruppchefseleverna redan under *pågående* utbildning böra på olika sätt få uppleva att deras strävanden ge för dem själva påtagliga resultat. Av denna anledning bör den elev, som med godkända vitsord genomgår i det föregående föreslagen sammandragen skolutbildning, förordnas till vicekorpral. Utnämningen bör dessutom tillkännagivas på ett sätt, som beaktar den yttre formens betydelse, ty därigenom stiger utnämningen i värde såväl för befälseleven som för övriga värnpliktiga, vilket i sin tur stärker hans självkänsla och även blir honom ett stöd vid befälsutövningen på trupp efter juluppehållet. Den höjning av utgående penningbidrag, som medföljer förordnandet till vicekorpral, kommer att för gruppchefseleven innebära ett ytterligare påtagligt bevis på att gjorda ansträngningar resultera. — Som stimulation till fortsatt aktiv insats under trupptjänstgöringen bör sedan tjäna förordnandet till korpral och penningpremie efter avslutad godkänd gruppchefsutbildning vid första tjänstgöringens slut. Även sistnämnda belöningar böra utdelas och tillkännages på ett sätt, som syftar till att ytterligare höja deras stimulerande värde.

Vidare anser utredningen som redan nämnts, att speciellt distinktionstecken bör bäras av dem, som genomgå befälsutbildning. Ett sådant tecken synes komma att verka både stimulerande och förpliktande för befälseleverna. — Med beaktande av effektens betydelse böra på motsvarande sätt de i det föregående nämnda föregångsmännen stimuleras genom befordran och viss premie. De böra av samma skäl efter juluppehållet sammanhållas i särskild befälsskola ävensom bära denna skolas särskilda distinktion.

d) Förebildens och föredömets betydelse

Då det gäller frågan om befälsutbildningens rätta genomförande bör understrykas den stora betydelse, som efterbildningen, imitationen har vid inlärning och vid skapande av beteendemönster. Om man vill beakta denna synpunkt, synes det angeläget, att ett så stort antal underbefäl avdelas för gruppchefsutbildningen, att om möjligt ett underbefäl kan fast placeras på varje enhet om grupps storlek. Dessa utbildare böra icke endast få verka som instruktörer i begränsad mening utan även ofta under de första skedena av befälselevernas utbildning tjänstgöra som *förande* gruppchefer, så att eleverna verkligen kunna bibringas en klar uppfattning om hur en gruppchef skall bete sig i olika lägen för att rätt kunna föra och leda sin trupp och dess verksamhet.

Så sker för närvarande enligt utredningens uppfattning i allt för liten utsträckning. Detta beror delvis på rådande befälsbrist. Utredningen har dock kunnat konstatera, att, även där antalet stamunderbefäl har varit tillräckligt, detsamma sällan har utnyttjats som förande gruppchefer, med påföljd att befälseleverna vid sådana förband föga fått erfara, hur en skicklig och väl utbildad gruppchef handlar och verkar.

Med hänsyn till exemplets makt är det också i detta sammanhang angeläget att erinra om betydelsen av att utbildare av alla kategorier, vilka under tillämpningsövningar fungera som truppförare, i så stor utsträckning som det överhuvudtaget är möjligt, strikt iakttaga de krav på personlig fältmässighet, orderteknik och stridsledning, som de själva under den föregående utbildningen med rätta för sina elever framhållit såsom oundgängligen nödvändiga, då det gäller tjänsten i fält. Det är eljest att befara, att befälselevernas tilltro till dem givna lärdomar betänkligt rubbas och att deras aktning för utbildarna förändras i en riktning, som ur utbildningseffektivitetens synpunkt icke är lycklig.

Vad nu anförts understryker det generella kravet på, att de, som anförtros det viktiga värvet att dana blivande chefer och ledare, ej blott besitta teoretiska kunskaper, om hur en ledare skall vara, och förmåga att delge andra dessa kunskaper, utan även genom all sin övriga verksamhet äro föredömen som ledare; att de alltså i kunskaper och teknik ständigt äro à jour med utvecklingen, att de äro skickliga som truppförare men framförallt att de i fråga om självbehärskning, känsla för rättvisa och ansvarsmedvetande visa, att hos dem icke förefinnes någon skillnad mellan teori och praktik.

Detta är stora och svåra krav; det är ej heller att begära, att någon till alla delar helt skall kunna uppfylla dem. Dock har det gångna årets studier haft att uppvisa avdelningar, där utbildningen av gruppchefseleverna trots mindre goda betingelser i fråga om organisation, övningsterräng etc. givit goda, med vissa elever utmärkt goda resultat, tack vare att eleverna gripits av utbildarens föredöme. De ha förstått, att denne satt in allt av kunnande,

kraft och vilja för att göra dem redo för deras kommande betydelsefulla uppgifter.

Iakttagelser av motsatt slag ha också gjorts. Trots gynnsamma betingelser i övrigt ha elever vid vissa avdelningar icke danats till goda ledare, därför att deras utbildare icke, ehuru tekniskt skickliga, så engagerat sig själva i arbetet, att de blivit sina elever till föredömen.

Då det gäller att utbilda och fostra ledare kräves det säkerligen hos utbildarna hela personlighetens insats.

De nu framförda synpunkterna i fråga om befälsutbildningen och därmed sammanhängande problem anser utredningen vittna om behovet av att de avsnitt avseende befälsutbildning, som tillförts 1951 års upplaga av AU Del II, utvidgas till en särskild handbok i befälsutbildning.

III. Den enskilda lektionen eller övningen

Då det gäller den enskilda lektionens eller övningens genomförande har utredningen redan i de föregående principiella konstaterandena framhållit de brister, den anser sig ha förmärkt, evad det gäller att söka engagera de värnpliktiga att aktivt deltaga i utbildningen.

Utredningen anser sig icke böra här i detalj i övrigt analysera planläggning, organisation, utrustning och övningsmaterielens utnyttjande eller metodik, då det gäller enstaka lektioner och övningar. Här må endast göras några sammanfattande konstateranden.

a) Planläggning

Utredningen har haft glädjen följa många med omsorg och pedagogisk omtanke uppbyggda övningar, som vittnat om ett gediget förberedelsearbete, men har också i åtskilliga fall kunnat förmärka sådana brister i planläggning, som försämrat övningsresultaten. Dessa brister ha yttrat sig i osäkerhet i målsättning, avsaknad av genomtänkt stegring, tvära omkastningar i lektionsgången, felaktig avvägning mellan instruktion, förevisning och övning samt dåligt utnyttjande av biträdande instruktörer och utbildningsmateriel. Brist på planerade kompletteringsövningar för de fall, då avsett övningsmål snabbt uppnåtts, har också kunnat förmärkas. Sådan brist har ofta resulterat i att respektive avdelningar i förtid avmarscherat till kasern, ehuru väl 30—60 minuter återstått av avsedd övningstid.

I många fall har utredningen funnit, att den mindre tillfredsställande planläggningen varit en direkt följd av den aktuella befälsbristen. Vederbörande avdelningschef har varit bunden vid sin trupp hela dagen och nödvändiga terrängrekognosceringar eller materialstudier ha icke kunnat utföras. I vissa fall måste emellertid även med hänsyn till nu relaterade omständigheter den slutsatsen dragas, att vederbörandes metodiska och pedagogiska kunnande icke har varit vad det borde vara.

b) Organisation

Det har påpekats, att befälstillgången vid många avdelningar är knapp, men även då ett relativt tillfredsställande antal instruktörer finnes tillgängligt bli de icke alltid rätt utnyttjade utan få ibland största delen av ett övningspass agera som åskådare. Övningsledaren har ej vetat att utnyttja dem på riktigt sätt genom att exempelvis uppdela en pluton i lämpligt antal mindre övningsenheter, även där detta varit det mest ändamålsenliga. Förutom att övningseffekten på detta sätt blir förminskad, har förfarandet i fråga därtill en annan följdverkan. De biträdande instruktörerna få icke själva behövlig träning i att utbilda, och *deras* lust till aktivitet tillfredsställes icke.

Mången gång kan det vara ur flera synpunkter fördelaktigt att taga de värnpliktiga i anspråk som tillfälliga, biträdande instruktörer. Det är påfallande med vilken ambition och med vilket aktivt intresse, de fullgöra sådana uppgifter. Många utbildare synas emellertid ej ha full förståelse för de fördelar, som stå att vinna med en sådan anordning, ej minst i samband med förberedande befälsutbildning.

Då det gäller *tillvaratagandet* av den övningstid, som avdelats för ett visst övningspass, har redan påpekats, att genom bristande planläggning i vissa fall tiden ej uttages på ett riktigt sätt. Till detta konstaterande må fogas ytterligare några iakttagelser. Vissa övningar om 2—4 timmars längd måste av utrymmes- och andra skäl förläggas relativt långt bort från kasern. Mångenstädes utnyttjas då tiden för förflyttning fram och åter för vissa övningar, t. ex. grupperingsexercis, men ej alltid i den utsträckning, som kan anses önskvärd. Likaså är utredningen av den uppfattningen, att övningstiden icke överallt, då så är möjligt och lämpligt, användes för »bakomövningar» eller »bredvidövningar». Det må anses riktigt, att exempelvis vid vissa skjutövningar den värnpliktige icke mellan de olika skjutmomenten skall utsättas för ansträngningar, som menligt inverka på skjutövningen såsom sådan. Givande övningar finnas emellertid, som icke ha dylika följdverkningar. Sådana övningar anordnas ibland, men utredningen har också vid ett flertal tillfällen bevittnat, att hälften av en övningsavdelning trots tillgång på instruktörer icke haft någon annan sysselsättning än »på stället vila», trots att väderleksförhållandena väl motiverat, att soldaterna kommit i aktion. Det är för övrigt önskvärt, att dylika extra övningar finnas planlagda icke endast vid vissa skjutpass utan även vid många andra övningar av stationär karaktär.

Problemet om ett effektivt utnyttjande av all övningstid är givetvis icke ett uteslutande svenskt sådant. Utredningen kunde under sina studier inom Förenta staternas armé förmärka, vilken vikt man lade vid s. k. concurrent training, varmed man avsåg just sådana övningar, som här behandlats. Man ansåg ej heller i USA, att man uppnått den önskvärda effektiviteten, men man strävade med kraft att genom omsorgsfull planering och inrät-

tande av lämpliga fasta övningsanordningar särskilt hjälpa unga instruktörer till ett fullt effektivt övningsresultat.

Svårigheterna att giva den enskilde värnpliktige fullt utbyte av övningspassen öka, när övningarna ske i högre förband och få mera tillämpad karaktär. Då framträder med styrka kravet på en effektiv stridsdomartjänst. Detta problem berör utredningen på annat ställe i samband med en principiell diskussion rörande de förbandsövningar, som avsluta utbildningsåret (se rubriken Tjänstgöringstidens längd för huvuddelen av de värnpliktiga).

c) Övningsmateriel och utrustning. Val av övningsplats

Det har redan påpekats, att genom bristande tid för planläggning tillgänglig övningsmateriel icke alltid utnyttjas. Att viss övningsmateriel icke kommer till användning synes emellertid understundom bero på att vederbörande övningsledare saknat kännedom om, att den funnits. Vid andra tillfällen åter har bristande insikt, hur man rätt handhar eller metodiskt utnyttjar materiel, avhållit utbildarna från att anlita i och för sig utmärkta övningsanordningar. Detta synes förklara, varför sandlådor, krigsspelsrum och filmskjutbanor vid vissa förband icke kommit till användning i en utsträckning, som står i riktig proportion till deras pedagogiska värde.

Den centrala uppläggning av utbildningsmaterielen, som på senare år skett, har säkerligen bidragit till ett ändamålsenligare utnyttjande av densamma. På annat ställe föreslår utredningen, att årliga genomgångar och demonstrationer av materielen överallt skola ske för att ytterligare intensifiera dess användning.

Då det gäller *truppens personliga utrustning* har utredningen funnit, att den i allmänhet varit lämpligt avpassad för respektive övningar. Blott i undantagsfall har det kunnat konstateras, att bristande förtänksamhet i order beträffande klädedräkt etc. minskat övningseffekten.

Beträffande *valet av övningsplats* vill utredningen däremot anföra, att övningar understundom förläggas till platser, som ligga relativt långt borta från respektive förläggningar, ehuru det på närmare avstånd funnits lika lämpliga, som varit disponibla. Detta har medfört, att tiden för förflyttningen icke stått i rimlig proportion till den tid, som kunnat utvinnas på själva övningsplatsen. Detta konstaterande må främst ha avseende på kortvariga övningar med mindre avdelningar; utredningen har emellertid även uppmärksammat, att vid övningar med större enheter avvägningen mellan tid för förflyttning och tid för övning på själva övningsplatsen icke alltid har kunnat anses vara tillfredsställande, även om hänsyn tages till den övningseffekt, som varit möjlig att utvinna vid själva förflyttningen.

d) Genomförande

Om lektionernas och övningarnas genomförande i stort har redan talats i samband med den föregående principdiskussionen. De speciella problem,

som *filmundervisningen* medför, avhandlas under rubriken Film och bildband. Här skall blott göras några ytterligare påpekanden. Vad beträffar *frågetekniken* måste sägas, att den icke är genomgående tillfredsställande. Ej alla utbildare förstå, vilken tillgång för undervisningen och utbildningen väl formulerade frågor utgöra ej blott i lektionssalen utan även på fältet under genomgångar och demonstrationer. Frågor, som utdelas, uppfordra alltför ofta till ifyllnadssvar, däremot är en problemställande, aktivitetsbefordrande frågeställning dessvärre mera sällsynt. Lektioner och genomgångar (även med mindre avdelningar) få på så sätt ibland en föredragsmässig karaktär, där frågorna endast användas för att *förhöra*. De pedagogiskt givande situationer, som uppstå, då undervisare och elever under växelverkan av ömsesidiga frågor och svar genomarbeta och lösa problem, förekomma däremot icke så ofta som önskvärt vore. Då det gäller utnyttjandet av övningsmaterielen, förmärkes ofta en bristande förståelse för *uppmärksamhetens problem*. Alltför många objekt demonstreras samtidigt eller tillåtas samtidigt vara inom synhåll. Den uppmärksamhetens koncentration, som är ett grundvillkor för en effektiv undervisning, försvåras därför märkbart. Å andra sidan har konstaterats, att man vid många tillfällen, t. ex. under spräng- och mintjänst eller handgranatskännedom, icke beaktat vikten av att åstadkomma maximal sinnesförnimmelse, trots att materiel i riklig mängd funnits tillgänglig. Långa teoretiska utläggningar ha förekommit i stället för att ge eleverna tillfälle till ett effektgivande *hanterande* av materielen.

Här ha framförts några synpunkter på vikten av god tillgång på utbildningsmateriel och betydelsen av att denna materiel användes på pedagogiskt och metodiskt riktigt sätt. En aldrig så sinnrik och utspekulerad utbildningsmateriel i händerna på oskickliga utbildare avsätta dock icke några bestående resultat, medan däremot dugliga undervisare med även relativt blygsamma materiella resursers hjälp kunna ge sina elever värdefulla kunskaper. De gångna studierna under året ha bjudit på många givande exempel, där vederbörande övningsledare med enkla medel på föredömligt sätt exempelvis åskådliggjort vapenfunktionering eller utvecklat elementära taktiska principer. Ej minst vid genomgångar ute i terrängen under befälsutbildningen är ett sådant undervisningssätt att rekommendera. Det pedagogiskt gynnsamma ögonblicket kan icke alltid förutses med aldrig så noggrann planläggning, det gäller fastmer att gripa det, när eller varhelst det uppkommer, även om särskilt demonstrationsmateriel ej står till buds. Att då med enklast tänkbara, improviserade medel förklara eller framhäva vissa sammanhang innebär för vissa naturbegåvade undervisare icke några svårigheter, men för andra — och de torde vara flertalet — kräves det undervisning och impulsgivning. Det skulle säkerligen vara till fördel för

utbildningens effektivitet, om detta förhållande än mera uppmärksammades under det aktiva befälets egen utbildning. Det skulle säkerligen också medföra en stegring av utbildarnas förmåga att med enklaste hjälpmedel öka åskådligheten i undervisningen utan att lita till dyrbar eller svårtransportabel utbildningsmateriel.

Det senast sagda får icke tolkas så, att utredningen förmenar, att tillgången på utbildningsmateriel är av sekundär betydelse. Tvärtom anser utredningen, att arbetet och strävandena att skaffa armén moderna utbildningsmedel i riklig mängd böra på allt sätt understödjas. Men det har sagts för att framhäva den uppfattningen, att av de två faktorer, som äro väsentliga för utbildningsresultatet — utbildarna och utbildningsmaterielen — den mänskliga faktorn är den ojämförligt viktigaste. Därför är också den utbildning, som undervisarna själva erhålla, av vital betydelse för ett effektivt utbildningsresultat. Till denna utbildarnas egen utbildning återkommer utredningen i följande avsnitt.

C. Synpunkter rörande det aktiva befälets egen utbildning

I anslutning till vad som i det föregående anförts beträffande genomförandet av utbildningen måste utredningen konstatera, att denna i allmänhet och då även den värnpliktiga befälsutbildningen icke alltid bedrivits på ett ur pedagogiska och utbildningsmetodiska synpunkter effektivt sätt. Säkerligen är orsaken härtill att söka på många områden.

En av orsakerna har redan berörts i det föregående — kvantiteten av befälet. Befälsbristen medför, som nämnts, att ej tillräcklig tid blir disponibel för planläggningsarbete. Även viktiga och nödvändiga förrekognosceringar och arbeten med övningsmaterielens iordningställande före övningarnas början försvåras eller omöjliggöras, ej minst under den mörka årstiden. Utbildningsarbetet — i nuvarande läge i sig självt pressande — blir härigenom för den ambitiöse det i än högre grad, då han känner, att tid och krafter ej räcka till för att bringa prestationerna till den nivå, han själv anser vara nödvändig att uppnå. Frågorna rörande befälstillgången behandlar utredningen i ett särskilt avsnitt av detta kapitel. Även många andra yttre och inre orsaker stå säkerligen att finna, då det gäller att söka förklara konstaterade brister. De skola icke här beröras. I varje fall synes det emellertid utredningen klart, att den viktigaste orsaken dock är den mindre goda standarden i fråga om utbildningsförmåga, som kan förmärkas hos en del utbildare, särskilt inom den yngre delen av befälskårerna. Varpå beror då denna bristande utbildningsförmåga? Ett av svaren är måhända, att rekryteringsunderlaget av olika anledningar icke alltid är av samma goda beskaffenhet som under tidigare perioder. Lösningen av till rekryteringen hörande problem synes emellertid beröra områden, på vilka utredningen icke anser sig ha anledning att ingå. Kan svaret stå att finna i en mindre

tillfredsställande inställning till yrkets uppgifter, i mindre god ambition och energi? Härtill är att säga, att enligt utredningens uppfattning arméns aktiva befälskår liksom varje annan yrkeskår har att uppvisa människor, som icke alltid göra det yttersta av sina uppgifter, även om förutsättningar härför finnas. Men då detta är sagt, skall också understrykas, att utredningens totalintryck är, att arméns utbildare av olika kategorier i kraft av förmåga i allmänhet göra en mycket god insats i ett arbete, som icke alltid och överallt tillbörligen uppskattas.

Det synes då utredningen återstå att se, om bristerna i utbildningsförmåga ha samband med det aktiva befälets egen utbildning.

I. Utbildningen till aktivt befäl

Utredningen finner icke anledning att här i detalj analysera denna stora fråga, som ju för närvarande är föremål för befälsutredningens överväganden, men den vill dock som bidrag till frågans positiva lösning peka på vissa företeelser, som den anser beaktansvärda i detta sammanhang. Vad utbildningen till officer på aktiv stat beträffar, vill utredningen framhålla, att den finner den nuvarande uppläggningen av denna utbildning mindre lycklig. Målet för utbildningen av aktiva officerare må väl anses innebära utbildning till såväl truppförare som trupputbildare. Åsikterna, huruvida vid denna utbildning tyngdpunkten skall läggas på danande av truppförare eller av trupputbildare , variera. Rimligen kan väl sägas, att båda målen äro lika viktiga. Det är då av intresse att notera, att den aktive officerens utbildning under 21 månader av 33 är identisk med den, som till huvuduppgift har att fostra truppförare, alltså utbildningen av värnpliktiga officerare och reservofficerare.

Utredningen kan icke anse, att den utbildning i trupputbildning, som dessa 21 månader ge inom plutonchefsskola och kadettskola, är helt tillfyllest för en blivande *aktiv* utbildare. Under den därpå följande officerskursen gives det ej heller, enligt vad utredningen inhämtat, synnerligen många tillfällen för eleverna att självständigt genomföra trupputbildningsuppgifter. Man kan icke med fog säga, att det under utbildningen brister i tillgång på lämpliga läroböcker eller ändamålsenlig undervisning i teoretisk psykologi och pedagogik (dock kräves, som redan nämnts, enligt utredningens mening en särskild handbok rörande principerna om hur man utbildar värnpliktigt befäl).

Handledningens betydelse

Vad denna utbildning emellertid icke synes ge tillräckligt utrymme för är det gradvisa inväxande i utbildarens uppgifter, som kan ske, då eleven under en mångfald praktiska övningar handledes av erfarna utbildare. Full-

goda teoretiska kunskaper om pedagogikens lagar äro nödvändiga, men dessa kunskaper få sitt fulla värde för individen, först då de av honom skola omsättas i verkliga undervisningssituationer. Då blir problemen livsnära; misstag och rättelser bli till lärdomar, som få bestående värde. Tillräckligt av sådana lärdomar och erfarenheter synes icke den nuvarande officersutbildningen ge. Om alltså utredningen icke anser sig mera än antydningsvis kunna beröra dessa problem vill den dock ifrågasätta, om icke under den aktiva officersutbildningen undervisningen betydligt tidigare än vad nu är fallet borde inriktas på danande av *utbildare*.

1940-talet medförde för officersutbildningen betydelsefulla reformer. Rekryteringsbasen breddades, och garantier skapades för att de blivande officerarna under sin utbildning verkligen fingo praktiskt lära känna den värnpliktiga ungdomens villkor.

Det värdefulla i dessa reformer får icke tillspillogivas. En tänkbar lösning av problemen synes däremot ligga däri, att man med bibehållande av de vinster, som reformerna medfört, genomför en utbildningsgång, som mera än den nuvarande kan motsvara en rimlig målsättnings krav: danande av officerare, skickade för både *truppföring* och *trupputbildning*. Huruvida en sådan lösning skulle kräva ytterligare utbildningstid och (eller) införande av en aspirantskola i modern utformning samt ett tidigare avskiljande av de elever, som man avser skola utbildas till officerare på aktiv stat, därpå skall icke här ges svar.

Sammanhanget mellan utbildningen av aktivt befäl och det värnpliktiga (reserv-)befälets utbildning

Det må ytterligare påpekas, att en förändring av utbildningsgången för aktiva officerare i den riktning, som i det föregående betecknats som önskvärd, även enligt utredningens mening komme att få gynnsamma återverkningar för utbildningen av värnpliktiga underofficerare och officerare (reservofficerare). Genom att denna i den utsträckning, som för närvarande är fallet, sammankopplas med utbildningen av aktiva officerare, synes den icke alltid med önskvärd kraft kunna inriktas mot huvudmålet: fostrande av *truppförare i fält*. Detta skulle emellertid kunna ske, om en mera markerad differentiering mellan utbildning av aktivt befäl och värnpliktigt befäl (reserv-) komme till stånd.

Utredningen vill i detta sammanhang framhålla, att det enligt dess mening föreligger möjlighet att redan inom den nuvarande organisationens ram förbättra den värnpliktiga underofficersutbildningen. Detta skulle kunna ske genom att förlägga trupptjänstgöringen för *alla* plutonchefsskoleelever (ej blott som nu för vissa specialister) till slutskedet av plutonchefsskolan. Utredningen förmenar, att detta dels skulle ge större koncentration åt den skolmässiga utbildningen, dels ock skänka plutonchefsskoleeleverna större möjligheter till trupp*förande* uppgifter. Det är ju att märka, att de värn-

pliktiga underofficerselevernas övning i att *föra* trupp, ej bestående av egna kamrater, under deras 15 månaders långa utbildning i stort sett begränsas till de tillfällen, som härutinnan kunna ges dem under den praktiska tjänstgöringen. Förlägges denna till de 6—8 första veckorna av 1. tjänstgöringsomgångens utbildning, komma tilldelade uppgifter nästan uteslutande att avse utbildningen av enskild soldat. Än mer accentuerat blir detta förhållande, om, som ofta skett, plutonchefsskoleeleverna placeras som biträdande instruktörer vid centrala instruktörsgrupper. Inpassas deras trupptjänstgöring däremot i slutet av plutonchefsskoleutbildningen, har den trupp, vid vilken de placeras, redan påbörjat viss förbandsutbildning. (Se SU Vpl Inf. 1. tjg, mom. 21.)

I den händelse utbildningstiden för 1. tjänstgöringsomgången förlägges på sätt, som utredningen på annat ställe i detta betänkande föreslår (se sid. 126), torde fördelarna av en senare lagd trupptjänstgöring bli än mera påfallande. Frånsett nämnda fördelar skulle en så inpassad trupptjänstgöring för plutonchefsskoleeleverna också innebära, att en del av vid plutonchefsskolan placerat befäl under senare delen av augusti månad kunde avdelas för förberedelsearbete till de under hösten infallande befälsövningarna och krigsförbandsvisa repetitionsövningarna. (Se även tabell 9.)

Vad här anförts beträffande brister i ämnet »praktisk trupputbildning» under den aktive officerens utbildning kan i viss utsträckning även sägas gälla beträffande utbildningen av aktiva underofficerare och stamunderbefäl.

II. Det aktiva befälets fortsatta utbildning

Sedan den skolmässiga utbildningen av det aktiva befälet fram till fänriks-, sergeants- och furirsutnämningarna i det föregående berörts, synes det lämpligt att även i någon mån skärskåda detta befäls fortsatta utbildning och då särskilt uppmärksamma, i vilken utsträckning denna utbildning medverkar till höjandet av utbildningsskickligheten. Denna vidareutbildning sker normalt genom utbildning i särskilda befälskurser inom och utom förbanden och vidare genom en fortlöpande handledning av främst de unga utbildarna under deras tjänstgöring på trupp. Den särskilda befälsutbildningen måste betraktas som synnerligen värdefull, ej minst genom de kunskaper, den genom förevisningsövningar och genomgångar kan ge om nya utbildningsmetoder och modern utbildningsmateriel. Med beaktande av detta understryker utredningen också i annat sammanhang vikten av att under varje år viss tid alltid frilägges för sådan utbildning. (Se avsnittet »Längden av perioden mellan tvenne åldersklassers första tjänstgöring».) Det värde, som utredningen tillmäter en fortlöpande handledning av de unga utbildarna vid deras tjänstgöring på trupp, har redan förut framhållits. Kan det då sägas, att den handledning, som för närvarande ges vid förbanden, är till fyllest? Enligt utredningens uppfattning är så icke fallet. Sam-

ma uppfattning synes också flertalet av arméns förbandschefer hysa. Detta framgår, bland annat, av de svar, utredningen av dem erhållit på frågan, om nuvarande möjligheter och tillfällen att handleda kunna anses vara till fyllest för en helt effektiviserad utbildning. 37 av 48 förbandschefer ha härtill svarat nej, 7 ja medan 4 ej anmält någon åsikt. Inom infanteriet och pansarinfanteriet sammantagna svara 16 förbandschefer nej, 2 ja och 1 önskar ej taga ställning.

Utredningen har också kunnat konstatera, att, i den mån handledning har kunnat äga rum, den mestadels har skett som en genomgång före övningarna, mera sällan i form av vägledning och tillrättaläggande efter desamma. Detta är att beklaga, enär enligt utredningens mening just genomgången omedelbart efter slutet av en övning ger det största utbytet. Värdet av de pedagogiska anvisningarna i AU del II, vilken bok utredningen vill beteckna som i många stycken föredömlig, ökas också i avsevärd grad, om hänvisningar till desamma kunna ske i direkt anknytning till undervisningssituationer där de icke beaktats.

En förbättrad handledning är alltså av nöden. Även om utredningen är väl medveten om att den aktuella befälsbristen försvårar möjligheterna att åstadkomma förbättringar, bedömer den dock frågan vara av sådan vikt, att den anser, att intet väsentligt må lämnas oprövat vid försöken att i angivna hänseende uppnå en effektivisering. Sålunda anser utredningen, att större del, än vad som nu är fallet, av de tjänstgöringsuppgifter, som påläggas bataljons- och kompanichefer, måste avse handledning av unga utbildare särskilt under de perioder, då förbandsutbildning i större omfattning icke äger rum. Den i relation till övriga befälsgrader större tillgång på kaptener, som för närvarande är för handen vid vissa förband, torde också innebära möjlighet att utnyttja denna kategori till en utökad handledning.

Kap. 5. Synpunkter rörande utbildningen i vissa ämnesgrenar

A. Inre tjänst

I SU Vpl Inf. mom. 30 angivas för utbildningsåret 1950/1951 gemensamma bestämmelser för inre tjänsten enligt följande:

»För inre tjänst räknas i regel med 2 tim/vecka på övningstid.

Daglig tillsyn på eldhandvapen samt daglig omvårdnad av persedlar inräknas icke i övningstiden. Denna verksamhet sker — sedan soldaten på övningstid bibringats erforderlig undervisning om dess utförande — på fritid och utan övervakning av befäl. Erforderlig kontroll skall dock utföras.»

Mom. 21 anger, att utbildningen i inre tjänst skall omfatta kroppens och utrustningens vård, ordning inom förläggning, vapen- och cykelvård, klädsel m. m. samt att god färdighet skall uppnås under loppet av 2. skedet.

Utredningen vill i anslutning till ovan återgivna bestämmelser framhålla såsom sin uppfattning, att två timmar pr övningsvecka äro nödvändiga för att ge materielvården erforderlig effekt. Detta gäller i alldeles särskild grad under höst- och vintermånaderna, då materielen på grund av väderleksförhållandena och övningarnas art ofta utsättes för särskilt svåra påfrestningar. Utredningen, som under sina studier vid förbanden även ägnat uppmärksamhet åt denna del av utbildningen, vill emellertid såsom ett resultat av detta studium redovisa vissa erfarenheter beträffande dels hur den inre tjänsten bedrivits inom ramen av de två timmarna pr övningsvecka, dels ock hur dessa timmar inpassats i övningsprogrammen vid förbanden.

Beträffande den inre tjänstens bedrivande inom ramen av de två timmarna vill utredningen framhålla följande.

Timmarna ha ofta placerats i följd såsom ett sammanhängande tvåtimmarspass, utan att materielvårdens omfång alltid motiverat en så lång tid. Härigenom har en stor del av övningspasset förflutit under overksamhet, vilket hos de värnpliktiga knappast kunnat skapa någon större förståelse för meningen med övningen i fråga. Utredningen är av den uppfattningen, att en dylik orsak till irritation helt går att eliminera, därest timmarna för den inre tjänsten liksom varje annan övning planläggas i detalj med noggrann tidsberäkning uppgjord med hänsyn till materielvårdens omfång i varje särskilt fall. Utredningen vill också i detta sammanhang framhålla som sin uppfattning, att den inre tjänsten är en av de få militära övningsgrenar, vilka lämpa sig för ackordsystem. Det ställer sig nämligen ganska lätt att beräkna den tid, som vården av ett visst slag av materiel tager i anspråk. Enär ofta alla soldater ha samma antal och slag av föremål, vilka skola vårdas, kan ett dylikt ackord lätt bestämmas. Materielen kan därefter kontrolleras efter hand som den blir färdig. Härigenom bortfaller risken för att »hängtid» uppstår samtidigt som varje värnpliktig stimuleras till att lägga ned såväl ett intensivt arbete som intresse på att snabbt och väl få sin materiel i ordning. Detta intresse stimuleras i än högre grad, därest den inre tjänsten förlägges till sista timmen på dagsprogrammet och de värnpliktiga efter en eventuell godkännande kontroll kunna få ägna sig åt sin fritid.

Beträffande den inre tjänstens inpassning i veckoprogrammet kunna följande synpunkter framhållas.

Lördagar omfatta i regel 3—5 timmars tjänstgöring. Denna reducering av dagsprogrammets 8 tjänstgöringstimmar är genomförd för att bereda de värnpliktiga möjlighet att utnyttja lämpliga tågförbindelser i samband med resor till sina hem vid permissionen under veckohelgen. Resterande timmar uttagas under veckans övriga dagar i regel i form av kvälls- eller nattövningar.

Såsom förut nämnts placeras de två timmarna för inre tjänst ofta i omedelbar anslutning till varandra. Utredningen har dessutom funnit, att dessa

två timmar ofta inpassats i veckoprogrammet under lördagen. Programmet under lördagarna har därför ofta fått följande utformning: En timmes exercis, två timmars inre tjänst eller en timmes exercis, en timmes fysisk träning, två timmars inre tjänst.

En dylik sammanställning av övningsgrenar och ämnen medför enligt utredningens uppfattning allvarliga nackdelar. Även om exercis, fysisk träning och inre tjänst var för sig äro att anse såsom synnerligen viktiga ämnen för den militära utbildningen, ge de dock i kombination med varandra ett intryck av fyllnadsövningar; detta i alldeles särskilt hög grad om de äro de enda under ett dagsprogram förekommande övningsgrenarna. Ett dylikt program ger såväl åt befäl som värnpliktiga lätt det intrycket, att veckans egentliga tjänstgöring slutar redan på fredagen och att lördagens tjänst mest är till för att »fylla ut» veckan. Utredningen har också vid flera tillfällen kunnat konstatera, att ett lördagsprogram med ovan angiven sammansättning icke kunnat frammana vare sig hos befäl eller hos värnpliktiga någon större grad av intresse eller ambition.

Utredningen är av den uppfattningen, att en ändring i detta avseende med säkerhet skulle kunna nås, därest lördagsprogrammet gåves ett innehåll, som ställde högre krav än vad som nu är fallet på de värnpliktigas såväl fysiska som psykiska egenskaper. Ett dylikt lördagsprogram kunde lämpligen ges följande sammansättning: Vid ett pass om tre timmar: två timmars gruppering och strid jämte en timmes inre tjänst. Vid ett pass om minst fyra timmar: en timmes exercis, minst två timmars stridsutbildning, en timmes inre tjänst. Ett program med sådan utformning skulle enligt utredningens bedömande ge även lördagsprogrammet ett meningsfyllt och ur utbildningssynpunkt effektivt innehåll.

I det ovan skisserade programmet har endast en timmes inre tjänst förlagts till lördagen. Denna timme torde vara ofrånkomlig med hänsyn såväl till den stridsutbildning, som ägt rum närmast före, som till den rutinmässiga vård av förläggning m. m., vilken måste ombesörjas i anslutning till permissionstidens början. Återstående timme för materielvård anser utredningen lämpligen böra förläggas till sista timmen under någon annan dag i veckan. Genom en dylik uppdelning av tiden för den inre tjänsten vinnes enligt utredningens uppfattning följande fördelar.

Lördagen kan i motsats till vad som för närvarande i allmänhet är fallet för befäl och värnpliktiga bliva utnyttjad för en effektiv och meningsfylld utbildning.

Genom att inretjänstpasset i regel omfattar endast en timme varje gång blir risken för onödig spilltid mindre.

Tidigareläggning under veckan av en timmes inre tjänst medför den fördelen, att denna timme smidigare kan anpassas och utnyttjas efter materielvårdsbehovet.

Ytterligare en viktig fördel med en dylik uppdelning av tiden bör framhållas.

Under höst- och vintermånaderna är det vid de flesta av våra förband svårt att på grund av mörkret till fullo utnyttja arbetsdagens sista timmar för praktisk tjänst. Det blir därför ofta nödvändigt att avbryta övningarna utomhus redan framemot kl. 1600. Timmen mellan kl 1600 och 1700 måste följaktligen i regel ägnas åt lämplig inomhustjänst. En lämplig övning för detta ändamål är inre tjänst, vilken kan med full effekt bedrivas lika bra vid konstgjord belysning som vid dagsljus oberoende av de praktiska övningarnas art timmarna närmast före. Därest den ena av lördagens två inretjänsttimmar sålunda tidigarelägges i veckan och placeras sist på programmet vinnes, att ytterligare en timme pr vecka kan utnyttjas för utbildning under dagsljus.

Utredningen vill slutligen framhålla ytterligare en synpunkt beträffande det sätt, på vilket den inre tjänsten bör bedrivas för att nå full effekt.

Utredningen fann redan vid början av sitt uppdrag, att här ifrågavarande övningsgren ofta utsattes för kritik från de värnpliktigas sida. Många hade den uppfattningen, att den tid, som användes till inre tjänst, var alltför omfattande samt att den enligt deras uppfattning väl kunde minskas till förmån för andra ämnen av större vikt för den militära tjänsten.

Det ligger i sakens natur, att den inre tjänsten icke i allmänhet väcker större entusiasm eller intresse från de värnpliktigas sida. Utbildningen i detta ämne måste med nödvändighet bli monoton, eftersom den omfattar ett visst begränsat antal föremål, vilka ständigt förekomma under den praktiska tjänsten, och därför vid varje övningspass i inre tjänst måste omses på samma sätt och med samma noggranna omsorg.

Då det gäller att vid sidan av ovan angivna rationaliseringsåtgärder beträffande timmarnas utnyttjande och fördelning under arbetsveckan finna medel eller metoder att häva eller i varje fall motverka denna inställning till den inre tjänsten från de värnpliktigas sida, synes för utredningen en framkomlig väg vara att genom ökad upplysning och orientering ge de värnpliktiga en klarare bild av de faktorer av bl. a. ekonomisk art, vilka nödvändiggöra, att detta ämne varje vecka tilldelas en viss tid på övningsprogrammet. Dylik upplysningsverksamhet bedrives visserligen redan nu såväl genom materieltjänstens företrädare vid förbanden som genom befälet vid utbildningskompanierna vid början av utbildningen, men utredningen vill understryka vikten av att denna upplysningsverksamhet upprepas då och då under den fortlöpande utbildningen. Först härigenom vinnes den effekt, som ju måste vara avsikten med denna upplysning, nämligen att skapa en bättre och framförallt mera varaktig förståelse för den inre tjänstens nödvändighet.

Här ovan angivna åtgärder i effektiviserande syfte beträffande den inre tjänstens bedrivande och lördagsprogrammets sammansättning anser utred-

ningen komma att medföra, att varje, i vissa fall varannan, vecka ett effektivt övningspass om 2 timmar ytterligare kan utvinnas ur övningstiden, d. v. s. 20 till 25 timmar gånger 2 eller inemot en vecka.

B. Spräng- och minutbildning

Utredningen har i annat sammanhang framhållit vikten av att denna utbildning gives ett tillräckligt omfång på utbildningsprogrammet för att för bland annat de värnpliktiga gruppchefseleverna säkerställa dels en fullgod teknisk färdighet i att handha materielen dels ock en tillfredsställande förmåga att leda användningen av densamma under olika fältmässiga lägen.

Beträffande utbildningens bedrivande i dessa ämnen vill utredningen framhålla följande synpunkter.

Handhavandet av spräng- och minmateriel — vare sig detta sker i samband med utbildningen under första tjänstgöringen eller i tillämpad form senare under tjänstetiden — är såväl för ledare som för soldaten det ojämförligt mest riskfyllda av alla den militära tjänstens verksamhetsområden. Slarv, ouppmärksamhet eller okunnighet kan medföra de allvarligaste konsekvenser såväl för den enskilde, som direkt arbetar med materielen, som för de soldater, vilka befinna sig i närheten. Det ligger därför alldeles särskild vikt uppå, att denna utbildning bedrives med största grundlighet och omsorg och att förutsättningar skapas för att vid utbildningen förvärvade färdigheter skola bli bestående för en längre tid.

Spräng- och mintjänstens tekniska detaljer äro emellertid i likhet med många andra utbildningsobjekt inom den militära tjänsten av den art, att de relativt fort kunna inläras, men att de också ganska snabbt falla ur minnet, därest kunskaperna icke till vanemässighet innötas i soldatens medvetande under en längre tid. Först genom upprepad övning och ofta återkommande repetitioner under en längre tidsrymd gives i handgrepp och arbetstempon i en viss teknisk detalj sådan säkerhet, att desamma kunna utföras automatiskt och på ett vid alla tillfällen riktigt och riskfritt sätt. Det är till detta som t. ex. utbildningen i förstahandsvapnet syftar. Det är också därför, som den enskilda utbildningen i skol-, fält- och stridsskjutning utsträckes över gott och väl hälften av utbildningsmånaderna under första tjänstgöringen.

Utredningen anser, att den principiella uppläggning, som gäller beträffande handvapenutbildningen, i viss mån även kan anses böra gälla för utbildningen i spräng- och mintjänst. Denna utbildning är till sin natur övervägande tekniskt betonad. Handgreppen äro likartade vid de flesta arbetssituationer. Färdigheten med spräng- och minmateriel måste vara lika grundligt befästad som handvapentjänsten för att kvarstå i nödvändig utsträckning även efter en längre tids brist på övning. Denna färdighet vin-

nes enligt utredningens uppfattning endast om utbildningen i spräng- och mintjänst lägges ungefär på samma sätt som handvapenutbildningen d.v.s. påbörjas tidigt och fördelas över en längre tidsperiod.

En tidigt påbörjad utbildning medför för gruppchefseleverna bland annat den fördelen, att de, då deras egentliga befälsutbildning i grupp och patrull tager sin början, åtminstone tekniskt kunna behärska spräng- och minmaterielen. Denna materiel, som enligt nuvarande principer för patrullens (posteringens) gruppering och strid ofta ingår såsom stridsmedel i densammas utrustning, kan följaktligen under övningarna utnyttjas i full utsträckning redan från befälsutbildningens början. En över en längre tidsperiod utspridd spräng- och minutbildning kommer att medföra, att den tekniska förmågan starkare befästes och därför också kommer att kvarstå hos eleverna under tillräckligt lång tid efter första tjänstgöringens slut. Utredningen vill därför förorda, att spräng- och minutbildningen påbörjas från och med 2. skedet under första tjänstgöringen och att en övergång från koncentrationsutbildning till en utbildning, som är fördelad över 2.—4. skedena, kommer till stånd.

Utredningen vill slutligen framhålla den principiella norm, vilken enligt dess uppfattning bör bestämmas med avseende på målsättningen i ämnet spräng- och minutbildning.

Det har redan framhållits, att försumlighet, slarv eller okunnighet beträffande spräng- och minmaterielens handhavande kan medföra allvarliga olyckshändelser såväl under fredstjänstgöring som i krig samt att risken för dylika händelser bäst motverkas genom att vederbörande bibringas en grundlig och väl befästad färdighet i materielens handhavande. Till följd härav måste enligt utredningens uppfattning varje övningsdetalj, som utbildningsomfånget anses böra omfatta, inläras perfekt och utan begränsning av målsättningen. Endast genom en dylik gradering av utbildningskraven torde förutsättningar skapas för att ovan angivna riskmoment komma att minskas. Utredningen anser i konsekvens med denna sin uppfattning, att i SU Vpl bör angivas, att för såväl värnpliktiga gruppchefselever som för värnpliktiga i allmänhet målet för utbildningen i spräng- och mintjänst skall vara fullgod personlig färdighet i de detaljer, som skola inläras.

Kap. 6. Befordran och premier

A. Befordran

Enligt gällande bestämmelser (Kdochs nr 3302/1947) må värnpliktig menig, som godkänts i gruppchefsskola (motsvarande skola) för värnpliktiga förordnas till värnpliktig vicekorpral, vilket sålunda icke kan äga rum förrän vid första tjänstgöringens slut. Utredningen anser en ändring härvidlag påkallad.

Utredningen har i annat sammanhang uttalat den uppfattningen, att avsaknaden av befälsgrad innebär försämrade betingelser för gruppchefselevernas befälsutövning. I syfte att stärka elevernas befälsmedvetande och därmed i viss mån råda bot mot svagheter i angivna hänseende anser utredningen, att bestämmelser böra införas som möjliggöra att under utbildningstidens gång befordra gruppchefselev till värnpliktig vicekorpral. Möjligheten av att efter kvalificerande prestationer uppnå befälsgrad torde dessutom säkerligen i sig själv för flertalet befälselever utgöra en stimulerande faktor av värde. En sådan befordran bör lämpligen och naturligen ske i samband med att gruppchefseleverna avsluta den skolmässiga delen av sin utbildning.

Utredningen vill alltså föreslå, att gruppchefselev vid gruppchefsskolas slut befordras till värnpliktig vicekorpral. Utredningen förmenar, att det högre penningbidrag, som medföljer föreslagen befordran, kommer att utgöra ytterligare en faktor för att stimulera de värnpliktigas intresse och lust att aktivt medverka i utbildningen.

En ytterligare stimulerande faktor av vikt synes utredningen vara, att gruppchefselev, som med godkännande vitsord fullgjort trupptjänstgöringen under sista skedet, vid utryckningen från första tjänstgöringen förordnas till värnpliktig korpral. Effekten av en dylik uppflyttning vid utbildningens slut torde få ännu större värde, om den tillkännages under lämpliga former, exempelvis i samband med förbandschefs avtackning av den utryckande styrkan. Dessutom kommer detta att innebära, att den värnpliktige gruppchefen vid fullgörande av repetitionsövning innehar en tjänstegrad, som närmare överensstämmer med den befattning, som han bestrider i krig (beredskapstillstånd), vilket torde vara till fördel för hans befälsutövning.

Den i det föregående föreslagna befordringsgången för värnpliktiga befälselever till vicekorprals- och korpralsgraderna är något snabbare än den som gäller vid utbildningen av stamskoleelever. Denna utbildning är ju också till innehåll och målsättning delvis artskild från den värnpliktiga befälsutbildningen — en stor del av tiden upptages av allmänbildande ämnen och utbildning i trupputbildning. Detta förhållande har även följdriktigt kommit till uttryck såväl i skiljaktliga skoltecken som i för stamskoleeleverna avsevärt bättre villkor evad gäller förläggning, beklädnad och framförallt avlöning. Dessa skiljaktligheter synas i sig själva innebära en garanti mot uppkomsten av friktioner av psykologisk natur mellan de olika befälselevskategorierna. En utförlig information under stamskoleutbildningen beträffande den värnpliktiga befälsutbildningens omfattning och mål och de villkor, som gälla för värnpliktiga befälselever, anser utredningen komma att ytterligare bidraga till förebyggandet av eventuella missförstånd.

Samma skäl som i det föregående anförts till stöd för förslaget om pre-

mier tala också för att de tidigare nämnda föregångsmännen ur kategorien värnpliktiga i allmänhet förordnas till vicekorpraler vid utryckningen från första tjänstgöringen under förutsättning av att de förklarats lämpliga som gruppchefs ställföreträdare.

Utredningen är av den bestämda uppfattningen, att här ifrågavarande förslag äro av sådan betydelse, att de böra genomföras även om de komma att medföra vissa förändringar av nu gällande bestämmelser för förordnande av värnpliktig personal.

Den av utredningen föreslagna befordringsgången för värnpliktiga underbefälselever och föregångsmän åskådliggöres i diagrammen i tabell 8 å sid. 121.

B. Premier

I sin förenämnda skrivelse den 10 februari 1951 berörde utredningen frågan om ekonomiskt vederlag i form av premie eller (och) ökat penningbidrag i syfte att göra gruppchefstjänsten mera eftersträvansvärd. Utredningen har nu närmare undersökt detta spörsmål. Hittills har den principen gällt, att premie utgår till värnpliktiga, vilka på grund av särskilda kvalifikationer åläggas längre tjänstgöring än huvuddelen av de värnpliktiga. Då de till underbefälsutbildning uttagna enligt utredningens förslag komma att fullgöra något längre tjänstgöring än de värnpliktiga i allmänhet bör alltså redan av denna anledning någon kompensation i form av premie kunna tillerkännas dem. Utredningen har emellertid kommit till den uppfattningen, att huvudsyftet med en premie i förevarande fall icke bör vara att kompensera längre tjänstgöring utan i stället att utgöra en för utbildningen stimulerande faktor. Utredningen vill i premien sålunda se en möjlighet att påverka de värnpliktiga i den riktningen, att gruppchefsutbildningen blir mera eftersträvansvärd och att de värnpliktiga själva under denna utbildning söka göra sitt bästa. Av denna anledning vill utredningen föreslå, att gruppchefseleverna tilldelas premie och att densamma bestämmes till 200 kronor. Såsom villkor för premie bör gälla, att utbildningen genomgåtts med godkännande vitsord.

Utredningen vill föreslå, att även till underbefälsutbildning uttagen värnpliktig, som ehuru icke godkänd dock under utbildningen visat ambition och intresse, må, enligt regementschefs bestämmande och efter prövning i varje särskilt fall, kunna tilldelas premie. Man måste nämligen räkna med att vissa värnpliktiga trots att de gjort sitt bästa under utbildningen icke visa sig ha sådana egenskaper, att de kunna bli befäl. Dylika värnpliktiga synas skäligen icke böra gå miste om premie.

I annat sammanhang har utredningen föreslagit, att de värnpliktiga i allmänhet, vilka under 1.—3. skedena tjänstgöra såsom föregångsmän, under 4. skedet sammandragas för särskild befälsutbildning i syfte att göra

Utredningens förslag till utbildnings- och befordringsgång under första tjänstgöringen för värnpliktiga, uttagna till underbefälsutbildning eller utvalda till föregångsmän.

A. Till underbefälsutbildning uttagna.

I. *Befälsskola* (31 $^{2}/_{7}$ veckor, övn.-uppehåll ej inräknat)
Rekryt-, soldat- och underbefälsutbildning

II. *Befälsutbildning under trupptjänstgöring* (10 $^{4}/_{7}$ veckor)
Tjänstgöring på trupp i underbefälsbefattning

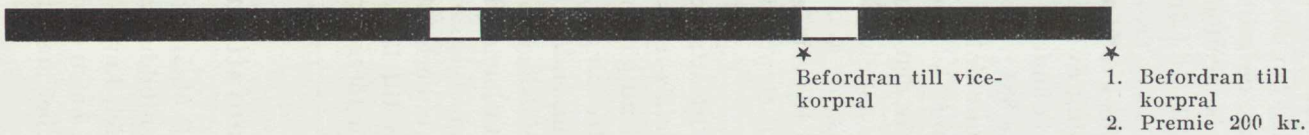

B. Till föregångsmän utvalda.

I. *Tjänstgöring på trupp* (28 $^{3}/_{7}$ veckor, övningsuppehåll ej inräknat)
Rekryt-, soldat- och praktisk befälsutbildning

II. *Befälsskola* (10 $^{4}/_{7}$ veckor)
Utbildning till gruppchefs ställföreträdare

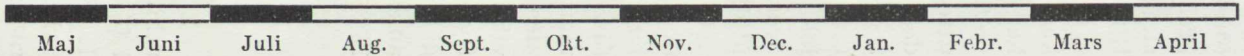

dem krigsplaceringsbara som gruppchefs ställföreträdare. Dessa värnpliktiga ha visserligen icke längre utbildningstid än huvuddelen, men de åläggas större ansvar och måste utföra större prestationer än sina kamrater. Det synes därför utredningen skäligt, att även dessa värnpliktiga i stimulerande syfte och under förutsättning av att de godkännas som gruppchefs ställföreträdare vid den sammandragna befälsutbildningens slut tillerkännas en premie, vilken dock med hänsyn till att tjänstgöringens längd icke överstiger vad som gäller för huvuddelen av de värnpliktiga synes böra sättas till 100 kronor. Premien bör utbetalas i samband med utryckningen.

Föreliggande förslag om utvidgning av rätten till premier att avse nya kategorier värnpliktiga bör föranleda ändring i kungörelsen den 21 december 1945 om värnpliktsavlöning (nr 881).

Vad beträffar till underofficersutbildning uttagna värnpliktiga räknar utredningen för dessas vidkommande icke med någon annan premie än den, som för närvarande utgår, enär den sammanlagda längden av första tjänstgöringen jämte därpå följande underofficersutbildning blir densamma som nu. Ytterligare kan anföras, att avsikten med premie av den storlek, varom här är fråga, även är att i viss mån underlätta den värnpliktiges övergång till civil verksamhet, varför en premie före avslutad underofficersutbildning icke synes motiverad.

Utredningen anser, att även fortsättningsvis efter frivilligt åtagande övergång må kunna ske till underbefäls- eller underofficersutbildning i enlighet med vad som stadgas i 6 § i nu gällande värnpliktslag. I fråga om föregångsmännen förmenar dock utredningen, att övergång från föregångsmannaskap till underbefälsutbildning endast bör ske i undantagsfall, detta med hänsyn till det nuvarande befälsläget och denna värnpliktskategoris viktiga plats i soldatutbildningsbataljonen. Därest emellertid dylik överflyttning kommer att äga rum bör givetvis samma befordringsgång för dem gälla som för övriga från början till underbefälsutbildning uttagna. Däremot anser utredningen, att med hänsyn till längden av fullgjord tjänstgöring premie till dem bör utgå med det för föregångsmännen föreslagna beloppet.

Sammanfattning

I. De viktigaste av de förslag till åtgärder för att inom den nuvarande utbildningstidens ram effektivisera utbildningen, vilka framförts i kapitlen i förevarande avsnitt av betänkandet, kunna sammanfattas sålunda:

1. Reglementariska bestämmelser och anvisningar.

Införande av en speciell SU Vpl Ubef med en mera detaljerad och preciserad målsättning.

Säkerställande av att utbildningsförbanden överallt iakttaga lämplig stegringsföljd och nödvändig precisering vid detaljplanläggningen.

2. Materiella utbildningsbetingelser.

Modernisering av lektionssalar.

Ökad tillgång till åskådningsmateriel.

Ytterligare utbyggnad av fasta utbildningsanordningar, framförallt avseende förbandens stridsskjutningsområden.

Ökad användning av redan befintliga anordningar, såsom krigsspelsrum, terränglådor och filmskjutbanor.

Årliga noggranna genomgångar och förevisningar för utbildningsbefälet av förbandens materiella utbildningsresurser.

Förbättrad boktilldelning.

Införande av speciell lärobok för underbefälsutbildning.

Förbättrad film- och bildbandsundervisning.

Inspelning av kortfilmsserier och uppgörande av bildband, speciellt lämpade för underbefälsutbildningen.

Höjande av utbildarnas tekniska och metodiska förmåga i fråga om användningen av film och bildband.

Ammunition:

Förbättrad distribution samt ändamålsenligare planläggning av ammunitionens fördelning under utbildningsåret.

Särskilt anslag till närpansarvärnsammunition för skyttegruppchefsutbildningen.

3. Organisation.

Förändrad organisation med avskiljande av gruppchefsutbildningen till särskilda avdelningar och (eller) kompanier.

Upprättande av befälsutbildningsbataljoner (motsvarande).

Systematisk inpassning av föregångsmäns utbildning.

Ökad centralisering beträffande vissa utbildningslinjer, milo- eller armévis, av gruppchefsutbildningen.

4. Personella betingelser.

Förbättrad befälstillgång — kvantitativt och kvalitativt — för gruppchefsutbildningen.

Ökad förståelse för nödvändigheten av att åstadkomma de värnpliktigas aktiva medverkan i utbildningsarbetet.

Förbättrad handledning av det aktiva befälet under dess utbildning och trupptjänstgöring.

Införande av speciell handbok i befälsutbildning.

5. Vissa ämnesgrenar.

Omdisponering av tiden för inre tjänst.

Rationellare utnyttjande av denna tjänst.

Ändamålsenligare fördelning under utbildningsåret av tiden för sprängoch mintjänst.

6. Befordran och premier.

Större förståelse för stimulerande åtgärders betydelse genom befordran av gruppchefselever till först vicekorpraler, sedan korpraler; av föregångsmän till vicekorpraler.

Premier till gruppchefselever 200 kronor och till föregångsmän 100 kronor.

Införande av speciella skoltecken för värnpliktiga, som undergå befälsutbildning.

II. Utredningen bedömer den effektiva tid, som genom föreslagna åtgärder står att ytterligare utvinna inom den nuvarande utbildningstidens ram, till ca 130 timmar enligt följande beräkningsgrunder:

a) effektivisering och omdisponering av inre tjänst ..... 50 tim.

b) effektivisering av utbildningstiden genom åtgärderna i fråga om reglementariska bestämmelser, materiella betingelser, organisation, personella betingelser, förändrade metoder, befordran, premier m. m., motsvarande omkring 5 % av utbildningstiden ..... 80 tim.

III. Förenämnda tid av ca 130 timmar anser utredningen böra utnyttjas för utbildning med andrahandsvapen, underrättelsetjänst samt momentövningar i grupp- och patrulltjänst. Härigenom kunna de påtalade bristerna i punkterna 1, 2 och 3 av tabell 3, sid. 33, i stort sett elimineras (det bör här anmärkas, att det timantal, som ingår i denna tabell, inkluderar erforderlig reservtid). Genom föreslagna åtgärder anser utredningen vidare, att betingelser komma att föreligga för att ett tillräckligt utvecklat befälsmedvetande skall kunna skapas.

Återstående brister, vilka framgå av sistnämnda tabell, kunna i tid beräknas till omkring 270 timmar. Som synes äro de mest tidskrävande av dessa utbildningsdetaljer förbandsutbildning samt spräng- och mintjänst. Då det gäller förbandsutbildning är att märka, att frågan om en härutinnan förbättrad gruppchefsutbildning är direkt avhängig av den tid, som står till förfogande för utbildningen av de värnpliktiga i allmänhet, enär som utredningen redan framhållit det är av väsentlig betydelse att gruppchefseleverna under senare delen av sin tjänstgöring få föra befäl över trupp, bestående av vanliga värnpliktiga. Utredningen anser det därför vara nödvändigt att närmare undersöka betingelserna för utbildningen av huvuddelen av de värnpliktiga.

AVDELNING V

Undersökningar rörande ytterligare åtgärder för att avhjälpa konstaterade brister

Kap. 1. Förutsättningarna för en effektiv förbandsutbildning

A. Tjänstgöringstidens längd för huvuddelen av de värnpliktiga

De värnpliktiga gruppchefselevernas förmåga och rutin i truppföring äro som i annat sammanhang framhållits i hög grad beroende av i vilken utsträckning de efter avslutad skolutbildning kunna beredas tillfälle att föra befäl över trupp, som sammansatts av värnpliktiga i allmänhet. För att göra dem mera skickade i detta avseende har utredningen föreslagit, att gruppchefseleverna under hela sista skedet av sin första tjänstgöring skola fullgöra trupptjänstgöring i underbefälsbefattning vid de med huvuddelen av de värnpliktiga organiserade utbildningsförbanden. Då det sätt, på vilket utbildningen vid dessa förband upplägges och genomföres, är av omedelbar betydelse för slutresultatet av gruppchefselevernas första tjänstgöring, har utredningen ansett sig böra ägna denna utbildning särskild uppmärksamhet.

Vid sina överväganden härutinnan har utredningen utgått från en målsättning, som, evad gäller gruppchefseleverna, redan i det föregående preciserats, nämligen att varje värnpliktig som genomgått soldat- eller underbefälsutbildning skall omedelbart vid första tjänstgöringens slut vara krigsplaceringsbar i den befattning, till vilken utbildningen syftat. Utredningen anser, att den värnpliktige för att uppfylla detta krav måste beredas tillfälle att under slutet av sin utbildning ingå i förband, vilka till organisation och utrustning så långt möjligt är motsvara krigsorganisationens och att han med dessa förband måste få deltaga i övningar, som avse lösande av uppgifter av en svårighetsgrad och storleksordning, som ett insättande av förband vid mobilisering kan ha. Sådana övningar synas utgöra ett följdriktigt och nödvändigt slutled i en utbildning, som under tidigare skeden främst avsett att öva personlig färdighet och uppträdande inom de lägre enheterna.

Utredningen har vid sina undersökningar kunnat konstatera, att det nuvarande utbildningssystemet icke under första tjänstgöringen erbjuder tillräckliga möjligheter till utbildning i bataljons- eller högre förband av värn-

pliktiga i allmänhet. Härav följer att varken gruppchefseleverna eller det fast anställda befälet under de värnpliktigas första tjänstgöring i nödvändig utsträckning gives tillfälle till truppföring vid övningar inom större ram och under mera avancerade fältmässiga förhållanden.

Vid sina undersökningar rörande åtgärder i syfte att eliminera nu nämnda brister har utredningen funnit, att detta knappast låter sig göra inom den nuvarande tjänstgöringstidens ram. Utredningen har visserligen i annat sammanhang förordat vissa rationaliseringsåtgärder, bl. a. gällande viss omdisponering av tiden för inre tjänst, men den härvid uppkomna tidsvinsten anser utredningen böra för de värnpliktiga i allmänhet utnyttjas för en intensifierad utbildning med andrahandsvapen samt i spräng- och mintjänst.

För att sålunda möjliggöra ett ökat antal övningar i bataljons- och högre förband synes en förlängning av den nuvarande tjänstgöringstiden av 270 dagar vara påkallad. Det må här framhållas, att tiden för första tjänstgöringen nu omfattar en egentlig övningstid av 8⅓ månad, enär från densamma avgår ett uppehåll vid jul- och nyårshelgerna om i regel 17 dagar. Därest i förberörda syfte tjänstgöringstiden ökas med 20 dagar, motsvarande i stort sett nämnda övningsuppehåll, skulle nettotjänstgöringstiden komma att uppgå till 9 månader eller kalendermässigt 290 dagar. Utredningen vill framhålla, att denna förlängning praktiskt sett motsvarar den tid, varmed första tjänstgöringen utbildningsåret 1950/51 blev utökad. Påskhelgen inföll nämligen i slutet av nämnda förlängningsperiod, som därigenom ur utbildningssynpunkt blev splittrad och i praktiken reducerad till ca 20 dagar. För att undvika en dylik splittring vill utredningen även förorda, att den föreslagna tjänstgöringstiden inpassas så, att utryckning alltid kommer att ske före påsk.

Utredningen vill framhålla, att den föreslagna åtgärden ger icke endast det värnpliktiga utan även det fast anställda befälet ökade tillfällen till truppföring vid övningar i högre förband, vilket är av stor vikt för detta befäls fortsatta utbildning och därmed också för dess tjänstbarhet i krigsorganisationen.

Stridsdomartjänstens betydelse.

Då utredningen nu framför förslag, som göra det möjligt att anordna övningar av större omfattning än tidigare, vill den starkt understryka betydelsen av att dessa övningar bedrivas så, att de ge även den menige värnpliktige fullt utbyte och på så sätt medverkar till att hos honom skapa en varaktig förståelse för och positiv inställning till såväl den egna uppgiften i krigsorganisationen som till landets försvar över huvud taget. Rätt applagda och genomförda synas dessa övningar kunna för den värnpliktige bli en avslutande toppunkt i utbildningen, varvid han kan få tillfälle att på ett för honom själv meningsfyllt sätt tillämpa och befästa färdigheter och

kunskaper, som förvärvats under de föregående utbildningsskedena. Han kan få möjlighet att bättre än eljest överblicka och se sammanhang i den utbildning han genomgått och kan bilda sig en klarare uppfattning om den uppgift, som väntar honom i krigsorganisationen och om de krav, som denna uppgift ställer på honom och på hans kunnande efter avslutad första tjänstgöring. Ej minst för anslutningen till den frivilliga befälsutbildningens verksamhet synes sistnämnda förhållande vara av betydelse.

Vad nu anförts har utredningen fått bestyrkt genom samtal å fältet och skriftliga enquêter med de värnpliktiga.

Då det gäller frågan om det utbyte, den menige värnpliktige kan få av övningar i bataljon och högre förband, vill utredningen även framhålla betydelsen av en ändamålsenligt bedriven stridsdomartjänst. Stridsdomarna måste ej endast ge en klar och fortlöpande orientering och bedömning av striden utan också under till synes händelselösa lägen ha både vilja och förmåga att verka som lärare och på så sätt även åt stationära moment ge ett för den enskilde värnpliktige meningsfyllt innehåll.

Översiktliga orienteringar och genomgångar ej blott före utan även efter dylika övningar, givna på rätt plats och på rätt sätt, bidraga ytterligare till en ökad utbildningseffekt. Å andra sidan torde bristfällig orientering och mindre väl genomförd stridsdomartjänst menligt inverka på utbildningsresultatet. Risk finnes att de värnpliktiga lämna sin första tjänstgöring med otillräcklig förståelse för meningen med genomgången utbildning och för de uppgifter, som de vid mobilisering skola fylla i krigsorganisationen. Vad detta kan innebära för den värnpliktiges inställning till hans egen uppgift i krigsorganisationen och till landets försvar över huvud taget står i öppen dag. Här gäller säkert liksom beträffande all övrig utbildning att på den svenska ungdomens vilja att lära och öva även under mycket ansträngande förhållanden i allmänhet intet är att anmärka. Men denna ungdom måste ständigt erhålla upplysning om vad som sker och varför det sker. Krigets art är visserligen sådan, att soldaten ofta måste räkna med att relativt länge vara utan orientering och information. Även för sådana förhållanden måste den värnpliktige i fred övas men också då och framför allt då skall det klargöras, att momenten just avse att öva detta.

Den utformning, som gavs åt stridsdomartjänsten vid 1951 års arméfälttjänstövning i Västergötland, anser utredningen vara ett steg i rätt riktning. Säkerligen står dock ännu mycket att vinna, då det gäller stridsdomarnas ändamålsenliga utnyttjande i utbildningsarbetet. Utredningen är väl medveten om att möjligheten att åstadkomma förbättringar härvidlag är beroende av såväl antalet disponibelt befäl som av detta befäls kvalifikationer för stridsdomartjänstens speciella uppgifter. Den vill därför antyda förslag till åtgärder, som synas kunna i viss mån bidraga till att skapa bättre betingelser härför.

Beträffande tillgången på befäl må då först framhållas, att tillkomsten

av den befälsutbildningsbataljon, som utredningen i annat sammanhang föreslår skola ingå i fredsorganisationen vid förbanden (se även sid. 83), synes bl. a. komma att möjliggöra en effektivisering vid planläggning och genomförande av större övningar. En viss del av befälet inom denna bataljon avses nämligen under sista skedet av första tjänstgöringen kunna disponeras just för sådana uppgifter.

En annan åtgärd i syfte att förbättra befälstillgången under slutskedet vore att på ett enligt utredningens uppfattning mera ändamålsenligt sätt än vad som nu är fallet inordna reservbefälets tjänstgöring i utbildningsåret. Härvid avses då den tjänstgöring, som faller utanför de krigsförbandsvisa övningarna. I många fall sker denna tjänstgöring f. n. vid tidpunkter under året, då reservofficerare och reservunderofficerare av naturliga skäl icke kunna sättas i tillfälle att förkovra sin truppföringsförmåga, enär inneliggande trupp — om sådan över huvud finnes tillgänglig — undergår enskild utbildning eller elementär förbandsutbildning. I stället få de mången gång göra tjänst som biträdande instruktörer, för att ej nämna de fall då de endast följa övningarna. Om i stället reservbefälets tjänstgöring i större utsträckning förlades till slutskedet av första tjänstgöringen för de värnpliktiga, komme detta att ge detsamma ökade tillfällen till övning i truppföring, samtidigt som ett större antal aktivt befäl kunde disponeras för stridsdomartjänst.

I vad mån en sådan anordning skulle kräva en omarbetning av bestämmelserna angående reservbefälets tjänstgöringsskyldighet, anser sig utredningen icke ha anledning att här närmare beröra.

Vad slutligen beträffar åtgärder för att ge det aktiva befälet större förmåga och kunnande i stridsdomartjänst vill utredningen förorda, att en intensifierad utbildning härutinnan kommer till stånd.

Denna utbildning synes framför allt böra förläggas till perioden mellan första tjänstgöringsomgångarnas ut- och inryckning. Utredningen har i annat sammanhang (sid. 109) betonat vikten av särskild befälsutbildning och därvid understrukit betydelsen av att det »truppfria» uppehållet är tillräckligt långt för att — till gagn för resultatet av arbetet vid första tjänstgöringsomgången — kunna inrymma en effektiv vidareutbildning av det aktiva befälet.

Utredningen vill vad beträffar en ändamålsenlig disponering av slutskedet av första tjänstgöringen understryka vikten av att övningarna i högre förband till tiden förläggas så, att de verkligen komma att utgöra en avslutande toppunkt i utbildningen. Att som stundom skett låta truppen efter fälttjänstövningarnas slut återgå till småövningar och kompletterande utbildning anser utredningen vara ur utbildningssynpunkt mindre ändamålsenligt och framför allt ur psykologisk synpunkt olyckligt. Tiden efter fälttjänstövningarna bör endast avses för nödvändiga avvecklingsarbeten i samband med utryckningen från första tjänstgöringen.

B. Sammanfattning

I. De åtgärder, som föreslås i detta kapitel, vill utredningen sammanfatta sålunda:

a) En utökning med 20 dagar av tiden för första tjänstgöringen avseende samtliga värnpliktiga med undantag av till underofficersutbildning uttagna.

b) Förbättrad information och stridsdomartjänst under förbandsövningarna.

c) Ändamålsenligare utnyttjande av reservbefälets tjänstgöringsskyldighet.

II. Utökningen av tjänstgöringstiden med 20 dagar innebär ett tillskott av ca 135 utbildningstimmar, vilket möjliggör att avhjälpa bristerna i följande övningsgrenar:

a) För *värnpliktiga i allmänhet:* förbands- och mörkerutbildning.

b) För *gruppchefselever:* förbands- och mörkerutbildning samt viss utbildning med närpansarvärnsvapen (del av punkt 3 samt punkterna 4—6 i tabell 3, sid. 33).

III. De därefter kvarstående bristerna i gruppchefernas utbildning (jfr tabell 3) avse spräng- och mintjänst innebärande ett behov av ytterligare 135 utbildningstimmar.

Kap. 2. Behov av ytterligare tid för utbildningen av gruppchefer

De brister, som kvarstå beträffande gruppchefernas utbildning efter genomförande av i kap. 1 föreslagna åtgärder, avse spräng- och minutbildning, innebärande ett behov av ytterligare ca 135 utbildningstimmar. Som redan framgått av det speciella avsnittet rörande spräng- och minutbildningen finner utredningen det vara av synnerlig vikt, att utbildningen i dessa ämnesgrenar sker så, att i varje detalj, som skall inläras, fullgod färdighet uppnås. Denna synpunkt måste ej minst beaktas, då det gäller befälsutbildning. Då de tidsvinster, som erhållits genom i det föregående föreslagna effektiviseringsåtgärder, tagits i anspråk för eliminerande av andra väsentliga brister, finner utredningen nödvändigt, att, för att kunna genomföra en fullgod spräng- och minutbildning, utbildningstiden för gruppchefseleverna utökas med ytterligare 20 dagar utöver den, som föreslagits för värnpliktiga i allmänhet. Härigenom blir ifrågavarande brist på 135 utbildningstimmar täckt.

Genom dessa åtgärder synas samtliga de brister, som redovisats i tabell 3, ha blivit avhjälpta.

Utbildningstiden för gruppchefer skulle med anledning av föreslagna förlängningar komma att uppgå till 310 dagar. Innan slutgiltig ställning tages till såväl denna utbildningstid som till förut för värnpliktiga i allmänhet

föreslagna 290 dagar anser utredningen sig böra undersöka dels huruvida möjligheter förefinnas för en differentiering av tiden olika utbildningslinjer emellan, dels huruvida föreslagna tider kunna inpassas i utbildningsåret med nuvarande betingelser i fråga om personal m. m.

Kap. 3. Undersökningar rörande differentiering av utbildningstiden för olika linjer av gruppchefsutbildningen

I sin förenämnda skrivelse den 10 februari 1950 berörde utredningen frågan, huruvida en differentierad utbildningstid för olika gruppchefskategorier skulle vara lämplig och möjlig. Utredningen tänkte sig därvid möjligheten av en i förhållande till flertalet gruppchefselever kortare utbildningstid för gruppchefselever tillhörande truppslag eller utbildningslinjer, vid vilka utbildningen i främsta rummet avsåge handhavandet av viss teknisk materiel eller där ett inlärande av materielen till följd av dess mindre komplicerade natur skulle kunna ske snabbare än vid övriga utbildningslinjer eller slutligen där den värnpliktige redan innehade viss under sin civila verksamhet vunnen yrkesskicklighet. Det står nämligen för utredningen klart, att för vissa utbildningslinjer ej fullt så lång utbildningstid är nödvändig som för flertalet andra, evad gäller inlärande och inövande av det för dessa linjer specifika, exempelvis vissa linjer inom luftvärn och trängtrupper samt infanteriets granatkastartjänst. Med hänsyn till att enligt utredningens förslag gruppchefseleverna avses skola i förhållande till värnpliktiga i allmänhet få sin tjänstgöringstid förlängd med allenast 20 dagar och denna tid är avsedd för att höja den speciella befälsförmågan, kan en eventuell differentiering icke rimligen taga sikte enbart på denna kategori utan bör i så fall avse tjänstgöringstiden för samtliga värnpliktiga. Även om ur de synpunkter som anförts tiden för vissa utbildningslinjer sålunda möjligen skulle kunna något begränsas, anser utredningen dock vägande skäl tala mot införande av bestämmelser i sådan riktning. Redan med hänsyn till svårigheten av att vid en differentierad utbildningstid inom ett och samma förband eller truppslag kunna organisera för förbandsutbildning lämpliga enheter skulle ett dylikt förslag medföra betydande olägenheter ur utbildningssynpunkt. Samövningar mellan enheter ur skilda truppslag skulle i vissa fall bli avsevärt försvårade.

Enligt utredningens mening äro så stora fördelar förknippade med ett system, där samtliga för gruppchefsutbildning avsedda värnpliktiga utbildas under lika lång tid, att ett dylikt är ur effektivitetssynpunkt att föredraga framför ett motsatt förhållande, även om detta senare skulle medföra smärre ekonomiska besparingar. Det är också ur krigsorganisatorisk synpunkt uteslutande en fördel, om vissa värnpliktiga kunna ges en mera allroundbetonad utbildning än vad som är möjligt beträffande huvuddelen av kontingenten.

Kap. 4. Undersökningar rörande möjligheterna att med hänsyn till nuvarande utbildningsbetingelser genomföra föreslagen förlängning av utbildningstiden

A. Längden av perioden mellan tvenne åldersklassers första tjänstgöring

I samband med framförande av förslag, som avse en viss förlängning av nu gällande tid för första tjänstgöringen, har utredningen ansett det angeläget att undersöka, huruvida en dylik förlängning är möjlig att genomföra med hänsyn tagen till nuvarande betingelser i fråga om personal m. m.

Utredningen har i anslutning härtill sökt fastställa den lämpliga längden av det uppehåll, som ur allmän synpunkt och på längre sikt bör finnas mellan två åldersklasser. Utredningen har besökt ett antal truppförband för att närmare få belyst dels den verksamhet, som för närvarande bedrives under det »truppfria uppehållet», dels ock omfattningen av den verksamhet, som bör förekomma under detta uppehåll. Resultatet av utredningens undersökningar i denna fråga redovisas i det följande.

Storleken av arméns befälskadrar är grundad på vissa tidigare utredningar, senast 1945 års försvarsutredning. Utbildningsbefälet vid truppförbanden är i stort sett beräknat för utbildning av en åldersklass värnpliktiga samt för den utbildning av värnpliktigt befäl m. fl. kategorier, varom stadgas i 27 § 1. B och D värnpliktslagen, ävensom för utbildningen av stamanställda meniga och underbefäl. Den nuvarande befälskaderns storlek är sålunda avpassad efter en första tjänstgöring för de värnpliktiga, som icke är längre än att det utbildningsbefäl, som handhaft utbildningen av en åldersklass, också kan taga hand om utbildningen av den nästföljande. Innan en åldersklass inrycker till första tjänstgöring äro vissa direkta förberedelser, i vilka utbildningsbefälet är engagerat, erforderliga. En del befäl måste efter åldersklassens utryckning syssla med visst efterarbete. Det är redan av nämnda skäl icke möjligt att med full effekt bedriva fredsutbildning under en första tjänstgöring, som har en utsträckning av ett år eller längre. En dylik utbildningstid skulle med bibehållna fordringar på befälstillgång kräva en dubbel uppsättning befäl. Även andra förhållanden, som nedan närmare utvecklas, inverka emellertid härvidlag.

Efter utryckningen av en åldersklass torde truppbefäl i plutonchefs- och lägre befattningar i regel kunna överflyttas till annan tjänstgöring efter två dagar. Denna tid erfordras för att utreda eventuella materielfrågor och för den egna utrustningens ordnande m. m. Kompanichefer och adjutanter torde däremot i regel något längre tid — tre till fyra dagar — bli bundna av efterarbete.

Före inryckningen av en ny åldersklass skall kompanichefen uppgöra erforderliga planer, program och order. Han skall i regel även svara för förläggningens ordnande samt för erforderliga materielbeställningar. Han biträdes härvid av kompaniadjutanten. Kompanichefen bör före inryckningen

med allt utbildningsbefäl genomgå utbildningsplanerna samt de första veckornas program ävensom delge övriga bestämmelser för utbildningen. Plutoncheferna böra få tillfälle att studera planerna samt uppgöra detaljprogram för de första veckornas övningar. Vidare erfordras genomgångar med övrigt plutonsbefäl. Härtill komma de praktiska förberedelserna för mottagande, inmönstring och utrustning av de värnpliktiga. Utredningen har funnit, att för de antydda förberedelserna kompanichef och adjutant böra disponera 14 dagar och övrigt kompanibefäl 1 vecka före inryckningen.

Utöver den nu redovisade verksamheten, som direkt sammanhänger med utbildningen av de värnpliktiga, vilka fullgöra sin första tjänstgöring, måste emellertid såväl behovet av det aktiva befälets egen utbildning som kraven på en ändamålsenligt genomförd utbildning vid de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna, i samband med vilka en del av det aktiva befälet måste tagas i anspråk, inverka på längden av här avsett uppehåll.

Utbildningen av det fast anställda befälet sker dels centralt vid de fasta undervisningsanstalterna eller vid centralt anordnade kurser, dels ock militärområdes- och truppförbandsvis. I detta sammanhang kan man emellertid bortse från den ordinarie skolutbildning (t. ex. IOS, KHS), som omspänner en längre tidsperiod. Denna utbildning är ständigt fortgående och kadrarna äro i princip beräknade med hänsyn därtill. Däremot måste man räkna med sådana kurser av kortare varaktighet, som anordnas genom arméledningens eller militärbefälhavarnas försorg. Alltsedan 9-månaderstjänstgöringen infördes har strävan varit att förlägga dylika kurser till det »truppfria uppehållet», varigenom man sökt såväl tillgodose utbildningen av de värnpliktiga med så stort antal befäl som möjligt som undvika alltför täta befälsbyten. Särskilt med hänsyn till befintliga vakanser, framförallt i underbefälskadern, är enligt utredningens mening en dylik anordning fortfarande nödvändig.

De kurser, som här närmast avses, äro av synnerligen skiftande slag och växlande längd. Som exempel må nämnas några år 1951 anordnade kurser, vilka framgå av arméorder införda i TL D:

kompani- och bataljonschefskurs vid pansartruppskolan 17/4—19/5 resp. 27/4—19/5,
stabskurs för viss personal 17/4—8/6,
kurs i radartjänst vid artilleriet 17/4—11/5,
kurs i infanterikanontjänst 16/4—28/4,
kurs i pansarvärnstjänst 16/4—28/4,
kurs i stormpionjärtjänst 16/4—28/4,
kurs i pansarbiltjänst 16/4—28/4,
kompletteringskurs för brigadkvartermästare 7/4—18/5,
kurs i luftvärnstjänst 17/4—11/5,
gas- och rökkurs 17/4—27/4.

Behovet och omfattningen av en kursverksamhet av detta slag bli växlande, beroende bl. a. på förändringar i organisation och utrustning m. m.

Det är därför synnerligen vanskligt att på längre sikt göra ett bestämt uttalande rörande det årliga behovet av kurser. Kursernas längd varierar mellan 2 och 8 veckor; de flesta synas dock kunna inrymmas inom ramen av en månad.

En mera omfattande centralt eller militärområdesvis anordnad befälsutbildning minskar givetvis behovet av dylik utbildning vid förbanden. Det synes emellertid under alla förhållanden nödvändigt, att förbandscheferna beredes tillfälle att anordna sådan befälsutbildning, som mera direkt syftar till att förbereda truppbefälet för dess utbildaruppgifter vid förbanden. Hit hör genomgång av nya utbildnings- eller reglementariska föreskrifter, utbildningsmetodik o. dyl. Dessutom bör vid förbanden taktisk utbildning i form av krigsspel och fältövningar anordnas, främst för sådan befälspersonal, som icke inom de närmast gångna eller kommande åren eljest (på centrala skolor o. dyl.) kommit resp. kommer i åtnjutande därav. Här bortses från sådan verksamhet, som direkt sammanhänger med krigsförberedelsearbetet och bl. a. har formen av genomgång av mobiliseringshandlingar och rekognosceringar, vilken verksamhet bör och måste kunna äga rum även under pågående första tjänstgöring. Utredningen anser, att förbandscheferna för befälsutbildning vid förbanden måste disponera huvuddelen av sitt befäl under två veckor.

En sammanställning av de tider, under vilka förbanden enligt tillfrågade förbandschefers åsikt och med nuvarande befälskadrar böra vara frilagda från trupp, som undergår utbildning under första tjänstgöring, ter sig sålunda:

a)	Efterarbete vid utryckning — högst	4 dagar
b)	Centrala kurser	30 »
c)	Befälsutbildning vid förbanden	14 »
d)	Direkta förberedelser för ny inryckning	6—12 dagar (beroende på vederbörandes befattning)

Vid bedömande av ovanstående bör beaktas, att under den angivna tiden en del av personalen är bunden vid utbildningen av stampersonal och värnpliktiga underofficerare och sålunda i huvudsak icke kan vare sig deltaga i den angivna verksamheten eller tjänstgöra som lärare vid densamma. Dessutom vill utredningen i detta sammanhang erinra om vad i det föregående anförts i fråga om befälstillgången.

Den under b) och c) angivna verksamheten torde till stor del kunna ske under samma tid. Det är nämligen knappast möjligt att på en gång bedriva exempelvis fältövningar eller motsvarande utbildning med allt befäl. Det torde icke heller vara nödvändigt, att allt befäl vid förbandet årligen deltager i den del av denna utbildning, som avser taktik. En del av befälsut-

bildningen under c) kan skjuta in i den för d) avsedda tiden (den lägre siffran avser plutonchefer och lägre befäl).

Härtill kommer såsom redan framhållits inverkan av de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna, som vad beträffar lokalförsvarsförbanden i regel komma att förläggas till tiden april—maj. Dessa övningar belasta befälskadern ytterligare, enär de kräva särskild instruktörspersonal ur det aktiva befälets led i synnerhet under den befälsövning, som föregår repetitionsövningen, samt i början och slutet av denna senare. Övningarna medföra sålunda en minskning av det antal befäl, som antingen — beroende på repetitionsövningens inpassning — sysslar med förberedelser för eller utbildning av de värnpliktiga under första tjänstgöringen eller självt avses skola undergå utbildning.

Ett »truppfritt» uppehåll om 1½—2 månaders längd måste därför med nuvarande befälskadrar få anses vara nödvändigt med hänsyn till såväl vikten av noggranna förberedelser för de värnpliktigas utbildning som befälets vidareutbildning och ett effektivt utbyte av repetitionsövningarna. Den verksamhet, som under ett dylikt uppehåll bör äga rum, bidrager i hög grad till att höja värnpliktsutbildningens effektivitet och utredningen anser den vara av sådan betydelse för resultatet av arméns fredsverksamhet som helhet betraktad, att den med nuvarande betingelser sätter en *övre* gräns för längden av första tjänstgöringen.

Den av utredningen föreslagna ökningen av utbildningstiden för huvuddelen av de värnpliktiga med 20 dagar ger ett uppehåll mellan åldersklasserna om ca 60 dagars längd. De föreslagna ytterligare 20 dagarna för gruppchefseleverna medföra, att för ett visst antal befäl detta uppehåll minskas till ca 40 dagar. Utredningen anser, att dessa siffror representera en lämplig avvägning.

Tabell 9 återger schematiskt befälspersonalens vid ett infanteriregemente verksamhet under utbildningsåret enligt av utredningen angivna förutsättningar.

Tabell 10 ger exempel på utbildningsbefälets verksamhet vid ett infanteriregemente under perioden mellan tvenne åldersklassers första tjänstgöring.

B. Skörde- eller övningsuppehåll

I samband med frågan om det truppfria uppehållet vill utredningen något beröra det s. k. *skördeuppehållet.*

Det har understundom i diskussionen angående möjligheterna att inom utbildningsåret bereda största möjliga tid åt befälets vidareutbildning framförts den åsikten, att ett slopande av skördeuppehållet skulle frilägga ytterligare 14 dagar för sådan utbildning under det truppfria uppehållet. Utredningen har ansett det riktigt att närmare undersöka detta uppslag.

Den normala arbetsbelastningen vid ett infanteriregemente under ett kalenderår (styrketalen ungefärliga)

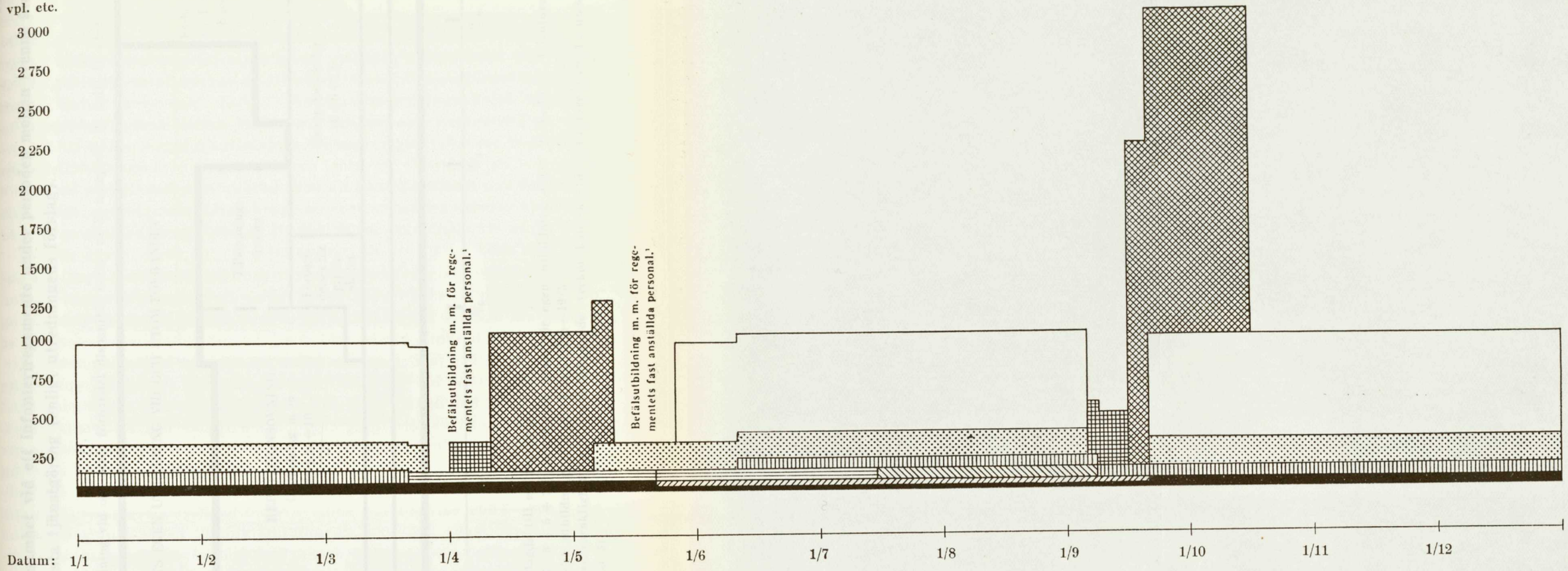

- stamskolor, skolutbildning
- » trupptjänstgöring
- Plutonchefsskolor, skolutbildning
- » trupptjänstgöring
- Värnpliktiga grupp K, skolutbildning
- » » A, 1. tjänstgöring
- Övriga värnpliktiga, 1. tjänstgöring.
- Befälsövning
- Repetitionsövning

[1] Se särskild översikt över utbildningsbefälets verksamhet (tabell 10).

Tabell 10.

Exempel på utbildningsbefälets verksamhet vid ett infanteriregemente under perioden mellan tvenne åldersklassers första tjänstgöring (enligt utredningens förslag).

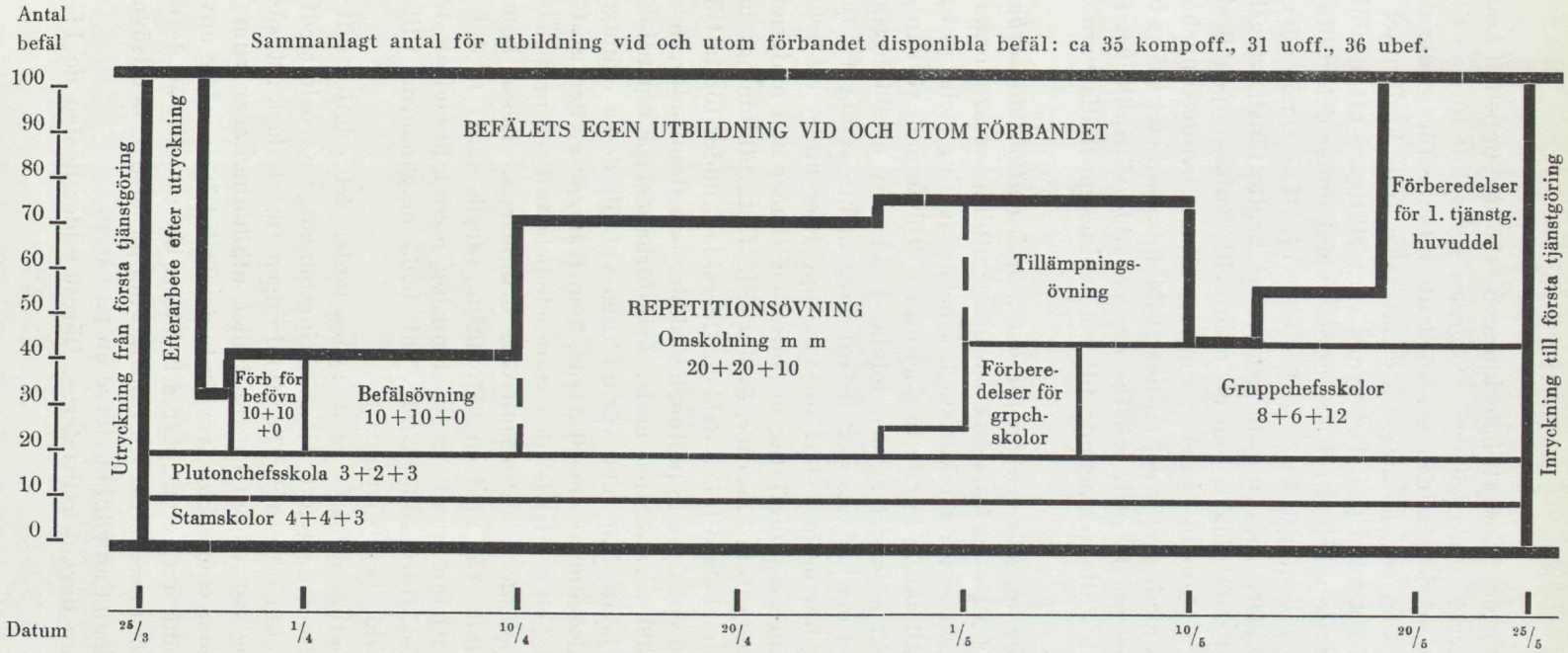

Anm.: 1. Stam- och plutonchefsskolor antagas förlagda till ett kompani.

2. Av diagrammet framgår att ca 33 befäl (8 + 5 + 20) helt kunna avses för egen utbildning tiden 27/3—19/5. Härutöver kunna ytterligare ca 30 befäl bibringas dylik utbildning 27/3—10/4 och 10/5—19/5.

3. Kommendering till befälskurser av längre varaktighet än 2 sammanhängande veckor kan ske för officerare vart 4., underofficerare vart 6. och underbefäl vart annat år

Först må då framhållas, att beteckningen »*skörde*»-uppehåll kommit att i viss mån snedvrida diskussionen. »*Skörde-*» synes lätt förleda till en uppfattning, att man vidtagit denna åtgärd uteslutande för jordbrukets skull — en åtgärd, som om de speciella önskemålen från jordbruket bortfölle, eljest icke behövt tillgripas. Det synes vara riktigare att i stället införa begreppet *övnings*-uppehåll och se om ett sådant under det militära utbildningsåret överhuvudtaget är önskvärt eller ej. Man synes därvid ha att väga de kostnader, som uppstå genom att bruttotjänstgöringstiden förlänges med det antal dagar, som ett eventuellt övningsuppehåll skulle omfatta, mot de eventuella fördelar, som ett sådant övningsuppehåll i olika avseenden kan medföra för det militära utbildningsarbetet i dess helhet, för den civila arbetsmarknaden och för den enskilde värnpliktige. Först därefter synes ett ställningstagande till ett övningsuppehålls vara eller icke vara böra ske.

Då det gäller konsekvenserna *för det militära utbildningsarbetet,* synes det vara riktigt att söka fastställa, om under utbildningsåret organisationen momentant utsättes för särskilt stark arbetsbelastning, och om i så fall ett övningsuppehåll skulle kunna tänkas ha en utjämnande verkan och på så sätt bidraga till höjandet av den totala effekten av utbildningsarbetet.

Som exempel må här tagas ett infanteriregemente av normal typ. I fråga om utbildning har detta i stort följande uppgifter under ett arbetsår. Det skall inom ramen av förefintlig organisation (kader och materiella utbildningsbetingelser såsom kaserner, övningsfält, fasta utbildningsanordningar etc.) utbilda, omskola och öva dels en åldersklass under första tjänstgöring (f. n. 800—850 vpl.) jämte plutonchefsskolor och stamskolor, dels ock mellan 2 500—3 000 värnpliktiga under krigsförbandsvisa repetitionsövningar om 30 dagar jämte 500—600 värnpliktiga vid till dessa övningar knutna särskilda befälsövningar om 10 dagar. Som framgår av den grafiska framställningen i tabell 9 inträder den starkaste belastningen ur arbetssynpunkt i samband med de krigsförbandsvisa övningarna. Dessa komma i allmänhet att inplaceras med en våromgång (april—maj) med i huvudsak lokalförsvarsförband samt en höstomgång med i huvudsak fältförband jämte vissa lokalförsvarsförband. Vid båda omgångarna tillkomma de nämnda särskilda befälsövningarna.

Vårinkallelserna inträffa som synes under det relativt sett truppfria uppehållet mellan de två 1. tjänstgöringsomgångarna och medföra alltså icke några direkta störningar för utbildningen (märk dock att, såsom redan nämnts, under det truppfria uppehållet utbildning äger rum vid såväl plutonchefs- som stamskolor, varjämte denna tid även måste användas för viss vidareutbildning av det aktiva befälet). Huvuddelen av de repetitionsskyldiga fullgöra emellertid sin tjänstgöring på hösten. Befälsövningen blir då också av denna anledning större än på våren.

Följande kan härvid konstateras. Därest under hösten de 14 första da-

garna av krigsförbandens utbildning och omskolning infalla samtidigt som första tjänstgöringsomgången finnes vid förbanden, synes detta medföra antingen att utbildningen av krigsförbanden under de betydelsefulla skedena av befälsutbildning, omskolning och repetition av enskild utbildning i stor utsträckning får avstå från det aktiva befälets insatser och från tillgång till tidsbesparande och effektiviserande fasta utbildningsanordningar, skjutbanor o. s. v. eller — om det aktiva befälet och utbildningsanordningarna till huvuddelen ställas till krigsförbandens disposition — att utbildningen av första tjänstgöringsomgången under ca en halv månad avsevärt försämras.

Vad nu anförts synes starkt tala för ett övningsuppehåll under hösten för 1. tjänstgöringsomgången. Fördelarna av en sådan anordning framgå av den grafiska framställningen i tabell 9.

Då det gäller frågan om ett övningsuppehåll bör finnas eller icke synes hänsyn även böra tagas till en annan omständighet. Det måste betraktas som ett oavvisligt krav, att alla möjligheter tillvaratagas för att ge de värnpliktiga ett maximalt utbyte av utbildningen. Detta gör det både önskvärt och nödvändigt, att utbildningen drives i en intensiv och för individen fordrande takt. För att det totala utbytet av en så driven utbildning skall bli så stort som möjligt, torde det vara nödvändigt att inlägga en »andningspaus», som låter det inlärda sätta sig och stabiliseras och som genom möjligheten till miljöväxling stimulerar den enskilde till maximal anspänning, då utbildningen på nytt tar vid. Erfarenheten visar också, att man ej någon gång under de senaste decennierna har funnit det lämpligt att låta huvuddelen av de värnpliktiga oavbrutet genomgå utbildning under så långa perioder, som det här kan bli fråga om.

Tabell 11 upptager utbildningsterminernas längd vid olika alternativ. Den fördelning mellan utbildning och övningsuppehåll, som alternativ 3 innebär [$15^1/_7$ v + 2 v (övningsuppehåll) + $13^2/_7$ v + $2^3/_7$ v (juluppehåll) + $10^4/_7$ v], är enligt utredningens uppfattning den mest ändamålsenliga, om man vill ta hänsyn till rent *pedagogiska och undervisningsmässiga synpunkter.*

Uppehållet i alternativ 3 sammanfaller till tiden med det, som ansågs lämpligt, då frågan om ett övningsuppehåll sattes i relation till de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna.

Då det gäller att bedöma frågan om önskvärdheten av ett övningsuppehåll ur *arbetsmarknadssynpunkt* är att märka, att tillgången på manlig arbetskraft varje år i samband med de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna och de därtill knutna befälsövningarna kommer att tillfälligt minskas.

Oavsett nyssnämnda inkallelser är efterfrågan på arbetskraft för landet i dess helhet i allmänhet störst under vårmånaderna samt under augusti—september.

Tabell 11.

Första tjänstgöringens uppdelning i utbildningsterminer vid olika alternativ med hänsyn till inpassningen av skörde- eller övningsuppehåll.

(Framställningen avser tjänstgöringstiden för värnpliktiga i allmänhet.)

Tjänstgöringstid = 290 dagar

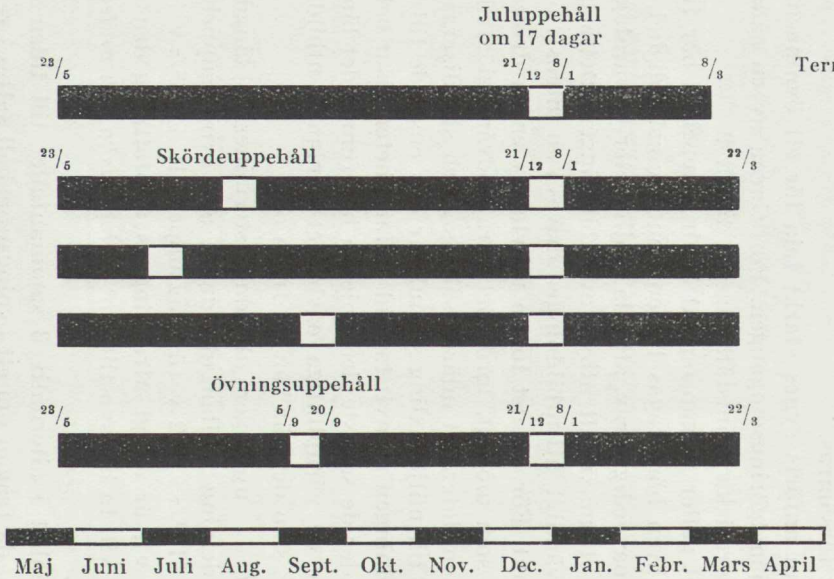

	Utbildningsterminernas längd i veckor (Första tjänstgöringsdag 23/5)[2]		
	Termin 1	2	3
Alt. 1. Utbildningsår utan inlagt skörde- eller övningsuppehåll	$30^{3}/_{7}$	—	$8^{4}/_{7}$
Alt. 2. Utbildningsår med inlagt *skörde*uppehåll om 14 dagar[1]	$5^{6}/_{7}$—$16^{1}/_{7}$	$22^{4}/_{7}$—$12^{2}/_{7}$	$10^{4}/_{7}$
Alt. 3. Utbildningsår med inlagt *övning*suppehåll om 14 dagar. (Utredningens förslag)	$15^{1}/_{7}$	$13^{2}/_{7}$	$10^{4}/_{7}$

[1] Skördeuppehållets inplacering har skiftat; 1950 tidigast 3/7—16/7 (A 9, Kristinehamn, m. fl.); senast 10/9—23/9 (I 11, Växjö), 1951 tidigast 2/7—15/7 (I 15, Borås); senast 13/9—26/9 (T 4, Hässleholm). — [2] Datum för första tjänstgöringsdag lägges olika av kalendertekniska skäl; härigenom varierar också längden av terminerna 1—3 dagar.

Med hänsyn till ovan redovisade förhållanden synes det vara angeläget att beakta varje möjlighet att motverka de eventuella brister i tillgången på arbetskraft, som framför allt torde bli kännbara under höstmånaderna, då omfattningen av de krigsförbandsvisa övningarna är störst. Ett övningsuppehåll under denna tid frigör ca 26 000 man för arbetsmarknaden.

Ur arbetsmarknadssynpunkt torde alltså det för närvarande praktiserade *skörde*uppehållet lämpligen böra ersättas med ett *övnings*uppehåll under september.

En dylik övergång från skörde- till övningsuppehåll torde ej kunna få någon avgörande inverkan på jordbruket i dess helhet, men man bör dock ej bortse från de svårigheter, som i det enskilda fallet kunna tänkas uppstå vid många brukningsenheter. Åtgärder synas därför vid en eventuell övergång böra vidtagas för att ge lämplig instans (förslagsvis regementschef eller motsvarande) rätt att efter individuell prövning bevilja speciell tjänstledighet åt vissa värnpliktiga för att på så sätt tillgodose särskilt utsatta brukningsenheters behov av arbetskraft. Längden av sådan ledighet bör vara maximerad till ca 14 dagar. Den som erhåller tjänstledighet under annan tid än övningsuppehållet torde måhända böra åläggas att göra tjänst motsvarande antal dagar under detta uppehåll, för så vitt icke även under denna tid hans arbetskraft är oundgängligen nödvändig för brukningsenheten.

De skäl, som ur utbildningens synpunkt tala för inläggandet av en »andningspaus», synas ha samma styrka, då frågan ses ur den *enskilde värnpliktiges* synvinkel.

Härtill kommer, att ett övningsuppehåll torde för många värnpliktiga innebära möjlighet att genom arbete skaffa sig kontanta medel att disponera under den fortsatta tjänstgöringens gång.

Det nu anförda synes visa, att bärande skäl föreligga för att fortsättningsvis i utbildningsåret under september månad inlägga ett övningsuppehåll av ca 14 dagar. Utredningen vill här framhålla, att beträffande VI. militärområdet de klimatiska förhållandena kunna motivera, att, om så befinnes önskvärt, övningsuppehållet och repetitionsövningen förläggas till en tidigare tidpunkt under året.

Sammanfattande synpunkter i anslutning till kap. 3 och 4

I. Utredningen anser, att en differentiering av utbildningstiden olika linjer emellan icke bör ske.

II. Utredningen anser möjligheter förefinnas att i utbildningsåret inlägga föreslagna förlängningar men vill samtidigt konstatera, att ett uppehåll om 1½—2 månader mellan tvenne åldersklassers första tjänstgöring är oundgängligen nödvändigt, likaså att ur effektivitetssynpunkt ett övningsuppehåll om 14 dagar måste ingå i utbildningsåret under hösten.

Sedan dessa konstateranden gjorts vill utredningen i anslutning till vad som sagts i Kap. 1 under Avdelning V slutgiltigt föreslå, att utbildningstiden för till underbefälsutbildning uttagna (gruppchefselever) fastställes till 310 dagar samt för värnpliktiga i allmänhet till 290 dagar. De i förhållande till tjänstgöringstiden för de värnpliktiga i allmänhet överskjutande 20 dagarna böra förläggas omedelbart före inryckningen av huvuddelen av de värnpliktiga.

Genom de åtgärder av olika slag, som i det föregående föreslagits, anser utredningen att betingelser skapats för att gruppchefseleverna efter avslutad underbefälsutbildning skola kunna uppfylla kravet på att omedelbart efter första tjänstgöringens slut vara krigsplaceringsbara i den befattning, för vilken de utbildats. Men den anser det också angeläget, att åtgärder vidtagas för att gruppchefernas befälsförmåga och tekniska kunnande fortsättningsvis skola kunna vidmakthållas. I detta syfte kommer utredningen att i följande avsnitt undersöka betingelserna härför.

AVDELNING VI.

Åtgärder för att efter första tjänstgöringens slut hos de värnpliktiga gruppcheferna vidmakthålla befälsförmåga, tekniskt kunnande och intresse för befälsuppgiften

Kap. 1. De krigsförbandsvisa repetitionsövningarnas betydelse för bibehållande av det värnpliktiga befälets truppföringsförmåga

Inledning

Såsom ett led i det löpande utredningsarbetet rörande utbildningen av de värnpliktiga gruppcheferna vid armén har utredningen vid sidan av det fortgående studiet av gruppchefsutbildningen vid 1950—1951 års värnpliktskontingent jämväl vissa tider följt utbildningen av förband, vilka varit inkallade till krigsförbandsvisa repetitionsövningar.

Utredningen har därvid följt verksamheten dels vid vissa under hösten 1950 inkallade krigsförband, dels ock vid de under hösten 1951 till den gemensamma arméfälttjänstövningen i Västergötland sammandragna krigsförbanden.

Studiet har i första hand haft till syfte att granska de värnpliktiga gruppchefernas förmåga att utöva befäl under fältmässiga förhållanden. Uppmärksamheten har ävenledes varit inriktad på såväl övriga befälskategoriers förmåga såsom truppförare som de meniga värnpliktigas soldatmässiga uppträdande.

Till skillnad mot vad fallet var vid de år 1950 inkallade krigsförbanden har det värnpliktiga befälet vid innevarande års repetitionsövning erhållit den befälsövning om 10 dagar före de övriga värnpliktigas inryckning, som utredningen redan i början av sitt uppdrag förordade och som sedan provisoriskt beslutades av 1951 års riksdag. Det har därför varit av särskilt intresse för utredningen att undersöka, i vad mån det varit någon skillnad i befälets och förbandens sätt att fungera detta år i jämförelse med föregående.

De gjorda iakttagelserna kunna självfallet icke läggas till grund för ett generellt omdöme om befälets och truppens fältduglighet vare sig föregående eller detta år. Därtill hade erfordrats ett vid samtliga repetitionsövnings-

omgångar fortgående och oavbrutet studium på stor bredd. Iakttagelserna kunna dock anses lämna ett visst underlag, då det gäller att fastställa å ena sidan värdet av de krigsförbandsvisa övningarna i stort, å andra sidan huruvida dessa möjliggjort för soldaterna — såväl befäl som meniga — att snabbt taga igen en gång inlärda militära färdigheter. De torde dessutom kunna tjäna till ledning vid bedömande av värdet av de förenämnda befälsövningarna.

A. Iakttagelser i samband med de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna hösten 1950

Även om vissa brister iakttogos under samtliga vid de under den avslutande fälttjänstövningen förekommande lägena, torde dock förelagda uppgifter få anses ha lösts av de minsta enheterna på ett i huvudsak godtagbart sätt utom beträffande anfallsstrid. Beslut och handlingar, som i detta stridssätt framförallt måste präglas av initiativ, omdöme och kunnighet, blevo i allmänhet vagt utformade och valhänt genomförda.

Beträffande de värnpliktiga gruppchefernas soldatmässiga färdigheter visade sig bristen på terrängvana mest iögonfallande. Genom bristande förmåga att välja rätt väg och lämpligt sätt för förflyttning på stridsfältet utsatte de såväl sig själva som den egna gruppen för onödiga risker. Även närmast högre förbands stridsförberedelser blevo härigenom ofta röjda i förtid. Dessa brister syntes icke ha hävts i full utsträckning före repetitionsövningens slut. Gruppchefernas tekniska färdigheter — skjutning, sprängoch mintjänst m. m. — som vid inryckningen visade påtagliga brister, torde dock i huvudsak ha behärskats fullt godtagbart vid månadens slut.

Även om en del brister i gruppens och plutonens uppträdande sålunda måste anses ha berott på viss oförmåga i soldatmässig färdighet hos det värnpliktiga befälet, torde dock de flesta anledningarna till anmärkning kunna härledas ur den brist i fråga om befälsrutin, som gjorde sig gällande särskilt under anfallslägen. Ehuru övningarnas omfång icke tillät en ingående jämförelse beträffande gruppchefernas förmåga i truppföring vid repetitionsövningens inledande och avslutande skede kunde utredningen dock konstatera, att kunskaperna vid slutet av månaden i många fall visserligen blivit bättre men icke kunde anses helt svara mot de fordringar, som måste ställas på en truppförare i fält.

Den taktiska förmågan visade sig ofta mindre god. Även ifråga om rent rutinmässiga tjänstedetaljer kunde vid åtskilliga tillfällen förmärkas vissa luckor. I flera fall saknades förmåga att förbereda kommande verksamhet. Även i sådana lägen, då order från plutoncheferna voro knapphändiga eller helt uteblevo, visade många chefer bristande initiativförmåga.

Hos somliga gruppchefer spårades en viss obenägenhet att taga och ut-

öva ett tillräckligt kraftfullt befäl. På direkt förfrågan förklarade de, att de kände en viss hämning i detta avseende, enär de under första tjänstgöringen varit kamrater i ledet med gruppens medlemmar.

Gruppchefernas förmåga att utöva befäl vid självständiga uppdrag och att lösa dylika uppgifter på ett tillfredsställande sätt kunde utredningen icke säkert bedöma genom egna iakttagelser, enär gruppcheferna endast i undantagsfall tilldelades dylika uppgifter under tillämpningsövningarna. På utredningens förfrågan om anledningen till detta förhållande framhöllo vederbörande plutonchefer, att de icke gärna skickade ut sina gruppchefer på sådana uppdrag — t. ex. såsom chefer för spaningspatruller — enär de icke litade på att uppgiften skulle lösas tillfredsställande. Några plutonchefer hade däremot en helt annan uppfattning. De uttalade sig mycket positivt om sina gruppchefer och ansågo de flesta av dem väl skickade att lösa även självständiga uppdrag.

De frågor, som berörde olika chefers förmåga i befälsutövning, undersöktes ävenledes genom enquêter, varvid, bland andra, gruppchefer och värnpliktiga vid ett förband bereddes tillfälle att framlägga sina synpunkter.

Utredningen ställde i samband med övningarna även muntliga frågor till ett stort antal gruppchefer inom olika förband för att utröna deras egna åsikter beträffande med befälsutövningen sammanhängande problem.

Det övervägande antalet av dessa gruppchefer framhöll, att de vid början av övningarna kände sig osäkra i sin befälsföring framförallt på grund av bristande kännedom om nyheter i organisation, utrustning och reglementariska föreskrifter. Genom att de inryckt samtidigt med huvuddelen av de värnpliktiga hade de icke fått tillfälle att förbereda sig på sina uppgifter. Genom den redan från början för dem pressande tjänsten vid trupp erbjödos få tillfällen att under repetitionsövningen inlära nyheterna i ovan berörda avseenden. Detta inverkade givetvis menligt på förmågan att utöva befäl.

Nästan alla tillfrågade ansågo det vara av synnerligen stort värde, om de finge inkallas tidigare än de vanliga värnpliktiga till särskild befälsövning. Härigenom hade de kunnat få en välbehövlig repetition i tekniska och taktiska färdigheter före övriga värnpliktigas ankomst till förbanden. De framhöllo dessutom, att en sådan förtidsinkallelse visserligen skulle inkräkta på deras civila arbeten men att denna nackdel måste anses väl uppvägd genom fördelen av att kunna få tillfälle att förbereda sin militära tjänst.

En annan fråga, som nära sammanhänger med bland annat de lägsta enheternas stridsvärde efter repetitionsövningens slut, är, huruvida tiden för utbildningen under månaden utnyttjats på ett rationellt sätt.

Enligt vad utredningen i samband med sitt studium kunde finna, bedrevos övningarna synnerligen intensivt och med lämpligt avvägd stegringsföljd mellan olika övningsgrenar. För att få ytterligare underlag för bedömande av denna fråga blev befäl av olika grader — framförallt de in-

kallade plutons- och gruppcheferna — tillfrågat om sin mening beträffande utbildningens uppläggning. Flertalet hade den uppfattningen, att tiden i stort sett använts väl. Många ansågo emellertid, att övningar av olika art i större förband genomförts flera dagar i följd utan sådana uppehåll, som skulle ge befälet tillfälle att smälta sina intryck och förbereda sig på kommande uppgifter. Andra åter ansågo, att alltför mycken tid tagits i anspråk för övningsförberedelser, kontroll av utrustning samt packning.

Några gruppchefer förklarade sig mindre nöjda med det sätt, på vilket tiden avvägts i förhållande till olika övningsobjekt. Sålunda ansågo vissa, att längre tid bort anslås till enskild utbildning och utbildning i grupp. Andra ville ha haft huvudvikten lagd på övningar i grupp och pluton. Några önskade, att stridsexercis i kompani och bataljon borde ha förekommit i större utsträckning än som varit fallet.

Utredningen kunde sålunda genom sina iakttagelser konstatera, att vissa brister bl. a. beträffande gruppchefernas truppföringsförmåga fortfarande förefunnos vid slutet av ovan angivna repetitionsövningar. Dessa brister syntes icke ha sin grund i felaktiga eller mindre lämpliga dispositioner beträffande övningarnas planläggning och genomförande.

Utredningen kom i stället till den uppfattningen, att en väsentlig orsak till osäkerheten i de värnpliktiga gruppchefernas befälsutövning måste ligga i att truppföringsförmågan från tidigare utbildning nedgått samt att detta förhållande vid sidan av den psykiska anspänning, som hos många gör sig gällande inför uppgiften att sedan en längre tid förflutit efter den grundläggande befälsutbildningen ånyo utöva ledarskap över andra, inverkat hämmande på befälsföringen. Dessa brister kunde på grund av gruppchefernas inryckning samtidigt med huvuddelen av de värnpliktiga icke i önskvärd grad hävas under pågående repetitionsövning.

Det syntes utredningen icke möjligt att beträffande den speciella befälsutbildningen genomföra några rationaliseringsåtgärder inom ramen av repetitionsövningen i syfte att höja effekten av utbildningen och därigenom eliminera konstaterade brister i de värnpliktiga gruppchefernas befälsföring. Utredningen befästes sålunda i sin tidigare hävdade uppfattning, att därest det värnpliktiga befälet under viss tid i omedelbar anslutning till repetitionsövningsmånaden kunde få möjlighet att repetera förut inhämtade kunskaper och i övrigt förbereda sin verksamhet som befäl, detta skulle ge dem bättre rutin och göra dem bättre skickade att utöva befäl och föra trupp vid sitt krigsförband. Det var därför med särskilt intresse, som utredningen gick att studera de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna hösten 1951, då dessa övningar inleddes med en befälsövning om 10 dagar i enlighet med av utredningen tidigare föreslagen och av riksdagen sedermera beslutad provisorisk lag.

B. Iakttagelser i samband med 1951 års arméfälttjänstövning i Västergötland

Utredningen studerade under rubricerade övning företrädesvis truppföringen inom skytteinfanteriets minsta enheter — plutonen och gruppen. Härvid följdes i första hand enheter, vilka uppsatts av samma regementen som år 1950 voro föremål för utredningens studier. Härigenom torde en i viss mån rättvis grund ha skapats för att göra en jämförelse mellan standarden hos krigsförbanden under de båda åren.

I. Väsentliga iakttagelser

a) Allmänt

Utredningen kom efter sina studier till den uppfattningen, att de lägsta enheterna under 1951 års arméfälttjänstövning visat sig i vissa avseenden stå på en högre nivå än motsvarande enheter vid de krigsförband, vilka år 1950 fullgjorde repetitionsövningar.

Fältmässigheten var bättre.

Fiendens av stridsdomare angivna eldverkan respekterades i allmänhet.

En påtaglig strävan förefanns att organisera och utnyttja eldunderstöd.

Luckor och avstånd höllos i allmänhet någorlunda väl.

Terrängens skylande och skyddande egenskaper bedömdes ofta riktigt och utnyttjades även väl. Särskilt gäller detta omdöme beträffande förbandens förmåga att undvika upptäckt från luften och att undandraga sig fiendens markobservation.

En viss osäkerhet — i en del fall oförmåga — beträffande strid i skog var påtaglig.

Anfallsstrid — särskilt dess sista och avgörande skede, stormningen — behärskades icke i tillfredsställande grad.

b) Gruppchefernas truppföringsförmåga

1. *Utredningens iakttagelser.*

Gruppcheferna kunde i allmänhet tillfredsställande föra befäl över sina grupper, då dessa uppträdde inom plutonens ram.

Förmågan att omsätta plutonchefs order i egen order till gruppen visade en påtaglig förbättring i förhållande till föregående år.

Då grupper avdelades för självständiga uppdrag visade sig förmågan att fatta beslut och taga initiativ likaledes hos flertalet gruppchefer bättre än tidigare.

Viljan att taga och utöva befäl syntes i de flesta fall vara tillfredsställande. I många fall förefanns dock denna vilja icke i tillräcklig grad särskilt i sådana lägen, då truppen var ansträngd på grund av brist på mat och vila.

2. *Befälets erfarenheter beträffande gruppchefernas förmåga att utöva befäl.*

För att få en bredare bas för bedömande av gruppchefernas truppföringsförmåga tillfrågades bataljonsbefäl av alla grader — såväl aktivt, reservsom värnpliktigt befäl — om sin uppfattning härvidlag.

Härvid uttalade synpunkter överensstämde med de av utredningen gjorda iakttagelserna. Huvuddelen av tillfrågade plutonchefer ansåg, att deras gruppchefer väl kunde klara sina åligganden som befäl. Några ansågo, att hälften var användbar och att övriga icke kunde anses fylla de krav, som måste ställas på en gruppchef i fält. Den mest påtagliga bristen härvidlag ansågs ligga i oförmåga att taga och utöva befäl över värnpliktig trupp.

II. Synpunkter på den befälsövning av 10 dagar, som ägt rum i omedelbar anslutning till repetitionsövningarna

I syfte att få frågan om värdet av befälsövningar belyst har utredningen tillfrågat ett antal militära chefer — aktivt befäl, reservbefäl samt värnpliktigt befäl. Samtliga tillfrågade ha i sina svar framhållit, att de funnit dessa befälsövningar värdefulla och av väsentlig betydelse för den efterföljande repetitionsövningens effekt.

Aktivt befäl, som tjänstgjort såsom instruktörer såväl vid 1950 som 1951 års repetitionsövningar, hade samstämmigt den åsikten, att förbanden under år 1951 fungerat märkbart bättre än tidigare, vilket till stor del ansågs ha sin grund i att befälsövningen givit befälet en välbehövlig repetition i militärt kunnande före inryckningen av krigsförbandet i dess helhet.

Såväl reservofficerare som värnpliktiga officerare — även de, vilkas officersutbildning avslutats endast något år tidigare — framhöllo, att de personligen hade haft stor nytta av befälsövningen såsom en direkt förberedelse för sin befälsutövning vid krigsförbandet.

De värnpliktiga gruppcheferna yttrade sig utan undantag positivt i denna fråga. De flesta ansågo befälsövningen vara en nödvändig hjälp för att ge dem tillräckliga kunskaper i deras befälsställning. De under övningen erhållna färdigheterna och kunskaperna hade givit dem den säkerhet, som var nödvändig för att utöva befäl över värnpliktiga kamrater.

Sammanfattning

Utredningen har efter sina studier i samband med de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna kommit till följande uppfattning, vilken sammanfattningsvis kan anges i nedanstående punkter.

De 10 dagarnas befälsövning närmast före repetitionsövningarna innebär en välbehövlig repetition i militära kunskaper och ökar förmågan att utöva befäl.

Övningarna under repetitionsmånaden kunna på grund härav bedrivas mera rationellt, vilket innebär ett större utbyte för *alla*.

Befälsövningen bidrager till ett höjande av de militära enheternas funktionsduglighet vid uppträdande i högre förband.

Med hänsyn till vad utredningen nu och i föregående sammanhang anfört vill den föreslå, att den av 1951 års riksdag beslutade provisoriska befälsövningen göres permanent.

Kap. 2. Ytterligare åtgärder

A. Betydelsen av fortsatt kontakt mellan den värnpliktige och hans förband

Sedan den värnpliktige gruppchefen fullgjort sin första tjänstgöring krigsplaceras han i regel vid fältförband. Hans kontakter med den militära organisationen representeras därefter främst av befäls- och repetitionsövningarna. Dessas värde och vissa synpunkter i samband därmed behandlas under rubriken De krigsförbandsvisa repetitionsövningarnas betydelse för bibehållande av det värnpliktiga befälets truppföringsförmåga. Enligt utredningens mening skulle det emellertid vara värdefullt, om åtgärder kunde vidtagas för att även mellan dessa övningar vidmakthålla den värnpliktiges intresse för hans befälsuppgift samt ytterligare bidraga till att upprätthålla hans befälsförmåga.

Intresse för uppgiften skapas bland annat därigenom, att vederbörande blir väl informerad om densamma. Här är enligt utredningens mening det icke tillräckligt, att enbart den avsedda krigsbefattningen är känd. Utredningen är väl medveten om att det av vissa sekretesskäl icke är möjligt att lämna ur den värnpliktiges synpunkt eljest önskvärda upplysningar sammanhängande med hans krigsplacering. Den anser emellertid, att en tryckt promemoria eller dylikt, i vilken upptages det viktigaste, som vederbörande behöver känna till för att på ett riktigt sätt fylla sin plats som befäl inom sitt förband, härvidlag skulle vara av värde. En dylik skrift bör tilldelas gruppcheferna i god tid före deras inryckning till repetitionsövning. Den kan ges samma form som de nu utgivna minnesreglerna för gruppchefer.

Överhuvudtaget torde en på motsvarande sätt tid efter annan skeende information till det värnpliktiga befälet rörande viktigare militära fakta ha icke oväsentlig betydelse. Förutom i rent utbildande syfte kan den tjäna till att skapa en känsla av befälsmedvetande och samhörighet med förbandet, vilket måste anses vara värdefullt. Denna känsla kan också stärkas genom den kontakt, som skapas vid de på många håll numera anordnade »regementsdagarna».

Inom den frivilliga befälsutbildningsrörelsens ram förekomma vissa särskilda föreningar för värnpliktigt befäl vid ett truppförband eller truppslag. Dylika föreningsbildningar synas — förutom utbildningsvärdet — direkt tjäna ovan angivna ändamål. De gruppchefsutbildade värnpliktigas anslutning till dylika föreningar bör uppmuntras.

B. Frivillig befälsutbildning

Inom den frivilliga befälsutbildningsorganisationen kan de värnpliktiga gruppcheferna beredas tillfälle att mellan repetitionsövningarna under lämpliga former vidmakthålla och förkovra sina militära kunskaper och färdigheter. Utredningen är av den uppfattningen, att det även om de föreslagna befälsövningarna bli permanenta är av värde ur krigsorganisatorisk synpunkt, att de värnpliktiga gruppcheferna mellan repetitionsövningarna deltaga i frivillig befälsutbildning. Hittills har emellertid den frivilliga utbildningen av värnpliktigt underbefäl icke nått den omfattning, som 1941 års försvarsutredning beräknade. En viss uppgång har dock på senaste tiden kunnat iakttagas. Utredningen anser för sin del, att de förslag till befordran av värnpliktiga gruppchefer i samband med första tjänstgöringen, som utredningen i annat sammanhang framlagt, böra verka stimulerande för deltagande i frivillig utbildning.

Vissa jämförelser mellan nu gällande ordning samt 1948 års värnpliktskommittés och utredningens beräkningar beträffande utbildningstiden för de värnpliktiga gruppcheferna och denna tids fördelning

Kap. 1. Jämförelse beträffande antalet effektiva timmar under första tjänstgöringen

I jämförelsen har upptagits ett skördeuppehåll (övningsuppehåll) om 14 dagar. Ett sådant uppehåll inlägges för närvarande i första tjänstgöringen, och såväl 1948 års värnpliktskommitté som utredningen har funnit en sådan anordning vara nödvändig. För utredningens uppfattning härvidlag har förut redogjorts å sid. 134.

Värnpliktskommittén har i »Provisorisk reglering av första tjänstgöringen för armén tilldelade värnpliktiga av åldersklass 1948 (Grupp K av åldersklass 1949), vilka uttagas för utbildning till gruppchefer», vid sina beräkningar kommit till den uppfattningen, att 1 576 effektiva utbildningstimmar skulle vara nödvändiga för att, om än med visst förbehåll, kunna utbilda något så när godtagbara gruppchefer. Den härför behövliga kalendermässiga tiden angives till 330 dagar eller 11 månader. Inräknas övningsuppehållet uppgår tiden till 344 dagar.

Utredningen har efter sina överväganden och studier av utbildningen kommit till den uppfattningen, att det av värnpliktskommittén beräknade antalet effektiva timmar icke kan medge en utbildning, som medför att de till gruppchefsutbildning uttagna värnpliktiga efter första tjänstgöringens slut uppfylla alla de krav, som måste ställas på en gruppchef i fält.

Då värnpliktskommittén — bortsett från vissa förslag angående ekonomivärnpliktigas utnyttjande samt förslag till premier — icke angivit några konkreta förslag avseende förbättringar i utbildningen, synes icke någon möjlighet föreligga till bedömning, huruvida kommittén genom andra åtgärder avsett att effektivisera tjänstgöringen.

Utredningen har för sin del funnit, att 1 627 effektiva timmar erfordras för att inom den organisatoriska ram och med de övriga effektiviserande åtgärder, som i det föregående föreslagits, kunna utbilda gruppchefer, krigsplaceringsbara omedelbart efter första tjänstgöringens slut. Det väsentligaste av de överväganden, som legat till grund för utredningens timberäkningar, redovisas i det följande. (Se även tabellerna 12 a, 12 b och 12 c.) Den kalendermässiga tiden för en sådan utbildning har utredningen beräknat till 310 dagar, med inlagt övningsuppehåll till 324 dagar.

Det nu anförda ger alltså vid handen, att värnpliktskommittén ansåg, att gruppchefselevens första tjänstgöring måste omfatta *330* (344) dagar för att ge honom avsedda *1 576* effektiva utbildningstimmar, medan utredningen förmenar, att, för att ge eleven *1 627* sådana timmar första tjänstgöringen bör uppgå till *310* (324) dagar.

Utredningen vill i anslutning till detta konstaterande påpeka följande. Den avsevärda skillnaden i värnpliktskommitténs beräkningar mellan sammanlagd tid för första tjänstgöringen och effektiv utbildningstid synes delvis bero på att den av kommittén föreslagna utbildningstiden är så avpassad, att den måste komma att inrymma påskhelgen. Härigenom har den tid, som icke kan utnyttjas för verklig utbildning, blivit jämförelsevis

Tabell 12 a.

Antal tjänstgöringsdagar disponibla för all slags utbildning och tjänstgöring

1. tjänstgöringen	9 mån.	Vpl. kom.	Gruppchefs-utredn.
Antal kalenderdagar	**284**[1]	**344**[1]	**324**[1]
Avgår:			
1) *Helgdagar*			
Söndagar	41	49	46
Andra helgdagar	5	10	7
Summa	**46**	**59**	**53**
2) *Vardagar*			
Påskafton	—	1	—
Midsommar	1	1	1
Julen	11	11	11
Övningsuppehåll (skördeledighet)	12	12	12
Summa	**24**	**25**	**24**
Summa avdrag	**70**	**84**	**77**
Kvarstår antal disp. tjg dagar	***214***	***260***	***247***
Tjg timmar	1 712	2 080	1 976

[1] Övningsuppehåll (skördeledighet) om 14 dagar inräknat.

Tabell 12 b.

Jämförelse mellan nuvarande gruppchefsutbildning (9 mån.), 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens förslag i fråga om antal effektiva timmar samt totalt timantal för första tjänstgöringen.

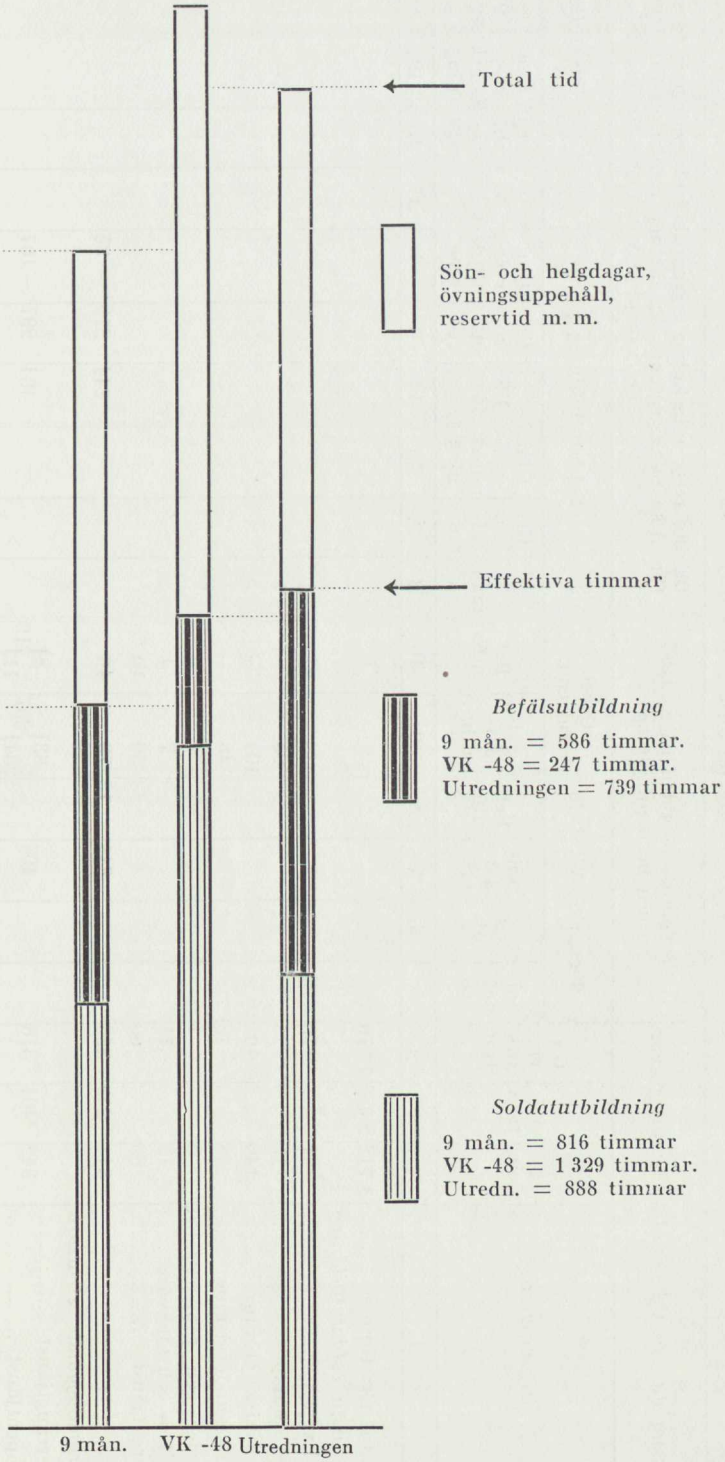

Tabell 12 c.

Jämförelse beträffande den effektiva tidens fördelning på utbildningsgrenar ifråga om gruppchefsutbildningen vid nuvarande utbildning samt 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens förslag.

(Tiderna avse skyttegruppchef.)

Sammanlagd tid för olika övningsgrenar				Fördelning av tiden på soldat- och befälsutbildning						Ökning resp. minskning i gruppchefsutredningens förslag av tiden för olika övningsgrenar och ämnen i relation till 9 mån och 1948 års värnpliktskommittés förslag											
				9 mån		VK 1948		Grpch. utredn.		Soldatutbildning						Befälsutbildning					
Övningsgren	9 mån	VK 1948	Grp ch. utredn.	Soldatutb.	Bef. utb.	Soldatutb.	Bef. utb.	Soldatutb.	Bef. utb.	9 mån.	Grp ch. utredn.	Ökn. resp. minskning	VK 1948	Grp ch. utred.	Ökn. resp. minskning	9 mån.	Grp ch. utredn.	Ökn. resp. minskning	VK 1948	Grp ch. utredn.	Ökn. resp. minskning
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Antal tjg. timmar	**1 712**	**2 080**	**1 976**																		
Allmän soldatutbildning																					
Exercis	41		70					43	27												
Närkamp	15		25					25	—												
Fysisk träning	140		104					104	—												
Soldatundervisning	48		48					48	—												
Order och rapporttjänst	5		7					2	5												
Hälso- och sjukvård	12		11					7	4												
Inre tjänst	83		60					50	10												
	344	**259**	**325**			**244**	**15**	**279**	**46**				**244**	**279**	[4] **+ 35**				**15**	**46**	**+ 31**
Grundläggande stridsutb.																					
Terrängtjänst	342	[1]404	316			404		63 } 297	8 } 19				404	297	—107				—	19	+ 19
Vapentjänst								234	11												
Underrättelsetjänst	27	59	68			36	23	—	68				36	—	— 36				23	68	+ 45
Skydd	82	130	123			84	46	48	75				84	48	— 36				46	75	+ 29
Samband	4	15	2			10	5	—	2				10	—	— 10				5	2	— 3
Fältarbeten	66	139	194			113	[5] 26	108	86				113	108	— 5				26	86	+ 60

Marsch och transport ...	46	51	51			48	3	24	27				48	24	— 24				3	27	+ 24
Förläggning	10	24	19			23	1	7	12				23	7	— 16				1	12	+ 11
Strid	352	459	520			359	100	120	400				359	120	—239				100	400	+300
Underhållstjänst	12	8	9			8	—	5	4				8	5	— 3				0	4	+ 4
Reglementskunskap	—	28	—			—	28	—	—				—	—	—				28	0	— 28
	941	**1 317**	**1 302**			**1 085**	**232**	**609**	**693**				**1 085**	**609**	**—476**				**232**	**693**	**+461**
Grundläggande vinterutb.	47																				
Till förbandschefens förfogande	70																				
S:a eff. tim.	**1 402**	**1 576**	**1 627**	[3]**816**	[3]**586**	**1 329**	**247**	**888**	**739**	[3]**816**	**888**	**+ 72**	**1 329**	**888**	**—441**	[3]**586**	**739**	**+153**	**247**	**739**	**+492**
Reservtid	310	[2]504	349																		
S:a tjänstg. tim.	**1 712**	**2 080**	**1 976**																		
(För all tjänstgöring disponibel tid sedan söndagar, helgdagar, övningsuppehåll m. m frånräknats).																					

[1] Enligt nuvarande system för ämnesindelning ingår spräng- och mintjänsten i övningsgrenen »Fältarbeten». För att möjliggöra en jämförelse ha 106 timmar överflyttats från övningsgrenen »Grundläggande stridsutbildning» enär de enligt 1948 års värnpliktskommittés timplaner åtminstone i huvudsak torde avsetts för spräng- och mintjänst. — [2] Motsvarar 24 % reservtid, i vilken tid inre tjänst ingår. [3] Timantalet erhållet efter studium av förbandens utbildningsprogram och planer. I nuv. best. i SU Vpl har icke någon fördelning av tiden på soldat- och befälsutbildning gjorts. — [4] Ökningen beroende på att gruppch.-utredningen i allm. soldatutbildning inräknat huvuddelen av inre tjänst. Utredningen är nämligen av den uppfattningen, att »inre tjänst» är en ingalunda oviktig del av den militära utbildningen. — [5] Därav 23 timmar överflyttade från »Grundläggande stridsutbildning» av i not 1 angivet skäl.

lång. En anmärkningsvärt hög procentsiffra vid beräkning av reservtid synes dessutom ha medverkat till att skillnaden mellan tjänstgöringstid och effektiv tid blivit så stor, som fallet nu är.

Utredningen har ansett det angeläget att söka nedbringa skillnaden mellan kalendermässig tid och effektiv utbildningstid och har därför, såsom redan omnämnts, föreslagit, att tjänstgöringstiden inpassas så, att påskhelgen aldrig infaller under densamma. Vad beträffar beräkning av behövlig reservtid har utredningen för sin del funnit riktigt att räkna med ungefärligen samma procentuella belastning, som i nu gällande SU Vpl bedömes vara rimlig, nämligen ca 18 %.

Kap. 2. Jämförelse beträffande tidens fördelning på vissa övningsgrenar under första tjänstgöringen

Beträffande detta kapitel hänvisas till tabellerna 12 c och 13 a—13 b.

Till »*Allmän soldatutbildning*» har värnpliktskommittén anslagit 244 timmar för soldat- och 15 timmar för befälsutbildning.

Utredningen anser, att ett antal av 244 timmar — i vilken tid värnpliktskommittén icke inräknat huvuddelen av inre tjänst — skall i stort sett vara tillräckligt för den enskilda utbildningen i olika ämnen. Utredningen inräknar för sin del i likhet med vad som nu sker den inre tjänsten i tiden för allmän soldatutbildning.

Däremot anser utredningen,på sätt framgår av tabell 12 c, att de till befälsutbildning anslagna 15 timmarna icke äro tillräckliga.

I det i den allmänna soldatutbildningen ingående ämnet exercis meddelas befälseleven grunderna för befälsföringen främst genom pass, omfattande enkla exercisdetaljer, som eleverna själva få leda och öva med sina kamrater som trupp. Enbart till dessa övningspass har utredningen ansett erforderlig en i det närmaste dubbelt så lång tid, som värnpliktskommittén anslagit totalt till befälsutbildning för olika ämnen inom denna övningsgren.

I »*Grundläggande stridsutbildning*» har värnpliktskommittén för enskild utbildning anslagit 404 timmar (tiden för spräng- och minutbildning frånräknad och infogad i ämnet »*Fältarbeten*»), vilken tid med 88 timmar överstiger utredningens förslag. Även om dessa 404 timmar reduceras med den tid, som anslagits till utbildning i pansarförstöring, vilken övningsdetalj icke längre anses böra göras till föremål för särskild övning, blir skillnaden i antal timmar ändå avsevärd.

Utredningen har funnit, att denna tidsskillnad väsentligen hänför sig till det i »Grundläggande stridsutbildning» ingående ämnet »*Vapentjänst*», i vilket värnpliktskommittén bland annat inrymt fullständig utbildning med såväl kulsprutepistol som automatgevär.

Utredningen vill i anslutning härtill framföra följande synpunkter.

Jämförelse beträffande effektiva timmars fördelning på olika utbildningsgrenar i 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens förslag.

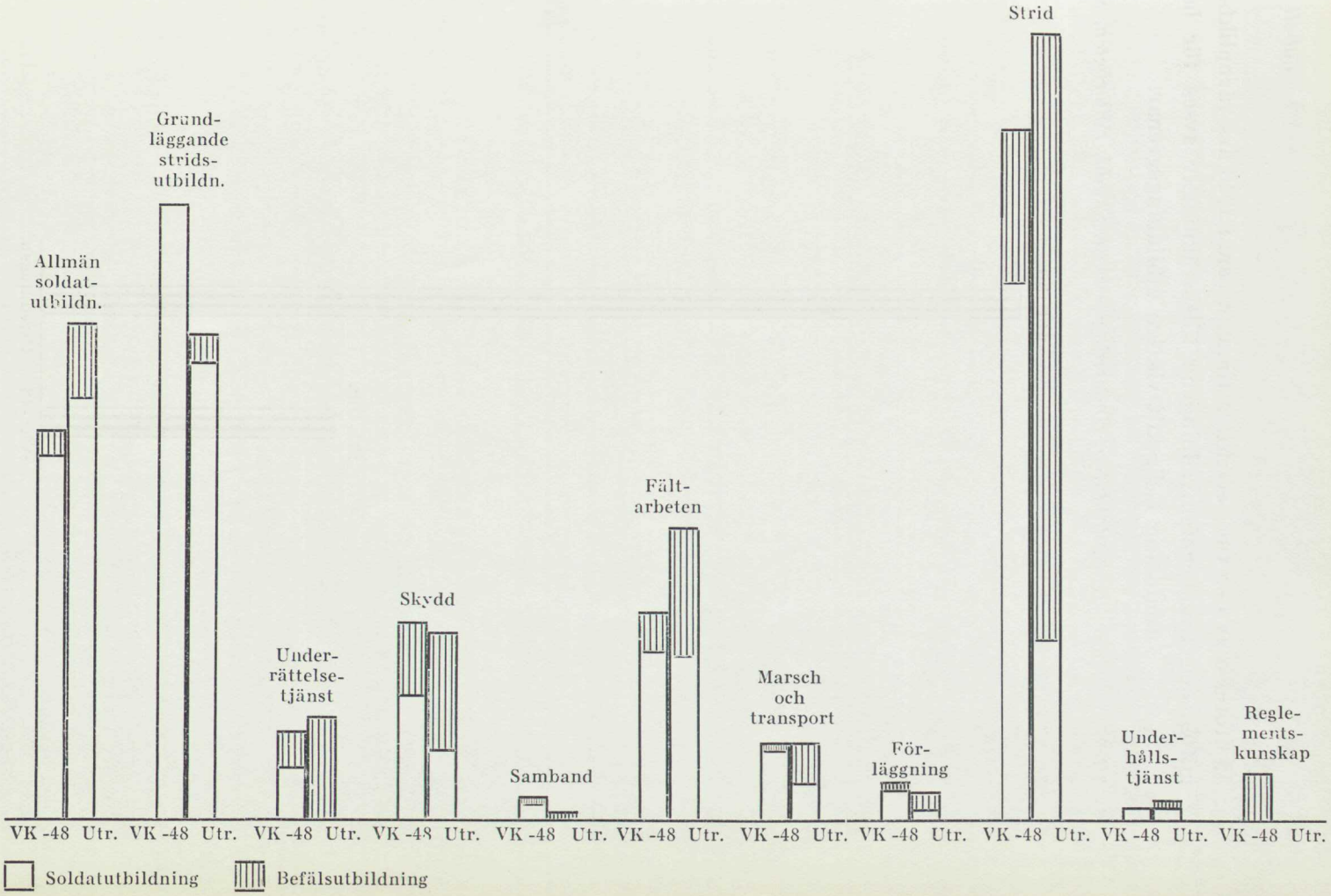

Tabell 13 b.

Jämförelse av den tid i effektiva timmar, som i 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens tidsberäkningar avses för befälsutbildning i särskilt viktiga utbildningsgrenar.

(Grundläggande stridsutbildning, Underrättelsetjänst, Skydd, Fältarbeten, Strid).

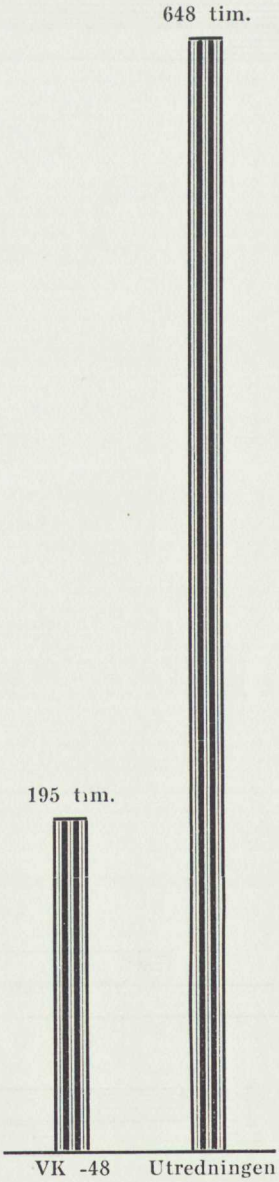

Av den värnpliktige gruppchefseleven kräves att han har god färdighet med sitt personliga vapen d. v. s. kulsprutepistolen. Utredningen anser, att befälseleverna efter materielkännedom och förberedande skjututbildning i 6 pass (21 timmar), skolskjutning i 10 pass (30 timmar) och fältskjutning i 15 pass (36 timmar) erhållit den snabbhet och säkerhet i vapnets handhavande, som erfordras för att de skola vara väl förberedda för nästa led i skjututbildningen d. v. s. stridsskjutning enskilt och i förband. Den sammanlagda tiden för att uppnå »god färdighet» med förstahandsvapnet — kulsprutepistolen — blir alltså 87 timmar, innan den egentliga tillämpningen börjar.

För att med automatgeväret uppnå samma personliga färdighet som med kulsprutepistolen torde minst lika lång tid — eller omkring 90 timmar — krävas.

För utbildningen med båda vapnen har värnpliktskommittén beräknat 180 timmar, vilket torde innebära omkring 90 timmar för vartdera vapnet.

Utredningen har under sina överväganden kommit till den uppfattningen, att högt uppdriven teknisk skicklighet på andra vapen än förstahandsvapnet visserligen är ett önskemål men att detsamma icke bör tillmätas avgörande betydelse, då det gäller att med hänsynstagande till samtliga i gruppchefsutbildningen ingående övningsgrenar skapa krigsplaceringsbara gruppchefer.

Utredningen vill därför förorda, att gruppchefseleverna under första tjänstgöringen erhålla en utbildning motsvarande »god färdighet» med endast kulsprutepistolen.

Beträffande andra eldhandvapen har det emellertid för utredningen framstått såsom ett ofrånkomligt krav, att skyttegruppchefen besitter tillräcklig kännedom om plutonens övriga vapen — främst automatgeväret och kulsprutegeväret — för att personligen kunna handhava desamma. Men framför allt är en tillräcklig kunskap om vapnens skjutegenskaper och därav betingade möjligheter till eldverkan ett grundvillkor för gruppchefens förmåga att rätt utnyttja dessa vapen under strid.

Efter materielkännedom och förberedande skjutning i 30, skolskjutning i 20 och fältskjutning i 18 timmar — sammanlagt för båda vapnen — torde ovan angivet utbildningsmål kunna nås.

Av skäl, som närmare anförts å sid. 16 har utredningen funnit det nödvändigt, att gruppchefseleverna förutom utbildning i ovan angivna eldhandvapen erhålla viss utbildning med kulspruta i 14 samt med vid skytteinfanteriet förekommande närpansarvärnsvapen i 12 timmar.

Utredningen vill alltså såsom sin uppfattning framhålla, att en utbildningstid i grundläggande skjututbildning med kulsprutepistol, automatgevär, kulsprutegevär jämte kulspruta och närpansarvärnsvapen av 181 timmar, vilket med 30 timmar understiger värnpliktskommitténs förslag för utbildning med enbart eldhandvapen, är tillräcklig för att ge skytte-

gruppchefen erforderlig kunskap och färdighet för hans truppföring i fält.

För ämnet »*Underrättelsetjänst*» har värnpliktskommittén beräknat en tid av sammanlagt 59 timmar, varav 23 till befälsutbildning.

Utredningen anser emellertid, att denna uppdelning på befäls- och enskild utbildning bör av följande motiv få en helt annan avvägning.

Gruppchefsutbildning i underrättelsetjänst, vilken företrädesvis bör omfatta tjänsten vid spaningspatrull, är enligt utredningens uppfattning vid sidan av grupps stormning det svåraste utbildningsområdet.

En spaningspatrull, vars verksamhet till större delen måste förläggas till av fienden behärskat område, blir nämligen i samband med lösandet av sin spaningsuppgift ofta ställd inför sådana situationer, som uppstå under övriga patrullers verksamhet överhuvudtaget. Den kan tvingas till anfall liksom förpatrullen, stridspatrullen; till fördröjande strid liksom efterpatrullen, posteringen; till eldöverfall eller annan störningsverksamhet liksom patruller under det fria kriget.

För att betingelserna skola vara så gynnsamma som möjligt för denna utbildning bör den förläggas till så sen tidpunkt under första tjänstgöringen, att den kommer åtminstone efter huvuddelen av befälsutbildningen i skydd under marsch och vila samt strid.

Med en till förslagsvis under senare delen av 3. skedet förlagd utbildning i spaningstjänst vinnes, att gruppchefseleverna vid denna tidpunkt redan erhållit dels en åtminstone grundläggande befälsutbildning i patrulls strid såväl under skydd som under gruppering, dels ock förvärvat färdighet i enskild utbildning beträffande patrullkarls, sambandskarls och rapportkarls uppträdande. Gruppchefseleverna kunna sålunda vid denna tidpunkt icke blott såsom patrullchefer någorlunda behärska stridstekniken inom patrull utan äga dessutom sådan personlig färdighet i patrullkarls uppträdande, att någon speciell utbildning i enskild soldatmässig färdighet inom spaningspatrull icke kan anses erforderlig. Mot slutet av 3. skedet har dessutom viss utbildning i kompaniets och eventuellt även bataljonens gruppering ägt rum. Gruppchefseleverna ha härvid erhållit viss kunskap om hur ett större förband bör principiellt grupperas, vilket måste anses vara av stort värde såsom förberedelse till utbildningen i spaningstjänst.

Utredningen är därför av den uppfattningen, att under i det föregående angivna betingelser ett så gynnsamt utgångsläge skall ha vunnits för utbildningen i underrättelsetjänst, att denna övningsgren kan genomföras uteslutande såsom befälsutbildning samt att gruppchefseleverna på en tid något överstigande värnpliktskommitténs förslag eller 68 timmar kunna erhålla tillräckligt grundlig utbildning för att leda spaningspatrull under olika förhållanden.

Värnpliktskommittén synes för ämnet »*Fältarbeten*» ha avsett en tid av högst 113 timmar för enskild och högst 26 timmar för befälsutbildning.

Utredningen har under sina studier funnit, att spräng- och minutbildningen, som ingår i nämnda ämne, måste avsevärt utökas med avseende på tiden, om gruppcheferna — framför allt då de uppträda såsom patrullchefer — skola kunna bemästra de svårigheter i fält, som den utökade användningen av min- och sprängmedel i modern krigföring medfört.

Eftersom gruppcheferna i många lägen tilldelas spräng- och minmateriel för sin stridsverksamhet, måste de utöver fullständig teknisk enskild utbildning även erhålla befälsutbildning i dessa ämnen. Följaktligen bör i tiden för »Fältarbeten» även inrymmas tillräcklig utbildning i att leda dylik verksamhet. Utredningen anser därför, att en tillräcklig enskild utbildning och befälsutbildning i fältarbeten kräva 108 respektive 86 timmar eller sammanlagt 194 timmar.

Utredningen har i likhet med värnpliktskommittén avdelat mesta möjliga tid till den egentliga stridsutbildningen. Beträffande *tidens uppdelning på soldat- och befälsutbildning* har emellertid utredningen en från kommittén avvikande uppfattning.

Värnpliktskommittén har för *enskild utbildning* beräknat en tid av 359 timmar och för befälsutbildning 100 timmar. Motsvarande tid i utredningens förslag är 120 respektive 400 timmar. Kommitténs motiv för sin 359 timmars enskilda utbildning i strid synes ha varit uppfattningen, att gruppchefseleverna böra erhålla sådan personlig färdighet i soldatmässigt uppträdande i förband, att de med säkerhet i detta avseende bli soldaterna i gruppen överlägsna. Detta har av kommittén ansetts vara ett väsentligt villkor för deras befälsutövning i fält.

Utredningen kan icke biträda den åsikten, att så lång tid, som värnpliktskommittén avsett för enskild stridsutbildning i förband, erfordras för att skapa denna överlägsenhet.

Utredningen har under sina studier funnit, att de värnpliktiga gruppcheferna, trots den för dem i jämförelse med vanliga värnpliktiga avsevärt reducerade tiden till enskild utbildning i strid, i allmänhet minst lika bra behärskat stridsteknikens enskildheter.

Dessutom hävdar utredningen den uppfattningen, att den enskilda utbildningen i förband för gruppchefselever kan inskränkas till några få övningar. Övrig soldatmässig färdighet i förband kan enligt utredningen bibringas befälseleverna under den skolmässiga delen av befälsutbildningen, då de i stor utsträckning få uppträda såsom trupp.

Utredningen anser därför, att gruppchefselevernas stridsutbildning efter erforderlig träning i den enskilde soldatens stridsteknik och efter ett begränsat antal övningar såsom soldater i förband bör under återstående tid koncentreras på *befälsutbildningen*.

Värnpliktskommittén har i sin timplan beräknat 28 timmar till »*Reglementskunskap*», under det att utredningen icke avsett någon särskild tid för detta ämne. Utredningen är nämligen av den uppfattningen, att er-

forderlig reglementskunskap hänger så nära samman med utbildningen i terrängen att detta ämne icke bör betraktas eller behandlas såsom fristående utan såsom en del av den praktiska tjänsten. Erforderlig teoretisk utbildning bör därför i allmänhet såsom nu sker bibringas eleverna under korta moment i direkt anslutning till de praktiska övningarna. Utredningen anser därför, att reglementskunskap bör ingå i den tid, som anslås till de praktiska utbildningsgrenarna.

Kap. 3. Synpunkter beträffande den disponibla tidens fördelning på soldat- respektive befälsutbildning

Såsom framgår av tabell 12 c har värnpliktskommittén beräknat sammanlagt 1 329 timmar till enskild och 247 timmar till befälsutbildning. Utredningen avser för motsvarande ändamål 888 respektive 739 timmar.

Såsom motiv för denna från värnpliktskommitténs förslag avsevärt avvikande tidsfördelning vill utredningen framhålla följande.

Värnpliktskommitténs stora övervikt i tid för soldatutbildning torde otvivelaktigt medföra, att gruppchefseleverna i soldatmässigt uppträdande bli klart överlägsna övriga värnpliktiga. De komma sålunda i detta avseende att bli föregångsmän inom sina grupper.

Däremot ställer utredningen i starkt tvivelsmål, huruvida av värnpliktskommittén till befälsutbildning avsedda 247 timmar verkligen kunna ge erforderlig rutin i truppföring för att motsvara de krav, som värnpliktskommittén uppställt.

Utredningen har beträffande avvägningen av tiden mellan soldat- och befälsutbildning kommit till den uppfattningen, att utbildningen i personlig färdighet måste göras så grundlig, att gruppchefseleven erhåller en minst lika god utbildning som övriga värnpliktiga. Om gruppchefseleven därutöver skall bibringas en klar överlägsenhet i soldatfärdigheter, måste detta ske till förfång för övrig utbildning d. v. s. befälsutbildningen.

Det är alltså enligt utredningens uppfattning icke möjligt att inom rimlig tidsram ge gruppchefseleverna både en omfattande enskild utbildning motsvarande värnpliktskommitténs krav och en fullgod befälsutbildning.

Utredningen anser icke heller, att särskild tid för utbildning till föregångsman är nödvändig. En gruppchef gör sig gällande såsom ledare i större utsträckning, om han behärskar truppföringen i grupp än om hans förmåga inskränker sig till att i huvudsak omfatta enbart viss överlägsenhet i tekniskt handhavande av t. ex. vapen.

Utredningen har fått denna uppfattning bestyrkt genom samtal med såväl värnpliktiga i allmänhet som gruppchefer.

De värnpliktiga ha sålunda betonat vikten av att de måste känna förtroende för sina gruppchefers förmåga att leda dem på stridsfältet. De värn-

pliktiga gruppcheferna ha ofta medgivit, att deras begränsade förmåga i truppföring gjort dem osäkra vid utövandet av sitt befäl. Icke i något fall har svag personlig färdighet angivits såsom orsak till bristande förtroende för gruppcheferna från de värnpliktigas sida. Endast i undantagsfall ha gruppcheferna själva angivit denna omständighet såsom orsak till svårigheter i befälsutövningen.

Utredningen har likaledes under sina studier av 9-månadersutbildningen funnit, att gruppcheferna trots en i jämförelse med värnpliktiga i allmänhet avsevärt reducerad tid för ren soldatutbildning visat sig vara väl så goda som övriga värnpliktiga i detta avseende.

Det kan i detta sammanhang vara av särskilt intresse att återge vissa erfarenheter, vilka gjorts inom amerikanska armén och som i denna avvägningsfråga bestyrka den principiella inställning, som utredningen förvärvat genom egna studier och undersökningar i samband med övningar av olika slag vid svenska förband.

Under sitt studiebesök i USA sammanträffade utredningen med officerare och underofficerare ur olika truppslag inom amerikanska armén, vilka aktivt deltagit på skilda fronter i såväl andra världskriget som Koreakriget. Samtliga ville med skärpa framhålla vikten av att även ledarna för de minsta militära stridsenheterna vore tillräckligt kvalificerade för sina uppgifter för att självständigt kunna fatta beslut i oväntade situationer och utöva ledarskap över soldater på slagfältet. Tekniska färdigheter ansågos vara av sekundär betydelse i detta sammanhang. Detta hade gång på gång bekräftats särskilt under striderna i Korea, där kampen i synnerhet under de första månaderna måst föras i småförband längs stora fronter. Striderna hade härvid ofta blivit synnerligen förlustbringande icke minst beroende på bristande kvalifikationer i ledarförmåga hos det lägre befälet.

Befälsutbildningen inom amerikanska armén har, bland annat på grund av dessa krigserfarenheter, givits en speciell prägel. Utbildningen bedrives med särskild vikt vid att från början lära befälseleverna hur de skola uppträda som ledare. Sedan de till befäl utvalda värnpliktiga tillsammans med övriga fullgjort 16 veckors grundläggande soldatutbildning, sammanföras de till befälsskola under 8 veckor. De tre sista veckorna i befälsskolan fullgöras såsom trupptjänstgöring, varvid eleverna få tjänstgöra såsom biträdande instruktörer och truppförare. Denna del av utbildningen anses vara av mycket stort värde för utvecklingen av befälsegenskaper, särskilt i vad avser sättet att behandla trupp. Efter denna trupptjänstgöring sammandragas vissa av befälseleverna återigen till utbildning vid särskilda befälsskolor.

I skolornas utbildningsprogram har stort utrymme beretts för att genom teoretisk och praktisk undervisning ytterligare fördjupa elevernas kunskaper i vad som fordras av dem såsom ledare. Denna del av befäls-

utbildningen har ett värdefullt stöd i ett flertal instruktioner och anvisningar, vilka klart och enkelt belysa med befälsutövningen sammanhängande problem.

Sina synpunkter i fråga om *avvägningen av tidens fördelning mellan soldat- och befälsutbildning* vill utredningen sammanfatta sålunda.

För soldatutbildningen bör anslås så lång tid, att gruppchefselevernas personliga färdighet uppnår minst paritet med de värnpliktigas i allmänhet. All tillgänglig tid därutöver bör ägnas åt att bibringa eleverna största möjliga förmåga i befälsrutin och taktiskt omdöme.

Utredningen har under sitt studium av 9-månadersutbildningen funnit, att en för gruppchefer anslagen tid för enskild utbildning av 816 timmar med undantag av viss utbildning i bl. a. spräng- och mintjänst givit en tillräcklig soldatmässig utbildning. Efter ett tillskott av 72 timmar torde även förekommande brister i sistnämnda hänseenden kunna hävas. Ett timantal av (816+72=)888 timmar torde därför kunna anses vara tillräckligt för gruppchefselevernas soldatutbildning.

Utredningen anser att övrig tid — 739 timmar — vilken med 492 timmar överstiger den tid, som värnpliktskommittén avsett för befälsutbildning, är tillräcklig för att under i övrigt gynnsamma utbildningsbetingelser skapa vid första tjänstgöringens slut krigsplaceringsbara gruppchefer (se även tabell 12 b).

Kap. 4. Jämförelse mellan total och effektiv tjänstgöringstid

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har utredningen kunnat konstatera, att 1948 års värnpliktskommitté för första tjänstgöringen beräknat som erforderligt en tid av 1 576 effektiva timmar för att åstadkomma en något så när användbar gruppchef. Någon tid utöver tre repetitionsövningar för att under hela tjänstgöringstiden vidmakthålla befälsrutinen har kommittén icke föreslagit.

Utredningen har vid sina överväganden och studier särskilt i samband med de krigsförbandsvisa repetitionsövningarna, beträffande vilka närmare redogörelse lämnas i annat sammanhang, kommit till den uppfattningen, att den av utredningen föreslagna tiden om 1 627 effektiva timmar kan anses göra gruppchefen krigsplaceringsbar vid första tjänstgöringens slut. Utredningen är av den bestämda åsikten, att särskilda åtgärder måste vidtagas för att gruppchefselevens truppföringsförmåga skall kunna bibehållas under hela tjänstgöringstiden. De tre repetitionsövningarna om vardera 30 dagar anser utredningen nämligen icke vara tillräckliga härför. Utredningen har därför förordat, att den befälsövning om 10 dagar närmast före varje repetitionsövning, som försöksvis tillämpats vid under år 1951 inkallade krigsförband, skall göras permanent.

Tabell 14.

Jämförelse mellan 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens beräkningar beträffande total och effektiv tjänstgöringstid.

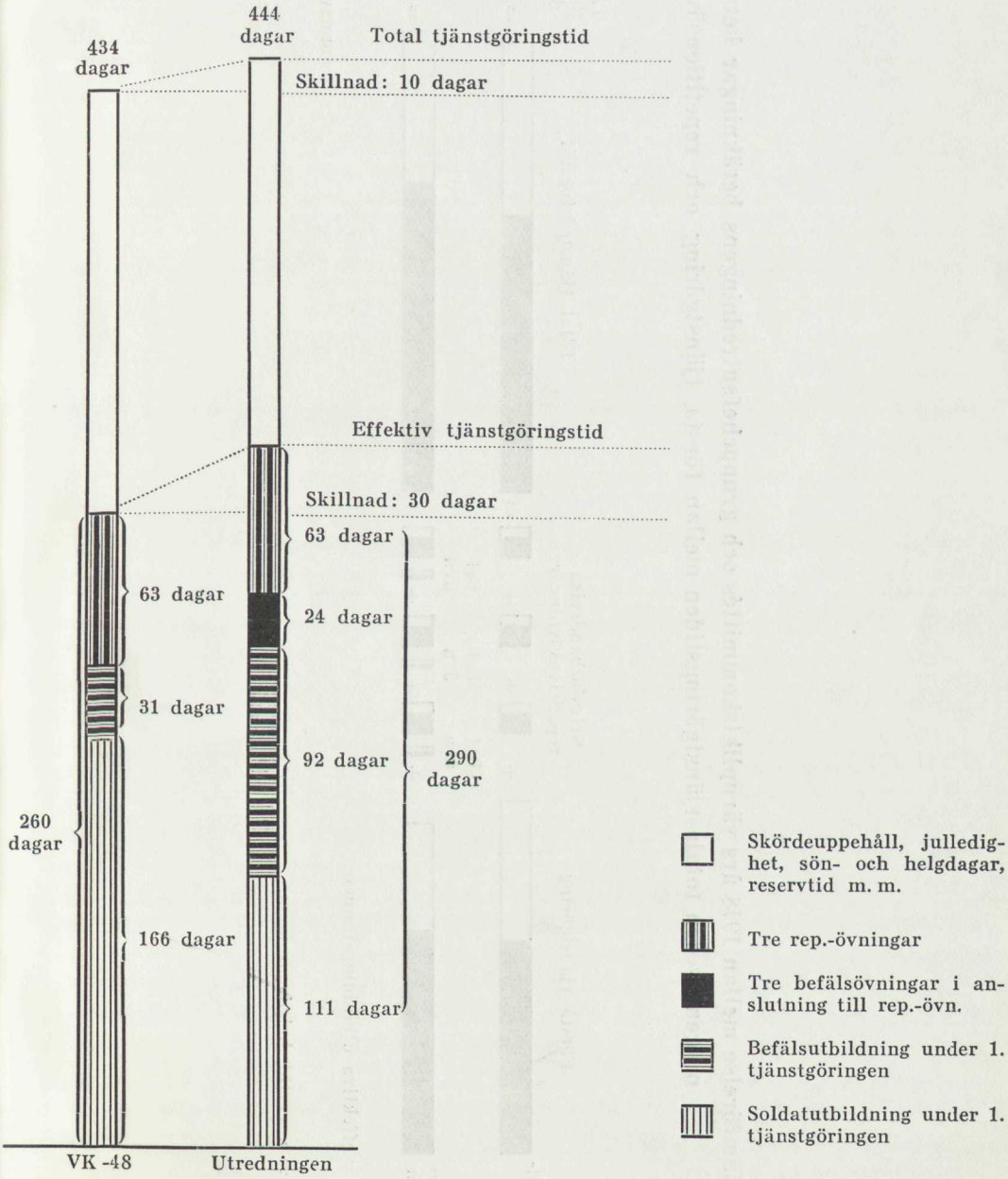

Tabell 15.

Jämförelse mellan 1948 års värnpliktskommittés och gruppchefsutredningens beräkningar beträffande fördelningen av den totala tjänstgöringstiden mellan första tjänstgöring och repetitionsövningar.

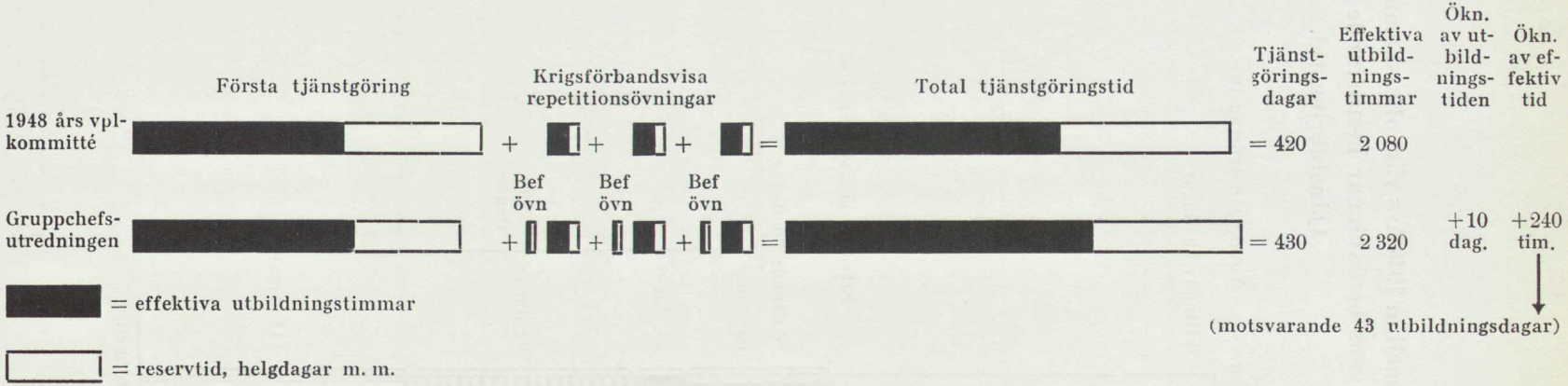

Utredningen har slutligen i tabellerna 14 och 15 gjort en jämförelse mellan de båda förslagen, i vad avser förhållandet mellan total tjänstgöringstid och effektiv utbildningstid. Av dessa framgår bl. a., att den av utredningen föreslagna totala tjänstgöringstiden överstiger värnpliktskommitténs med 10 dagar men ger jämförd med värnpliktskommitténs en ökad effekt av 30 dagar, vilket motsvarar 43 tjänstgöringsdagar. (43 dagar — 6 söndagar = 37 vardagar; 37 × 8 = 296 timmar. Avgår reservtid 18 % = 53 timmar. Effektiva timmar 296 — 53 = 243 eller 30 effektiva dagar.)

Kostnadsberäkningar

Utredningen har verkställt följande beräkning av de merkostnader, som ett genomförande av utredningens förslag skulle komma att medföra.

A. Antalet tjänstgöringsdagar

Den manskapsstyrka, som ligger till grund för beräkningen av antalet tjänstgöringsdagar, förutsättes komma att för budgetåret 1952/53 uppgå till 29.500 man med uppskattad fördelning enligt följande:

Till underofficersutbildning uttagna	2.650
Till underbefälsutbildning uttagna (gruppchefer)	7.600
Ekonomivärnpliktiga	2.550
Värnpliktiga i övrigt	16.700

Enligt utredningens förslag avses tjänstgöringstiden skola ökas med 40 dagar för till underbefälsutbildning uttagna värnpliktiga samt med 20 dagar för ekonomivärnpliktiga och värnpliktiga i övrigt. Ökningen av antalet tjänstgöringsdagar skulle alltså bli

för till underbefälsutbildning uttagna värnpliktiga (7.600×40 =)	304.000
för ekonomivärnpliktiga (2.550×20 =)	51.000
för värnpliktiga i övrigt (16.700×20 =)	334.000

B. Kostnader

1. *Merkostnader i anledning av ökat antal tjänstgöringsdagar.*

Följande delposter förutsättas ingå i dagskostnadsbeloppet för en värnpliktig med nedan angivna belopp:

	Kronor
Penningbidrag	1:50
Familjebidrag	0:65
Sjukvård	0:08
Reseersättningar	0:39
Mathållning	2:45
Beklädnad	1:70
Inventarier	0:17
Tvätt	0:18
Övningar	2:50
Anskaffning av tygmateriel (övningsammunition)	2:57
Underhåll av tygmateriel	4:62
Summa kronor	16:81

För ekonomivärnpliktiga torde i förevarande sammanhang böra räknas med ett något högre penningbidrag eller 2 kronor per dag, enär de fullgöra hela dem åliggande tjänstgöringsskyldighet i en följd. Däremot torde för dessa värnpliktiga vad beträffar övningar samt anskaffning och underhåll av tygmateriel kostnaderna böra uppskattas till 2: 08 kronor per dag. För denna kategori värnpliktiga blir dagskostnadsbeloppet således (16: 81 + 0: 50—2: 50—2: 57—4: 62+2: 08 =) 9: 70 kronor.

Kostnaderna för ökat antal tjänstgöringsdagar bli alltså

a) värnpliktiga, med undantag av ekonomivärnpliktiga, (638.000×16: 81 =) 10.724.780

b) ekonomivärnpliktiga (51.000×9: 70 =) 494.700

Summa kronor 11.219.480

2. *Utbildningsammunition.*

Utredningen har i det föregående räknat med att skyttegruppcheferna vid infanteriet, kavalleriet och pansarinfanteriet, uppskattningsvis c:a 1.100 man, skola erhålla viss utbildning med närpansarvärnsvapen. Denna utbildning beräknas draga en kostnad av 200 kronor per man och utbildningsår. Kostnadsökningen i fråga om utbildningsammunition skulle alltså uppgå till (1.100×200 =) 220.000 kronor.

3. *Befordran.*

Enligt utredningens förslag skola de till underbefälsutbildning uttagna värnpliktiga, vilka godkänts i den sammanhållna gruppchefsskolan, förordnas till vicekorpraler vid denna skolas avslutande. Den tid, under vilken vederbörande komma att vara förordnade som vicekorpraler, kan variera något beroende på dagen för inryckningen till första tjänstgöringen.

Erfarenhetsmässigt beräknas att av förenämnda 7.600 till underbefälsutbildning uttagna värnpliktiga 6.900 man komma att erhålla godkännande vitsord för förordnande till vicekorpraler.

Med utgångspunkt från dels att antalet härav berörda värnpliktiga utgör 6.900 man dels att tidigareläggande av förordnandet till vicekorpral omfattar 91 dagar, dels ock att penningbidraget för nämnda antal dagar ökas med 50 öre skulle utredningens förslag beträffande befordran medföra en kostnadsökning av (6.900×91×0: 50 =) 313.950 kronor eller, i avrundat tal, 314.000 kronor.

4. *Premier.*

a) Premie å 200 kronor till c:a 6.900 till underbefälsutbildning uttagna värnpliktiga (200×6.900 =) 1.380.000

b) Premie å 100 kronor till c:a 3.000 föregångsmän, som genomgått utbildning till gruppchefs ställföreträdare (100×3.000 =) 300.000

Summa kronor 1.680.000

5. *Böcker.*

Utredningen har föreslagit, att handboken »Soldaten i fält» även skall tilldelas de värnpliktiga i allmänhet att av dem behållas efter första tjänstgöringens slut. Kostnaderna härför beräknas uppgå till c:a 40.000 kronor pr år.

C. Sammanställning

I. Ökade kostnader för förbättring av *gruppchefsutbildningen*		
a) Förlängd tjänstgöringstid	5.110.240	
b) Utbildningsammunition	220.000	
c) Befordran	314.000	
d) Premier	1.680.000	7.324.240
II. Ökade kostnader för förlängd tjänstgöring samt viss förbättring av de materiella utbildningsbetingelserna för *huvuddelen av de värnpliktiga*		
a) Värnpliktiga med undantag av ekonomivärnpliktiga	5.614.540	
b) Ekonomivärnpliktiga	494.700	
c) Böcker	40.000	6.149.240
	Summa kronor	13.473.480

Sammanfattning

Utredningen har utgått från det principiella kravet, att alla värnpliktiga omedelbart efter avslutad första tjänstgöring skola vara krigsplaceringsbara i den befattning, till vilken deras utbildning syftat.

Till utgångspunkt för sina bedömanden rörande gruppchefsutbildningen har utredningen tagit den kunskap, förmåga och färdighet, som *skyttegruppchefen vid infanteriet* måste äga för sin tjänsteutövning i fält. I anslutning härtill har utredningen funnit det vara av väsentlig betydelse, att de värnpliktiga skyttegruppcheferna efter avslutad första tjänstgöring bl. a. kunna föra grupp i fält under strids- och andra förekommande förhållanden, kunna föra patruller av skilda slag samt vara chefer för mindre bevakningsavdelningar om grupps storlek och behärska samtliga i plutonen ingående vapen ävensom ha någon förmåga i att betjäna närpansarvärnsvapen. Utifrån denna målsättning har utredningen ansett sig böra fastställa, om utbildningen av värnpliktiga gruppchefer under de villkor, som varit förhanden utbildningsåret 1950—51, givit godtagbara resultat eller om brister av så allvarlig art kvarstått, att målsättningen icke kunde sägas ha uppnåtts; därefter undersöka — för det fall dylika brister förefunnits — om dessa skulle genom åtgärder av olika slag kunna avhjälpas inom den nuvarande utbildningstidens ram samt, därest så ej vore fallet, precisera den ytterligare tid, som vore oundgängligen nödvändig för att given målsättning skulle kunna uppfyllas.

Utredningen har sökt bedöma, i vad mån gruppchefseleverna vid avslutande av sin tjänstgöring uppfylla i målsättningen angivna krav. Som ledning vid detta bedömande har tjänat egna fortlöpande iakttagelser i samband med såväl den löpande utbildningen under första tjänstgöringen som krigsförbandsvisa övningar och fälttjänstövningar, vidare av utredningen anordnade prov, enquêter med utbildningsbefäl och gruppchefselever samt studium av militärbefälhavarnas och förbandschefernas rapporter. Utredningen har därvid funnit, att de gruppchefselever, som fullgjort 9 månaders utbildning enligt under utbildningsåret 1950—51 tillämpad organisation och använda metoder, i följande avseenden icke nått i det föregående angiven målsättning:

a) ett tillräckligt befälsmedvetande har icke uppnåtts,

b) utbildningen på andrahandsvapen har varit otillräcklig och ofullständig,

c) utbildning med närpansarvärnsvapen har icke ägt rum,

d) utbildningen i spräng- och mintjänst har varit ofullständig,

e) utbildningen i underrättelsetjänst (spaning m. m.) har icke varit tillräcklig,

f) tillräcklig utbildning och rutin i truppföring har icke erhållits.

Utredningen har vid beräkning av den ytterligare utbildningstid, som med den ordning och de metoder som f. n. tillämpas skulle erfordras för att avhjälpa ovan nämnda brister uppskattat den till ca 8 veckor (motsvarande ca 400 utbildningstimmar). (Se Tabell 16).

Då sålunda ett behov av ökad tid för utbildning av värnpliktiga gruppchefer kunnat konstateras skulle frågan bli, på vilket sätt denna tid skulle kunna uttagas. Utredningen har därvid för sin del icke ansett riktigt att, som tidigare skett, föreslå, att gällande utbildningstid direkt utökas med det antal dagar, som bedömts vara erforderligt för att resultatet av en utbildning, som bedrivits under förhandenvarande betingelser och med nuvarande organisation och metoder skulle bliva fullgott. I stället har den ansett, att den utbildning som ägt rum borde göras till föremål för ett inträngande studium i syfte att kunna bedöma, om de mindre tillfredsställande resultaten vore avhängiga av faktorer, som det vore möjligt att *inom den nuvarande utbildningstidens ram* genom åtgärder av olika slag kunna påverka i effektiviserande riktning. Först sedan sådana eventuella åtgärder utformats och verkningarna av desamma bedömts, kunde ställning tagas till frågan, om behov av ytterligare tid därefter kvarstode. Skulle så visa sig vara fallet, måste frågan om tjänstgöringstidens längd bliva föremål för omprövning.

Vid sin undersökning av möjligheterna att inom den nuvarande utbildningstidens ram vinna ytterligare effekt har utredningen funnit, att en rationalisering av den inre tjänsten, främst den del av denna, som äger rum vid veckosluten, skulle medföra en tidsvinst av ca 1 vecka. Härutöver har utredningen kommit till att vissa åtgärder i övrigt kunna vidtagas, innebärande en ökad utbildningseffekt, som skulle medföra en tidsvinst av inemot 2 veckor. Bland dessa åtgärder kunna här följande nämnas:

Införande av särskilda bestämmelser för gruppchefsutbildningen.

Förändrad organisation med avskiljande av gruppchefsutbildningen till särskilda avdelningar och (eller) kompanier.

Upprättande av befälsutbildningsbataljoner.

Utväljande bland värnpliktiga i allmänhet av s. k. föregångsmän och dessas systematiska inpassning i utbildningsorganisationen.

Ökad centralisering milo- eller armévis av gruppchefsutbildningen.

Förbättrad befälstillgång — kvantitativt och kvalitativt — för gruppchefsutbildningen.

Ökad förståelse för nödvändigheten av att åstadkomma de värnpliktigas aktiva medverkan i utbildningsarbetet.

Förbättrad handledning av det aktiva befälet under dess utbildning och trupptjänstgöring.

Införande av speciell handbok i befälsutbildning.

Ändamålsenligare fördelning under utbildningsåret av tiden för spräng- och mintjänst.

Ökat utnyttjande vid befälsutbildningen av sådana anordningar som krigsspelsrum och filmskjutbanor.

Förbättrad boktilldelning.

Införande av speciell lärobok för värnpliktig underbefälsutbildning.

Förbättrad film- och bildbandsundervisning.

Inspelning av kortfilmsserier och uppgörande av bildband, speciellt lämpade för underbefälsutbildningen.

Höjande av utbildarnas tekniska och metodiska förmåga i fråga om användningen av film och bildband.

Ökad ammunitionstilldelning.

Större förståelse för stimulerande åtgärders betydelse genom befordran och premier.

Sammanlagt skulle sålunda *inom den nuvarande utbildningstidens ram kunna med avseende å gruppchefsutbildningen vinnas en ökad effekt motsvarande inemot 3 veckor.*

Genom nu föreslagna åtgärder anser utredningen vidare, att betingelser komma att föreligga för att ett tillräckligt utvecklat befälsmedvetande skall kunna skapas. (Se Tabell 17).

Återstående brister kunna i tid räknas till omkring 5½ veckor (ca 270 utbildningstimmar). De mest tidskrävande av dessa äro förbandsutbildning samt spräng- och mintjänst. Då det gäller förbandsutbildning är att märka, att frågan om en härutinnan förbättrad gruppchefsutbildning är direkt avhängig av den tid, som står till förfogande för utbildningen av de värnpliktiga i allmänhet, enär som utredningen redan framhållit det är av väsentlig betydelse, att gruppchefseleverna under senare delen av sin tjänstgöring få föra befäl över trupp, bestående av vanliga värnpliktiga. Utredningen anser det därför vara nödvändigt att närmare undersöka betingelserna för utbildningen av huvuddelen av de värnpliktiga.

Utredningens undersökningar ha givit vid handen, att med nuvarande betingelser och utbildningstid beträffande de värnpliktiga i allmänhet brister föreligga i vad avser andrahandsvapen, spräng- och mintjänst samt utbildning i högre förband. Bristerna i fråga om andrahandsvapen samt spräng- och mintjänst har utredningen ansett kunna elimineras genom att även för värnpliktiga i allmänhet en effektivisering av inre tjänsten företages och därigenom inemot 50 utbildningstimmar utvinnas ur nuvarande utbildningstid. Däremot har utredningen funnit, att denna tid icke medger genomförande av ett tillräckligt antal övningar i högre förband.

Då alltså ett behov av ytterligare utbildningstid för såväl de värnpliktiga i allmänhet som för gruppchefseleverna visat sig föreligga, har utredningen ansett det nödvändigt att, innan den slutgiltigt föreslår förlängningar av nuvarande tjänstgöringstid, undersöka, vilka möjligheter som finnas att med ytterligare utbildningsuppgifter belasta den nuvarande utbildningsorganisationen. Dessa undersökningar ha givit vid handen, att för huvuddelen av de värnpliktiga ytterligare ca 20 dagars utbildning kan uttagas samt att en mindre del av värnpliktskontingenten kan erhålla 2 à 3 veckors utbildning därutöver.

För att sålunda möjliggöra ett ökat antal nödvändiga övningar i bataljons- och högre förband synes därför en förlängning med 20 dagar av den nuvarande tiden för första tjänstgöring om 270 dagar böra ske. Det må för övrigt här framhållas, att den nuvarande 9-månaderstjänstgöringen omfattar en egentlig övningstid av endast 8⅓ månad, enär från densamma avgår ett uppehåll vid jul- och nyårshelgerna om i regel 17 dagar. Därest tjänstgöringstiden ökas med 20 dagar (ca 135 utbildningstimmar), motsvarande i stort sett nämnda övningsuppehåll, kommer däremot den verkliga tjänstgöringstiden att uppgå till 9 månader. Vid ett eventuellt genomförande av en första tjänstgöring om 290 dagar vill utredningen även förorda att, för att undvika onödig splittring av utbildningen, en dylik tjänstgöringstid alltid inpassas så att utryckning kommer att ske före påsk.

Brister om 135 timmar beträffande förbandsutbildningen bliva genom dessa 20 dagars eller inemot 3 veckors förlängning täckta för alla värnpliktiga och de synas för gruppchefernas del dessutom lämna rum för en viss utbildning med närpansarvärnsvapen. (Se Tabell 18).

De brister, som kvarstå i gruppchefernas utbildning efter genomförandet av hittills föreslagna åtgärder gälla spräng- och mintjänst, innebärande ett behov av ytterligare ca 135 utbildningstimmar eller ca 3 veckors övningstid. Utredningen har då det gäller spräng- och mintjänst funnit det vara av synnerlig vikt, att utbildningen i dessa ämnesgrenar sker så, att i varje detalj, som skall inläras, fullgod färdighet uppnås. Denna synpunkt måste ej minst beaktas, då det gäller befälsutbildning. Då de tidsvinster, som erhållits genom i det föregående föreslagna effektiviseringsåtgärder, tagits i anspråk för eliminerande av andra väsentliga brister, finner utredningen oundgängligen nödvändigt att, för att kunna genomföra en fullgod spräng- och minutbildning, utbildningstiden för gruppchefseleverna utökas med ytterligare 20 dagar utöver den, som föreslagits för värnpliktiga i allmänhet. Härigenom blir återstående brist på 135 utbildningstimmar täckt.

Genom nu redovisade åtgärder synas samtliga konstaterade brister beträffande gruppchefsutbildningen kunna avhjälpas. (Se Tabell 19).

Utredningens undersökningar ha visat, att om föreslagna nya utbildningsuppgifter påläggas utbildningsorganisationen, en *övre* gräns beträffande belastningen uppnås, över vilken man icke kan gå, om icke effekten

av det totala utbildningsresultatet skall äventyras. Ej minst organisationen åliggande uppgifter beträffande krigsförbandsvisa repetitionsövningar och de därmed sammanhängande befälsövningarna måste härvid beaktas. Sistnämnda övningar anser utredningen vara av sådan betydelse för såväl gruppchefer som övrigt värnpliktigt befäl, att de böra göras permanenta.

Ett uppehåll om 1½—2 månaders längd mellan två åldersklassers tjänstgöring måste därför med nuvarande befälskadrar få anses vara nödvändigt med hänsyn till såväl vikten av noggranna förberedelser för den värnpliktiges utbildning som befälets vidareutbildning och ett effektivt utbyte av repetitionsövningarna. Den verksamhet, som under ett dylikt uppehåll bör äga rum, bidrager i hög grad till att höja värnpliktsutbildningens effektivitet och utredningen anser den vara av väsentlig betydelse för resultatet av arméns fredsverksamhet som helhet betraktad.

Sammanfattningsvis vill sålunda utredningen föreslå en värnpliktstjänstgöring av följande omfattning.

Uttagning av värnpliktiga till *underofficers- och officersutbildning* sker enligt nu gällande bestämmelser. Utbildningstiderna för dessa kategorier bli de nu gällande.

Uttagning av *gruppchefer* sker vid inskrivningsförrättningarna enligt nu fastställda principer.

Till underbefälsutbildning (gruppchefsutbildning) uttagna värnpliktiga inrycka till första tjänstgöring i början av maj månad och utrycka efter första tjänstgöringens slut i slutet av mars påföljande år. Första tjänstgöringen, som skall utgöra 310 dagar, vari övningsuppehåll (skördeledighet) om 14 dagar icke är inräknat, inpassas så att utryckningen sker före påskhelgen.

De värnpliktiga gruppchefseleverna förordnas efter godkännande vitsord till värnpliktiga vicekorpraler i anslutning till övningsuppehållets början vid jul och efter godkänd trupptjänstgöring till värnpliktiga korpraler i samband med utryckningen från första tjänstgöringen, varvid de tilldelas en avgångspremie om 200 kronor.

Värnpliktiga i befälsbefattning inkallas till särskild befälsövning under 10 dagar före och i omedelbar anslutning till vardera av de tre under återstående tjänstetid dem författningsenligt åliggande repetitionsövningar.

Huvuddelen av de värnpliktiga inrycka till tjänstgöring i slutet av maj månad och utrycka samtidigt med gruppchefseleverna i slutet av mars månad nästpåföljande år. Första tjänstgöringen skall omfatta 290 dagar, vari övningsuppehåll (skördeledighet) om 14 dagar icke är inräknat.

Utväljande av *föregångsmän* sker bland huvuddelen av de värnpliktiga under den del av första tjänstgöringen, som omfattar tiden intill juluppehållet och till högst det antal, som motsvarar antalet grupper (motsvarande) inom respektive utbildningsenheter.

Utbildningen sker tillsammans med värnpliktiga i allmänhet intill jul-

uppehållet, därefter i sammanhållen befälsskola för utbildning till gruppchefs ställföreträdare.

De till föregångsmän utvalda värnpliktiga förordnas efter godkännande vitsord till värnpliktiga vicekorpraler i anslutning till första tjänstgöringens slut samt tilldelas därvid en avgångspremie om 100 kronor.

Utredningen har gjort vissa jämförelser mellan sitt förslag och 1948 års värnpliktskommittés. Därvid framgår bl. a., att värnpliktskommittén ansåg att gruppchefselevernas första tjänstgöring måste omfatta 330 dagar för att ge dem 1 576 effektiva utbildningstimmar. Utredningen däremot har ansett, att det behövliga antalet utbildningstimmar bör vara 1 627. Genom noggranna undersökningar har utredningen funnit denna tid kunna utvinnas inom en tjänstgöringstid av 310 dagar, vilket alltså innebär att utredningens förslag ger i förhållande till kommittéförslaget ett större antal effektiva utbildningstimmar inom en kortare utbildningstid. Det är därvid att märka, att utredningen beträffande reservtid räknat med samma procentuella belastning, som de ansvariga militära myndigheterna anse vara rimlig.

Tabell 16.

Skyttegruppchef efter avslutad 1. tjänstgöring

(270 dagar), utbildad enligt under utbildningsåret 1950—51 tillämpad organisation och använda metoder.

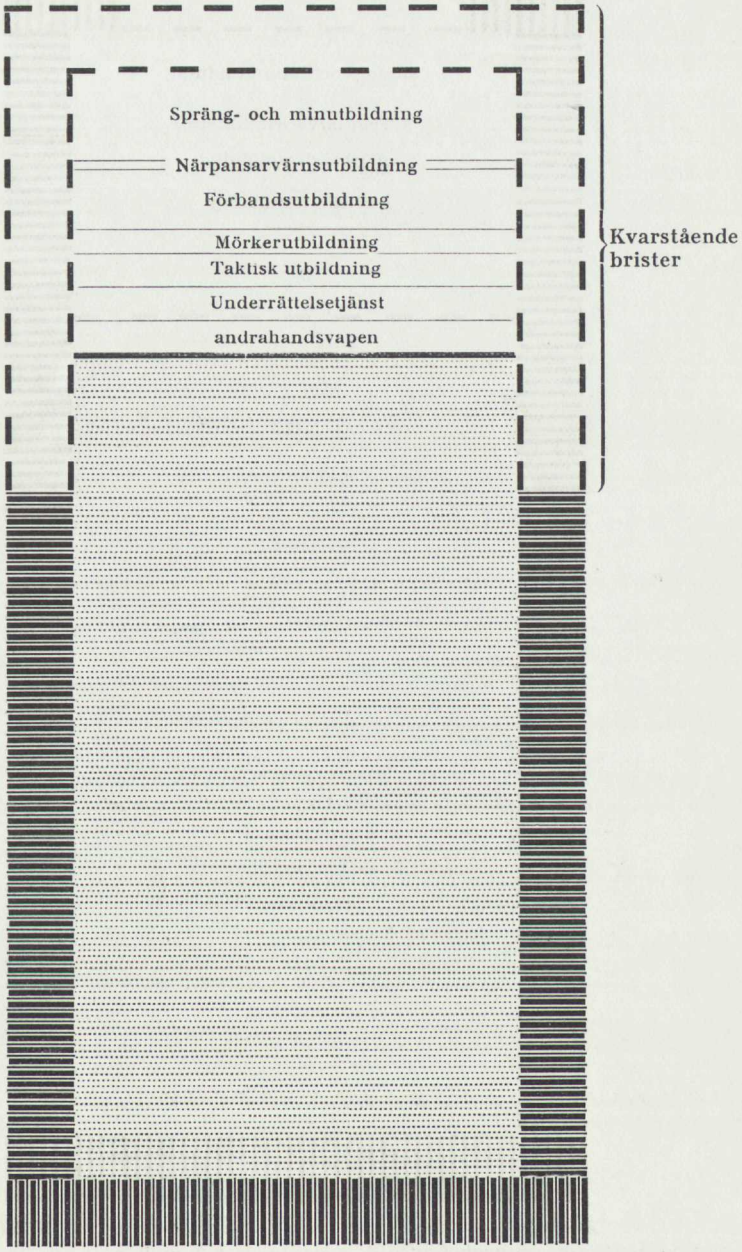

= enskild soldatmässig färdighet + truppföringsförmåga

= allmän befälsförmåga (befälsmedvetande)

= brister

Tabell 17.

Hur kvarstående brister avses skola elimineras.

a) Åtgärder inom den nuvarande utbildningstidens ram.

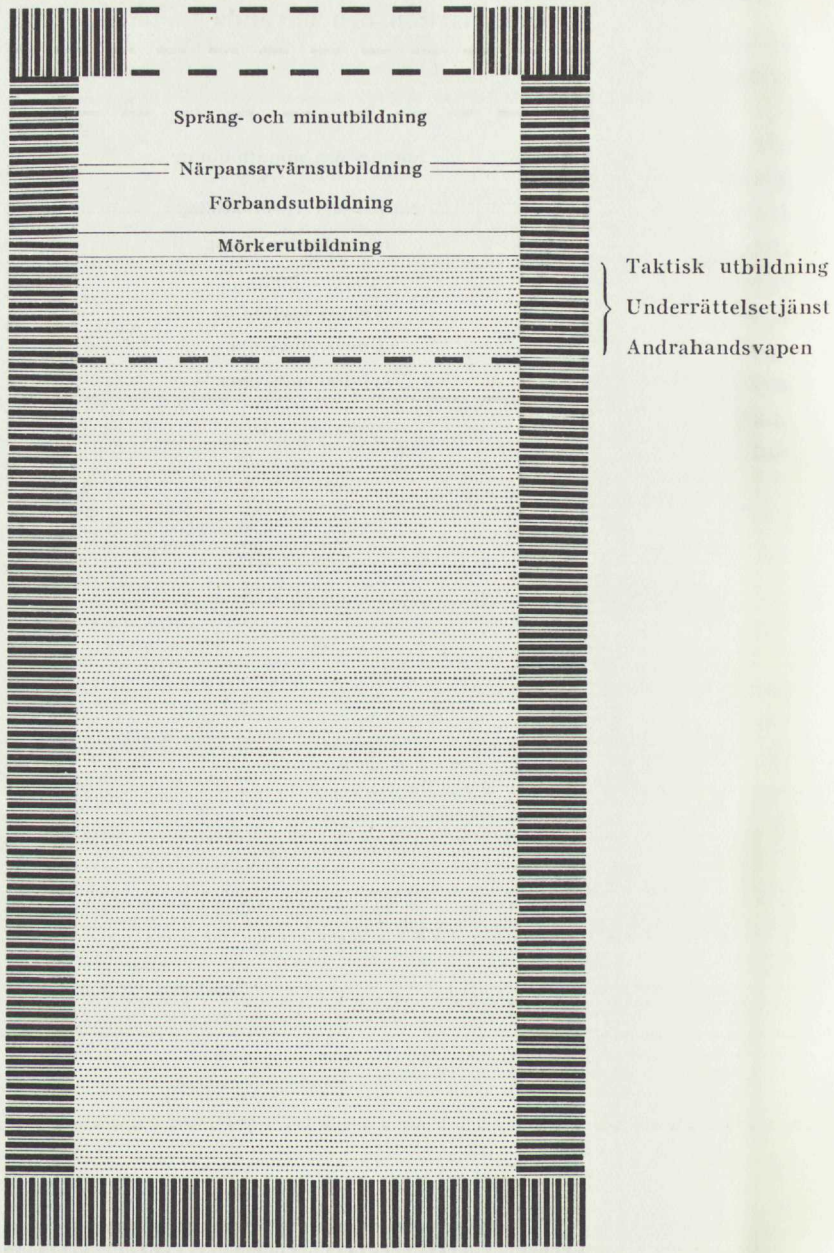

Åtgärder:	*Ge i tid:*	*Möjliggöra ytterligare utbildning:*
Särskilda best. för gruppchefsutbildn. Förändrad organisation. Förbättrad befälstillgång. Förbättrad handl. av utbildningsbef. Speciell handbok för befälsutbildning. Speciell lärobok för gruppchefsutbildn. Effektiviserade utbildningsmetoder. Förbättrade materiella betingelser. Rationalisering av inre tjänst etc.	Inemot 3 veckor.	Andrahandsvapen Underrättelsetjänst. Momentövningar, avseende patrull- och grupptaktik. = 130 timmar. ——— Ett bättre utvecklat befälsmedvetande skapas.

Hur kvarstående brister avses skola elimineras.

b) Åtgärder avseende värnpliktiga i allmänhet samt till underbefälsutbildning (gruppchefsutbildning) uttagna.

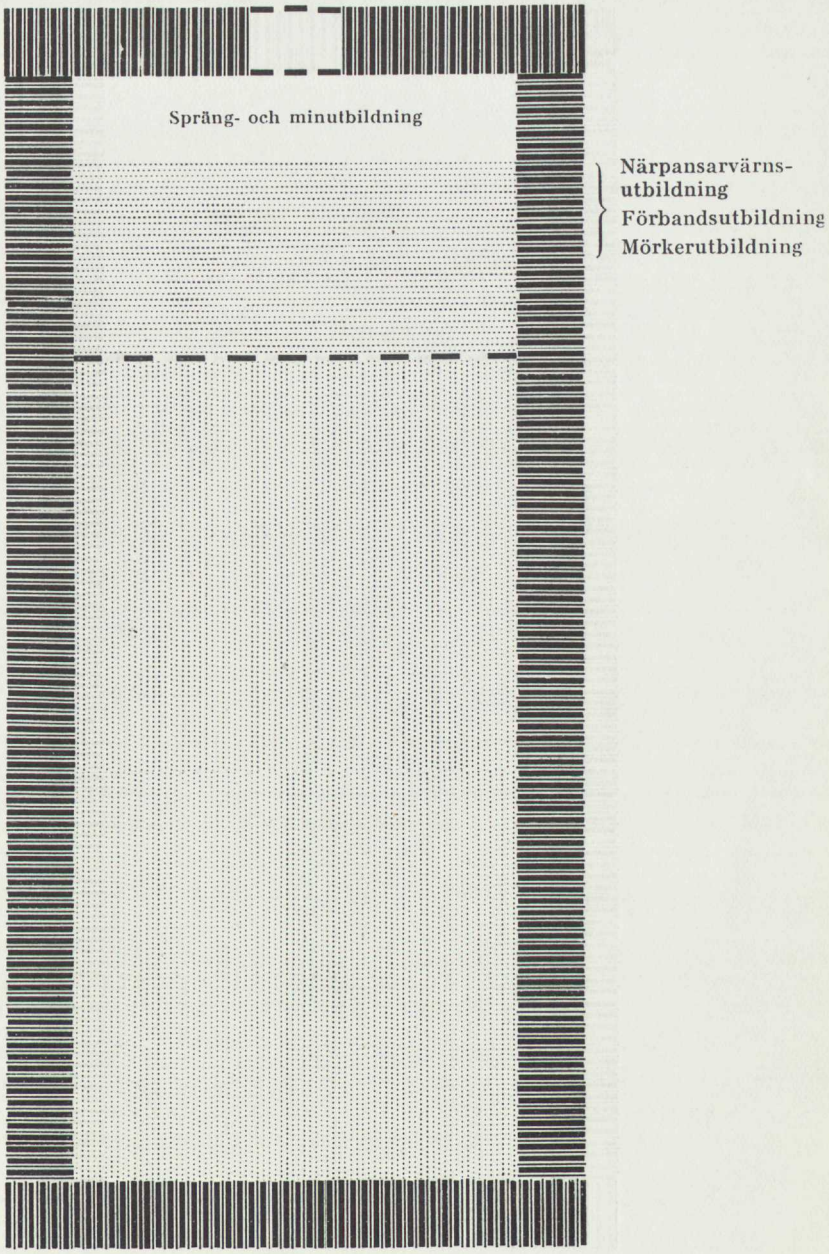

Åtgärd:	*Ger i tid:*	*Möjliggör:*
Förlängning av 1. tjänstgöringen från 270 till 290 dagar för värnpliktiga i allmänhet samt för till underbefälsutbildning uttagna.	20 dagar.	Förbandsutbildning (även mörker-). Viss närpansarvärnsutbildning. = 135 timmar. ——— Ytterligare förbättrad allmän befälsförmåga.

Hur kvarstående brister avses skola elimineras.

c) Ytterligare åtgärder, endast avseende till underbefälsutbildning (gruppchefsutbildning) uttagna.

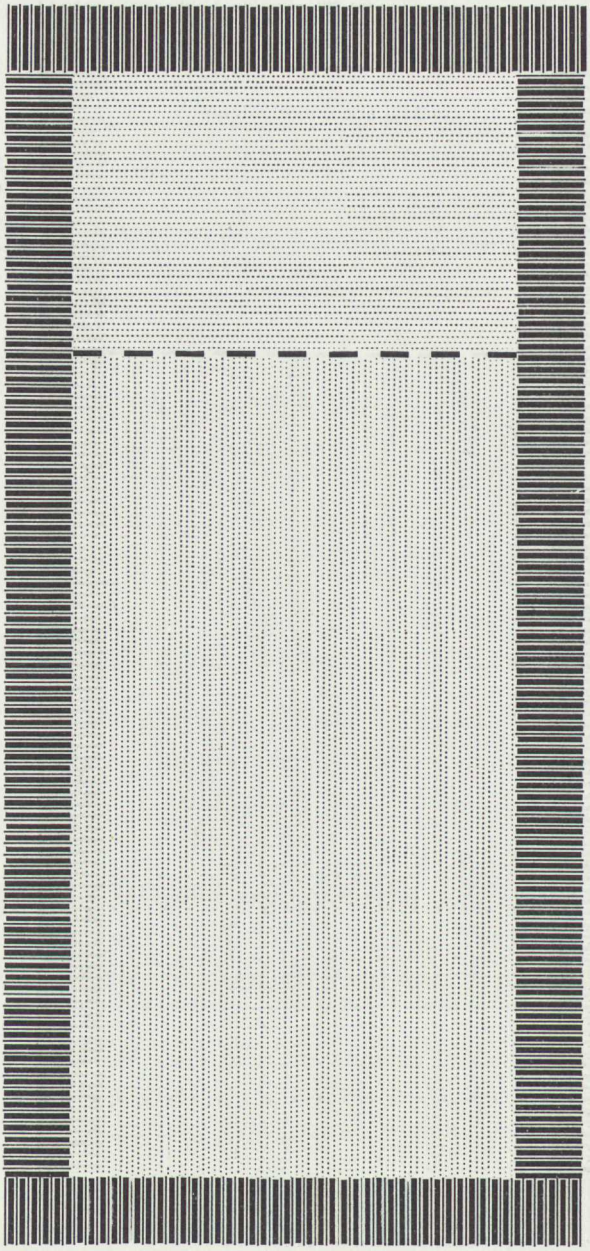

Åtgärd:	*Ger i tid:*	*Möjliggör:*
Ytterligare förlängning av 1. tjänstgöringen för till underbefälsutbildning uttagna från 290 till 310 dagar.	20 dagar.	Spräng- och minutbildning. = 135 timmar. ——— En tillräckligt utvecklad allmän befälsförnåga.

Statens offentliga utredningar 1951

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Förslag till naturskyddslag m. m. [5]
Betänkande med förslag till ny ägofredslagstiftning. [20]
Förslag till sjömanslag m. m. [22]
Förslag till lagstiftning om förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden. [40]
Betänkande med förslag till utlänningslag m. m. [42]
Betänkande med förslag till lag om fördelning i vissa fall av kostnader för anordningar i korsning av järnväg och väg m. m. [52]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Principer för dyrortsgrupperingen. [7]
Promemoria med förslag till allmän verksstadga. [12]
Betänkande med förslag till förordning angående upphandling och arbeten för statens behov m. m. [18]
Stats- och kommunaltjänstemäns förhandlingsrätt. [54]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

1944 års allmänna skattekommitté. 5. Betänkande angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende. [13]
Betänkande med förslag rörande utformningen av åtgärder för ökad skattefinansiering av kommunala investeringar. [24]
1949 års skatteutredning. Betänkande angående den statliga direkta beskattningen. [51]

Politi.

Betänkande angående polis- och åklagarväsendets organisation. [8]
SOS. Samhällets olycksfalls- och säkerhetstjänst. [19]
Kejnekommissionens utredning. [21]
Den utomprocessuella rättshjälpen åt mindre bemedlade. [31]
1944 års nykterhetskommitté. 1. Statistiska undersökningar kring alkoholfrågan. [43] 2. Verkan på den mänskliga organismen av maltdrycker med olika alkoholhalt. [44]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 10. Tiden juli 1948—juni 1950 jämte sakregister till delarna 1—10. [11]
Daghem och förskolor. Betänkande om barnstugor och barntillsyn. [15]
Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 6. Redogörelse för arbetsstudier vid kroppssjukhusens vårdavdelningar m. m. [17] Betänkande 7 angående patient-, personal-, förråds- och medelsredovisningen vid lasarett. [53]
Socialvårdskommitténs betänkande. 18. Utredning och förslag angående begravningshjälpsförsäkring. [23] 19. Utredning och förslag angående yrkesskadeförsäkringslag. [25]
Ekonomiskt långtidsprogram 1951—1955. [30]
Ungdomen möter samhället. Ungdomsvårdskommitténs slutbetänkande. [41]
1950 års folkpensionsrevision. Avdragsregler och bostadstillägg. [45]
Anstaltsvårdades rätt till folkpension m. m. [47]
Om offentlig redovisning av den politiska propagandans finansiering. [56]

Hälso- och sjukvård.

Vatten- och avloppsfrågan. [26]
Betänkande angående omorganisation av apoteksväsendet i riket m. m. [34]
Den prekliniska tandläkarutbildningens ordnande. [50]

Allmänt näringsväsen.

Näringslivets lokalisering. [6]
Landsbygdselektrifieringens utbredning år 1950. [14]
Konkurrensbegränsning. Betänkande med förslag till lag om skydd mot samhällsskadlig konkurrensbegränsning. Del 1. [27] Del 2. Bilagor. [28]
Bränsle och kraft. Orientering rörande Sveriges energiförsörjning. [32]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande angående producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk. [39]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Den svenska byggnadsmaterialmarknaden. Produktion, distribution och prissättning av jord- och stenindustriens material. [35]
Skor. [38]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. [3]
Sjöfartsförbindelserna mellan Gotland och fastlandet. [10]
Turisttrafiken från utlandet. [49]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Statligt stöd åt svensk filmproduktion. [1]
Antagningen av medicine studerande m. fl. [4]
1945 års universitetsberedning. 6. Den vetenskapliga publiceringsverksamheten, personal-, institutions- och stipendiefrågor m. m., det akademiska befordringsväsendet. [9]
Filmcensuren. Betänkande 1. [16]
Skolöverstyrelsens organisation. [29]
1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen. 2. Högre utbildning av sjuksköterskor m. m. 3. Specialutbildning av sjuksköterskor. [33]
Arkiv- och biblioteksfilmning. [36]
Universitetskanslersämbetets uppgifter och organisation m. m. [37]
Betänkande angående skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning. [48]
Betänkande med utredning och förslag angående sammanförande och organisation av i Stockholm befintliga arkeologiska samlingar från Medelhavsländerna, Främre Orienten och Östasien. [55]

Försvarsväsen.

Försvarets personaltjänst. 1. [2]
Betänkande med förslag angående flyttning av Stockholms örlogsbas till Stockholms södra skärgård. [46]
Betänkande rörande gruppchefsutbildningen och därmed sammanhängande värnpliktsfrågor. [57]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Emil Kihlströms Tryckeri A.-B. Stockholm 1951